

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PARA-BANKA BÖLÜMÜ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNDE GÜVENLİK
VE
BANKACILIK UYGULAMALARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülçin GÜVEL

9691

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Targan ÜNAL

İstanbul - 1995

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PARA-BANKA BÖLÜMÜ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNDE GÜVENLİK
VE
BANKACILIK UYGULAMALARI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülçin GÜVEL

9691

Tez Danışmanı: Doç.Dr.Targan ÜNAL

İstanbul - 1995

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PARA-BANKA BÖLÜMÜ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNDE GÜVENLİK
VE
BANKACILIK UYGULAMALARI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜLÇİN GÜVEL

9691

Tez Danışmanı: Doç.Dr.Targan ÜNAL

İstanbul - 1995

İ Ç İ N D E K İ L E R

İçindekiler.....	I
Giriş.....	VII
Özet.....	VIII
Grafikler.....	XI
Tablolar.....	XII
Şemalar.....	XIII
Kısaltmalar.....	XIV

I. GRUP

BÖLÜM I- KARTLI ÖDEME SİSTEMİNE GENEL BAKIŞ

a) Kartlı Ödeme Sistemi ve Unsurları.....	1
aa) Kredi Kartının Tanımı ve Türleri.....	2
b) Banka Kredi Kartları veya Esnek Ödemeli Kredi Kartları.....	7
c) Çek Garanti Kartı.....	14
ç) Tek Ödemeli Kredi Kartı (Charge card) (Seyahat ve Eğlence kartı T&E kartı).....	16
d) ATM Kartları (Automated Teller Machine) (Otomatik para çekme, vezne makinası).....	18
e) Perakendeci (Retailer) Kartları.....	23
f) Borç (Debit) Kartı (Banka müşterisinin mevduat hesabına ulaşabilmesini sağlamak için kullanılan kartlar).....	26
fa) Özel Borç Kartı.....	28
fb) Ortaklık Borç Kartı.....	28
fc) Kuruluş Borç Kartları.....	28
g) Üye İşyerlerinin Kullandıkları POS Kartları....	30
ğ) Smart Kart (üzerinde micro-chip bulunan kart)....	30
ga) "CB" Smart Kart.....	30

- II -

h)	Özel Marka Kartı.....	33
ı)	Petrol Kartları.....	33
i)	Laser Kart.....	33
j)	Elektronik Fon Transferi	34
k)	Satış Noktalarında Elektronik Fon Transferi (Electronic Funds Transfer From The Point Of Sale/EFTPOS).....	38
l)	Ev Bankacılığı (Home Banking).....	41
m)	Elektron Kart.....	42
m1)	Geri Plan.....	42
m2)	Kart Veren Bankalar İçin Karlılığı.....	42
m3)	Hedef Kart Hamili Grupları.....	42

BÖLÜM II- KARTLI ÖDEME SİSTEMİNİN GELİŞİMİ VE TARİHÇESİ

a)	Kartlı ödeme Sistemlerinin Gelişimi ve Tarihi.....	43
aa)	Kartlı Ödeme Sistemlerinin Yıllar İtibarı İle Dünya'da ki Gelişimi.....	44
1)	Banka Kartı.....	44
2)	Mağaza Kartları.....	45
3)	S & E Kartları.....	46
4)	ATM' ler.....	47
b)	Visa International.....	48
ba)	Avrupa,Ortadoğu ve Afrika Bölgesi (Europe, Middle East, Africa) EMEA Bölgesi.....	49
i)	İstişare Toplantısı.....	50
ii)	Çalışma Grupları.....	50
iii)	Ad Hoc Toplantısı.....	50
bb)	Visa ödeme kartı kullanımı ve.....	50
	otorizasyon sistemi uygulaması.....	
bc)	Farklı Visa ürünleri	56
bc1)	Deposit-Access, Kredi ve Harcama Kartı.....	58
bc2)	Plus: Visa Yoluyla Global ATM Servisi.....	58
bc3)	Interlink: Visa Yoluyla Çokuluslu, Anında POS servisi.....	59
bc4)	Elektron: Visa Yoluyla Dünya Çapında Elektronik POS Servisi.....	60
bc5)	Visa Classic ve Gold: Visa Yoluyla Global Hesap Kullanımı.....	60
i)	Classic Kart.....	61
ii)	Gold Kart.....	61
iii)	Business Kart.....	62

- III -

bc6) Relationship Branding.....	64
i) Affinity.....	64
ii) Co-branding.....	64
iii) Lifestyle.....	64
iv) Personalized Employee Kartları.....	64
bc) Visa seyahat çekleri.....	65
bd) VisaNet	66
bf) Payment Service (Ödeme servisi) 2000	70
bg) Risk yönetimi sahtekarlık kontrolü.....	73
bg1) Diğer Risk Yönetim Programları.....	75
i) Terminal Yerleştirme Programı.....	75
ii) Kontrol Depozit Monitörleme.....	75
iii) Acquirer Monitörleme.....	75
bg2) Ulusal İşyeri Uyarma Servisi(National Merchant Alert Service.....	75
bg3) Base I Otorizasyon Sistemi.....	75
bg4) Positive Cardholder Authorisation Service - PCAS (Positif Kart Hamili Otorizasyon Servisi).....	76
bg5) Positive Authorisation Capacity Management - PACM (Positif Otorizasyon Kapasite Yönetimi).....	76
bg6) Exception File (Uyarı Dosyası).....	77
bg7) Card Verification Value - CVV (Kart Kontrol Değerleri).....	77
bg8) Card Recovery Bulletin (Kart Uyarı Listesi).....	78
bg9) Araştırma Desteği.....	78
c) Mastercard/Eurocard International.....	79
ç) American Express.....	84
d) Diner' s Club.....	85

BÖLÜM III- KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNDE UYGULAMA

Giriş	86
a) Kredi kartı uygulamalarının genel işleyişi.....	92
b) Kredi kartı uygulamasının.....	93
tarafalar açısından değerlendirilmesi	
1) Kart Hamili Yönünden.....	93
2) İşyerleri Yönünden.....	93

BÖLÜM IV- KARTLI SİSTEMLERDE GÜVENLİK

a) Teknolojik Güvenlik Sistemi.....	94
1) Kartların Güvenlik Özellikleri.....	94
1i) Görünen Özellikler.....	94
2) Kartların Fiziksel Özellikleri.....	94
2i) Embossed veya Indent Print/Laser Print vb.....	95
2ii)Manyetik Bant Kontrolü.....	95
2iii)İmza Bandı.....	95
b) Chargeback.....	95
c) Üye Kontrolü.....	97
d) Güvenliği Geliştirmek.....	98
d1) Sabit Gelişim.....	98
e) Devam Eden Bir Problem....Sahtekarlık.....	98
e1) Problemin Önemi.....	99
f) Risk Yönetimi ve Sahtekarlık Kontrolü.....	100
f1) Seyahat Çekleri Sahtekarlıkları.....	100
f2) Sahtekarlık Kayıplarının Başlıca Kaynakları.....	101
f3) Sahte Başvurular.....	101
f4) Kayıp-Çalıntı Kartlar(1).....	102
f5) Sahte Kartlar.....	103
f6) Değiştirilmiş Kartlar.....	103
f7) Sahtekarlık Önleyici Etkenler.....	103
f8) Kötüler.....	104
f9) Hileli İşyerleri.....	104
f10)Posta ve Telefon Yolu ile Sahtekarlık.....	104
f11)Sahte Telemarketing.....	105
f12)Sahtekarlık Araştırılması.....	105
f13)Kontrol ve Raporlama.....	105
f14)Kartın Alımını Kontrol Etmek.....	105
f15)Kayıp-Çalıntı Kartlar (2).....	106
f16)Kanun Uygulayıcıları ile İrtibat.....	106
f17)Sahtekarlığın Cezası.....	106
f18)Tevkif.....	107
f19)Suç İhbarları.....	107
f20)Büyük Jüri Cezaları.....	108
g) Kart Uyarı Listesi (Card Recovery Bulletin).....	109
h) Kart Basımında Alınması Gereken Güvenlik Tedbirleri.....	109
ı) Kart Basımındaki Görevlilerin Güvenlik Yoklaması..	110

i)	Risk Tanımlama Servisi (RIS).....	110
j)	Şüpheli Müesseselerin Sahtekarlık Potansiyeli.....	111
j1)	Müessese Sahtekarlıkları.....	111
j2)	İşyerinin Hileli Davranışı Olmayan Değişiklikler..	111
j3)	İşyerininde Karıştığı Kart Değişiklikleri.....	111
k)	Ürün Güvenliği.....	112
l)	Sahtekarlığa Karşı En İyi Çözümü Bulmak.....	112
l1)	Bir Chip.....	112
l2)	Hafıza.....	113
l3)	Chip'in Avantajları.....	113
l4)	Kart, Chip ve Kart Hamili.....	114
m)	Onaylanmış Sahtekarlık Raporları, Sahtekarlık Çeşitleri.....	116
m1)	Dolandırıcılık ve Sahtekarlık Nasıl Tesbit Edilmektedir.....	116
m2)	Sahtekarlık Çeşitleri.....	116
m3)	Sahte Kart Tipleri.....	118
m4)	Dolandırıcılık/Sahtekarlıklar.....	118
n)	Kredi Kartı Sahtekarlığı ve Dolandırıcılığında Alınan Önlemler.....	119
n1)	Uluslararası Kuruluşlar Açısından.....	119
n2)	Bankalar Açısından.....	120

II. GRUP

BÖLÜM I- TÜRKİYE'DE KARTLI SİSTEMDE GÜVENLİK UYGULAMALARI

a)	Türkiye'de Kart Veren Bankalar ve Mali Kuruluşlar.....	121
b)	Türkiye'de ki Kredi Kartı Uygulaması ve Sistemin İşleyiş Tarzı.....	122
c)	TC.Merkez Bankası.....	124
d)	Bankalararası Kart Merkezi A.Ş. (BKM A.Ş.).....	125

- VI -

e) Türkiye'de Kredi Kartlarının Yasal	
Mevzuat İçerisinde Yeri.....	131
- Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre	
Yasal Mevzuat İçindeki Durumu.....	131
- Türk Parasını Koruma Kanunu Hakkındaki	
30 ve 28 Sayılı Karar Hükümlerine	
Göre Yasa İçindeki Durumu.....	132
- Bankalar Kanunu 3182 Yönünden Kredi Kartı	
ve Uygulaması, Durum İncelemesi.....	132
- Türkiye'de Kartlı Ödeme Sisteminin Yasal	
Mevzuat İçerisine Alınmasının Gerekçeliği.....	133
- Kartlı Ödeme Sistemi Yasaları.....	134
- Kartlı Ödeme Sistemi Yasa Tasarısında	
Yer Alan Maddeler.....	138

BÖLÜM II- TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇERİSİNDE KARTLI SİSTEM

a) Kartlı Sistemin Ekonomiye Getirdiği Faydalar.....	139
b) Kartlı Sisteminin Ekonomiye	
Getirdiği Olumsuzluklar.....	141
c) Kredi Kartları ile Bankalar veya Finansal	
Kuruluşlar Tarafından Kullanılan Kredilerin	
Geri Dönmemesi ve Ekonomide Yol	
Açtığı Mali Kayıplar.....	143
ç) Kredibilitenin Kötüye Kullanımı.....	145
d) Kredi Kartlarının Hukuki Bir Alt Yapısının	
Olmamasından Kaynaklanan Zararların Minimize	
Edilebilmesi İçin Kullanılacak Olan Güvenlik	
Arttırıcı Önlemlerin Önemi.....	146

SONUÇ	149
-------------	-----

KAYNAKLAR.....	151
----------------	-----

EK 1.Visa Terimler Sözlüğü.....	153
---------------------------------	-----

G İ R İ Ő

Kredi kartı çağdaş düşüncenin yarım asır önce ortaya çıkardığı, çağdaş bir ödeme aracıdır. Teknolojik gelişmelerle bağlantılı olarak, elektronik bankacılıkla aynı paralelde gelişen kredi kartları, halk dilinde plastik kart olarak yorumlanmaktadır.

Bankalar, kredi kartlarını verirken kendi sistemleri içerisinde farklı uygulamalar kullanarak hizmet vermekte ve üye işyerleri ile kart hamillerinden aldıkları komisyonlarla da ticari kazançlarını arttırmaktadırlar.

1980 öncesinde Türk ekonomisi daha içe dönük, gümrük duvarları ile korunmuş ve ithal ikamesine dayanan bir sanai yapıya sahiptir. Bankacılık sistemi ise çok sayılı şube ağı yoluyla toplanan ucuz maliyetli mevduat kaynağının tatminkar marjlarla sınırlı türdeki krediler olarak plase edilmesine dayanıyordu. Dış işlemlerde ise, bankalar müşteri ile T.C. Merkez Bankası arasında aracılık yapmak ve girift kambiyo mevzuatını uygulamak durumunda idiler. Döviz pozisyonu tutma yani müşterilerinin dış işlemlerine ilişkin ödemeleri yapmak üzere, yurt dışı bankalarda kendi adlarına döviz hesabı bulundurma yetkileri yok denecek kadar sınırlıydı.

Ekonomik olarak dışa dönük ve liberal politikaların izlenmeye başladığı 1980 dönemi sonrası ise, kambiyo rejiminde mevcut kısıtlamalar kaldırılarak büyük ölçüde serbesti getirilmiş, ihracat ve sermaye girişleri teşvik edilerek döviz rezervleri arttırılmış, haberleşme ve bilgi işlem teknolojisindeki gelişmelerin Türkiye'ye yansması bankacılık teknolojisinin gelişmesini hızlandırmış, paranın maliyeti ve getirisi konusundaki bilinçlenme artmıştır.

Bankacılık sistemindeki bu gelişmeler ve Türk ekonomisinin dışa açılma politikaları sonucu bireysel bankacılığın bir fonksiyonu olan kartlı ödeme sistemlerinin gelişimi ile ekonomiye pozitif ve negatif katkıları bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmada, kredi kartlarının toplumdaki yaygın kanaatin aksine bir kartvizit değil, bir kredibilite aracı olduğu ifade edilmekte ve kredi kartı sahtekarlık ve dolandırıcılıklarının, bankaların kredi kartı borcundan dolayı tahsili gecikmiş alacaklarının sisteme ve ekonomiye olan zararları araştırılmaktadır.

Ö Z E T

Dünya'da yaygın kullanım alanı olan kredi kartları; teknolojik gelişmelerle paralel sürekli aşama kaydetmektedir. Kredi kartlarının bu yaygın kullanımının ekonomiye olan katkılarının yanısıra negatif etkileri de gözlemlenmektedir.

Tez iki ana gruptan oluşmaktadır. Birinci grup, birinci bölümde; kartlı ödeme sistemi içerisinde yer alan başta kredi kartları olmak üzere, plastik kartların tanımları ve işlevleri anlatılmıştır. Bu bölümde kartlı sistemdeki bütün kartların fonksiyonları ve uygulama alanları hakkında bilgi verilmiş olup ayrıca elektronik fon transferi, satış noktalarında elektronik fon transferi, ev bankacılığı gibi farklı bankacılık uygulamaları tanıtılmıştır.

Birinci grup; ikinci bölümde kartlı ödeme sisteminin gelişimi ve tarihçesi anlatılmıştır. Visa International'ın kart uygulamaları ve üyelerine verdiği hizmetler örnekler vermek sureti ile tanıtılmış, risk ve sahtekarlık kontrolleri ve Visa'nın bu konudaki uygulama standartları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca bu bölümde Mastercard International'ın uygulamaları ve American Express, Diner's Club gibi kartlı sistemin kuruluşuna büyük katkıları olan organizasyonlar hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci grup; üçüncü bölümde kartlı ödeme sistemlerinin genel işleyişi ve kredi kartı uygulamasının taraflar açısından değerlendirilmesi ele alınmıştır.

Birinci grup; dördüncü bölümde kartlı sistemlerde güvenlik başlığı altında, teknolojik güvenlik sistemi, chargeback, üye kontrolü, risk yönetimi ve sahtekarlık kontrolü, seyahat çekleri sahtekarlıkları, sahte başvurular, kayıp/çalıntı kartlar, sahte telemarketing gibi konular üzerinde durulmuştur.

Bu konular ile oluşan sahtekarlık / dolandırıcılık veya kredibilitenin kötüye kullanımından doğan banka zararlarının temininin nasıl yapılacağı, sahtekarlık cezaları tanımlanmıştır. Kart basımında alınması gereken güvenlik tedbirleri, kart basan /müşterilerine kart veren banka veya mali kuruluşların, kart basımında görevlendirdiği görevlilerin güvenlik yoklaması, müessese sahtekarlıklarının potansiyeli konularında bilgi verilmiştir. Bu bölümde sahtekarlığa karşı en iyi çözümün ne olacağı belirtilmiş ve onaylanmış sahtekarlık raporları, sahtekarlık çeşitleri hakkında geniş bilgi verilmiştir. Son olarak bu bölümde kredi kartı sahtekarlığı ve dolandırıcılığında; uluslararası kuruluşlar ve bankalar açısından alınan önlemler belirtilmiştir.

Tezi oluşturan ikinci grubun birinci bölümünde; kartlı ödeme sistemlerinde güvenlik uygulamalarının Türkiye' de ki durumu üzerinde durularak, kart veren bankalar ve mali kuruluşlar tanıtılmıştır. Türkiye' de ki kredi kartı uygulamaları ve sistemin işleyiş tarzına açıklık getirilerek sisteme katkısı olan T.C.Merkez Bankası ve BKM AŞ'nin çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir. Aynı bölüm içerisinde; Türk Ticaret Kanunu, Türk Parasını Koruma Kanunu, Bankalar Kanunu yönünden kredi kartlarının yasal mevzuattaki konumu belirtilmiştir.

- X -

İkinci grup; ikinci bölüm Türkiye ekonomisi içerisinde kartlı ödeme sistemi başlığı altında, kartlı ödeme sisteminin ekonomiye getirdiği faydalar ve ekonomiye getirdiği zararlar üzerinde durulmuştur. Kredi kartları ile bankalar veya finansal kuruluşlar tarafından kullanılan kredilerin geri dönmemesi ve ekonomide yol açtığı mali kayıplar, kredibilitenin kötüye kullanımı konularına açıklık getirilmiştir. Kredi kartlarının yasal mevzuat içerisinde tanımlanmamasından kaynaklanan kartlı işlemlerdeki zararların minimize edilmesi ve güvenlik tedbirleri anlatılmıştır.

G R A F İ K L E R

	Sayfa
GRAFİK (1)	5
GRAFİK (2)	9
GRAFİK (3)	12
GRAFİK (4)	13
GRAFİK (5)	24
GRAFİK (6)	40
GRAFİK (7)	91
GRAFİK (8)	128
GRAFİK (9)	129
GRAFİK (10)	135
GRAFİK (11)	136
GRAFİK (12)	137

T A B L O L A R

	Sayfa
TABLO .1.	22
TABLO .2.	39
TABLO .3.	143
TABLO .4.	144

Ş E M A L A R

	Sayfa
ŞEMA 1	49
ŞEMA 2	51
ŞEMA 3	57
ŞEMA 4	66
ŞEMA 5	66
ŞEMA 6	67
ŞEMA 7	67
ŞEMA 8	69
ŞEMA 9	74
ŞEMA 10	82

K I S A L T M A L A R

ABD		Amerika Birleşik Devletleri
ATM		Automated Teller Machine (Otomatik Vezne Makinası)
AMEX		American Express
BKM AŞ		Bankalararası Kart Merkezi AŞ.
BUL		Birleşik Uyarı Listesi
CB		Carte Bancaire
CRB		Card Recovery Bulletin (Kart Uyarı Listesi)
CVV		Card Verification Value (Kart Kontrol Değerleri)
EMEA		Europe, Middle East, Africa (Avrupa, Ortadoğu, Africa Bölgesi)
EFTPOS		Electronic Funds Transfer From The Point Of Sale (Satış Noktalarında Elektronik Fon Transferi)
NMAS		National Merchant Alert Service (Ulusal İşyeri Uyarma Servisi)
POS		Point Of Sale (Satış Noktası Terminalleri)
PIN		Personal Identification Number (Kart Sahibinin Şifre Numarası)
PCAM		Positive Capacity Authorisation Management (Pozitif Kapasite Otorizasyon Yöntemi)
PCAS		Positive Cardholder Authorisation Service (Pozitif Kart Hamili Otorizasyon Servisi)
PACM		Positive Authorisation Capacity Management (Pozitif Otorizasyon Kapasite Yönetimi)
VISA		Visa International Service Association

I. GRUP

BÖLÜM I- KARTLI ÖDEME SİSTEMİNE GENEL BAKIŞ

a) KARTLI ÖDEME SİSTEMİ VE UNSURLARI :

Tarihsel gelişime bakıldığında ilk kredi kartının Mobil Oil tarafından 1914 'de ABD 'de verildiği görülmektedir. Daha sonra işyerleri tarafından tek ödemeli kredi kartı gibi işleyen fakat sadece kartı veren işyerinde kullanılabilen kartlar çıkarılmıştır. 1950'lerde ise tek ödemeli kredi kartı (Seyahat-Eğlence) olan Diners Club, American Express ve Carte Blanche kullanım alanı bulmuştur.(1)

ABD 'de ilk olarak 1947 'de bankalar döner kredi faaliyetlerini kapsayan plastik kart çeşidini vermeye başlamışlardır. 1961'lerde bugün Visa diye adlandırılan BankAmericard yaygın bir kullanıma erişmiştir. Günümüzde Dünya'da ve Türkiye 'de Visa ve Mastercard kredi kartı pazarına hakim bir durumdadır.

Elektronik bankacılığın gelişimindeki ilk safhalardan biri olan kredi kartları, 1970 'lerde yurtiçi ve uluslararası alanda gelişmeye başlamıştır. Türkiye 'deki ilk kredi kartı ise 1968 'de verilen ve sadece yurtiçinde geçerli Diners Club kartıdır. Daha sonra 1975 'de Eurocard verilmiştir. 1983 'lerde ve birçok bankanın bilgisayar kullanımına geçmesini takip eden yıllarda, İktisat Bankası ve İmar Bankası Visa kredi kartı vermeye başlamışlardır. Bunu daha sonra Anadolu Bankası takip etmiştir.(2)

Türkiye 'de 1994 yıl sonu itibarı ile 27 Banka kredi kartı hizmeti vermektedir. Kartlı ödeme sistemi bütün plastik kartları (kredi kartı , Debit. kart..vs) ve bunların kullanımından doğan takas, provizyon, kredibilite, güvenlik, POS (Point Of Sale - satış noktası terminalleri), ATM(Automated Teller Machine - Otomatik Vezne Makinaları), içerisine alan geniş bir yelpazedir.

Türk ekonomisinde izlenen serbestleşme ve dışa açılma politikalarının bir sonucu olarak farklılaşan ve artan müşteri taleplerini, karşılama ve uluslararası piyasalara entegre olabilme çalışmaları, bankacılık sektöründe bilgisayar teknolojisine yoğun yatırımı beraberinde getirmiştir.

(1) Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Bankalararası Kart Merkezi AŞ.(BKM AŞ.), Türkiye Bankalar Birliği Eğitim Merkezi, İstanbul, Nisan 1995, s.2

(2) Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, a.g.s., s.3

Türkiye 'de ki bankaların teknolojik gelişmelerden faydalanmaları ve bilgi işlem sistemlerini kullanmaları hızla artış göstererek devam etmektedir.

Günümüz mali piyasalarında nakit paraya dayalı olan geleneksel ödeme yöntemlerine alternatif olarak, daha hızlı, etkili ve kullanımı kolay çağdaş ödeme sistemleri müşteri hizmetine sunulmaktadır. Böylelikle mali piyasalarda artan hizmet işlem hacimlerinin daha verimli yürütülmesi, emek yoğun iş yükünün azaltılması müşteri hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve büyük oranda nakite dayalı işlemlerin bankacılık ortamına çekilerek kağıt para dolaşımının azaltılması hedeflenmektedir. Önceleri banka şubelerinde hizmete sunulan ATM 'lerde daha yaygın kullanımı sağlamak amacı ile banka şubelerinin dışında otogar, tren istasyonu, hava alanı, üniversite kampüsleri ve büyük alışveriş merkezleri gibi yerlerde de kurularak hizmet olanakları arttırılmıştır.

Bir bankada vadesiz tasarruf hesabı olanlara verilen ve ATM'lerde kullanılan banka kartları ile yalnız para yatırma, para çekme, havale gönderme gibi bankacılık işlemleri yapılabilirken; bankalar, kartlarının kullanım alanını yaygınlaştırmak üzere Türkiye çapında yeni bir uygulama ile alış veriş yaparken de bu kartları kullanılabilir duruma getirmişlerdir.1 Aralık 1994 tarihinde hizmete giren"Alış Verişte Banka Kartı" uygulaması ile mağaza, restoran, sinema, tiyatro...vs.'de yapılan hertürlü harcama,banka kartı ile ödenebilir hale gelmiştir.

Şu anda Türkiye'de ki kartlı ödeme sistemi, teknolojik bakımdan kredi kartlarında son teknolojik gelişmelerin uygulandığı sistemdir.

aa) KREDİ KARTININ TANIMI VE TÜRLERİ :

Günümüzde kredi kartı Dünya'da ve Türkiye'de giderek artan bir şekilde para kullanımının yerini alan önemli bir ödeme aracıdır. Kredi kartı kullanımının Türkiye'de yaygınlaşmasının nedeni Türk ekonomisinin dışa açılma politikalarının sonucudur.Bu gelişmede kredi kartının, para kullanımına göre daha emniyetli olması ve harcamaların finansmanına getirdiği rahatlık büyük rol oynamaktadır. Kredi kartı sistemi, bir bankanın veya kuruluşun şahıslara tanımış olduğu bir kredibilitateyi temsil etmektedir ve işyerine şahsın güvenilir,bir bankanın teminatı altında satış yapabileceğini gösteren çağdaş bir sistemdir.Kredi kartı tanımlarına gelince:

Kredi kartı kullanıcılarına mal ve hizmet alma hakkını kanıtlayan, bir banka veya finansal kuruluşun garantörlüğünde verilen bir hesap ilişkisi olan genellikle plastikten yapılmış karttır (3).

" Tek ödemeli kredi kartı satıcı ile işyeri arasında yapılan bir anlaşmaya göre saptanan bir tarihte bir defada tüm satış miktarının satıcıya ödenmesi vaadi ile mal ve hizmet satın alınması" (4).

" Kredi kartı şahıslar yada firmalar tarafından kullanılabilir. Kredi kartı kullanarak kredi kullanılması gerekli olan şey kartı göstermek ve satış belgesini imzalamaktır "(5).

"Kredi kartları sahiplerine bu kartları kabul yetkisi olan işyerlerinden peşin ödeme yapmadan mal ve hizmet satın alma olanağı sağlayan kartlardır.

Kredi kartlarına ait daha birçok tanımlar bulunmaktadır: Bir tanımlamaya göre para transferini yani ödemeyi sağlayan (money transmission cards) şöyle bir ayrıma tabi tutulmuştur:

- Kredi kartı
- Borç(Debit)kartı
- Çek garanti (Identity card) kartı

Diğer kartlar ise tanıtım kartı olarak işlem görmektedir. Buradaki tanıma göre kredi kartı, kredi kartı ile yapılan satış bedelinin geri ödenmesi için üye işyerleri ile anlaşma yapmış olan, kart çıkaran kuruluşlarla (dolaylı yada dolaysız yoldan) anlaşmaların yapılmış olduğu işyerlerinden kart sahiplerinin mal ve hizmet alımını sağlayan bir ödeme aracıdır "(6). Kart sahibi kart çıkaran kuruluşlarla yapılan anlaşma veya sözleşme doğrultusunda kartı kullanabilmektedir.

Banka veya kart veren şirket kurallarını; kendisine kart çıkartma yetkisi veren kuruluş (Visa,Mastercard .vs)'un koymuş olduğu kurallar çerçevesinde belirlemekte ve bu doğrultuda müşterilerine-kart sahiplerine hizmet vermektedir. Banka kredi kartı ile alışveriş ve nakit ödeme yaparak müşterilerine 1 aylık süre zarfında tanıdığı limit dahilinde kredi açmış olmaktadır.

Kredi kartı; çeşitli kuruluşlarca yetkilendirilerek üye olan banka ve mali kuruluşların çıkarttığı plastik kart olarak piyasaya sürüldüğü bir üründür. Kredi kartı sisteminin işleyişinde dört taraf bulunmaktadır:

- Kredi kartını çıkaran banka veya mali kuruluş,
- Kredi kartı hamili,
- Kredi kartını kabul eden üye işyeri,
- Üye iş yerlerinden satış belgelerini satın alan banka veya mali kuruluş.

(4) Dai, Ş.Hülya, Türkiye'de Kredi Kartları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyol Bilimler Enstitüsü 1987, s.2

(5) Dai, Ş.Hülya, a.g.t., s.2

(6) Dai, Ş.Hülya, a.g.t., s.3

Kredi kartı hamilleri üye işyerlerinden satın aldıkları mal ve hizmet karşılıkları için kredi kartlarını kullandıklarında, nakten ödeme yapmayıp, üye işyeri tarafından düzenlenen satış belgesini imzalarlar. Üye işyerleri; sattığı malın veya hizmetin bedelini, üyelik anlaşması yaptığı bankadan, satış belgelerinin banka nüshalarını ibraz ederek, belirli bir oranda komisyon eksigi ile nakten veya hesaben tahsil etmektedirler.

İlgili banka, satın aldığı satış belgelerini bilgi işlem ortamında işleme tabi tutup;

i) Yurtdışı bankaların çıkarmış olduğu kartlarla yapılmış harcamalarla ilgili satış belgelerinin tutarını yurt dışındaki uluslararası merkezi takas sistemi aracılığı ile belirli bir oranda takas komisyonu noksanıyla ABD Doları olarak tahsil etmektedirler.

ii) Yurtiçi diğer bankaların çıkarmış olduğu kartlarla yapılmış harcamalarla ilgili satış belgelerinin tutarını yurt içindeki merkezi takas yolu ile ilgili bankalardan belirli bir oranda takas komisyonu noksanıyla tahsiledilmektedir.

iii) Banka kendisinin çıkardığı kartlarla yapılmış harcamaları da çıkaracağı ilk ekstre ile kendi kart hamillerinden tahsiledilmektedir.

(i) ve (ii) fıkralarında yer alan satış belgeleri ile yapılan harcama tutarları, bu harcamaların yapıldığı kartları çıkaran bankalarca, kart mudilerinden düzenlenen ilk ekstre(belli bir hasp dönemi içerisinde kart sahibinin alacak ve boş durumunu gösterir, harcama detaylarını içeren hesap özeti şeklindeki hesap durumu belgesi) ile tahsiledilmektedir.

Burada kısaca değinildiği üzere kredi kartları tüm dünyada uluslararası pratik bir ödeme aracı olup kişileri nakit taşıma risk ve külfetinden de büyük ölçüde kurtarmaktadır.

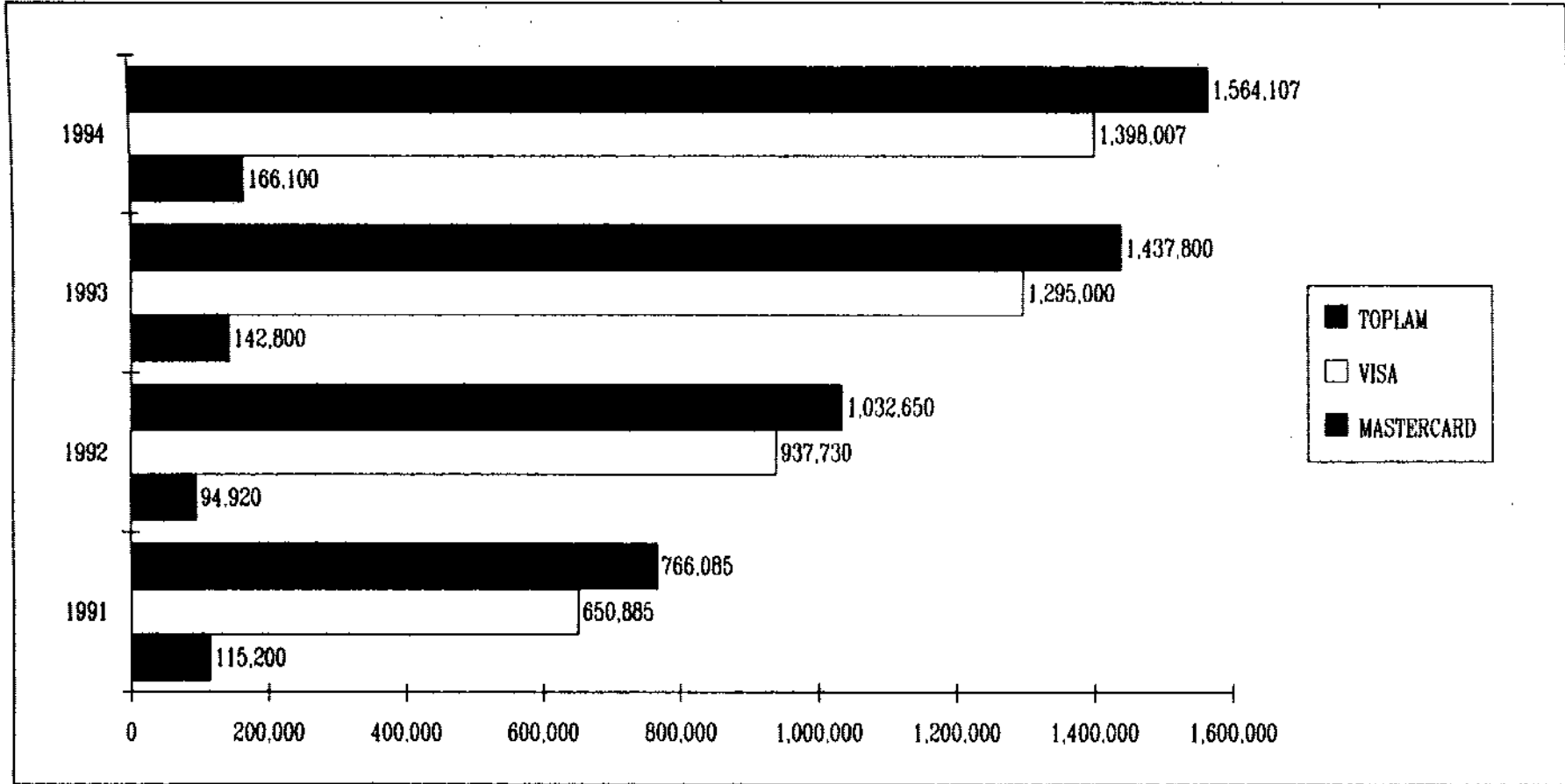
Banka kredi kartı ; herhangi bir işyerine veya elektronik makinaya (ATM), kredi kartı ile alışveriş yapmak isteyen veya nakit almak isteyen kart hamilinin yapılmak istenen işlem için bir bankanın garantörlüğü ile o işlemin gerçekleştirileceğini kanıtlar. Banka kredi kartı; kart sahibinin kredibilitesinin olduğunu ve o bankada bir hesabı olduğunu belirten bir tanıtım aracıdır.

Kartla yapılan alışveriş tutarının , alışveriş anında veya belirli bir süre sonra hesaba borç kaydedildiği/hesaptan düşüldüğü bir mevduat hesabı yada kart sahibine alışverişlerinin toplamı daha önceden belirlenen bir kredi limitine ulaşana kadar harcama yapabilme ve/veya tamamen belirli aralıklarla geri ödeme imkanı tanıyan (kredi kartı) kredi hesabıdır.(7)

Türkiye' de kredi kartları gelişme göstermiştir. Grafik 1 'de yıllar itibarı ile kredi kartı sayıları belirtilmiştir.

(7) Kredi Kartları Seminer Notları, Türkiye Bankalar Birliği Eğitim Merkezi, İstanbul, Ocak 1995 , s.7

TURKIYE'DE KREDİ KARTI SAYILARI

GRAFİK (1)

KAYNAK: Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Bankalararası Kart Merkezi AŞ. (BKM AŞ),
Nisan 1995, s.21

Hesap tipinin, mevduat hesabı veya borç hesabı olmasına bakılmaksızın, alışverişlerin hesaba yansıtılması ya anında, yada daha sonra hesabına borç kaydedilerek , bu süre içerisinde şahısa tanınan kredi limitinden düşülmektedir. Kart, kartı veren bankanın, kartı kabul eden işyerine ödeme yapmayı garantilemesi esnasında, bir dereceye kadar riski göze alması ile kredi kartı olma niteliğini kazanmaktadır. Kartı veren banka açısından bu açık risk ,ya sadece satış kayıtları ödeme sisteminin takas sürecinden geçmesine kadar çok kısa bir süre için geçerlidir veya müşteri elinde karta sahip olup kullanıma açık olduğu ve kartı kullandığı müddetçe sürmektedir.

Kartlı ödeme sistemlerinde; kart kullanıcısının kartını özellikle kredi kartını kaybetmiş veya çaldırmış olması bu kaybını farketmediği zamana kadar kartı bulup kötü niyet ile kullanabilecek kişilere geniş bir alışveriş ve nakit çekme (şifrenin de bilinmesi halinde) imkanı verdiğinden, büyük bir risk yaratmakta ve kart sahibi açısından mali kayba neden olmaktadır. Çünkü kartı veren banka kayıp/çalıntının bildirildiği tarihten itibaren veya bazı bankalarda kayıp/çalıntının bildirildiği tarihten 1 veya 3 günden sonra kart kaybindan doğabilecek mali risk, sigorta kapsamına girmektedir. Bu tarihlerden önce kayıp/çalıntı kart ile kredi kartı kullanılır ise bu harcamaların tahsilatı banka tarafından kartı kaybeden veya çaldıran kart sahibinden tahsil edilmektedir.(9)

Kredi kartının kaybettğini veya çaldırdığını bildiren şahsın kredi kartı bankaca hemen iptal edilerek Bankalararası Kart Merkezi (BKM) A.Ş.'nin yayınlarak bütün Visa ve Mastercard kabul eden üye işyerlerine Birleşik Uyarı Listesini (BUL) belirli periyotlarla (her 15 günde bir) yayınlamak sureti ile iptal işleminin ve kartı kart sahibinden başka şahısların kullanabilmesini önlemektedir.

Kayıp/çalıntı olarak bankaca iptal edilen ve BUL 'a bildirilen kart, BUL'un yayınlanmasından ve geçerlilik kazanmasından sonra (BKM'nin yayınlamış olduğu yıllık BUL takvimi doğrultusunda) kartla işlem yapılır ise, üye işyeri karta el koyma hakkına sahiptir. Üye iş yerlerine 01/01/1995 'den itibaren 1.500.000 TL bankaca kart buluntu ödülü verilmektedir. Üye işyerince el koyulan kayıp/çalıntı kart , üye işyerinin anlaşmalı bankasına gönderilmektedir. Satış noktalarında (üye işyerlerinde) POS var ise BUL listeleri BKM sistemi data hatları vasıtasıyla POS 'lerin hafızasına kaydedilmektedir. POS 'den kayıp çalıntı kart geçirildiğinde, ekranda " karta el koyunuz " mesajı çıkar ve satıcıyı uyarır. Üye işyerinde eğer POS yok ise mutlak surette BUL taraması yapılması zorunludur. Fakat bugün kredi kartları veya borç kartları kabul eden bir çok işyerinde kimlik kontrolü ve BUL kontrolü yapılmaması nedeni ile kayıp/çalıntı kartlar ile yapılan alışverişler bir çok mali kayba neden olmaktadır.

(8) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.8

(9) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.9

Kayıp/çalıntı kart ile yapılan alışveriş veya hizmet karşılığı kart eğer BUL 'da geçerlilik kazanmış ise kartı veren banka (ISSUER) tarafından üye işyerinin bankası (AQUERER) 'a Chargeback yapılır. Chargeback kısaca ve en açık ifadesi belli kurallar dahilinde karşı bankadan parayı geriye almaktır. Bu kurallar çerçevesinde yapılan işlemlerde eğer üye işyerinin bankası haklı ise Representesıon işlemi yapmak sureti ile parayı geri alabilmektedir.

Burada kredi kartı türlerinden bahsederken kartlı ödeme sistemi içerisinde yer alan ve sistemi oluşturan kartlardan söz edilecektir. Bunların bazıları kredi kartı, bazıları mevduat hesabından çalışan kartlar, sadece tek bir kuruluşun çıkarmış olduğu kartlar gibi.

Kredi kartı, çek, nakit, senet gibi bir ödeme aracıdır. Aynı amaçlarla kullanılır. Kart sahibinin kredi kartı göstermek faturayı imzalamak sureti ile veya telefon ve mektup ile sipariş vermekle (kart numarasını telafuz etmek suretiyle) ödemeyi yapmış sayılır.

b) BANKA KREDİ KARTLARI VEYA ESNEK ÖDEMELİ KREDİ KARTLARI:

Bankalar, lisans anlaşmalı olarak kredi kartı çıkarma yetkisi satın almaktadırlar. Bu yetkiyi; Visa , Mastercard ,Eurocard gibi kuruluşlardan lisans anlaşmaları neticesi alırlar. Bankanın belli bir kredi kartını müşterilerine sunabilmesi için kartın cinsini yani Classic veya Gold , Business card gibi hangi tür kartı çıkaracağını onayını aldıktan sonra ; o kuruluşun (Visa, Mastercard.. vs) standartları çerçevesinde kartı çıkaracak bankanın istediği dizaynda kartı düzenleyip onaya gönderir. Onaylanan kart şekli yine bu kuruluşların uygun gördükleri bu kuruluşlarca belirlenmiş olan kredi kartı fabrikalarında üretilerek Türkiye'ye getirilmektedir. Bankalar uygun gördükleri müşterilerine (her bankanın kredi kartı verme prosedürü farklı) kredi kartı bilgilerinin manyetik ortamda işleme tabi tutulması sureti ile karta işlerlik kazandırarak müşteri adına kart basmaktadırlar. Kredi kartı kart sahibine banka tarafından belli bir süre için (genellikle bir ay) tanınan limit dahilinde kısa vadeli kredi kullanma olanağı sağlar. Banka eğer kart sahibinin borç bedelini taksitli ödeme, kredili ödeme gibi bankanın belirleyeceği belirli bir faiz karşılığı geri alıyor ise bu vade süresi uzamaktadır.Bu kart sahibinin borcunu belli bir zaman sürecine yaymasına ve kredibilite açısından banka müşterisine imkan tanımaktadır.

Bankalar işyerleri ile belirli bir komisyon oranı karşılığı anlaşma yaparak kredi kartı kabul eden bu işyerlerine POS veya Imprinter makineleri ve otorizasyon işlemleri ile hizmet vermektedirler. İşyerleri kartlı işlemlerde kart sahibinin bankası hangi banka olursa olsun kendi anlaşmalı bankası ile muhataptır. Kredi kartı ile yapılan alışverişlerde satış belgesi bedellerini Banka üye işyerine ödemek zorundadır. Fakat bu ödeme şeklide belirli kurallarla düzenlenmiştir. Bu kurallar işyeri floor limiti üzerinde harcama yapılmış ve anlaşmalı bankadan provizyon alınmadan satış yapılmış ise Banka satış bedelini üye işyerine ödemez. Ayrıca kayıp/çalıntı veya banka tarafından herhangi bir neden ile iptal edilmiş olup BUL 'da yer alan kartları kabul edip satış yapılır ise Banka üye işyerine satış bedelini ödemez. Bankalar BKM Takası yolu ile birbirlerine ödemelerini yaparak hesaplarını kapatmaktadırlar.

Kredi kartı sistemi içerisinde yer alan Gold, Classic ve Business kart türleri kart sahiplerinin hizmetine sunulmaktadır. Türkiye 'de kredi kartı türleri itibarı ile 1994 yıl sonu itibarı ile Classic kart sayısı: 1.265.848 adet, Gold kart sayısı: 191.355 adet ve Business kart sayısı: 9.929 adettir. Grafik 2 (Kaynak BKM.AŞ.)

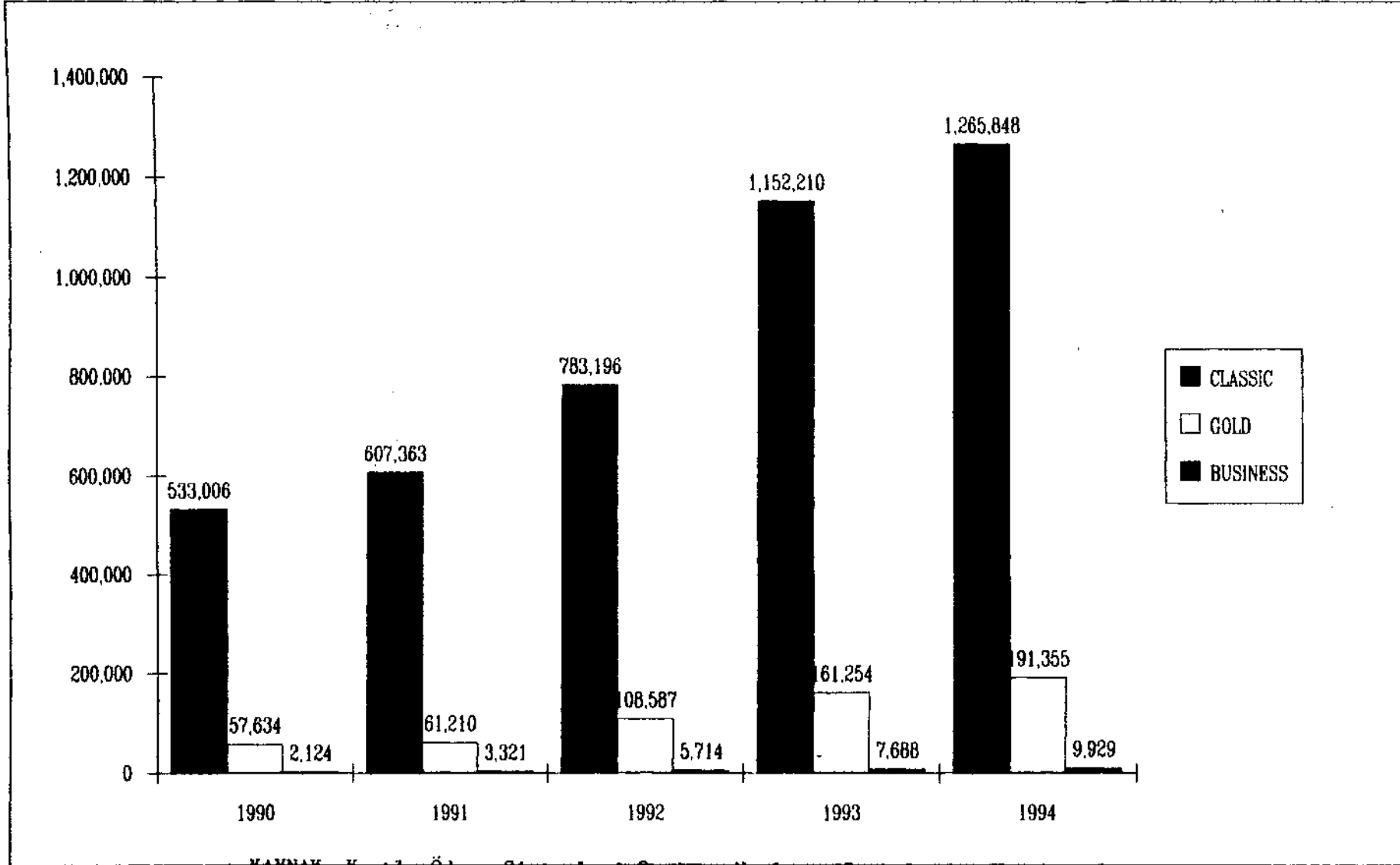
Banka kredi kartları üzerinde hem bankanın kendisinin hemde anlaşmalı olduğu kuruluşun amblemi yer alır. Bankalar kredi kartlarını iki şekilde piyasaya çıkarmaktadırlar:

- " Bankaların imzaladıkları lisans sözleşmesi uyarınca kredi kartı sistemini oluşturan kurumdan bulunduğu ülkede bu kartı çıkarıp pazarlama yetkisi alırlar. Lisans anlaşmaları nedeniyle bir kart birden fazla banka tarafından çıkarılabilir. Bu durumda bankalar , hem kendilerince hemde diğer bankalar tarafından çıkarılan aynı kartla yapılan alışverişlerin satış belgesinin bedellerini ödemek zorundadır. Bankalar arasındaki bu takas (yurtiçi - yurtdışı) nedeni ile kredi kartları evrensel bir nitelik kazanmıştır "(10).

- Bankalar otorize kredili veya şube yetkili kredili müşterilerine, mevduat hesabı sahibi müşterilerine veya sadece kart almak maksadı ile başvuruda bulunan müşterilerine kart verebilir. Kartlı işlemlerde müşteri potansiyelinin yanı sıra teknolojik imkanlar ve üye işyeri anlaşmaları önemli bir unsurdur.

(10) Bayraktar, İsmail Hakkı, Kredi Kartları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1991, s.12

TÜRKİYE'DE KREDİ KARTI TURU İTİBARIYLA KREDİ KARTI SAYILARI

KAYNAK: Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Bankalararası Kart Merkezi AŞ. (BKM AŞ.)
Nisan 1995, s. 40

" Bankadan aldıkları kredi kartını kabul eden işyerlerinin az olması müşterinin kartını çok fazla geniş bir alanda kullanamamasından kaynaklanacak hoşnutsuzluğa yol açacak. diğer yandan bir başka bankanın çıkardığı kredi kartını kabul eden işletmelere o kartı taşıyan hamil sayısının az olması nedeniyle az müşteri gelmesi de işyerlerinin hoşnutsuzluğuna neden olmaktadır "(11).

" Banka kredi kartı uygulamalarının maliyeti, hitap edilen kitlenin büyüklüğüne göre değişmesine rağmen, tecrübe ve tanıtım gibi faktörlerin kredi kartı kullanımının başarıya ulaşmasında önemli etkileri vardır. Bu nedenle dünyada kredi kartı ihraç eden kuruluşların sayısı azalmakla birlikte piyasada mevcut olan şirketlerin nitelikli artmıştır. Bu şirketlerin sektöre önemli etkileri vardır. Günümüzde VISA ve Mastercard en yaygın kullanımı olan kartlardır. Bankaların lisans anlaşmaları yoluyla kart ihraç etmelerinin bazı faydalı ve sakıncalı tarafları vardır. Bu yolla sağlanan faydaları sıralayacak olursak: Bankalar, lisans anlaşmalı olarak çıkardıkları kartların pazarlama, işlem yapma ve tanıtmaya gibi faaliyetlerinde anlaşmalı olduğu kuruluştan büyük oranda yardım görürler. Bu durumda maliyetleri kendi kredi kartlarını çıkarma maliyetlerinden daha düşüktür. Kartın isminin tanınmış ve bir çok işyerince kabul edilir olması hem müşteriler hemde işyerleri için çekici hale gelmektedir "(12).

" Bazı küçük ölçekli, az şubeli bankalar kart veren kuruluştan kart çıkarma yetkisi almak sureti ile bilgisayar yatırımlarına girmeden başka bir bankanın otomasyon ve otorizasyon sistemlerinden faydalanmak sureti ile (belirli bir hizmet maliyeti- komisyon karşılığı) banka müşterilerine kredi kartı hizmeti verilebilmektedir. Bu şekilde banka bilgisayar yatırımlarına ve çeşitli on-line maliyetlere girmeden kredi kartı verebilmektedir. Fakat gelişen teknoloji, kredi kartı kullanımının dünyada ve Türkiye'de yaygınlaşması, karlılığın artması nedeni ile Bankalar computer ağlarını genişletmek ve geliştirmek durumuna gelmişlerdir. Teknolojinin sürekli yenilenmesi nedeni ile bir süre sonra bu durumda başka bir bankadan destekle kredi kartı çıkarmakta olan bankalarda sektörde yer almaktadır. Daha sonra bu bankalar kendi sistemlerini kurmak ve geliştirmek suretiyle kredi kartı yatırımlarına girmişler ve bu konuya hız vermişlerdir. Günümüzde bir çok banka kredi kartı hamillerine Overdraft kolaylığında sunmaktadır. Örneğin, bir kredi kartı hamiline belirli bir miktar overdraft imkanı tanıdıysa, kart hamili hesabını aşan bir çek yazdığı takdirde hesabını aşan kısım hamilin kart kredisi haline gelir ve kart hamili, kredi kartlı ödemelerdeki kurallara göre ödemeyi yapar "(13).

(11) Bayraktar, İsmail Hakkı, a.g.t., s.13

(12) Bayraktar, İsmail Hakkı, a.g.t., s.13

(13) Bayraktar, İsmail Hakkı, a.g.t., s.14

Banka sektörü oligopol bir piyasa seyri göstermekte olup, her banka bir başka bankanın yaptığı uygulamaları ve müşterilerine sunmakta olduğu hizmetleri çeşitlendirmek zorundadır. Aksi halde sistemin gerisinde kalarak müşterilerine geniş bir yelpazede hizmet veremezler.

Banka kredi kartları uygulamasında üç taraf vardır.

- Kart hamili,
- Banka,
- Üye işyeri

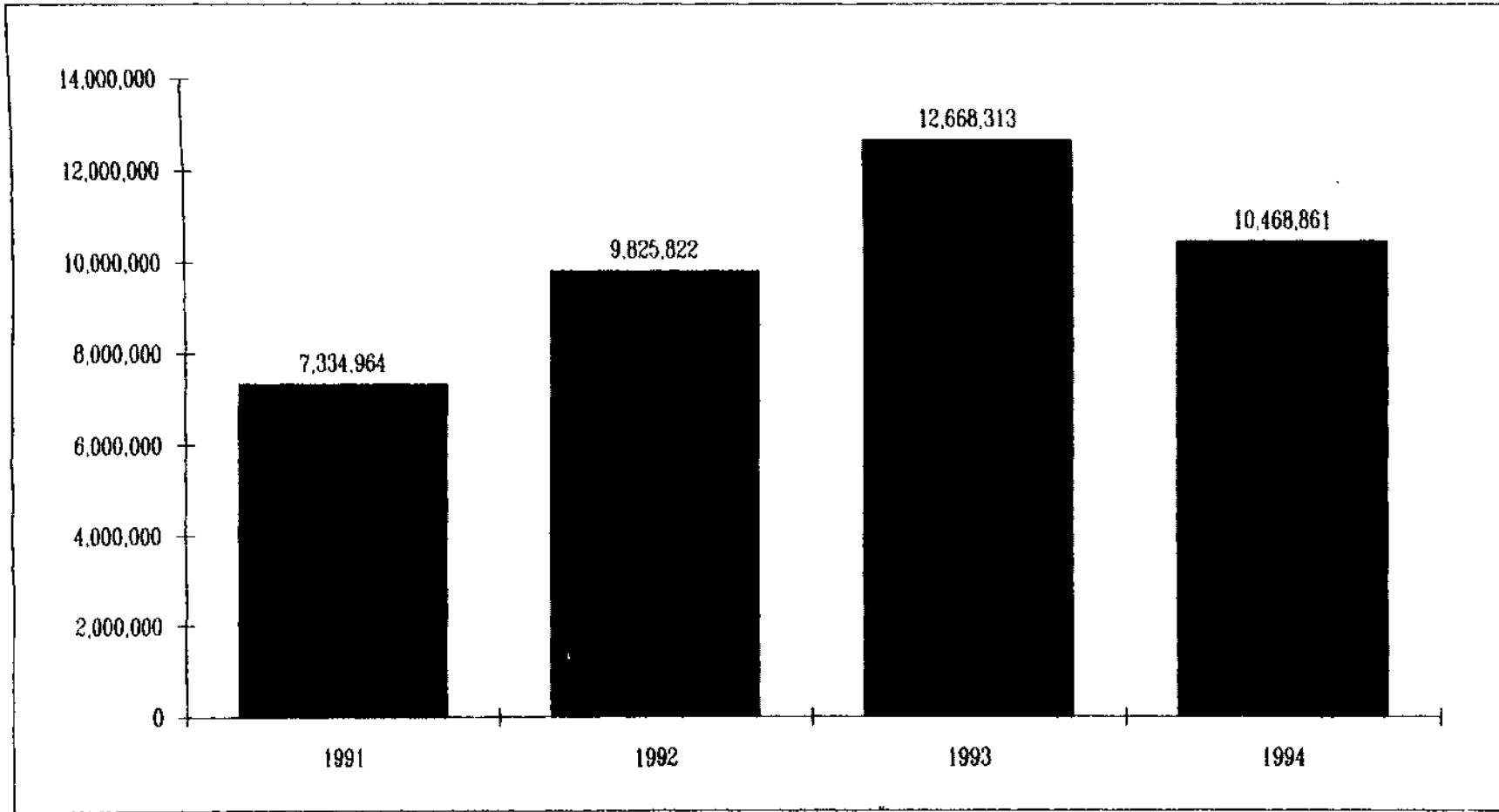
Kredi kartları ile bankalar kart sahibi şahıs veya kart sahibi şirkete ve ek kartlarına aylık belli bir limit dahilinde belirli bir kredi kullanma hakkını verdiğinin kanıtıdır. Kartlar aynı zamanda kart sahibinin dünyada veya Türkiye 'de bir bankanın kart sahibi şahıs veya şahıslara (ek kartları varsa) bir kredi açmış olduğunu ve bu kredinin , bankaca teminat altında olduğunu ifade etmekte olup satıcıya kart sahibinin kredibilite bakımından itibarlı bir kişi olduğunu ifade etmektedir.

Üye işyeri; bir bankanın kredi kartına sahip kart hamiline kartla satış yaparken, o bankanın kredi garantörlüğü altındaki şahıs satış yapmış olmaktadır.

Bankalar kredi kartları uygulamasında kullandıkları entrumanlar ile birlikte yeni müşteriler kazanmaktadırlar. Ayrıca bu yeni teknolojik imkanlarla mevcut müşterilerine yeni hizmetler sunmaktadırlar.Kredi kartı uygulamaları, bankanın diğer hizmetlerinin de tanıtımına yardımcı olmaktadır. Bankalar, kendilerine bu yolla getirisi olan karlı bir alan sağlamaktadırlar. Böylece, bankalar gelişmelerin arkasında kalmadan ve elektronik fon transferleri konusunda yeni çalışmalara ışık tutacak yeni bir çözüme ulaşmaktadırlar.

1994 yılsonu itibarı ile Grafik 3 'de ve yurtiçi/uluslararası kredi kartı sayısını gösteren Grafik 4 'de ifade edilmeye çalışıldığı üzere Türkiye 'de ki banka kartı sayısı artarak geniş bir müşteri kitlesine hizmet vermektedir. (Kaynak: BKM AŞ.)

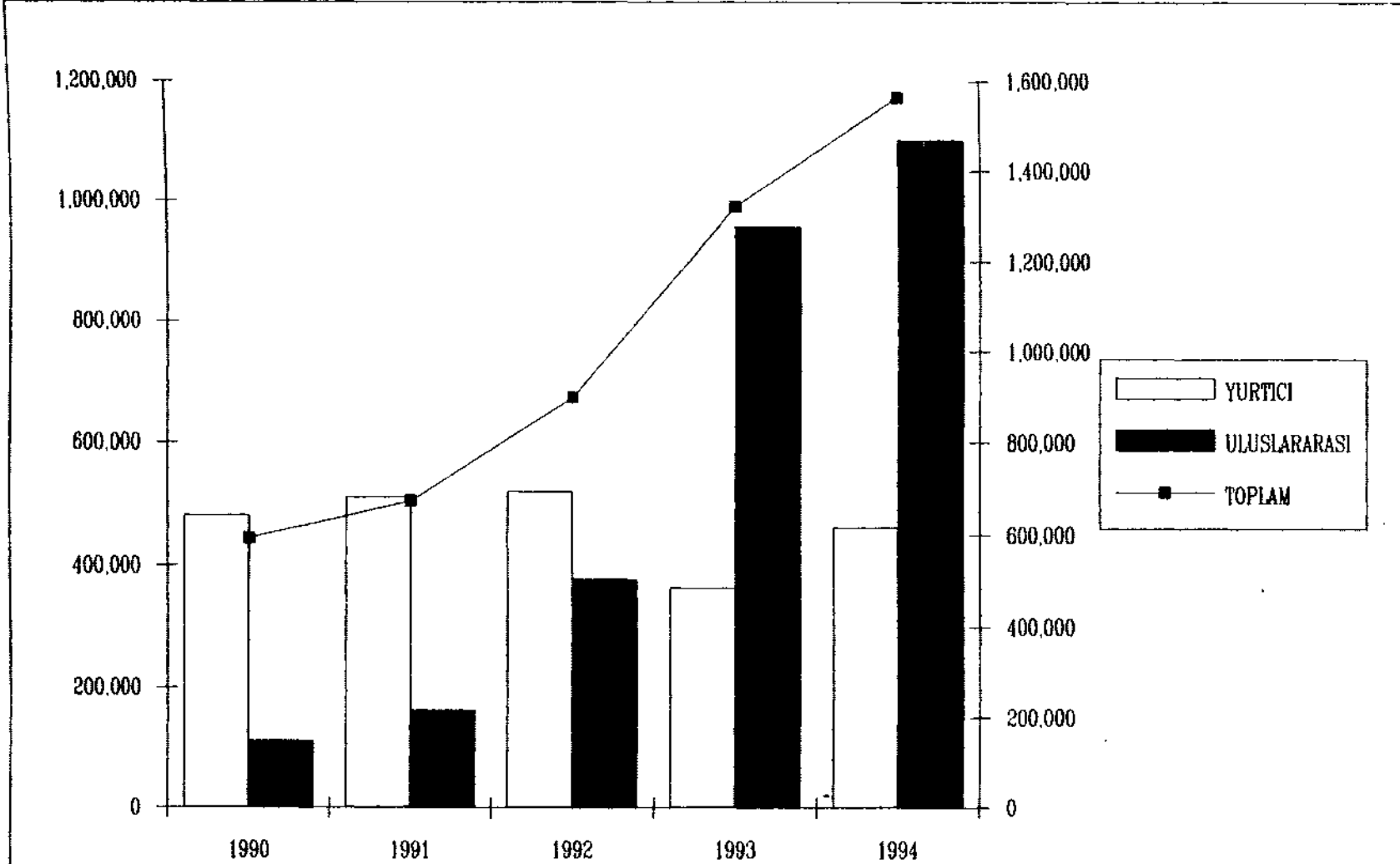
TURKIYE'DE BANKA KARTI SAYILARI

GRAFİK (3)

KAYNAK: Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Bankalararası Kart Merkezi AŞ.(BKM AŞ),
Nisan 1995, s.20

TURKIYE'DE YURTICI / ULUSLARARASI KREDİ KARTI SAYILARI

KAYNAK: Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Bankalararası Kart Merkezi AŞ. (BKM AŞ)
Nisan 1995 s. 33

c) ÇEK GARANTİ KARTI :

Gelişmiş ülkelerde para taşıma zorunluluğundan ve riskinden kurtulmak için bir bankanın teminatı ile banka müşterilerince kullanılmakta olan kıymetli evrak olan çek, nakitten sonra en çok kullanılan ödeme aracıdır. Bir işyeri, verdiği mal ve hizmete karşılık ödeme kabul ederken, çek kabul ettiğinde, satışın değeri, çek takas süresini tamamlamadan önce belirlenmemiştir. Başka bir anlatımla, işyeri satış anında ve yerinde, ödeme konusuna sahip değildir. Çek garanti kartı, işyerine; kart sahibinin kartı veren banka ile bir hesap ilişkisi olduğunu ve bankanın, belirlenen işlemler yerine getirildiğinde çekin ödemesini garanti edeceğini kanıtlayan plastik bir kimlik kartı vererek bu probleme kısmen çözüm getirmek amacı ile piyasaya sürülmüştür.

Çek garanti kartı, işyerine, şahsi çekleri-işyerinin kabul edilen otorizasyon ve dökümantasyon işlemlerini izlediği müddetçe - geri dönme riski olmaksızın kabul edebilme olanağı tanımaktadır. Çek garanti kartı hemen her zaman şahsi mevduat hesabına bağlı bir kredi hattına bağlı olduğundan, pek çok zaman bir banka kartı olarak tanımlanmamaktadır. Yine de, çek garanti kartı, bir banka tarafından verilmiş ve işyerine alış veriş geçerli kılmak üzere sunulan, bir plastik karttır. (14)

Bu nedenle; çek garanti kartı, kart kullanıcıları ve işyerleri tarafından genellikle başka bir banka kartı türü olarak tanınmaktadır. Tüketici; kart hamili için, çek garanti kartı bankacılık konusunda farklı bir güvence sunmaktadır.

Çekler işyeri sahiplerinin mağazalarında çok kolay olarak nakite çevrilmektedir. Dünya da en çok kullanılan ödeme programları arasında yaklaşık 50 milyon kart ile yer alan, Eurocheque sistemi(kredi kartı limiti dahilinde kullanılan çekler), bir çek garanti sistemidir. Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere pazarlarında kredi kartı modeline bağlı olarak, banka kartı sistemleri geliştikçe, Avrupa'da ki bankalar geleneksel olarak karşı oldukları tüketici kredileri düşüncesine karşın, bir çek garanti sistemi olan Eurocheque'li tüketici ödemeleri konusunda bir gelişme yaratmak amacı ile piyasaya sürmüşlerdir. Bu, gerçekte savaş sonrası yeniden yapılanma döneminde, pek çok Avrupa endüstrisinin adapte olduğu, ücretlilere bir banka hesabına alacak mal etmek sureti ile, ücretlerinin ödendiği, ciro sisteminden kaynaklanmıştır.

Bankalar; tüketicilere, bir maaş tutarına eşit olmak kaydıyla bankada ki maaş hesabı mevcudundan fazla para çekme (overdraft) olanağı tanıyarak, gerçekte var olmayan, A.B.D 'de ki kredi kartı modeline benzer, bir kredi hattı uygulamasını geliştirmişlerdir. Avrupa 'da bankalar ayrı bir kredi kartı sistemine ihtiyaç duymamış ancak, çek garanti kartı uygulamasının kuvvetle tutulmasını savunmuşlardır.(15)

(14) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.9

(15) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.10

ABD 'de , ulusal olarak kabul görmeyen pek çok çek garanti kartı türü olmuştur. Kredi kartlarının evriminde , bankaların 1/3 'ü kredi kartı alabilecek niteliklerde, 1/3 'ü alamayacak niteliklerde olup , diğer 1/3 'ü ise kredi kartı sistemine karşıdır ve kredi kartı talep etmeyeceklerdir. Ayrıca , kart veren bankalar, kartlı sistemin başlangıç yıllarında, bugünkü Kredi Bürosu - Bilgi Bankası bilgilerine ulaşma imkanına sahip değillerdi. Bu nedenle de kart verdikleri kişilere özel dikkat gösteriyorlardı.

Çek garanti kartları, bankalar açısından risk taşımadıkları ve zaten banka müşterilerinin kredi kartı alamayacak durumda olan 1/3 'üne kredi kartı verilemediği için ve ayrıca tüketici pazarında kredi ile ilgilerinin olmasını tercih etmeyen 1/3 oranındaki müşteri tabanı için gereken ihtiyacı karşılamaktaydı. Çek garanti kartları; gözün aşına olduğu uluslararası tanımayı sağlayan, Visa'nın veya Mastercard'ın amblemlerini taşımadıklarından, Amerika' daki pek çok çek garanti programı kartları kabul eden işyerlerinin , kart veren bankaları tanıdığı yerel uygulamalar haline gelmiştir.(16)

İngiltere' de çek ödeme sistemi iyi gelişmiş ve A.B.D 'deki kredi kartı modelini izlemiş , aynı 1/3 kuralı da uygulanmıştır. Müşterilere kendilerini şahsen tanımayan işyerlerinde güvenle çek ile ödeme yapma olanağı tanıyacak ve işyerlerinde de ödeme konusunda garanti verecek bir sisteme ihtiyaç olmuştur.

İngiltere'de A.B.D'deki 14.000 farklı bankanın aksine pazar çok daha küçük olup sadece 5 büyük takas bankası bulunmaktaydı. Bu nedenle bu takas bankalarından biri tarafından verilen bir çek garanti kartı anında - hangibir ödeme kartının tek bir önemli karakteri olduğu üzere- dünya çapında tanınır nitelik kazanmıştır. (17)

İngiliz ve Avrupa bankaları ise bütün kart sahiplerine herhangi bir diğer bankada çek bozdurma olanağı tanımışlardır. Bu, Amerikan bankalarında sadece kredi kartı sahiplerinin kredi kartı kullanarak nakit çekme işlemi ile sahip oldukları bir olanaktır.

Türkiye 'de ilk yenilik , İş Bankasının 1976 yılı ortalarında "Mavi Çek" isimli garantili çek programını sunması olmuştur. Bu mevcut çek hesabı olan müşterilerin çek hesabı ile birlikte kendisine verilen fotoğraflı kartı kullanarak çek ibrazında daha fazla güvene sahip olmaları için pazarın göreceli olarak küçük bir kısmının ihtiyaçlarını gidermeyi hedeflemiştir.(18)

(16) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.9

(17) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.10

(18) T.İş Bankası A.Ş. Aylık Dergi, İş Dünyası 1992

Bu programın, çeklerin 1982 yılında geçerli olan ve temelde tecrübe edilmemiş çek kanunu nedeniyle bir ödeme aracı olarak sahip olduğu negatif imaj yüzünden pek başarılı bulunmamıştır. Ana tema ödeme sistemlerinde bir yenilik olarak oldukça iyi olsa da fazla gelişmemiştir. 1992 yılında Yapı ve Kredi Bankası " Süper Çek " isimli bir kredi hattı da olan çek hesabını sunmuştur - (açık bir strateji ile tüketici ödeme sistemlerini daha çok Avrupa ve İngiliz Bankacıların izlediği yolda geliştirerek). Yine aynı yıl İş Bankası bu kez "Kredili Mavi Çek" programını kullanıma sunmuştur. Bu programda müşterinin çek hesabında bakiye yetersiz olsa bile çeklerin geri dönmesini önlemek amacı ile müşterinin kredi kartı hesabından karşılık temin edilmesi ana tema olmuştur. Son olarak 1993 Mayıs ayında "SuperCard" kredi kartı veya borç kartı niteliklerini taşıyan çek garanti kartı ile birleştirilerek piyasaya sürülmüştür.

Bu stratejinin plastik bazlı ödemelerin mevcut durumdan kabul görmediği ancak Türkiye' deki tüketici ödemelerinin çok büyük bir kısmını temsil eden sayıca çok iş yerinde kabul görmesi amacına yöneldiği anlaşılmaktadır. Bu gün gelişmiş pazarlarda tek kullanım amaçlı çek garanti kartları önemini kaybetmekte ve yerlerini çok amaçlı ve borç kartları ile değiştirmektedirler. (19)

ç) TEK ÖDEMELİ KREDİ KARTI [(Charge Card) (Seyahat ve Eğlence Kartı - T & E Kartı)]

" Tek ödemeli Kredi Kartı veya (S.E Seyahat ve Eğlence Kartı), Amex ve Diner's Club tarafından çıkarılan kartlar gibi olup, kart sahibine satın alma tarihi ve gönderilen dekont üzerinde onun tüm bakiyeyi ödemesinin beklenildiği tarihler arasında kredi sağlamaktadır. Tek ödemeli kredi kartı sahipleri kartın kabul gördüğü iş yerlerinde ödemelerini yaparak üye işyerlerinden mal ve hizmet alabilmektedirler. Bu kartlar mal ve hizmet bedelinin alım sonrasında ödenmesini sağlayan kartlardır. Tek ödemeli kredi kartının fonksiyonu , hiçbir nakit çekiminin yapılmadığı taktirde kart sahibinin ay sonunda ücretsiz olarak tüm bakiyeyi ödeyebilmesidir" (20).

(19) Yapı ve Kredi Bankası AŞ., Faaliyet Raporu, 1989

(20) Dai, Ş.Hülya, a.g.t., s.11

" Tek ödemeli kredi çeşitlerinden biri olan 30 günlük kredi tek ödemeli kartlar ile benzer özellikler taşımaktadır. 30 günlük kredi de ay sonunda harcamaları gösterir hesap ekstresi alındığı zaman, bir aylık periyot boyunca yapılan tüm harcamalar için ödeme yapma kabul edilmiş olmaktadır. Hem tek ödemeli kredi kartlarında, hem 30 günlük kredide harcamalar kısa bir dönem için faizsiz olarak finanslanmaktadır. Tek ödemeli kart diğer kart çeşitlerine göre farklı bir şekilde işlenmektedir, çünkü döner kredi faaliyeti yoktur. Böylece kart sahiplerine sağlanan kredi sınırlı bir süre için olmaktadır ve istenilen zamanda defaten yani borcun tamamının ödenmesi gerekmektedir. Döner kredi insanlar için belki müsrifliğe girme korkusu getirebilmektedir. Böyle kimseler için Tek ödemeli kredi kartı ,Banka kredi kartlarından daha iyi bir seçenek olmaktadır. Gerçi banka kredi kartlarını da hesap özeti üzerindeki toplam bakiyeyi ödemek sureti ile Tek ödemeli kartlar gibi kullanma olanağı bulunmaktadır. Tek ödemeli kartlarda önceden belirlenmiş bir harcama limiti yoktur. Harcama limitinin olmaması üyenin finansal durumunu önemli kıldığı için kart üyeliğine kabul edilme belirli bir prestij ile ilgili olmaktadır. Tek ödemeli kartların yakalaşımı prestij (kart sahibi olunurken değerlemeye alınan finansal durum) ve lokanta ile seyahat harcamalarının para taşınılmadan ödenebilmesi üzerine kurulmuştur. Mastercard ve Visa'nın uluslararası gelişimi bankaları ve kredi kartı veren şirketleri rekabete sürüklemektedir. Böylece tek ödemeli kredi kartı veren şirketler ödünç verme işine girişmişlerdir. İngiltere 'de önceleri American Exspress gold kart sahipleri bu olanaga sahipti, daha sonra ise Amex Green kart sahipleri de gold kartta olduğu gibi maximum belirtilmiş bir limite kadar borçlanabilmektedirler "(21).

Banka kartı müşterileri bankanın belirlemiş olduğu bir yıllık kart bedelini bankaya aidat olarak ödemektedirler. Banka ile anlaşma yaparak işletmesinde kart karbul eden işyerleri de bankaya belli bir komisyon ödemektedirler.

(21) Dai, Ş.Hülya, a.g.t.,s.12, s.13

Charge kartlarında bir hesap dönemi genellikle 30 gün veya 40 günlük süreler dahilinde borcun tamamının ödenmesi gerekmektedir. Borcun kredilendirilememesi, deflâten ödeme söz konusu olduğundan charge kartlar tam anlamıyla kredi kartı olarak tanımlanamamaktadırlar. Daha doru bir tanım olarak borç kartı denilebilmektedir. Borç kart kısa bir vadede faizsiz kredi kullanma olanağı sağlamaktadır.

d) ATM KARTLARI (Automated Teller Machine - Otomatik Para Çekme,Vezne Makinası) :

ATM kelimesi, Automated Teller Machine (Otomatik Vezne Makinası) ifadesinin baş harflerinden oluşmaktadır. Otomatik vezne makinaları (ATM'ler) ilk uygulanmaya başlandıklarında kullanıcılarına belirli miktarlarda nakit veren para sağlayıcıları (cash dispensers/CDs) şeklindeydi. Bu makinalar genellikle " of-line " olarak çalışır ve sadece para çekme işlerinde kullanılırdı. ATM kartları bankalar tarafından , müşterilerine işlem yapmak ve tasarruf hesaplarına 24 saat ATM'ler aracılığı ile ulaşabilmeleri için verilmektedir. Teknolojik gelişmeler ile birlikte kart veren banka ve kart sahibi arasındaki ilişkiye bağlı olarak kart sahibi aşağıdaki işlemleri gerçekleştirilmektedir. (22)

- Çek ve tasarruf hesabından nakit çekmek
- Çek veya tasarruf hesabına para yatırmak
- Visa veya Mastercard hesabından nakit avans kullanmak
- Herhangi bir kredi borcuna ödeme yapmak ; araba, ev vb.
- Çek veya tasarruf hesabının bakiyesini, banka kartı ve kredi kartının kullanılabilir kredi limitini öğrenmek
- Bir hesaptan diğerine virman yapmak

ATM kartları müşterilerin bankaya olan güvenini arttırmaktadır. ATM makinaları , genelde bankanın dışındadır veya bazı durumlarda bankanın bulunduğu yerden uzak bir yeredir (Oto Banka .. vb) . Bu makineler 24 saat boyunca çalışır ve kart sahiplerine bankaya gitmek zorunda kalmaksızın hesaplarına ulaşabilme olanağı tanırılar. Birçok otomatik vezne on-line olarak anında veya günün sonunda hesapları güncelleştirmektedir. Ancak on-line veya of-line kombinasyonu şeklinde çalışan bazı otomatik veznelerde mevcuttur.(23)

(22) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.14

(23) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.15

Plastik kartlar ilk olarak 1950' lerde kullanılmaya başlanmış ve müşterilerine bu kartları elektronik terminalleri çalıştırmaları ve böylece bankacılık hizmetlerine daha kolay ulaşabilmeleri için verilmiş olmalarına rağmen kartlar başka amaçlar içinde kullanılmıştır.

Plastik kartlar çalınma, kaybolma ve taklit edilmeye maruz kaldığından sistemin emniyetinin arttırılması zorunlu hale gelmiştir.

İlk nakit ödeme makinası, banka konusunda tanınan De La Rue, tarafından üretilmiş ve İngiltere , Enfield 'de Barclays Bank şubesine kurulmuştur. Müşterilere, makinanın kart kabul ederek, karşılığında 10 İngiliz pound 'u nakit para verdiği, çek tipi kağıt biletler verilmiştir. Bu kağıt biletler ise kısa zamanda, yeniden kullanılabilen ve belirli bir fiyatla şubelerden satın alınan ince plastik kartlarla yer değiştirmiştir. Bu kart makinarya takıldığında, çekilen nakit tutarı kart üzerine işaretlenmekte ve kart sahibine kart iade edilmekteydi. Zamanla kullanımlar belli bir tutara ulaşınca kartın kullanıma olanağı yok olmaktaydı. Kart kullanıcının kimlik kontrolü, şahsi bir şifre girişinin makinarya girilmesi ve makinanın bu şifreyi onaylaması ile gerçekleşmekteydi.(24)

İlk ATM'lerde amaç, 24 saat nakit çekim olanağının olması , ve şahsi bir şifrenin tuşlanması iken bu amaç bugün dahi dünyadaki her ATM uygulamasının temelidir.

İngiltere , ATM 'lerin icat edilmesinde artı puan alsa da, ABD ATM'lerin bugünkü düzeyine gelmesinde büyük rol oynamıştır. Ödeme sistemlerinin diğer özelliklerinde olduğu gibi ABD bankacılık sistemine has yapıda, coğrafi yerleşim düzeni, bireylerin hareketliliği ve güvence talebi ATM' ler konusunda gelişmelere yol açmıştır. Amerikan bankacılık sisteminde çok yakın bir tarihe kadar, şube açabilmek konusundaki kanunlar, her eyalette farklı olup, bazı bankaların şube açabilme yetkisine sahip değillerdi.Örneğin; tek şubeli bankaların olduğu eyaletlerde , bazı bankalar sadece kendi yerel bölgelerinde şube açabilmekte, bazı bankalar ise eyalet içinde herhangi bir yerde şube açabilmektedir.(25)

Şube açma konusundaki bu kısıtlamalardan hemen önce ise bir kaç özel örnek dışında hiçbir bankanın diğer bir eyalette şube açma yetkisi bulunmamakta idi. Nitelik olarak hareketli ve büyüyen bu pazarda , bankaların müşterilerine güvenle hizmet etmesi kısıtlanmış olmaktaydı. Bu ayrıca, ABD'de 14.000 ayrı bankanın sınırlı limitteki potansiyel pazarlarda gelişmesini teşvik etmiştir.

Bütün bu bankalar, gelişen Bireysel Bankacılık Hizmetlerinin, etkili olarak uygulanması ve yönetimi için gereken - özellikle büyük uygulamalar için - yatırım ve alt yapıyı maddi olarak yüklenebilecek durumda değillerdi.

(24) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.15

(25) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S., The Bankcard Business, Washington D.C., Auriemma Consulting Group, INC., American Bankers Association, 1992, s.170

Bu küçük bankalar bölgesel organizasyonlara veya muhabirlerine destek arayışı ile kooperatif veya kuruluşlar oluşturarak , gerekli gelişme ve alt yapının teminine çalışmışlardır. Bu banka ve kuruluşlar, ATM 'lerin kullanımında on-line çalışma ortamının kurulup işletilmesi için gereken yatırımları yapabilecek ve hem bu küçük bankalara servis verip hemde aynı sistemleri kendilerinin kullanabileceği maddi güce ulaşmışlardır.(26)

Elektronik ödemelerde kullanılan standart kartların arkasında manyetik bir bant vardır. On tarafında kart sahibinin adını, hesap numarasını ve banka şubesinin detayını veren kabartma karakterler bulunur ki bu karakterler optik okuyucular sayesinde okunmaktadır. Böylece alacaklı ve borçlunun hesapları arasındaki transfer yapılmaktadır.

Manyetik şeritler elektronik işlemlerin yapılması için kartın arka yüzünde yer alır ve kopyalamaya karşı " watermark " adı verilen bir yöntemle korunmaktadır. Bu manyetik şeritler kartın ön yüzündeki bilgilerin aynısını içermektedir. Üçüncü bir manyetik şerit kullanımı sayesinde henüz kullanılmamış olan kredi bakiyesi gibi daha detaylı bilgilerin güncel şekilde depolanması da sağlanmaktadır. Bu manyetik şeritler aynı zamanda kullanıcının şifre numarası (personal identification number /PIN) ve diğer güvenlik cihazlarının ayrıntısını içeren bilgileri saklama özelliğine sahiptirler.

Manyetik kartlar, dünya çapında yaygın bir şekilde kullanılmalarına karşın elektronik terminallere bilgi taşıyan yeni yöntemlerde geliştirilmektedir. Bu yeniliklerden biri mikro devre kartı (micro-circuit card) diğer adlarıyla hafıza kartları /akıllı karttır (memory card veya smart card).

Para çekme işlemi makineye yerleştirilen bu kartlar sayesinde olur. Kullanıcı ayrıca kişisel şifresini ve çekmek istediği miktarı terminalden tuşlayarak girer. Belirli para çekme limitleri içinde işlemini tamamlar. Eğer varsa veya gerekiyorsa ATM 'nin diğer hizmetlerinden de faydalanılmaktadır.

Otomatik para çekme makinalarının içinde para tutabilecek sağlam küçük odacıkları vardır.Genellikle paralar banka şubesi tarafından güvenlik önlemleri altında doldurulan kasetler içinde saklanır.Makinanın diğer önemli parçaları klavye ve ekrandır. Bunların yanında müşteriye işlemten sonra makbuz verecek bir yazıcı (printer) da bulunmaktadır.

Para yatırılabilen makinelerde, sistem yatırılan paranın makinanın kasasına atılıp, yeniden açılıncaya kadar bekletilmesi ve daha sonrada bu paraların sayılıp hesabın doğrulanması şeklinde işlemektedir.Para yatırma işlemine getirilebilecek bir yenilik ATM için kağıt para, bozuk para ve çekleri verirken bunları sayabilecek bir mekanizma geliştirilmesi olacaktır.

ATM'lerin Amerikan pazarındaki gelişimi küçük bankalar için olağan üstü olup , ana hedefi , sayıları giderek artan hareketli müşterilerini nakit çekim olanağı tanımaktır. Bu müşteri tabanı, gelirleri giderek artan genç müşteriler olup , yaşam tarzı ve beklentileri, bir açıdan hataya düşülmesine ve yaş ile gelirin ATM'lerin kullanım ve kabulünde ana nedenler olduğunun düşünülmesine neden olmuştur.(27)

ATM'ler , ödeme sistemelerinin gelişmesinde önemli rol oynamış ancak ana güç küçük boyutlu üyelere ve muhabirlerine servis vermek isteyen 300-400 kuruluş ve şirketin çabaları olmuştur.(28)

Bankaların kullandığı bu ATM ağlarının bu 300-400 kuruluş tarafından işletilmesi sonucu, ATM'lerin üyeler ve muhabirler tarafından ortak kullanıma açılması da pazarın geçirdiği doğal bir evrim olmuştur. Bu iletişim ağını yöneten kuruluş ile ilişkili bir bankanın kart sahibi, genellikle aynı bölgede ve üye olan başka bir bankanın ATM'sine giderek nakit alabilmekteydi. İngilizce'de " logo " olarak isimlendirildiği şekilde ATM kartı üzerinde yer alan işaret kart sahiplerine hangi ATM'lerin kartı kabul edeceğini belirtmekteydi.(29)

ATM 'ler ve kısmen paylaşılan ATM'lerin , gelişmesinin arkasındaki sürücü güç, kart kullanıcının nakit çekiminde daha fazla güven talep etmesi değil, muhabir bankalar ve kuruluşların kendi ciroları ve üye bankalar üzerindeki etkilerini arttırmak olmuştur. Bugün bile ABD 'de 50.000 adetten fazla ATM 'de işlemlerin %95 'i kart sahibinin hesabı olan şubede gerçekleşmektedir. ATM 'lerin ABD 'de , şubeden nakit çekmek yerine self servis bazında nakit çekim için kullanılma oranı dünyadaki pek çok ülkeden - Türkiye 'de dahil olmak üzere - çok daha düşüktür. (30)

Mastercard'ın Cirruc sistemine paralel olarak, Visa 'nın Plus sistemi de yine bölgesel olarak rekabet eden belirli bankalar ve cirrus sistemine üye bankalara karşın rekabet ortamında geliştirilmiştir. Bu da yine, tedbirli yaklaşımlar ve ayrılıkçı pazarlama tecrübeleri dahilinde ödeme sistemlerinin rekabet içinde dayanışma ile geliştiğini göstermektedir. Günümüzde; ABD' de, ATM paylaşımının olağanüstü bulunması konusundaki fikirler değişmiştir. ATM 'nin rolü, bir pazarlama ürünü, nakit güvencesi olmaktan çıkıp, bankaların entegre sistemleri içinde yer almaktadır. Citibank; ATM bazında bireysel bankacılık stratejisinin entegre bir parçası olarak ilk gerçek tam-hizmet müşteri hizmetlerini kurmuş ve ATM 'lerde bankaların yönettiği fakat müşteri taleplerine göre belirlenen stratejilerin başarısını, New York şehri gibi rekabet ortamında, pazar payını süratle 2 misline çıkararak kanıtlamıştır. Bu yaklaşımın başarısı, diğer bankaları da bu yola ve ATM 'lere bakış noktasının tamamen değiştirmesine yöneltmiştir. Bugün, ABD 'nin ATM paylaşım ağları yok olmaktadır. Ülke içindeki ATM ağları daha çok sayıda bankaya kullanım hakkı tanımaktadır.(31)

(27) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.20

(28) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.20

(29) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.21

(30) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.21

(31) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.22

Visa; Plus ile , MasterCard ise Cirrus ile bağlanarak, kendilerini uluslararası boyuta getiren bu iletişim ağlarını rekabet içinde dayanışma felsefesine çekmişlerdir.(32)

Dünya'da ATM ağlarının ortak kullanımları da yaygın bir uygulama haline gelmiştir. Özellikle banka şubelerinin dışında ve hastane, fabrika, havaalanı ve tren istasyonları gibi şubelerden uzak yerlere ATM yerleştirilmesi, bu makinaların çeşitli bankalarca ortak kullanımının avantajlarını gündeme getirmiştir. Böylece müşteriler, kendilerine en uygun yerlerdeki ATM'lerden hesapları hangi bankada olursa olsun para çekme ve diğer işlemleri yapabilme olanağına kavuşmuşlardır. Bu tür uygulamalara özellikle iskandinav ülkelerinde sık rastlanmaktadır. Ayrıca birbirine komşu ülkeler de ATM ağlarını ortak kullanabilmektedirler.

ATM'ler elektronik bankacılığın yeni ürünüdür ve gelecekte vereceği hizmetlerin gelişeceği kuşkusuzdur.

Kuzey Amerika 'da ATM 'lerin yaygınlaşmasının asıl nedeni Amerikan bankacılığının yasal düzenlemeleridir. Eyalet yasalarının başka bir eyalette ve hatta belirli bir eyaletin herhangi bir bölgesinde şube açmayı zorlaştırıcı nitelikte olması nedeniyle bankalar, eyalet dışında bulunan hesap sahiplerine hizmetlerini sunabilmek amacıyla ATM 'leri kullanmaktadır. ATM 'lerin yaygın olduğu diğer ülkeler Japonya ve Batı Avrupa ülkeleridir. Japonya 'da bir çok işçi banka hesaplarına aktarılmış olan ücretlerini ATM'ler vasıtası ile çekmektedir. Avrupa 'nın 17 ülkesinin belli başlı bankaları ise kıtayı ziyaret edenlerin para çekme gereksinimlerine cevap verebilecek ortak bir ATM 'ler sistemi üzerinde çalışmaktadırlar.(33)

Tablo 1 'de çeşitli ülkelerdeki para sağlayıcıları ve ATM 'lerin 1992 yıl sonu itibarı ile sayıları verilmiştir.

TABLO .1.

1992 YIL SONU İTİBARI İLE VISA PARA SAĞLAYICILARI
VE OTOMATİK VEZNE MAKİNALARININ SAYILARI

BÖLGELER	ADET
ABD	53.282
KANADA	11.210
EMEA	55.984
PASİFİK	4.473
LATİN AMERİKA	5.300

Kaynak : G.Bröker, Competition in Banking, OECD Publications, Paris,1992 s.128

(32) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.19

(33) Bröker, G , Competition in Banking, OECD Publications, Paris, 1992 ,s.129

Kuzey Amerika, Japonya ve Batı Avrupa dışında ATM'lerin kullanımı Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Afrika, Singapur, Hong Kong, Brezilya ve Meksika gibi ülkelerde hızla artmaktadır.

Türkiye'de ATM'ler İş Bankası tarafından 1980 'li yılların başlarında, İngiltere 'de uygulanan ilk ATM 'ye benzer olarak kurulmuştur. 1988 yılında ise İş Bankası ve Yapı ve Kredi Bankası yaklaşık olarak aynı tarihlerde , ama farklı stratejilerle ATM uygulamasına geçmişlerdir.(34)

İş Bankası , özellikle nakit ödemesi fonksiyonu üzerinde durarak , nisbeten kısıtlı fonksiyonlar ile uygulamaya geçmiştir. Zamanla yaptıkları gelişmelerle , bugün ATM 'lerden özel kurum kartlarının havaaleleri (Beymen, Benetton, Çarşı mağazaları, Diners Club gibi) ve hatta sermaye piyasasındaki değerli kağıt alış verişlerine kadar pek çok işlemi gerçekleştirebilir hale getirmiştir.(35)

Yapı ve Kredi Bankası ise Citibank'ın örneğini uygulayarak, şube hizmetleri ve müşteri ilişkileri ile tümüyle bankacılık ilişkilerine entegre bir program sunmayı denemiştir.Türkiye 'de ki pek çok banka, mevcut halde 3400 ATM ile ve 1.000.000 kart ile uygulamaya geçmiş bulunmaktadır.

Türkiye'de ki bankaların toplam ATM sayıları 1994 yılsonu itibarı ile Grafik 5 'de görüntülenmektedir.

e) PERAKENDECİ (Retailer Cards) KARTLARI:

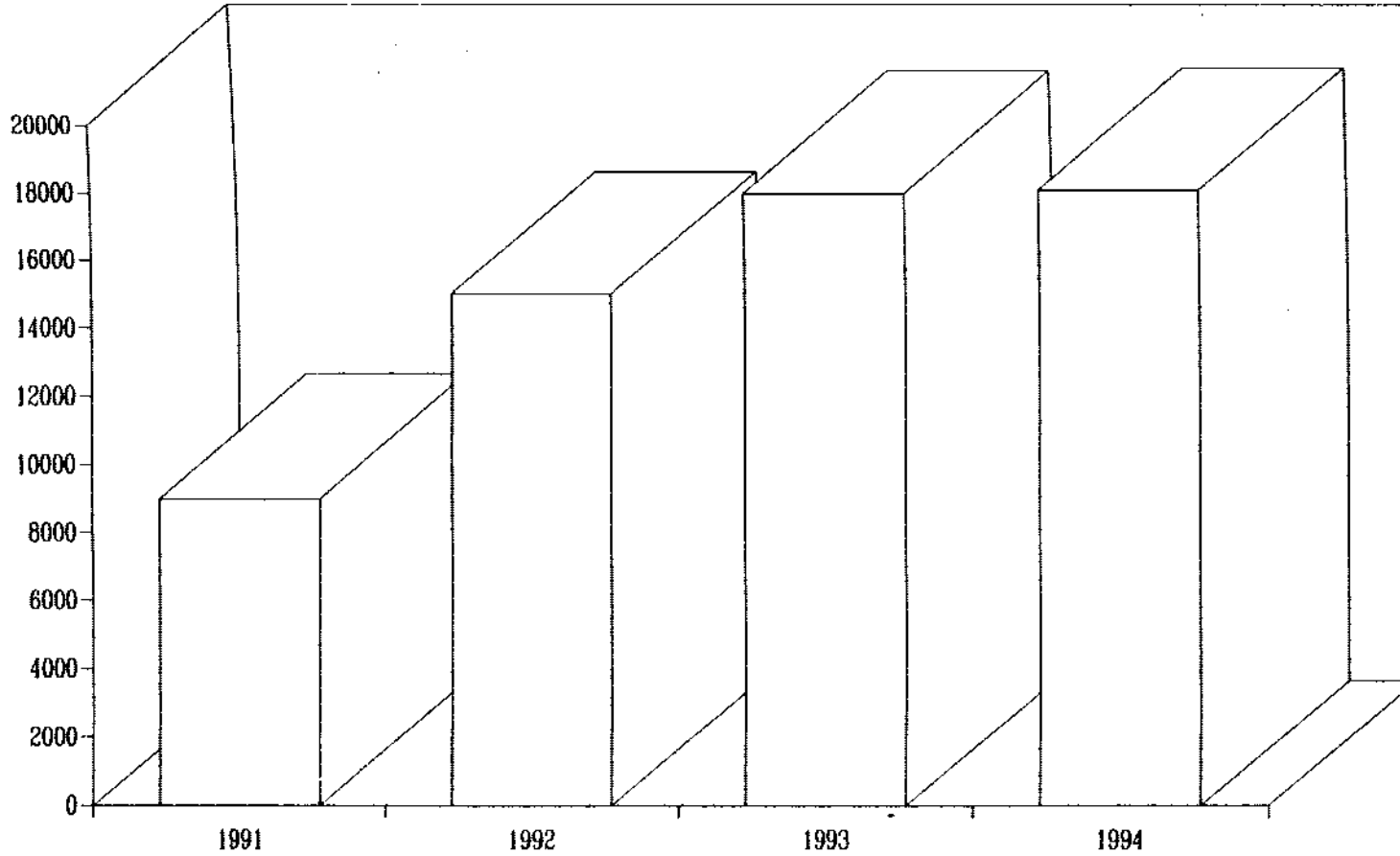
Özel marka kartları olarak da tanımlanabilecek olan bu kartlar restaurantlar, büyük mağazalar, oteller, klupler gibi yada onların adına diğer kart şirketleri tarafından müşteri potansiyellerini ve satışlarını arttırmak maksadı ile çıkarılan kartlardır.

Banka kartlarından çok önce, perakende satıcılar, müşterilerine "şimdi al, sonra öde" olanağı tanıyan kredi planları sunmuşlardır.Bu satıcı ve müşteri arasındaki birebir kredi ilişkisi bugün bankacılıkta kullanılan özel marka kart tiplerinin arkasındaki gelişime neden olmuştur. Kart sadece, kartın üzerinde ismi yada amblemi yer alan satıcı şirketin sahip olduğu mağazalarda kullanılabilir. Bu doğal olarak, özel marka kartlarını, dünyada milyonlarca işyerinde kullanılabilen , banka kartlarından farklı kılan özelliktir.

(34) Elektronik Bankacılık ve Hukuk, Yapı Kredi Bankası Yayınları 1992 s.22

(35) Türkiye'de Bireysel Bankacılık, Yapı Kredi Bankası Yayınları 1992 s.10

TURKIYE'DE OTOMATIK VEZNE MAKINASI (ATM SAYISI)

GRAFİK (5)

KAYNAK: Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Bankalararası Kart Merkezi AŞ. (BKM AŞ)
Nisan 1995, s.22

- " Perakendeci kartlarının değişik çeşitleri vardır:
- Tek ödemeli kredi kartı (A charge or monthly account card)
 - Bütçe kartı (Budget account card)
 - Esnek ödemeli kredi kartı (option card)

Bütçe kartı ile kart sahibi her ay sabit bir miktarı ödemeyi kabul etmektedir ve bu miktarın belirli bir katı olarak belirlenen bir kredi limitine sahip olmaktadır. Tek ödemeli kredi çeşitlerinden biri olan bütçe kredisi ile bütçe kartının birbirine benzer özellikleri bulunmaktadır. Bütçe kredisi, 30 günlük kredi ile taksitle satın alım planlarının kombinasyonlarından biri olmaktadır ve müşterilerin gelecek ay esnasında harcamalarını gösterir hesap ekstresindeki borcun tamamının ödenmesi istenmemektedir. Ödenen bölümlerin bazıları satın alınan miktarlarla ilgili değilken, diğerlerinde ödenecek miktar esas kalan bakiye üzerinden hesaplanır. Bütçe kredilerinde genellikle bir faiz ve/veya kredi ücreti olmaktadır ve döner kredi faaliyeti sunulmaktadır. Perakendeci kartların diğer sistemlerden farkı kart sahiplerinin belli bir seviyede kredi almalarını sağlayan her ay belirlenmiş sabit bir miktarın ödenmesidir. Kart sahipleri her ay bu sabit miktardan fazlasını ödeyebilirler, aksi halde kalan kredi bakiyesi üzerinden faiz ödemelidirler. Perakendeci kartlarındaki gelişim öncelikle banka kartı şirketlerinin kredi kartlarının istenmediği mağazalara girmesini sağlamıştır. Buna ek olarak kart şirketleri süpermarketleri perakendeci kartlarını büyük mağazalarda satılmakta olan dayanıklı tüketim mallarının satışı için olduğu kadar yiyecek ve içecek gibi maddelerin satışı için de kullanımının kabul edilmesine ikna edilmişlerdir.

İngiltere'de 1979'larda mağazaların perakendeci kartı vermeyi istemelerinin nedeni ondan önceki 18 aylık dönemde meydana gelen tüketim patlamasının sona ermiş olmasıydı. Böylece satışlardaki durgunluğu azaltmanın bir yolu olarak müşterilerin satın alımlarının finanslanması yolu seçilmiştir. Bir çok mağaza satışlarının finansmanında Access ve Visa'dan yararlanmış fakat 2 nedenle perakendeci kartların verilmesini istemişlerdir:

1- Brüt kar marjlarını kredi kartı ile yapılan her satış işlemi için komisyon ödeyerek azaltmak istememişlerdir.

2- Access ve Visa gibi kredi kartlarının müşteriye bir mağazaya bağlamak gibi bir avantajı yoktur fakat bir müşteri mağazanın kendi perakendeci kartını aldığı anda, onu diğer mağazalarda kullanamayacağı için müşterinin o mağazaya bağlılığının sağlanması garantilenmiş olacaktır "(36)

(36) Dai,Ş.Hülya, a.g.t., s.14,s.15,s.16

Bu kartları işyerleri için uygulamaya koyan mağazalar, aynı zamanda kredi kartı için bankalar ile anlaşma yapmaktadırlar. Bu nedenle bankaların herhangi bir komisyon geliri kayıpları söz konusu olmamaktadır. Anlaşmalı banka örneğin çarşı mağazaları, beymen gibi özel marka kartı çıkaran işletmelerin müşterilerinin borçlarına karşılık yapmış oldukları ödemelerini tahsil eder.

İşyerleri bu kartları müşteri potansiyellerini arttırmak açısından çok uygun bulmaktadırlar. İşyerleri kar etmektен çok sadece kendi işyerleri ve mağazalarının kendi şubelerinde geçerli bu kartların kullanımından prestij açısından da yararlanmaktadırlar. Bu kartların kullanımında sürümden kazanmak amacıyla müşterilerinin mağazalara olan bağımlılıklarının arttırılması hedefidir.

f) BORÇ (Debit) KARTI (Banka müşterisinin mevduat hesabına ulaşabilmesini sağlamak için kullanılan kartlar):

Borç kart borç kartı hesabını borçlandırmak için kullanılan bir taksitle ödeme kartıdır. Borç kart; hizmet, mal ve nakit elde etmek için kullanılan ve genellikle kart sahibinin banka yada kredi müessesesi hesabı ile bağlantısı olan bir karttır.

Borç kartlarının , temel fonksiyonu olan mevduat hesabına- bir ödeme yapmak için bu mevduat hesabına ulaşmak yada mevduat hesabında belli bir süre sonra kayıt edilecek borç için karşılık bulunmasını garanti etmek için - ulaşmak konusunda sınıflandırmalara tabi tutmak nisbeten güçtür. Pek çok açıdan , bazı kredi kartı, çek garanti kartı ve ATM kartı uygulamaları da bu niteliklere sahiptir. Bu ise, borç kartının tanımlanmasında ; kart, kart tipleri arasındaki farklılıklarla değil, bankanın kart verme politikası ile ilgili olduğundan karşılıklara neden olmaktadır. Finansal hizmetlerin diğer rekabet alanlarında olduğu gibi, bu konuda da bankaların rekabet stratejilerini belirleme gerekçeleri farklılıklar göstermektedir.(37)

ATM kartı, borç kartları ailesinin gerçek bir üyesidir. ATM kartı, her zaman mutlaka kartı veren bankadaki bir hesaba bağlıdır. Bu kart, hemen her zaman borcu onaylayabilmek için mevduat hesabına ulaşmak zorundadır. Burada kullanılan hemen her zaman ifadesi, farklı yerel kuruluşların uygulama kurallarındaki farklılıkları içermektedir. ATM kartları, şahsi bir şifre numarasının- imzanın elektronik bir şekli olarak, kart sahibi tarafından işlemi talep ettiği ve işlemin yasal lehdarı olduğunu onaylayan girişinin yapılmasını zorunlu tutmaktadır. Farklı elektronik iletimler konusunda çalışmalar sürmekte olup (el izlerinin ekranlarda okunması gibi) henüz ekonomik olarak uygulanabilir bulunmamaktadır.

Borç kartı; bir bankanın, bir kuruluşun ortakları olan bir grup bankanın kartı veya uluslararası bir kart kuruluşunun bilinen ürün ailesinden bir kart olabilir. Borç kartları, genellikle kartın kabul ediliş şekli ile ilişkilidir. Bu nedenle de, borç kartı deyimi POS terminalinin var olduğu bir işyerinde veya banka dışındaki herhangi bir yerdeki kullanımı ifade ediyor olabilir. POS sistemi, iletişim hatlarını kullanarak her satış işlemini anında elektronik olarak onaylamak, kaydetmek ve göndermek için tasarlanmıştır.

Her şey eşit gibi gözüktüğünden, banka kredi kartını kabul eden işyerlerinin borç kartlarını da kabul etmeleri beklenebilir. İşyerleri zaten yapılması gereken işlemler konusunda tecrübe sahibidir ve çoğunda POS terminalleri zaten mevcuttur. İşlem elektronik olduğunda, kağıt işyerinde kalmaktadır (müşteri ve işyeri birer adet kopya kendileri için saklarlar) ve bu kağıt işyerine hizmet veren bankaya gitmek zorunda değildir. Üçüncü konusu ise, özellikle yüksek ciro lu işyerleri için işlemin tamamlanma sürattir.

Elektronik borç kartı işlemleri genelde çek ile yapılan işlemlerden daha hızlıdır. Bir satıcının çekin arkasına istenilen bilgileri yazması için geçen zamana karşın, kartın makinadan geçirilip, satış tutarının makinaya tuşlanması çok daha hızlıdır. Ancak, yine de her şey aynı değildir. Pek çok işyeri takas masrafını şahsi çeklerin yaratacağı masraftan daha fazla bulmaktadır ve borç kartlarının kullanılmasında nakit veya çeke göre çok daha az çıkar sağladıklarını düşünmektedirler.

Bankaların, kredi kartlarında olduğu gibi borç kartlarında tahsilat riskleri olmadığından, iş yerlerinin kredi kartlarına olduğu gibi borç kartları içinde yüksek takas komisyonları ödemeyi kabul etmeleri beklenmemelidir.

Banka açısından, borç kart mevduat hesabı ile ilgili işlemlerde daha az masraflı bir uygulama imkanı tanımaktadır. ATM kartlarında olduğu gibi, borç kartları hemen her müşteriye, kendisinin isteği veya ödeme gücü olup olmadığına bakılmaksızın verilebilir.

Bu bankalar için borç kartlarının en çarpıcı yönüdür. Bankalar bu az masraflı elektronik ödeme işlemlerini bütün müşteri tabanına özel bir riski göze almaksızın sunabilirler. Bankanın kurum kimliği de belirli bir dereceye kadar kart işyerine gösterildiğinde desteklenmektedir. Yine de pek çok kart sahibi, kredi kartlarının imkan tanıdığı geç ödeme imkanlarından yararlanmayı tercih etmektedir. Sonuçta bankalar, müşterilerine yapacakları alışverişlerde mevduat hesaplarının kullanılmasını empoze etmek istiyorlarsa, pazarlama tekniklerini geliştirmek durumundadırlar.

Her ne kadar, borç kartına gerçek bir banka kartı olarak bakılsada, bazı örnekler verilerek daha kesin tanımlamalar yapılabilir. Şöyle ki;

fa) ÖZEL BORÇ KARTI :

Özel bir bankanın kartlarının bu banka tarafından çalıştırılan POS makinalarında kullanılabilen kart türüdür. Yapı ve Kredi Bankası, Telekart isimli ürünü, adı geçen bu banka ile çalışan işyerlerinde, kurulu POS terminallerinde kullanılabilen bir kart çeşididir. (38)

fb) ORTAKLIK BORÇ KARTLARI :

Özel bir banka ve bankalar grubunun kartlarının, ortak bir POS iletişim ağında, pek çok kart veren bankanın beraber kullanılmasını belirtmektedir. Switch isimli anahtar mekanizma işlemleri, işyerinden kartı veren bankaya otorizasyon onayının verilmesi ve ödeme yapılması için gönderilir. Bu sistemler, ATM ağlarının geniş ortak kullanım alanları nedeniyle gelişmiş olup, genellikle de aynı büyük bankalar tarafından uygulanmaktadır. Örnek : ABD 'deki " The Honor System " . Sistemlerdeki ve uygulama kurallarındaki son gelişmeler bu POS terminallerinde gerçekleşen Borç kartı işlemlerinin Visa ve MasterCard ağlarından geçmesine olanak tanımıştır. (39)

Bu tür kart ortaklık borç kartlarına başka bir örnek ise;

fc) KURULUŞ BORÇ KARTLARI:

1980 'lerin başlarında, Visa ve Mastercard, ortak ürün olup tamamen bir POS borç pazarı olan Entree isimli borç kartını sunarak üyelerine bu pazara giriş olanakı sunmuşlardır. Oldukça fazla bir çaba ve yatırımdan sonra bu program başarısız olmuştur. Üstelik, iki ana ödeme sistemi organizasyonu arasında, bir borç kartı ürünü için ortak çalışma konusunda dayanışma göstermelerini bekleyecek kadar da ileriye gidilmiştir. Bu ise, ABD hükümetinin ileri derecede rekabetçi ve ayrılıkçı bulduğu bir tavır olmuştur. (40)

(38) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.16

(39) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.16

(40) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.17

Uluslararası kart kuruluşları borç kartı hareketlerinin , gerekli olduğunu kanıtlamışlar ve hem Visa ve hemde Mastercard tümüyle borç POS ürünleri çıkarmışlardır. Mastercard ürününe Maestro ismini vermekte, Visa ise 1980'li yılların ilk başlarında çıkardığı ürünü tekrardan sunarak bütün dünyada geçerli Visa logosu taşıyan Electron kartı piyasaya sürmektedir.

Başka bir anlatımla borç kartı hesabı borçlandırmak için kullanılan bir taksitte, bir defada ödeme kartıdır. Doğrudan kart sahibinin hesabına bağlantılı ödemeler ile mal, hizmet ve nakit elde etmekte kullanılan borç kartının 2 çeşidi vardır: birinci olarak bir çok banka otomatik para çekme makinalarında kullanılabilen nakit (Cash) kartları çıkarmaktadır. Kart sahibi bankalar ve otomatik para çekme makinalarında nakit kartını kullanabilmekte ve şahsi şifresini makinaya yazmak sureti ile hesabındaki miktar veya limiti dahilinde nakit kullanabilmektedir. Nakit kartı hesap bakiyesinin ne olduğunun öğrenilmesi, hesaptaki en son işlemlerin istenilmesi ve tüm hesap durumunun sorulması, bir hesaptan diğerine fon transferinin yapılması gibi bir kaç bankacılık fonksiyonunun yapılabilmesine imkan tanıyan bir bankacılık işlemidir. İkinci olarak Kart sahibinin satış noktalarında, mağazalarda, benzin istasyonlarında ...vs.kullanabilmesi için bir çeşit borç kartı geliştirilmiştir. Debit kart işlemleri derhal kart sahibinin hesabını borçlandırıp, üye işyerinin hesabını alacaklandırmaktadır.

Borç kartıyla kredi kartı arasındaki farklardan biri , borç kartı kredi kartı gibi döner kredi sağlamamaktadır. Kredi kartı sahibi belirtilen faiz oranından kabul edilmiş bir kredi limitine kadar döner kredi elde edebilmektedir.

Kredi kartı ile yapılan alımların ödemesi bir faizsiz dönem taşımaktadır, borç kartında ise bu olmamakta , borç miktarı harcama yapıldığı anda hesaba borç kaydedilmekte , hesapta yeterli miktarda para yoksa harcama yapılamamaktadır.

Bir başka ayrı özelliği her ne kadar kredi kartları otomatik para çekme makinalarından nakit elde edilmekte kullanılsada , borç ödemesi kredi kartı hesabından yapılacaktır (ay sonunda dekont göndermek sureti ile). Borç kartında ise borçlandırma kart sahibinin banka hesabından yapılmaktadır. Bununla beraber kredi kartlarının geleceği de kesinlikle satış noktalarındaki elektronik fon transferinde yatmaktadır.

g) ÜYE İŞYERLERİNİN KULLANDIRDIKLARI POS KARTI:

Her üye işyeri bankaların borç karta olan yoğun ilgisini paylaşmamaktadır. Özellikle takas ücretlerinin olması her üye işyerinin kabul etmediği bir konudur. Bu konu, İngiltere'de bankalar ve işyerleri, hem bankaların hem işyerlerinin çıkarlarının korunmasının gerekli olması nedeniyle, bankaların sponsor ettiği EFTPOS örneği ile yaşamışlardır. Sonuçta, SWITCH geliştirilmiştir. Bankalar üzerinde SWITCH logosu taşıyan kartlar vermişler, işyerleri ise kendi POS terminallerini uygun olan kural ve koşullara getirmişlerdir. SWITCH; işlemlerin, kredi kartı işlemleri için geçerli olan takas ücreti ile işyerinden kartı veren bankaya iletimini sağlamaktadır. İngiltere'nin kendine özgü özelliği ile , işyerlerinin kuvvetli olarak bir sesi olup, seslerini bankalara duyurabilmeleridir. Bu tavır, muhtemelen POS konusunda gelişmeler oldukça tekrarlanacaktır.

ğ) SMART KART (Üzerinde Micro-Chip Bulunan Kart) :

Smart ve Chip kart 1974'de Roland Moreo tarafından Fransa'da bulunmuştur.

" Smart " veya " Chip " kartlar kredi kartına benzeyen ,benzer büyüklükte ve kalınlıktadır, fakat içlerine microchip yerleştirilmiştir. Bu kart , hafızalı bir bilgisayar chip'i ve karşılıklı etkileşim (interactive) niteliklerine sahip olup; kartın, ATM, POS veya benzer nitelikte bir terminalde kullanıldığı her kez, işlem verilerinin yenilenmesini sağlamaktadır. Smart kart (akıllı kart) , ayrıca chip kart olarak da bilinmekte olup, geleneksel banka kartlarının arka yüzündeki manyetik bant için kullanılan teknolojilerden farklı bir teknolojinin kullanılmasını gerektirmektedir.(41)

ğa) " CB " SMART CARDS

CB smart kart kart, pek çok element içerir. Üç teknik özelliği : kabartma karakterler, manyetik bant ve chip. Chip, kartın içine monte edilmiştir. Genelde kartın solunda üst köşede veya ortada bulunur ve üreticisine göre dikdörtgen, kare veya daire biçimindedir.(42)

Kabartma karakterler, henüz elektronik terminallere oturtulmamıştır.Bu nedenle elle yazılan POS'lerde kullanılır.

Manyetik bantlar halen chip'in okunamadığı ATM'lerde kullanılır. Özellikle, Fransa dışında chip'in okunamadığı belli elektronik terminallerde kullanılan kartlar için manyetik gereklidir.

(41) Groupment Des Cartes Bancaires "CB" , Key Facts and Figures, Tanıtım Broşürü, Haziran 1993, s.1

(42) Groupment Des Cartes Bancaires "CB" , a.g.b., s.3

Smart kart teknolojisi, 4 güvenlik fonksiyonunun uygulanmasını sağlar;

i) Potansiyel sahte kartların tutulması,güvenilirlik: Sahteciliği kontrol için, kartın öncelikle güvenilirliği kanıtlamak gerekmektedir. Güvenilirliği kanıtlamanın iki yolu vardır: a)-Güvenlik metodları(kartın kendi özellikleri ve elektronik ödeme kolaylıklarının kontrolü)b)- Rastgele bir rakam gönderip, kullanıcının kontrolünü yaparak, bu kodun güvenilirliğini ölçen kodlu anahtarlardır.

ii) Kart hamilinin tanınması,kimlik: Kullanıcının yasal anlamda kart hamili olduğunun kanıtlanması gerekmektedir. Chip, prosesöre girilen şifreyi, gizli bölgede hafızaya alınmış referans ile karşılaştırmaktadır.

iii) Yapılan işlemin doğrulanması,kontrol (Sertifikasyon): Bu bir çeşit elektronik işarettir. İşlem datasının kodlanması ile chip tarafından üretilmektedir. Alındı, işlemin kart tarafından yapıldığını, şifre kontrolünün gerçekleştiğini, sertifikasyon fonksiyonuna giriş yaparak kanıtlamaktadır.

iv) Hatlardaki verilerin kodlanması,data kodlaması: Gönderim esnasında verinin karışmaması için data kodlanmıştır. Chip terminalde bir kod anahtarı oluşturmaktadır.

Mevcut bankakartı sisteminde, ilk üç fonksiyon halen bulunmaktadır.

Smartcardlar üzerindeki küçük elektronik chip sayesinde bilgi saklayabilen elektronik ödeme ve tanımlama cihazlarıdır. Her ne kadar Smartcard olarak tanınırlar da onlara Chipcard denilmesi daha doğru olacaktır. Çünkü her Chipcard mikroişlemci ve gerekli kodları içermediği için Smart yani akıllı değildir.

Bu nedenle Chipcard'ları ikiye ayırmalıyız:

- 1- Memory Cards: Bellek Kartları
- 2- Microprocessor Cards: Akıllı Kartlar - Smartcards

Genel olarak Bellek Kartları küçük bir kare şeklinde, Akıllı Kartlar ise küçük bir elips şeklinde bir chip içerir.Bellek kartları daha çok telefon, elektrik, gaz, giriş/geçiş sayısı gibi uygulamalar için kullanılır. Toplam kredi sayısı dolduğunda kart atılmaktadır.

Akıllı kartlar ise kredi ve banka kartları, elektronik cüzdan, elektronik para gibi yüksek güvenlik, şifreleme ve detaylı işlem kaydı gerektiren işlemlerde kullanılmaktadır. Bu kartlar genellikle yeniden doldurulabilir ve sürekli kullanılabilir. İçerdiği mikroişlemci sayesinde DES ve/veya RSA şifreleme yapabilir,bir veya daha fazla dosya açabilir, bilgileri BINARY veya RECORD tipi kayıtlar halinde tutabilir, rastgele erişimle okuyabilir, yazabilir veya güncelleştirebilir.(43)

(43) Verisoft Smartcard Sistemleri, SOLAIC, Tanıtım Broşürü, 1995, s.1

Her gün, 21 milyonun üzerinde CB (Carte Bancaire) kartı, Fransa'da basit, pratik ve güvenilir bir ödeme aracı olarak kullanılmaktadır. Her yıl, 2 milyonun üzerinde, ATM'lerden nakit çekim, eşya ve hizmet alımı ödemelerinde 800 milyar frank tutarında kullanımı gerçekleştirilmektedirler. 1967'den beri Fransa'da kullanılmaktadır. 1985'de bankalararası kartların ortaya çıkmasıyla kullanımı genişlemiş ve başarıya ulaşmıştır. Ancak, bu başarının diğer yüzü de açıktır:sahtekarlık.(44)

Fransa; kartın bu geniş kullanımından doğan problemlerle diğer tüm ülkelerden önce tanışmıştır. Banka kartının gelişimine katkıda bulunan Fransız bankaları, CB sisteminin güvenliği için güçlerini birleştirmişlerdir. 1988 'de hepsi, sahtekarlığa karşı bir koruma programı geliştirdiler ve bir mikropresesörle tüm kartları birleştirdiler (Nisan 1990 "carte a puce")

1 Aralık 1992'den beri, Fransa'da verilen tüm CB kartlar smart karttır.

İlk kez, Fransa'da kullanıma giren chip'li kart, kart üzerinde yerleştirilmiş mikro-chip ile çok özel fonksiyonlara sahiptir.

Veriler chip üzerine depolanabilir, örneğin kart sahibinin kullanılabilir limiti gibi, böylece işlemler önceden belirlenmiş limitlerde bankaların ana bilgisayarlarına ulaşmadan gerçekleştirilebilmektedir.

Bu özellikle, Fransa gibi, telefon ücretlerinin pahalı olduğu ve ülke içindeki telefon alt yapısının iyi olmadığı bir pazara uygun bir gelişme olmuştur. Kart üzerindeki chip'te kalan kullanılabilir limit, kart ile her alış veriş yapıldığında düşmektedir. Alış veriş tutarı kartta kalan limiti aştığında (kart üzerinde toplam bakiye saklanmaktadır) alış verişe otorizasyon onay kodu verilmemektedir. Kart sahibi, kartı veren bankaya her ay ödeme yapmak için gittiğinde, kartı da beraber götürmekte ve bankada kartın üzerinde ki limit tekrar kullanılabilir hale getirilmektedir. Ayrıca, Fransa 'da kredili kredi kartı sistemi (borcun defaten değil de, her ay taksitlere bölünerek ödenmesi) uygulanmamaktadır. (45)

Her ne kadar chip kart, Fransa 'da gelişmiş teknoloji kullanıp; kart sahibi, işyeri ve bankaya sayısız olanaklar verse de, tüm dünya 'da uygulanabilmesi için önemli maliyetlere varan yatırımlar ile mevcut geleneksel manyetik bant okuyucu terminallerin chip kartlar ile karşılıklı veri iletimine girilebilir hale çevrilmesi gerekmektedir. Ekonomik açıdan, chipli ve manyetik bantlı teknolojilerin entegrasyonunda, fizibilite belirlenmesi bir değere ulaşp, kabul görmediği için chip kartın piyasada ki kabulü yavaş gelişmektedir. (46)

(45) Groupment Des Cartes Bancaires "CB" , a.g.b., s.2

(46) Groupment Des Cartes Bancaires "CB" , a.g.b., s.3

h) ÖZEL MARKA KARTI:

Banka kartlarından çok önce, perakende satıcılar, müşterilerine "şimdi al, sonra öde" olanağı tanıyan kredi planları sunmuşlardır. Bu satıcı ve müşteri arasındaki bire bir kredi ilişkisi bugün bankacılıkta kullanılan özel marka kart tiplerinin arkasındaki gelişime neden olmuştur. Kart sadece kartın üzerinde ismi yada amblemi yer alan satıcı şirketin sahip olduğu mağazalarda kullanılabilmektedir. Bu durum özel marka kartlarını, dünyada milyonlarca işyerinde kullanılabilen, banka kartlarından ayıran özelliğdir. Özel marka kartları, geleneksel banka kredi kartının, bir başka gelişimi olmuştur.(47)

ı) PETROL KARTLARI:

Teknolojinin olanakları petrol satışları içinde direkt olarak kart sahibinin banka hesabına borç mal edilmesini gündeme getirmiştir. Petrol satış istasyonları, bankaların işlem, hesaplama ve pazarlama hizmetlerini yürüterek temin ettiği terminalleri kullanırlar. Petrol kartları genellikle bankalarla birlikte, bazen de büyük petrol şirketleri tarafından (işlem, kart verme, pazarlama, faturalama, tahsilat işlemlerini kendi bünyesinde yürütebilecek büyük kuruluşlar) kullanıma vermektedirler.

Petrol kartları , benzin ve petrol ürünleri alımının yapıldığı bir perakendeci kartıdır. İngiltere' deki petrol kartı şirketlerine, Shell ve Esso ve Motor Acentaları kurumu ,Türkiye'de Shell kart örnek verilebilir.(48)

ii) LASER KART:

Laser kart çok yeni ve gelişmiş bir teknoloji gerektiren, henüz Dünya'da ve Türkiye'de geniş alanda kullanılmayan bir plastik kart türüdür. Smart kart yani akıllı kart, kartın kullanıldığı en son 100 işlemle ilgili ayrıntıları depolayabilmesine karşılık laser kart 64 k bit'lik hafıza kapasitesine sahiptir.

(47) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.28

(48) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.28

J) ELEKTRONİK FON TRANSFERİ :

Bankalar veya finansal kuruluşların müşterilerine sundukları finansal faaliyetlerin arkasında elektronik fon transferi yatmaktadır. Elektronik fon transferi; elektronik terminal, kompüter ağı, manyetik teyp , ATM makineleri gibi bilgisayar ortamında işlemlerden oluşmakta olup bir borcun veya kredinin hesaba geçirilmesi, para yatırma, para çekme, hesap bakiyesi öğrenme veya günümüzde bazı bankaların başka kuruluşlarla yaptığı anlaşmalar neticesi (ISKİ, PTT , TEK...vs) kart sahibi hesabından otomatik virman talimatı ile para ödeme gibi birçok işlemin gerçekleştirilmesi veya otorize edilmesi için olan fonların transferidir.

Elektronik fon transeferinin gelişiminde 3 faktör rol oynamaktadır:

- 1)- Pazar payını devam ettirmek isteyen finansal kurumlar,
- 2)- Bankaların bazı müşterilerinin kredi kartı,bazılarının çek yada para ile ödeme yapması gibi çeşitli ödeme alternatifleri ile karşılaşan üye işyerleri
- 3)- Yaptıkları ürünleri satmak isteyen teknoloji ile uğraşan kişi yada kuruluşlardır.

Elektronik bankacılığın gelişiminde ilk safhalardan biri kredi kartları olmuştur. Kredi kartı sistemlerinin ülkeler içi ve uluslararası gelişimi 1970'lerde olmuştur.1980 'lerin sonlarından sonra ise kredi kartlarının vazgeçilmez olduğu ve self-servis bankacılık hizmetleri son derece yaygınlaşmıştır.

ATM bir plastik kart üzerindeki manyetik şeritler vasıtasıyla bir bankanın bilgisayarıyla irtibat sağlamakta ve istenilen biçimde makinenin niteliğine göre nakit ödeme, bakiye bildirimi ve çek defteri işlemlerini vermektedir. ATM 'ler bazı şubelerin içine, bazı şubelerin dışına, bazı istasyonlara havaalanlarına, alış veriş merkezlerine monte edilmektedir. ATM , elektronik bir alet olmasından dolayı maliyeti oldukça yüksektir.(49)

Elektronik cihazlarla yapılan hizmetlerin maliyetinin son derece yüksek olması akıllarda bir soru işareti bırakmaktadır. Fakat her şeyden önce bu cihazlar müşteriye 24 saat hizmet vermektedir. Örneğin: İtalya gibi bir ülkede bankacılık saatleri ve banka şubelerinin açık olduğu saatler çok kısıtlıdır.1992 iç pazar, tek pazar Avrupa Topluluğu'nda bütünleşmeye gitme çalışmaları çerçevesinde İtalyan Bankacılığı çok büyük problemlerle karşılaşmıştır.(50)

İngiltere 'nin Londra şehrinde öğle saatlerinde banka şubelerinde uzun kuyruklar oluşmaktadır. ATM servisi İngiltere 'ye yavaş yavaş girmekte fakat yinede banka şubelerindeki kuyrukları önleyememektedir. Bu makineleri getirmek ile belibir masraf yapılmakta hizmette de belibir gelişme olmaktadır. Bu şekilde ödeme yapanlarda, veznelerde, gişelerde belibir azalma olacaktır ki bu da tasarruf imkanını doğurmaktadır.

(49) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s.,s.10

(50) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s.,s.10

İngiltere 'de özellikle Building Society denen bir çeşit kredi veren kuruluşda ATM sistemine geçmiş bulunmaktadır. Bu kuruluşlar işbirliği yapmışlardır. Örneğin: Citycorp National Geobank Manulıng sistemini almışlardır. Bu sistem çok masraflı olduğu için bazı bankalar bir araya gelip Network ağı kurmaktadır. Örneğin: Clayk Stily Midland National, West Minister gibi bankalar birleşerek bir sistem oluşturmuşlardır.1986 'da yine bir grubun Bank First Lyod ve Royal Bank of Scotland 'ın da ortak sistemden yararlandığı görülmüştür.(51)

Bu sistem ilk başlarda ABD 'de ortaya çıkmıştır. ABD 'de bu sistem uygulandığında Avrupalılar kartla para alma işlemini hayretle karşılamaktaydılar. 1980 'de citycorp yaptığı bir araştırmada; 80 'li yılların sonunda bankacılığın büyük bir gelişme gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın sonucun göre; müşteri kendi dilediği zamanda, dilediği yerde, dilediği biçimde bankacılık hizmetinden yararlanacaktır. 1990 yılına gelindiğinde gerçekten elektronik sistemler ile hem kişisel bankacılık alanında hem de kurumların, kurumsal bankacıların yani şirketlerinde yararlanacağı bankacılık hizmetlerinde, Corpate Banking denilen yöntemlerde de bu aletlerden yararlanma imkanı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca telefonla bankacılık, computer sistemi ve PTT hatlarıyla irtibat kurma gibi değişik yöntemleride bulunmaktadır.(52)

Mevduat toplayıp ve her anlamda hizmet verecek bir şube sistemine Amerikalılar open space , Avrupalılar ise over the counter demektedirler. Her türlü hizmeti veren bankacılık sistemi kurmak için, şube açmak rasyonel bulunmamış, bunun ekonomik yönden rasyonel olmadığı görülmüş ve daha değişik yöntemler üzerinde durulmuştur. Fakat tam hizmet veren şubelerin full services branch 'den yavaş yavaş uzmanlaşmaya gelince maliyetler düşmektedir.

Günümüzde ekonomik olmayan şubeleri kapatıp, daha etkili olabilmek için bir rasyonelizasyona gidilmektedir.Bu gelişme izlenildiğinde pahalı yönetici kullanma gereği olmamaktadır. Gerekli uzman sayısı azalmakta ve bu şubeler direkt ana şubelere bağlı olduğu için personel ve diğer ofis maliyetlerinde de azalma görülmektedir.

Uzman şubelerden örnek vermek gerekirse gayrimenkul konusunda uzmanlaşan şubelere New Westing Branch denmektedir.Bunlar ipotek, çeşitli yapı konut kredileri veren şubeler biçiminde ortaya çıkmaktadırlar. Bunlar, Saving and Loan Association ismi ile ABD 'de çok yaygındır. İngiltere'de Building System denilen; ipotek , konut kredisi hatta zaman zaman da emlak komisyonculuğu gibi işlemlerde yapabilen banka şubeleri halinde karşımıza çıkmaktadırlar. Bunun yanında Amerika da High Network Individual Branch denilen meşhur merkezle de apartman, kooperatif gibi ,fakat çok zenginlerin gittiği yerlerde gelir düzeyi çok yüksek kişilere yatırım danışmanlığı ve çeşitli bankacılık hizmetlerinin verilebildiği şubelerdir. Burada menkul kıymet borsalarındaki araçlar kadar değişik sistemler mevcuttur.(53)

(51) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s.,s.10

(52) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s.,s.11

(53) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s.,s.11

Tam otomatik şubelere gelindiği zaman verimliliği arttırmak ve maliyetleri de düşürmek için ortaya çıkmış bir sistemdir. ABD 'de Roback CS gibi kuruluşlar yani büyük katologları olup, postayla sipariş verilip, kart sistemi ile ödeme yapılmaktadır.

ATM ile konusunda Avrupa Topluluğu 'nda da bir komisyon, bu biçimde elektronik ödemelerle ilgili olarak; mali kurumlar, işlem yapanlar, hizmet veren ve tüketicilerle ilgili ilişkileri düzenlemek amacıyla bir Avrupa Davranış Yasası hazırlanmıştır. 1987 yılında topluluğun resmi gazetesinde yayınlanmış olan bu yasa bankacılık sistemlerinde bir ortak sermaye piyasasının, ortak pazarın tek pazar kurulması amacıyla rekabeti engelleyici serbest rekabetin oluşmasına engel olan bir takım uygulamalar olmasını zorunlu kılmıştır.

Bankacılık maliyetlerini düşürmek, işlemleri hızlandırmak, bankanın müşteriyi oyalamaması yönünde banka şubelerinin girişlerine makinalar konmaktadır. Makinaların daha sık kullanılması, müşteri ağını genişletmek için yer yer makinaların banka binalarından uzak bir yerde kurulması gerekmektedir. Bankacılık 24 saatlik zamana yayılmakta; banka, banka çalışanları olmaksızın 24 saat hizmet verebilmektedir. Öyle ki "24 saat" deyimi zamanın sınırsızlığını dile getirmektedir.

ATM makinesi 24 saat çalışmaktadır, fakat sabah 8.00 ve gece 1.00 arasında Türkiye 'de en yoğun kullanıldığı görülmektedir. Birkaç bankacılık işlemini yapmaya hazır olan makineye, Türkiye 'de insanlar genellikle para çekmek için başvurumaktadırlar. ATM makinesinden para almak , şahıs olmadan, kağıt imzalamadan bankaya para vermek, insanlara pek güvenilir gelmemektedir. Aslında makinelere para yatırmak, alacaklılara insanların borçlarını ödemeleri mümkündür. Fakat Türkiye 'de ATM kartı olanların bu tür işlemlere başvurmadığı gözlenmektedir.

Batı dünyasında 1950 'li yıllarda, 1960 'larda hızlanan bu gelişmeler Türkiye 'de 1980 'li yılların başlarında ancak başlamıştır. Türkiye 'de kartonlu bankacılık çağından bilgisayarlı bankacılık çağına geçişte 1982 yılında bu gelişmeyi ilk kaydeden Yapı Kredi Bankasıdır. Tele-işlem sistemi Türk vatandaşının da şube sınırlamasından kurtulduğu dönemdir. Diğer bankalarımızda bu çalışmalarını süratle yerleşim yerlerine getirmişlerdir. Ve bugün çeşitli biçimlerde adlandırılan otomatik vezne makinaları artık en azından büyük kentlerimizde ve tüketicilerin gözlerine çarpacak sayıda hizmete girmişlerdir.

Sanayi toplumundan bilgisayarlı yaşam dönemine geçiş, bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler, insanlara verilen hizmetlerin birim maliyetinin düşmesini ve hizmetin çok süratli verilmesini sağlamıştır. Kartonlu çağından bugünkü sistemlere doğru gelişmeler hem işlem süratini arttırmakta hem de çok sayıda kişiye hizmet verebilme imkanı sağlamaktadır.

Bir başka değişiklik ise, kartonlu çağdan bugünkü sistemlere doğru gelişmeler hem işlem süratini arttırmakta hem de çok sayıda kişiye hizmet sağlamaktadır. Banka müşterileri önceki dönemlerde hizmetleri ancak belirli şubelerden belirli lokallerden alabilirlerken, hizmet alabileceği yer sınırlaması ortadan kalkmaktadır. Bankalar bu on-line dediğimiz sistemlerde kendi şubelerinin dışındaki şubelerde hizmet verebilmektedirler. 1980 'lerde teknolojiadaki gelişme , 24 saat bankacılığa, elektronik bankacılığın bugünkü aşamalarına doğru ilk adımları gündeme getirmiştir.

Kartlı ödeme sistemleri, bankalara yeni kaynaklar yaratmaktadır. Yüksek enflasyon döneminde bankaların yeni kaynak kazanımı çok zordur. Klasik anlayışta vadeli mevduat ile fon kazanmak bankalar için pahalı bir yoldur. Bu yöntem (24 saat bankacılık) kişilerin yastık altında, cebinde , evinde, kasasında tuttuğu paranın sisteme girmesini sağlamaktadır. Bankalara yeni imkanlar getirmektedir. Bütün bu gelişmelere rağmen Türkiye henüz bu yolun başındadır. Avrupa' daki 30 yıllık gelişimin sonucunda bugün her 100 insandan sadece 67 'si elektronik bankacılıkla, 24 saat bankacılıkla tanışmıştır. Türkiye 'de bu oran gün geçtikçe artmakla birlikte henüz %7 'dir.

İnsanlar başka bir kuruma gittikleri zaman saatlerce sabır göstermelerine rağmen, bankalarda sabırsız davranmaktadırlar. Bankalar Türkiye'de en hızlı çalışan kurumlardan biridir. Bu yüzden çalışan memurların üzerinde bir baskı bulunmaktadır. Bu bankaların kendi reklamlarından kaynaklanmaktadır. Gerçekten bankacılık reklam sektörüne bakıldığında bankacılar hep daha hızlı servis yapmaktadır deyip , sadece işin bir tarafını göstermektedirler. Yani elektronik bankacılık safhasının reklamını yapmaktadırlar. Fakat bankalara gidildiğinde birden karton safhasıyla karşılaşmaktadır. Bu sorun denildiği gibi birinci sebep reklamdandır, ikinci sebep tüketimden kaynaklanmaktadır. Bireysel bankacılıktan söz edildiğinde; daha çok tüketici açısından yani girişimler açısından değil daha çok bireye yani bireyin daha çabuk tüketebilmesiyle ilgilidir.

PTT, son yıllarda çok büyük atılımlar gerçekleştirmiştir ve şu andaki sunduğu olanaklar elektronik bankacılık açısından Türkiye için oldukça yeterlidir. Elektronik bankacılık yada 24 saat bankacılık 'ta sadece PTT değil, kamu hizmeti veren pek çok kuruluşa bireylerin, tüketicilerin yaptıkları ödemeleri de zamandan tasarruf yöntemi ile yani bu makineleri kullanarak da bankaya verdiği talimat doğrultusunda bu işlerin hiç vakit kaybetmeden yapılmasını sağlamak mümkündür. Bu konuda istekli olan bankaların doğal olarak tek başlarına tüm kuruluşların bütün müşterilerine birden hizmet vermeleri mümkün değildir. Bu nedenle sisteme geçen bankaların sayısı arttıkça kamu kuruluşlarının bu hizmetlerden yararlanma imkanı artacaktır.

k) SATIŞ NOKTALARINDA ELEKTRONİK FON TRANSFERİ (Electronic Funds Transfer From The Point Of Sale/EFTPOS) :

Kredi kartlarının satış noktalarındaki elektronik fon transferinin gelişiminde büyük ölçüde payı vardır. Plastik banka kartları elektronik alışverişte günümüzde anahtar rol oynamaktadır. Satış noktalarındaki elektronik fon transferi üye işyerleri ağına yerleştirilmiş olan terminallerle kart şirketi veya bankanın bilgisayar sistemini bağlayan on-line sistemi olmaktadır.

Bireysel Bankacılık ve Kredi Kartları , geniş anlamıyla kartlı ödeme sistemleri uygulamalarının Dünya çapında yaygın örneklerinden biri de satış noktasından elektronik fon transferidir. Satış noktalarından yapılan ödemelerde, bir kart vasıtasıyla çalışan terminallerden, müşterilerin kendi banka hesaplarından satıcının banka hesabına para aktarılması fikri elektronik fon transferi sisteminin temelini oluşturmaktadır. Kredi kartları ATM ile veya hesaba erişim kartlarının da bazını oluşturan aynı teknolojiye yola çıkarak satış noktasından fon transferi sistemi meydana getirilmiştir. Kısaca sistemin çalışması; özel bir elektronik alet içine yerleştirilen kredi kartı veya hesaba erişim kartı ile alıcıyla satıcının hesapları arasında transfer yapmak şeklindedir.

Elektronik bankacılık alanında başı çeken ABD 'nde manyetik şerit teknolojisi 1970 'lerde kullanılmaya başlanmışsa da birçok uygulama yeterli desteği görmemesinden dolayı bırakılmıştır. Ancak satış noktası elektronik fon transferi sistemlerinin gelişmesi ve ATM makinası ağlarının yaygınlaşmasıyla birlikte satış noktası sistemleri belli başlı perakende satış yapan mağazalarda kullanılmaya başlanmıştır.(54)

Satış noktası ağlarının paylaşılarak kullanılması rağbet görmektedir. Örneğin California 'nın beş büyük bankasınca bir interlink ağı kurulmuştur. Avrupa'da bu sistemin öncülüğünü yapan ülkelerden Fransa' da, büyük mağaza, otel, restaurant ve petrol şirketlerince satış noktasından elektronik fon transferi yapılmaktadır. Belçika 'da bu yöntemle fon transferi işlemleri 1980 -'lerden sonra başlamıştır. Diğer batı Avrupa ülkelerinin aksine Almanya ve Hollanda'da EFTPOS kullanımının daha az olduğu gözlenmektedir.(55)

İskandinav ülkelerinde ise, satış noktasından fon transferleri, benzin istasyonları tarafından ağırlıklı olarak yapılmaktadır. Sistemin kurulduğu diğer ülkeler arasında İspanya ve İsviçre 'de sayılabilir.İspanya 'da özellikle perakende satış yapan yerlerde İsviçre'de ise benzin istasyonlarında, satış noktasından elektronik fon transferleri yapılmaktadır.

(54) Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, a.g.s.,17

(55) Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, a.g.s.,18

Asya'da iki önemli satış noktasından fon transferi işlemleri Tayland'ın Bangkok ve Siyam ticaret bankalarınca 1985 senesi ortalarından itibaren yapılmaya başlanmıştır. Japonya, Hong Kong ve Singapur 'da da aynı senelerde deneme mahiyetinde EFTPOS 'lar kurulmuştur. Asya 'daki bu gelişmeler günümüzde yaygınlaşmıştır.

Avusturalya ve Yeni Zelanda 'da satış noktasından elektronik fon transfleri konusunda yakın zaman içerisinde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Avusturalya 'da ulusal bir sistemin kurulmasının zorluğu nedeniyle bankalar bu konuda kredi sistemlerini kurmuşlardır.Yeni Zelanda'da ise satış noktasından elektronik fon transferleri 1984'ten bu yana deneme aşamasından ve banka gruplarının ortak girişimleri şeklinde yürütülmektedir. Bu sistemin daha sonra ulusal şekilde yaygınlaştırılması düşünülmektedir. Tablo 2 çeşitli ülkelerdeki satış noktası terminallerinin sayılarını göstermektedir.

TABLO .2.

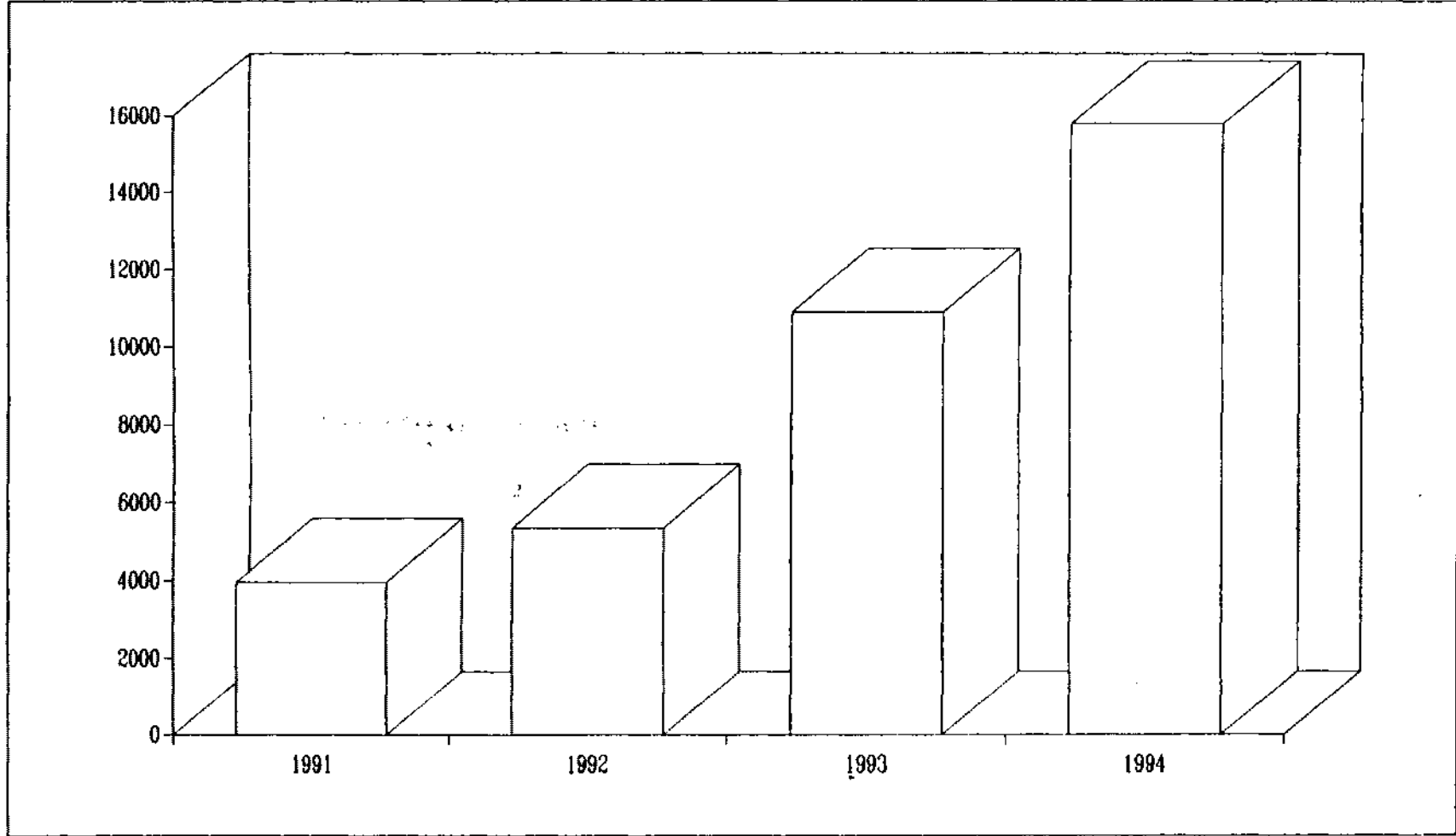
**1987 YILINDA ÇEŞİTLİ ÜLKELERDEKİ SATIŞ NOKTASINDAN
ELEKTRONİK FON TRANSFERİ**

ÜLKE ADI	EFTPOS TERMİNAL SAYILARI (ON-LINE VE OFF LINE)
Avustralya	8.000
Avusturya	40
Belçika	1.842
Kanada (Ocak 1986)	-
Danimarka	6.500
Finlandiya	-
Fransa	70.000
Almanya	213
Yunanistan	132
Japonya	41.000
Hollanda	365
Yeni Zelanda	3.500
Norveç	5.400
Portekiz	120
İspanya	-
İsveç	-
İsviçre	550
Türkiye	-
İngiltere	4.300
ABD (84/85)	50.000

Kaynak: Plastic Cards And The Consumer OECD Publication,
Paris 1992 s.107

Ülkemizde satış noktasından elektronik fon transferi konusu üzerinde çalışmalar devam etmekte olup çok fazla satış noktasında POS 'ler yerleştirilmiş ve kredi kartı, ATM kartı veya satış noktalarında geçerli hesaba ulaşım kartları ile işlemler gerçekleştirilmektedir. Grafik 6'da Türkiye'de ki Satış Noktası Terminal POS sayısı gösterilmektedir.

TURKIYE'DE SATIS NOKTASI TERMINAL (POS SAYISI)

GRAFİK (6)

KAYNAK: Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Bankalararası Kart Merkezi AŞ.(BKM AŞ)

1) EV BANKACILIĞI (Home Banking) :

Ev Bankacılığı kart sahibine veya bankanın müşterisine kolaylık sağlanmasında esas olmaktadır ve işlemlerin müşterinin hesabı üzerinden telekomünikasyon sistemleri vasıtası ile evden yürütülmesine izin vermektedir.

ABD 'de New York 'taki Chemical Bank PRONTO ev bankacılığı programını pazarlamaktadır. Home Banking 'de müşterinin ihtiyaçları bir TV seti, bir telefon ve bir bilgisayar terminalidir. Kullanıcı bankaya telefon edip, ev sahibinin numarasını ve şahsi tanıtım numarasını vererek; bilgisayar vasıtasıyla, kendisinin son birkaç ay içinde yaptığı banka ile ilgili işlemlerinin gözden geçirebilir, başkalarının hesabına para transferi yapabilir, müşterinin hesabından bankaya yapılacak olan düzenli ödemelerin sıralanmasını sağlayabilir, çek ve hesap özeti isteyebilir, son faiz oranlarını kişisel kredi limitlerini ve bu limit içindeki kullanılmamış miktarı görüntüleyebilir, bankalara genel mesajlar gönderebilir, fon transferi yapabilir, hesap durumunu kontrol edebilir, hesabının bakiyesini isteyebilir, fatura ödeyebilir ve banka ile ilgili bankanın tanıdığı teknolojik imkanlar dahilinde işlemlerini yürütebilir.

Önceleri sadece belirli müşterilere tanınmış olan ve telefonlar aracılığı ile verilen çeşitli bankacılık hizmetleri, videotex (veya videodata) olarak adlandırılan, tamamıyla yeni bir gelişme ile başka bir boyut kazanmıştır. Videotex, çift taraflı bilgi alım sistemidir. Bu sistem, banka müşterilerinin telefon yada diğer iletişim hatlarıyla haberleşmelerini sağlar. Sistem, bilgisayarların yanında televizyonlara da adapte edilebilmektedir.

Ev bankacılığının yapılmasında gerekli olan videotex araçları terminal, ekran ve aboneleri merkezi sisteme bağlayan telekomünikasyon ağlarıdır. Telekomünikasyon ağları telefon hatları ve kablolu televizyonlardan oluşabileceği gibi bu alanda aracılığı ile iletişim sağlanması mümkün olacaktır. Evinde uygun bilgisayarı, televizyonu veya telefonu olanlar açısından ev bankacılığı, sistemden faydalanan müşterilere fazla maddi yük getirmeyecek bir uygulama olarak görülmektedir.

Dünyada ilk ticari amaçlı ev bankacılığı uygulaması 1983 yılında İngiliz Nottingham Building Society tarafından başlatılmıştır. Bank of Scotland da ev bankacılığı uygulaması yapmaktadır. Ticari organizasyonlar ev ve ofis bankacılığı sistemi ile hem kullanıcılar hem de tanıtıcılar olarak ilgilenmektedir. Bu hizmeti sunanlar arasında bankaların yanında banka dışı kuruluşlarda yer almaktadır. Günümüzde devamlı sürüp giden teknolojik gelişmeler, varolan sistemde teknolojik eskimeye yol açıyorsa da, sisteme her geçen gün başka yenilikler eklenmektedir. Örneği ABD ve Japonya 'da ses alıgilayan araçlar sayesinde telefon ödeme emri verilebilmektedir.(56)

m) ELEKTRON KART :

Elektron Visa'nın dünya çapında kabul gören bir ürünüdür. Elektronik POS terminallerinde kullanılan bir karttır.

m1) Geri Plan:

- Electron, elektronik POS terminalleri ve ATM'lerde kullanılabilen bir ürün markasıdır.
- Tüm elektronik işlemler Issuer'lar tarafından otorize edilir ve elektronik olarak saklanmaktadır.
- Şifre veya imzalı elektronik POS terminallerinde kullanılabilir.
- Visa/PLUS ağı ile ATM kullanımı sağlanabilmektedir.
- İki seçenek vardır - kartlar ya Visa Elektron ya da sadece Elektron. Bunlar, esneklik ve karlılığın geliştirilmesi için fırsatları artırmaktadır.(57)

m2) Kart Veren Bankalar İçin Karlılığı:

- Tüm işlemler otorize edildiğinden, yüksek oranda hesap kontrolü yapılabilmektedir.
- Daha ucuz elektronik işletimden daha az maliyet ve sahtekarlık kayıpları ve gecikmiş alacaklar üzerinde daha fazla kontrol sağlanmaktadır.
- Daha fazla karthamili tercihi ve kart kullanımıyla PLUS ürününden fazla kullanılabilirliği vardır.
- İşlem ve kur farkı gelirlerinden ve hesabın direkt borçlandırılmasından kar elde etme fırsatı sağlamaktadır.
- Issuer'lar, Visa markasının gücünden faydalanmak için Visa Electron kartı veya Visa markası olmadan bir ürün sunmak için Electron kartı verebilmektedirler.(58)

m3) Hedef Karthamili Grupları:

- Electron az riskli bir ürün olduğundan kitle pazar ürünüdür.
- İşyeri limitlerinin geçerli olduğu yerlerde kullanılan ürünlerin verilemeyeceği karthamili grupları için kullanışlı olmaktadır.
- Bankacılık ve kredi tarihini bilmeyen genç yaş grupları için iyi bir başlangıç ürünüdür.
- Yeni karthamilleri ve Issuer'ın herhangi bir bankacılık veya risk değerlendirmesi yapmamış olduğu şahıslar için etkili bir "giriş" ürünüdür.(59)

Karthamili Açısından Yararları:

- Hesapların kolay ve global kullanımını sağlamaktadır.
- Dünya çapında nakit çekim olanağı sunmaktadır.
- Nakitten da fazla güvenlidir.
- Kimlikle ilgili zorlukların elimine edilmesini sağlamaktadır.

(57) Visa International S.A., "Member Education Visa", Visa eğitim notları, istatistikleri, Londra, 1995, s.20

(58) Visa International S.A., a.g.n., s.21

(59) Visa International S.A., a.g.n., s.21

BÖLÜM II- KARTLI ÖDEME SİSTEMİNİN GELİŞİMİ VE TARİHÇESİ

a) KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNİN GELİŞİMİ VE TARİHİ:

Dünya 'da özellikle ABD 'de 1950 'li yıllarda sanayileşmenin getirdiği liberalizasyon, yaşam standartlarında ve gelir düzeylerindeki düzelme, tasarrufların artması, bireylerin bankalardan beklentilerinin artması, bilgisayar teknolojisindeki gelişme ile işlem maliyetlerinin bireylerin kabul edebileceği düzeye inmesi, hizmet sürat ve kalitesinin artması nedenleri ile kartlı ödeme sistemlerinin gelişim süreci başlamıştı. Bütün bu sebeplerin ortaya çıkması bankalar açısından itici bir güç oluşturmuş ve bireylerin tasarrufları, verilen hizmet ve ürünlerden elde edilecek gelir, sınırlı sayıda ticari kuruluş yerine büyük potansiyel bulunan bireylere yönelme gibi unsurlar göz önünde bulundurularak kartlı ödeme sistemlerinin gelişmesi ve yerleşerek yaygınlaşması için bankalar çalışmalarına başlamıştır (34).

" İlk kredi kartı (perakendeci kartı) 1914 'de Amerika Birleşik Devletlerinde çıkarılmıştır. General Petroleum Corporation of California (Mobil Oil) çalışanlarına ve seçkin müşterilerine kart vermiştir. 1915 'de , Coins or tokens (shopper plates olarak adlandırılan) küçük oteller ve mağazaların birkaçı , demiryolları ve telgraf şirketleri tarafından çıkarılmıştır ve müşterilerine aylık kredi ödeme hesapları sağlanmıştır . Perakendeciler tarafından çıkarılan bu kartlar tek ödemeli kartların benzeri olup , kullanımları kredi kartı veren kuruluşların kendi iş alanları ile sınırlıydı. Ayrıca kart sahibine genelde her ay gönderilen ekstrelerle borcun tamamının ödenmesi , defaten ödeme yapılması istenmekteydi. Döner kredi sağlanamamaktaydı. Daha sonraları işyerleri kendi kartlarının, diğer işyerlerinde de kullanılabilmesi için aralarında anlaşma yaptılar . ABD 'de kredi kartlarının gelişimi Tek Ödemeli veya Seyahat ve Eğlence kartlarının (S & E) bulunması ile ilerleme kaydetmiştir . Diner's Club, arkadaşlarıyla bir lokantada yemek yedikten sonra hesabı ödemek için hiç paralarının olmadığını anlayan Frank McNamara ve Ralph Schneider adında iki iş arkadaşının buluşudur. Bu iki kişi New York 'daki dostlarının ve iş arkadaşlarının lokanta ve otellerdeki hesaplarını aylık hesap temeli üzerinden ödeyebilmeleri için Diner's Club 'ı çıkarmışlardır " (61).

(60) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.45

(61) Dai, Ş.Hülya , a.g.t., s.27, s.28

Diner's Club'ın amacı kendi organizasyonları çerçevesinde kredibilite sahibi müşterilerine belirlenir süre için kredi sağlamak, üye işyerlerinden belli bir yüzde ile komisyon gelir elde etmek ve bir sistem oluşturmaktır.

aa) Kartlı Ödeme Sistemlerinin Yıllar itibarı ile Dünya'da ki gelişimi: (62)

1 - BANKA KARTLARI:

1947 : Flatbush National Bank Kartları "Charge-it" planıyla kredi kartı pazarına giren ilk ABD bankası. Bu plan bankanın müşterilerine sınırlandırılmış bir aylık kredi idi. Flatbush National Bank kartları bankanın müşterisi olan işyerlerinde geçerli olup, kart hamilleri bankanın müşterileriydi.

1951 : Franklin National Bank Kartları diğer bankaların müşterilerine kredi kartı veren ilk banka oldu. Franklin National Bank Kartları ilk genel banka kartları olup, mahalli değil yaygın kullanım amaçlı kartlardı. Ayrıca kart hamilleri sadece eski banka müşterileri değil, bankaya yeni başvuran veya diğer bankalarla çalışmakta olan müşterilerdi.

1950 'lerin sonlarında Kredi kartı ile yapılan mal ve hizmet alımlarından kaynaklanan borçların bankaya geri ödenmesinde kredili ödeme olanağı uygulaması başlamıştır.

1958 : Bank of America BANKAMERICARD 'ı lanse etti ve hemen ardından Chase Manhattan renkleri mavi, altın ve beyaz olan kredi kartını kullanıma sundular.

1960 : 1960 başlarında tüm bankalar bağımsız kart programları yaptılar

1966 : Bank of America lisans vermeye başladı; Visa olarak gelişti

Diğer bankalar Interbank Card Association'ı kurdular; Mastercard olarak geliştirdi. Her iki sistemde dünya çapında geçerlilik kazanmışlardır.

Banka kartlarının Avrupa'ya sıçraması: (63)

1965 : Barclays Bank, Bankamericard lisansını almıştır.

1966 : İngiltere'de çek garanti kartı programı başlatılmıştır.

1967 : Carte Bleue Fransa'da lanse edilmek sureti ile amaç çekin yerini alabilecek yeni bir sistemin oluşturulmasıdır. Credit Lyonnais, Societe General vb.

1968 : Eurocheque, banka ortaklı az sayıda ülkede geçerli olarak kurulmuştur.

1972 : Standart Eurocheque lanse edilmiştir.İngiltere 'de Access Card lanse edilmiş olup, Fransa 'da carte bleue ATM'lerde geçerli oldumuştur. Credit Agricole ve Credit Mutuel, Green Card'ı lanse etmiştir.

1974 : Eurocheque International kurulmuştur.

1976 : Carte Bleue Visa ile, Green Card Eurocard ile anlaşmıştır.

1984 : Fransa'da tüm bankalar Carte Bancaire 'de birleşmiştir.

2 - MAĞAZA KARTLARI : (64)

Mağaza kartları ABD 'de 1940 - 1950 yılları arasında hemen, hızlı ve güçlü gelişerek, 1960 'lı yıllarda ABD 'de en önemli kart programları olarak gelişmeye devam etmiştir.

Mağaza Kartlarının Avrupa'ya sıçraması:

Mağaza kartları Avrupa 'da mağaza ve marketlerde aylık ödeme kartı olarak yaygınlık kazanmıştır.

(63) Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, a.g.s.,s.51

(64) Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, a.g.s.,s.51

1960 : Fransa Cetelem'de(Gallaries Lafayette ile)ilk kart "Credit de poche" olarak çıkarılmıştır.

1970 : 1970'lerde bir defada ödeme kartı olarak, mağaza kartları kullanım alanı bulmuştur.

1980 : 1980'lerde kredili kredi kartı olarak mağaza kartları sistemde yer almıştır.

3 - S & E KARTLARI :(65)

1950 'lerin başı: Diner's Club kredi kartı Frank Mcnamara ve Ralph Schneider tarafından kurulmuş olup ilk kartları öncelikle New York ve çevresinde yaşayan dost ve tanıdıklarına vermişlerdir.

1958 : Charte Blanche

1959 : American Express - Amex

1960 : 1960 sonrası yüksek gelirli müşterileri kapsayan, üst düzey ve küçük pazara hitap ettikleri görülmüştür; yavaş gelişmelerine rağmen uluslararası boyutlarda banka kartlarına oranla çok daha hızlı genişlemişlerdir.

S&E Kartlarının Avrupa 'ya sıçraması:

1950 : 1950'lerin ortalarında Diner's Club ile İngiltere'de Finder's Dining Club (Diner's Club UK) Credit Card Facilities Club LTD kabul etmişlerdir.

1960 : 1960'larda Amex ve Carte Blanche Avrupa 'da kabul edilmeye başlanmıştır.

1963 : Amex İngiltere 'de ofis açmıştır.

1967 : İngiltere' de Amex kart ihracı başlamıştır.

1964 : Eurocard İsveç ve İskandinavya 'da başlamıştır. Eurocard Wallenberg Group tarafından, üst düzeyde ki kredi kartı müşterilerine hitap eden , tek ödemeli kredi kartı olarak başlatılmıştır.

4 - ATM 'LER : (66)

1970 : 1970'lerin sonlarında ABD'de başlamıştır.Sadece para ödeme makinesi olarak kullanılmaya başlanan ATM'lerin daha sonra off-line çalışan sistemler kurulmuştur.

1990 : 1990'larda akıllı terminaller kuruldu. 4.Kuşak ATM'ler PC teknolojisine dönüşerek değişik işlem tiplerinin yapılabilmesine olanak tanımışlardır.Her banka kendi Network ağını kurmaya başladı daha sonra Network paylaşımı söz konusu olmuştur.

Kartlı Ödeme Sistemlerinde 1980 - 1994 yılları arasında büyüme söz konusu olmuş ve sektörde önemli gelişmeler gözlenmiştir.

1980 - 1994 yılları arasında niteliksel olarak: kart tiplerinde, hizmet spektrumunda, hizmet kalitesinde, performans standartlarında, otomasyonda niceliksel olarak da: kart sayılarında, işlem adetlerinde, ciroda, ATM adetlerinde, POS adetlerinde büyüme ve gelişme söz konusudur.

Kartlı ödeme sistemlerinin en önemli ünitesini oluşturan banka kartlarının kısa sürede büyümesinin nedenleri, kart sahipleri, işyerleri, ve bankalar açısından kabul görmektedir.

Kart sahipleri açısından konuyu değerlendirilir ise ilk zamanlarda, bankalar, işyeri anlaşmaları yapmakla (kart sahiplerinin kartlarını kullanabilecekleri pek çok yer olması için), kart vermek (işyerlerinin kabul edebileceği kart adedini arttırmak için) arasında kararsız kalmışlardır. Bazı bankaların her iki konuya eğilmesine rağmen, kart kabul edecek işyerleri anlaşmaları yapmak her zaman daha fazla ilgi görmüştür. Bu şekilde kart sahipleri kartlarını kullanabilecekleri daha fazla işyeri bulmuşlardır. İşyeri sayısı arttıkça; kart kullanan, kart sahibi sayısı da artmıştır. Bankalar özellikle güven konusunda reklam yapmışlardır; (67)

(66) Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, a.g.s.,s.53

(67) Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, a.g.s.,s.53

b) VISA INTERNATIONAL :

Visa International, dünyadaki üyelerine aşağıdaki hizmetleri veren bir üyelik kuruluşudur.

- Ödeme ürünleri
- Seyahat çekleri
- Telekomünikasyon ağı
- Risk kontrol ve otorizasyon
- Takas ve ödeme

Visa tescilli bir markadır. Mavi, beyaz ve altın renkli bant, dünyanın en tanınmış markalarından biridir. Visa International, reklam, olimpiyat sponsorluğu ve diğer promosyonel olaylar gibi aktivitelerle, markası için yüksek profili mevcuttur. Marka, üyelere kullanmaları ve Visa ödeme kart ve servislerinin dünya çapında kabulü için lisanslıdır. Visa ödeme kartı ürünlerinden birine sahip olan herkes, Visa markasının (veya elektron gibi bağlantılı ortak markaların) bulunduğu her yerde, tüm dünyada nakit çekebilmekte, mal ve hizmet alabilmektedirler. Visa lehlerine olacak hangi aktivitelerin uygulanacağına karar veren üyelerce sahip olunan, amacı kar olmayan bir kurumdur. Üyeleri tarafından ödenen ücretler, sermayesidir. Eğer mali yıl sonunda bir kar elde edilmişse, Visa Int. sermaye arttırımı yapmakta ya da üyelerine dağıtmaktadır. Üyeler, kendi kart programlarını, bu kurumun kuralları çerçevesinde yönetebilmektedirler. Bu kurallara, Visa International Operating Regulations denir.(68)

Diğer global ödeme sistemlerinin aksine Visa International bazı belirli aktiviteleri yürütmemektedir;

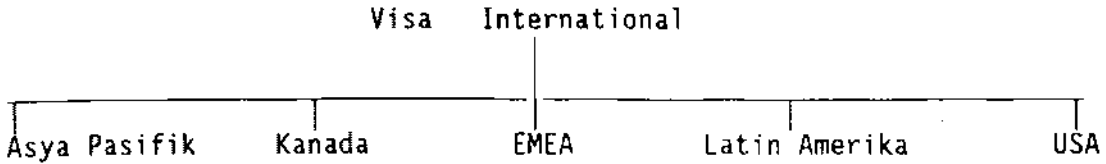
- Direkt karthamillerine ödeme kartı vermemektedir
- Visa kabul etmeleri için üye işyeri anlaşması yapmamaktadır
- Kar amacı gütmeyen Visa Int. yönetimin, üyelerin yararına karın bir kısmını sermayeye katması kararı verilmedikçe, kar üyelere dağıtılmaktadır.

Visa International, yerel seviyede organize edilmiş ve işleyen, dünya çapında bir ödeme sistemidir. Bunu başarabilmek için, 5 ayrı bölgeye ayrılmaktadır: ŞEMA (1)

- Asya- Pasifik
- Kanada
- Avrupa, Orta Doğu ve Afrika (EMEA)
- Latin Amerika
- USA

Tüm Visa üyeleri, Visa'nın nasıl yürütüleceği konusunda karar veren finansal kurumlardır. Her üye, Visa yönetimi için oy verir, atama yapar. Oy verme hakları, ödenen ücretlerle orantılıdır. Visa aktivitelerini yöneten iki kurul vardır: (69)

ŞEMA 1

Visa aktivitelerini yürüten 2 kurul vardır.

Uluslararası Kurul (International Board)

Bu kurul, tüm dünya bazında üyeleri temsil etmekte olup, sorumlulukları ;

- Visa markasını geliştirmek ve ilerletmek,
- Global politikaların uyumunu sağlamak,
- Visa'nın global telekomünikasyon ağını geliştirmek ve muhafaza etmek,
- Visa'nın bilgisayar işletim sistemini desteklemek ve geliştirmek,
- Bölgelerarası konulardır.

Bölgesel Kurul (Regional Board)

Bu kurul, bölge bazında üyeleri temsil etmekte olup, sorumlulukları ;

- Bir bölgenin bütçesi,
- Bir bölgeye mal edilen ücretler,
- Bir bölgede verilecek üyelikler,
- Ürün geliştirmek,
- Bölge içi konulardır.

... ba) AVRUPA, ORTADOĞU ve AFRİKA BÖLGESİ (EMEA): (EUROPE, MIDDLE EAST, AFRICA)

Cografi büyüklüğü nedeniyle, Avrupa, Orta Doğu ve Afrika Bölgesi (EMEA) yan bölgelere ayrılmıştır; Fransa bir yan bölgedir, Merkezi Avrupa bir başka yan-bölgedir. Genelde her yan bölgenin ayrı toplantısı olmaktadır. EMEA Bölgesinin yöneticileri, bölge içindeki diğer ofislerle birlikte Londra'dadırlar. Visa'nın Süper Merkezlerinden biri de Basingstoke, İngiltere'dedir. Türkiye'de EMEA bölgesinde yer almaktadır. (70)

EMEA Üyeleri, Bölgesel Kurul, Yan-Bölge toplantıları ve aşağıdaki forumlar vasıtasıyla nasıl yönetildiğine karar vermektedirler.

(69) Visa International S.A., a.g.n., s.3

(70) Visa International S.A.; a.g.n., s.4

i) İstişare Toplantısı :

Ödeme kartı işinin belirli konuları hakkında uzman ve tecrübeli bankacılar, Visa ve bölgeye bilgi vermektedirler. Örneğin; dağıtım sistemleri uzman grubu, Visa bilgisayar ve telekomünikasyon sistemleri ile ilgili ne tür gelişimler yapılacağı konusunda tavsiyede bulunmaktadır.

ii) Çalışma Grupları :

Görevleri belirli maddeleri araştırmak ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Örneğin; yeni bir kart ürünü ile ilgili araştırma yapmak sureti ile çalışmalarda bulunmaktadır.İlgili konuda tecrübesi veya konuyla ilgisi olan üyeler grubu oluşturmak için davet edilmektedirler.

iii) Ad Hoc Toplantısı :

Görevleri oluştuğunda, konu ile ilgili bilgi vermektir.

Visa'nın üyelere yardım ve destek sağlayabilecek pek çok uzman departmanı vardır. Bu departmanların konuları ;

- İş geliştirme
- Ana Visa İşletim sistemleri (Base I ve Base II)
- VisaNet donanım ve sistemleri
- Visa ürünleri
- Üye işyeri
- Pazarlama desteği
- Üyelik standart ve yükümlülükleri
- Üye bilgi ve eğitimi
- Üyeler için karlı kart programları planlamadır.

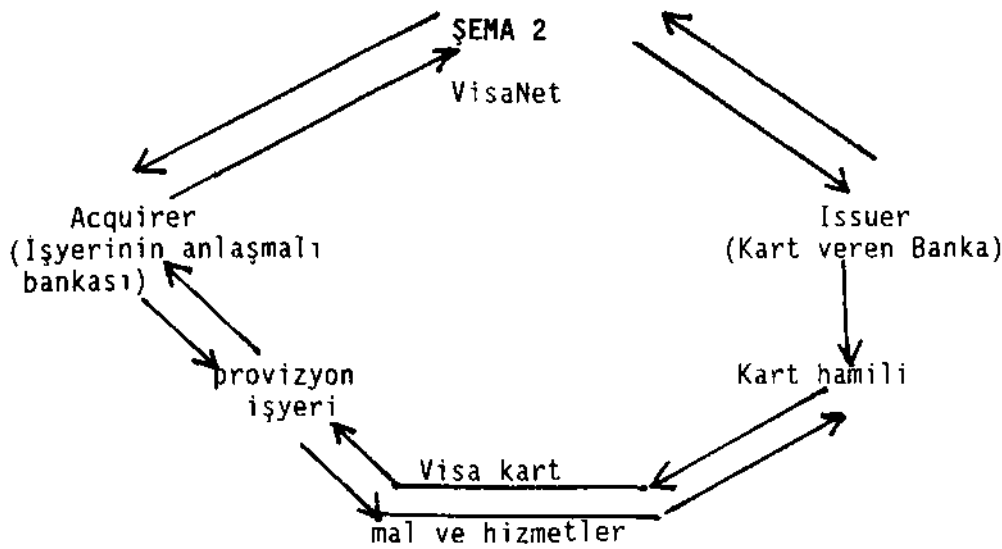
bb) VISA ÖDEME KARTI KULLANIMI VE OTORİZASYON SİSTEMİ UYGULAMASI :

Karhamilleri için, Visa ödeme kartı kullanımı, mal ve hizmet alımı için hızlı ve kolay bir yoldur. Kart sahipleri bir işlem yapıldığında her defasında oluşan bilgi ağının farkında değillerdir.

Örnek İşlem :

Visa kartının kullanımını görmek için sahte finansal kurumları kullanarak bir işlemin tüm basamaklarını takip edersek.

Karthamili : Amsterdam'da yaşayan, New-York'da iş seyahatinde
 İşyeri : Orange Shop adında bir giyim mağazası
 İşlem : Karthamili bir kayak pantolonu almaya karar verdi ve 200 \$'lık bir modeli seçti.

Kayak pantolonu için ödemesi için Visa kartını kullanmak isteyen kart sahibi işyerine kartı ibraz etmektedir. Hollandalı karthamili ABD 'ye gittiğinde kartının Visa markasının uluslararası kabul görmesi nedeni ile pek çok işyerinde kabul edileceğini düşünmektedir. Orange Shop'a girdiğinde, kartın kabul edileceğine dair Visa işaretini gören kart hamili harcama yapmaktadır. Bu global kabulü teyit etmek için Visa, üyelerine marka lisansı vermektedir.

Visa kartlarının kabulü için, işyerinin anlaşmalı bankası, doğru prosedürlerin izlenmesi ile ilgili işyerine talimat vermek sureti ile, işyeri karthamili adı, kart detayları ve işlemin girişini yapmaktadır. Bu işlemleri işyeri anlaşmalı banka tarafından sağlanmış olan donanım ile yapmaktadır.(71)

(71) Visa International S.A., a.g.n.,s.7

Elektronik işlem;

Bazı anlaşmalı bankalar (Acquirer) işyerlerine elektronik POS makinaları vermektedirler. Bu durumda işyeri, kartın okunması için makinadan geçirerek, işlem tutarını girer (200 \$ örnek). Bazı durumlarda üye işyeri kendisini tanıtmak için de şifresini girmektedir.

Manuel işlem;

İşyeri kart sahibi detaylarını; kağıt satış belgesi üzerine makina ile yazarak, tarih ile alınan malın cinsi ve satış tutarını kaydetmektedir.

İşyeri, slibi veya elektronik satış belgenizi kart sahibine imzalatarak, kart sahibinin kartı kullanma yetkisini kontrol etmek zorundadır. Kart sahibi imzasının , kartın arkasındaki imza ile uygunluğunun kontrolü üyeişyerinin riski bakımından önem taşımaktadır. Eğer işyerinde kullanım dışı kartlar uyarı listesi mevcut ise, işyeri kartın o listede olmadığından emin olmalıdır. İşyerinde elektronik makina var ise, kart no terminalde yüklü listeden otomatik olarak (kart geçirildiğinde) kontrol edilmektedir. Kartı kabul etmek için işyeri, eğer işlem tutarı belirli bir rakamın üzerindeyse onay almak zorundadır. Bu değer, işyeri floor limitidir.

Her işyerinin anlaşmalı bankasınca verilmiş bir limiti vardır. Örnekteki gibi ; New-York'taki işyerinin limiti 0 \$ olduğundan 200 \$ için provizyon alması gerekmektedir.(72)

İşyerinin nasıl provizyon alacağı mevcut donanıma bağlıdır.

Eğer elektronik ise, POS terminali kart geçirildiğinde otomatik olarak provizyon almaktadır. Aksi taktirde, işyeri telefon ile provizyon almak durumundadır. İşyerinde Imprinter ile işlem yapılıyor ise; işyeri, bankanın otorizasyon servisini arayarak ve provizyon istemektedir.

Örneğimizde; POS makinası bulunan işyeri, kartı geçirdiğinde otomatik olarak provizyon almaktadır.

Acquirer banka (Last Bank of New-York) işyerinden provizyon talebini alarak; kart numarasını kontrol eder. Kart, Last Bank of New-York tarafından verilmiş ise, Visa ağının kalan kısmını karıştırmadan provizyonu cevaplamaktadır. Buna, on-us işlemi denilmektedir.

Ancak, örnekte kart United Bank of Amsterdam tarafından verilmiş olduğundan; bu bir interchange veya not on-us (on-us olmayan) işlem statüsüne girmektedir ve talep United Bank of Amsterdam'a gönderilmektedir.

Provizyon talebi Acquirer tarafından Visa Base I bilgisayar sistemine gönderilmektedir. Bağlantı Visa'nın kendi telekomünikasyon ağı olan VisaNet ile yapılmaktadır.

Base I'in iki ana fonksiyonu vardır :

- Mesaj gönderme ;

Base I, provizyon talebini Acquirer'dan Issuer'a gönderir. Issuer'ın cevabını da tekrar Acquirer'a iletir.

- Issuer için rol oynar ;

Belirli durumlarda, provizyon talebi Issuer'a iletilmemektedir. Base I, daha önceden belirlenmiş parametreler doğrultusunda, Issuer lehine karar vererek işlemi tamamlamaktadır. Base I, Issuer için işlemin cevabını Acquirer'a yollar. Buna da STIP (Stand-In-Processing) denir. (73)

STIP Issuer 'lar için aşağıdaki durumlarda devreye girmektedir:

- Issuer, az riskli işlemlerin kendisine ulaştırılmasını istemeyebilir. Bu durumda, Base I onların lehine provizyonu işleme alarak karar vermektedir.

- Issuer'a ulaşamadığı durumlarda (Issuer, işlem merkezini kapatmış veya hatlarda bir kopukluk olma durumlarında).

Örneğimizde; United Bank of Amsterdam, Base I'e tüm işlemleri kendisine göndermesi talimatı vermiş olsun. Bu nedenle, Last Bank of New-York'dan gelen 200 \$'lık provizyon talebi, United Bank of Amsterdam'a gönderilecektir.

Issuer EVET/HAYIR = Otorizasyon onaylandı/ Otorizasyon reddedildi şeklinde cevap vermektedir. Issuer aynı zamanda, işyerine başka mesajlarda gönderebilmektedir : kayıp/çalıntı kartlar vb. Issuer'ın cevabı işyerine, Acquirer ve Base I yolu ile iletilmektedir.

Bu örnekte, Issuer (United Bank of Amsterdam-kart veren banka) isteğini onaylayarak, otorizasyon kodunun işyerine ulaştırılması (Orange Shop), Acquirer (Last Bank of New-York/işyerinin anlaşmalı bankası) tarafından yapılmaktadır. İşyerindeki şahıs, provizyon kodunu satış belgesine yazar; kartı, satış belgesinin bir nüshasını ve kayak pantolonunu kart hamiline verir. (74)

(73) Visa International S.A., a.g.n., s.9

(74) Visa International S.A., a.g.n., s.12

Karışık bir işlem gibi gözükse de, işyerinin otorizasyon istemesi ve Issuer'dan cevabın alınması, mesajın tüm dünyayı pek çok bilgisayar merkezi aracılığıyla dolaşmasına rağmen 2 saniye kadar kısa sürmektedir.

Bu noktada, karthamili kayak pantolonu alır fakat işyeri 200 \$ alacaklıdır. Parasını şu şekilde tahsil etmektedir:

İlk önce, Orange Shop (işyeri), ödeme olarak Visa kartının kullanıldığı işlemlerin tüm detayını Acquirer'a (Last Bank of New-York) sağlayacaktır. Bu yine, işyerinin donanımına bağlıdır. Acquirer elektronik POS veri saklama terminaline sahipse, terminal tarafından saklanan işlem verileri direkt olarak Acquirer'ın bilgisayar sistemine gönderilebilmektedir. Bu, genelde özel bir telefon hattı ile günlük olarak yapılmaktadır.(75)

İşyeri, ödeme olarak kabul edilen Visa kağıt satış belgelerini bankasına götürmektedir. Acquirer, bu belgeleri, işlem detaylarını kendi bilgisayar sistemine girmek için proses etmektedir (kart no, geçerlilik, işyeri adı, işlem tarihi ve işlem tutarı). Acquirer tarafından, bu bilgilerin alınması için ne gibi araçlar kullanılırsa kullanılsın, bu işlemin adı veri yakalama (data capture)'dır. Örneğimizde, Orange Shop, elektronik POS terminaline sahip olduğundan, veri yakalama işlemi Last Bank of New-York'a direkt gönderim ile yapılmıştır.

İşlem verisi girişi yapıldıktan sonra Acquirer tarafından işyerine bir an önce ödeme yapmak, tipik bir uygulamadır. Ancak, bu değişebilir ve işyeri ile olan anlaşmaya bağlıdır. Bazı Acquirer'lar, işyerlerine ödeme yapmadan önce paranın Issuer tarafından gönderilmesini beklerler.

Örneğimizde; Last Bank of New-York, işlem verisini alır almaz işyerine ödeme yapmaktadır. Bu durumda, Orange Shop, Last Bank of New-York (Acquirer)'dan belirli bir komisyon ekşiğine 200 \$ alacağını tahsil eder.

Artık alacaklı olan Last Bank of New-York (Acquirer)'dır. Acquirer, Visa bilgisayar merkezine gönderilecek şekilde, verileri belirli bir formata sokmakla yükümlüdür. Böylelikle Acquirer, Issuer'dan alacağını tahsil edebilmektedir.

Veriler, Edit Package adı verilen bir Visa bilgisayar programı ile toplanır. Edit Package, verilerdeki hataları kontrol eder ve yanlış verileri (geçersiz kart no vs.) ayırır. Edit Package'dan çıkan veri, üye organizasyonlar arasında takas ve ödeme işlevlerini yapan Visa'nın işletim sistemlerinin bir kısmı tarafından toplanır. Bu Visa bilgisayar sistemine Base II denir. Base II, Acquirer'lardan işlem verilerini gece yarısı GMT (Greenwich Mean Time) başlayarak toplamaktadır.

Acquirer; Issuer'lara göre kart numaralarını ayırarak her Issuer'a bu işlemlerle ilgili bir liste yollamaktadır. Ek olarak; Base II, Issuer'ların kart hamillerini faturaladığı para birimini de bilmektedir. Bu nedenle gerekiyorsa, Base II işlemin yapıldığı para birimini, karthamiliinin ödeyeceği para birime çevirebilmektedir.(76)

Örneğimizde; işlem tutarı 200 \$ idi, ancak karthamili borcunu Hollanda para biriminden ödeyecektir, bu nedenle Base II 200 \$'lık işlem tutarını, Hollanda Florinine, o günkü kur üzerinden çevirebilmektedir.

Ödemeler, Issuer'ın karthamili adına Acquirer'a ödeme yapması ile başlarmaktadır. Dolayısıyla örneğimizde, United Bank of Amsterdam, Amsterdam'da yaşayan karthamili adına Last Bank of New-York'a 200 \$ (az komisyon eksigiyle) ödeme yapmaktadır. Doğaldır ki, bu işlem bir günde yapılan milyonlarca işlemde sadece biridir. Bu nedenle, her üyenin her işlem için birbirlerine ödeme yapmalarındansa, Base II, net ödeme oranını çıkararak, üyeler arası ödemeleri yapar. Her gün Pazar hariç, Base II, her üyenin borcunu ve alacağını hesaplamaktadır.

Örneğimizde; United Bank of Amsterdam, karthamillerinin yaptıkları harcamalardan dolayı, Last Bank of New-York'a kayak pantolonu harcaması dahil 10.000 \$ borçludur. Ancak Last Bank of New-York da, United Bank of Amsterdam'a, bu sırada Hollanda'daki karthamillerinin yaptığı harcamalardan, 6000 \$ borcu vardır.

Bu durumda, Base II hesaplama yapar ve United Bank of Amsterdam, Last Bank of New-York'a 4.000 \$ ödeyecektir. Buna, **Net Ödeme Bilgisi (Net Settlement Information)** denir. Net Ödeme Bilgisi, Base II aracılığıyla, doğru meblağda ödeme düzenlemelerini yapmak için üyelere gönderilmektedir. Her üyenin, Visa işlemleri ödemeleri için hesap açtıkları bir bankaları mevcuttur. Bu bankaya **Ödeme Bankası (Settlement Bank)** denir. Üyelere net ödeme tutarı bildirildiğinde, bu hesap, diğer üyelerin hesaplarına para transferi yapmak veya üyelere tahsilat yapmak için kullanılmaktadır. İşlemler hızla ve aynı gün yapılmaktadır.(77)

Bu noktada, örneğimizde; Last Bank of New-York, United Bank of Amsterdam 'dan 200 \$ alacaktır. Şimdi, United Bank of Amsterdam alacaklı durumdadır.

Issuer'lara, ödeme durumları ile ilgili bilgi vermesi haricinde, Base II ayrıca karthamilleri tarafından yapılan harcamaların listesini de göndermektedir. Issuer'lar bu bilgileri kart hamillerinden tahsilat yapmak için kullanılmaktadırlar. Eğer harcama yapmış olan bir kart bir hesaba bağlı ise; borç bu hesaptan direkt olarak tahsil edilebilmektedir. Kart kredi veya harcama kartı ise, veriler fatura (ekstre) haline getirilir ve ödemeleri için kart hamillerine gönderilmektedir. Örneğimizde; Amsterdam'daki karthamili, United Bank of Amsterdam'a 200 \$'lık Hollanda Florini öder ve işlem tamamlanır.

(76) Visa International S.A., a.g.n.,s.15

(77) Visa International S.A., a.g.n.,s.17

bc) FARKLI VISA ÜRÜNLERİ :

Visa International, dünyanın önde gelen bir ödeme sistemidir ve Visa logosu, en yaygın tanınan finansal markadır. Buna dayanarak Visa karthamillerine en uygun ödeme ürünlerini yaratmak için banka ve finans organizasyonlarına esneklik kazandırmak için dizayn edilmiştir.

Bu ürünlerin temeli, pazarın talebine dayandırılmaktadır. Organizasyon eğer Issuer ise bu fikirleri anlamak, kart hamilleri için hangi Visa ürünlerinin seçilebileceğini anlamak açısından önemlidir. Bir Issuer olarak istenecekler:

- Kartın kullanılabilirliğini arttırmak; Issuer'lar, kart hamillerine dünyada çok fazla yerde kartlarını, riski de göz önünde bulundurarak, minimum kısıtlama ile kullanırmak istemektedirler.

- Riski kontrol etmek; kart hamillerinin, kart kullanımlarını maksimize ederken, Issuer'lar riski ve sahtekarlığı kontrol etmek istemektedirler.

- Kart ürünlerini sunmak; her Issuer'ın farklı gruplarda ve farklı istekleri olan kart hamilleri vardır. Aynı zamanda, yerel pazarlar farklı şekillerde, farklı oranlarda gelişmektedir. Visa'nın temel yaklaşımı, farklı pazarlardaki her grup karthamili için değişik kart ürünleri önermektir.

- Seçim yapabilmek; üyeler, kart hamilleri ile kuracakları en iyi ilişki türünü bilmektedirler. Temel yaklaşım, bu ilişki içinde üyelerin kontrolde kalmalarına izin vermektedir.

Yararlılık ve riske göre Visa ürünleri :

Kart ile bağlantılı olan risk düzeyi çoğunlukla kartın kullanıldığı çevre tarafından belirlenmektedir. Örneğin; Issuer olarak 2 tip kart vermekte olan banka;

Kart 1 : Issuer'ın işlemin yapılıp yapılamayacağına karar verdiği şekilde, tüm işlemler için, otomatik provizyon istenilen on-line elektronik POS terminaline sahip işyerlerinde kullanılabilir.

Kart 2 : Manuel işlem yapılan ve on-line veya off-line POS terminalleri olan, geniş çaplı bir çevrede kullanılmaktadır.

Kart 1 daha az risklidir. Bu kartın işlemleri, Issuer tarafından otorize edilmektedir. Ancak, kart 2'nin bazı işlemleri otorize edilmeyerek risk seviyesini arttırmaktadır.

Visa International, Issuer'lara kart hesapları üzerinde daha fazla kontrol sağladığından Issuer'lar için daha fazla güvenlik ve daha az risk önermektedir.

Yararlılık bakımından; iki kart ürünü düşünülürse:

Kart 1 : Sadece elektronik on-line POS terminalleri olan işyerlerinde kullanılabilir.

Kart 2 : Manuel işlem yapılan ve on-line veya off-line POS terminalleri olan, geniş çaplı bir çevrede kullanılmaktadır.

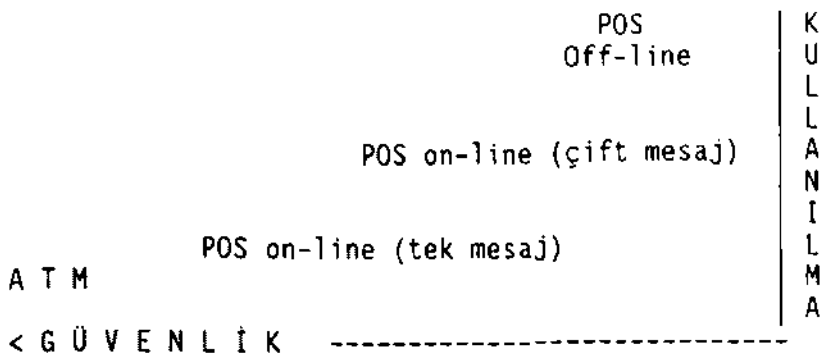
2 numaralı kart daha fazla kullanıma sahiptir, çünkü kart 1'den daha fazla farklı işyerinde kullanılmaktadır. Dolayısıyla temelde 2 boyutta güvenlik ve yararlılık söz konusudur. Issuer olarak yüksek kullanımda bir kart ürünü sunduğunda, kart hesabı üzerindeki kontrol ve dolayısıyla risk seviyesi, yüksek kullanılabilirliği olan kartlar ile aynı zamanda bağlantılı olarak yüksek oranda risk taşıyacaktı. Geniş çapta bir çevrede kullanılan kartlar, hesaplar üzerindeki kontrol seviyesini düşürmektedir.

Banka; az bir risk seviyesine sahip bir kart çıkartmaya karar verdiğinde, kart ürününün kullanılabilirliğini, kartın kullanım alanlarını, tüm işlemlerin otorize edildiği (on-line POS terminaller veya ATM'lerde) ortamlarla sınırlamak sureti ile riskini minimize etmektedir.

Bu nedenle, kartın kullanılabilirliği ve aşağıda gösterilen dört ödeme sistemine bağlı kart hesabı üzerindeki Issuer'ın kontrolü arasında bir balans vardır. Visa'nın temeli, pazar tarafından empoze edilen kısıtlamaları yansıtan dört grup ödeme servisi önermektedir. Bu kombinasyonlar, riske meydan vermeden kontrolü maksimum tutarak, kart ürünlerine geniş etki getirerek, üyelerin, karthamili tabanını basit ve kolay bir şekilde ayırmalarını sağlamaktadır.

ŞEMA 3

Visa Yolu ile Ödeme Servisleri :

bc1) Deposit-Access, Kredi ve Harcama Kartı:

Visa ödeme servislerine tek tek bakmadan önce deposit-access ve kredi kartı arasındaki fark :(78)

Bir deposit-access kartı kullanıldığında, bazı kartlarda değişmekle birlikte, genelde 3 veya 4 gün içinde bağlı kart hesabı, işlem miktarı kadar borçlandırılır.

Bir kredi kartı kullanıldığında, kart, kredi ile mal ve hizmet alımı için kullanılmaktadır. Yani, faturalama süresi sonunda (genelde 1 aydır) bağlı hesabın borçlandırıldığı miktarın tümünü ödeme zorunluluğu yoktur.

Bir harcama kartı kullanıldığında, işlemin tutarı, faturalama süresi sonunda (genelde 1 aydır) tamamen ödenmek üzere hesap ekstresine eklenmektedir.

Visa'nın Ödeme Servisinin temeli, Issuer'lara yukarıdaki ödeme servislerinin herhangi biri için hangi marka veya ürünü kullanacakları konusunda karar verme olanağı sağlamaktadır.

bc2) PLUS : Visa Yoluyla Global ATM Servisi:

Plus ürünleri, sadece on-line ATM'lerde kullanılabilir. Tüm işlemler otorize edildiği için kart hesabı üzerinde yüksek kontrol önerilmekle birlikte, karthamiline daha az kullanılabilirlik sağlamaktadır.(79)

Geri Plan

- Plus, Visa International'ın sadece-ATM markasıdır.
- Dünya çapında, 160.000 Visa ve Plus ATM'sine giriş sağlamaktadır.
- Üyenin kendi ATM veya Elektronik POS kartlarına uluslararası ATM kullanımı katmak için kullanılmaktadır.

Kart Veren Bankalar İçin Karlılığı

- Tüm işlemler şifre gerektirdiğinden ve on-line otorize edildiğinden, Issuer tarafından yüksek kontrol seviyesi sağlar, işyerlerinde kullanılamamaktadır.
- Mevcut özel ve yerel kartlara uluslararası ATM kullanımı eklemektedir.

(78) Visa International S.A., a.g.n.,s.20

(79) Visa International S.A., a.g.n.,s.21

- Plus Issuer'ları işlem ücretleri, kart ücretleri ve döviz kuru farklarından artan gelir elde etme fırsatını kazanmaktadırlar.
- Plus markası üyenin kendi programı ile birlikte olabilir.
- Plus markası, kartın üzerinde (ön veya arka) tek renk olarak yeracağından Issuer'ın kendi kart dizaynı etkilenmeyecektir.
- Mevcut üyeler için katılım bedeli olmadığından, az maliyetli bir üründür.

Hedef Kart Hamili Grupları

- Hesabın kontrolü mevcut olduğundan, yüksek riskli müşterilere verilebilmektedir.
- ATM'de kart kullanabilecek yüksek riskli karthamili grupları için kullanışlıdır (öğrenciler).
- Global ATM kullanımına müsait karthamili grupları için kullanışlıdır (uluslararası seyahat eden işadamları).

Kart Hamili Açısından Yararları

- 24 saat, global nakit çekim.
- Dünyanın her yerinde aynı şifre kullanımı.
- Çek keşidesinden daha hızlı.
- Şifreden başka kimlik gerekmemektedir.
- Yerel döviz alırken, diğer ödeme araçlarına göre hesaplı kur oranları.

bc3) Interlink : Visa Yoluyla Çokuluslu, Anında POS Servisi

On-line POS terminallerinde kullanılabilen bir on-line tek mesaj POS ödeme servsidir. Tek mesaj teknolojisi kullanılarak Interlink işlemleri direkt olarak kart hamili hesabına gönderilebilmektedir. Karthamili tanımlaması, sadece şifre ile yapılmaktadır.(80)

Geri plan

- Interlink, Visa International'ın elektronik, tek mesajlı, şifre kullanımlı, POS'larda ödeme servsidir.
- Elektronik otorizasyon, veri yakalama ve tek mesajla ödeme ve takas işlemi yapmaktadır.
- Tüm işlemler otorize edilmektedir.
- Karthamili hesabına, işlem verisi anında gönderilir.

Issuer'lar için Karlılığı

- Yerel şifrenin kullanıldığı POS/ATM programlarına uluslararası kullanım getirmektedir.
- Sadece şifre ile kart hamili tanımlaması ve kart hamili hesabının anında borçlandırılması gibi tek mesaj işletimi mevcuttur. Bu nedenle ATM girişli bir banka hesabı olan her kart hamiline ayrıca Interlink'in POS hizmeti de önerilebilmektedir.
- Issuer'lara, POS' larda bir ATM işleminin tüm güvenliği ile tam kontrollü bir kart ürünü sunmaktadır.
- Daha fazla kart hamili tercihi ve kart kullanımıyla PLUS ürününden fazla kullanılabilirliği söz konusudur.
- Issuer' lara, tüm kart hamillerine, potansiyel riski olmayan kart hamili sayısını arttırarak, bir kart ürünü sunmayı önerir.
- Kart ve işlem gelirlerinden kar elde etme fırsatı sağlar.

Hedef Kart hamili Grupları

- Bağlı hiçbir risk olmadan tüm müşterilere verilebilir.
- Diğer hiçbir Visa ürünü verilemeyecek karthamili gruplarını hedef almak için kullanışlıdır.

Kart hamili Açısından Yararları

- POS ödeme servisinin kolay ve uluslararası kullanımı.
- ATM ağı yoluyla dünya çapında nakit çekim.
- Nakitten daha fazla güvenlik.
- Düzenli hesap ekstreleri ile hesap aktiviteleri detayları.

bc4) ELECTRON : Visa Yoluyla Dünya Çapında Elektronik POS Servisi

Tüm işlemlerin Issuer tarafından on-line otorize edildiği global bir POS ödeme servisi. Elektron işlemleri anında otorize edilerek, alınır ve 3 gün içinde hesaba gönderilmektedir. Kart hamili tanımlaması, şifre veya kart hamili imzası ile yapılmaktadır.

bc5) Visa Classic ve Gold Kart : Visa Yoluyla Global Hesap Kullanımı

Visa programı iyi tanınan Visa kart ürünlerine sahiptir (Classic ve Gold kart). Bunlar ile diğer gruplar arasındaki fark, bu kartların, ATM'ler, Visa/PLUS ve kağıt satış belgesi kullanan Visa işyerlerinde kullanılmaktadır. Aynı zamanda kart hamilleri için en geniş kullanım alanı olan ürünlerdir.

i) Classic Kart :

Geri Plan

- Kağıt bazlı işlemler için kabartma hesap numarası basılı olmalıdır.
- Visa markası taşınmalıdır.

Kart veren bankalar açısından karlılığı

- Diğer Visa ürünü olmayan kartlardan daha fazla kullanım.
- Ekstra hizmetler (Global Müşteri Yardım Servisi, Acil Kart Yenileme, Seyahat Kaza Sigortası, VisaPhone vs.) ile yerel pazarda esneklik sağlanmasıdır.
- Visa markası ile global kabul ve tanıtım.
- Kart ücretleri, işlem ücretleri ve kur farkından dolayı kayda değer gelir elde etme.
- Kartın kredili kullanıma açık olması halinde faiz ödemelerinden gelir elde etme.

Hedef Kart Hamili Grupları

- Tüm işlemler otorize edilmediğinden karthamili değerlendirmesinin şart olduğu bir kitle pazar ürünüdür.
- Issuer'ın çoğunluk karthamili temeli classic kart ile hedef alınabilir.

Kart Hamili Açısından Yararları

- Dünyanın en büyük işyeri ağı, banka şubeleri ve ATM'lerde kullanım
- Tüm Visa işyerlerinde yani elektronik veya manuel ortamlarda kullanılabilir.
- Nakitten daha fazla güvenlidir.
- Kimlikle ilgili zorlukların elimine etmektedir.

ii) Gold Kart:

Geri Plan

- Yüksek meblağda harcama yapan yüksek gelirli şahıslar hedef alınmıştır.
- Issuer'lar birtakım "minimum" servisler vermek zorundadır.
- Kart dizaynı iki belirli Gold tonu olacaktır.

Kart veren bankalar açısından karlılığı

- Aşağıdaki gibi karthamillerini belirlemek ve onlara Gold kart vermek Issuer için karlı olabilir:

- Aylık olarak Classic karthamilinden 3 kez fazla harcama yapanlar.
- Classic karthamilinden %40 daha sık kartını kullananlar.
- Ortalamada, işlem başına 2 kez fazla harcama yapanlar.
- Önerilen servislere karşın, yüksek kart bedelleri ödemeye hazır kişiler.
- Kart ücretleri, işlem ücretleri ve kur farkından dolayı kayda değer gelir elde etme.
- Bu karthamilleri, pazarın diğer kısmı düşünülürse daha az riskli olan kısımdır.
- Bu kart hamillerini belirledikten sonra Issuer'lar, diğer finansal veya seyahat & eğlence bağlantılı mal ve hizmetler de satabilirler.
- Kendi yerel pazarlarında rekabeti sağlayacak ekstra servisler ile Issuer'lar Gold kart pazarlayabilirler.
- Kartın kredili kullanıma açık olması halinde faiz ödemelerinden gelir elde etme olanağı vardır.

Hedef Kart Hamili Grupları

- Karthamili temelinin en üst seviyesini hedef almıştır.
- Genellikle, karthamillerinin en üst % 5 ila 10' luk kısmı hedeftir.

Karthamili Açısından Yararları

- Classic kartın olanaklarına ek olarak; Gold kart, garantili hizmetler sağlar:
 - Seyahat Kaza Sigortası
 - Tıbbi ve Hukuki 24 saat yardım hattı
 - Global Müşteri Yardım Servisi
- Gold kart sahibi olmanın verdiği prestij ve statü.
- Yüksek aylık harcama limiti.

iii) Business Kart:

Geri Plan

- Şirket adına veya seyahat & eğlence (T & E) sektöründe yapılan harcamaların karşılanması için geliştirilmiştir.
- Kart dizaynı zorunlu olarak gümüş veya altın rengi olacaktır.
- Visa kartın ön yüzünde ortak üyenin logosuna izin vermektedir.

Kart Veren Bankalar Açısından Karlılığı

- Az maliyetle, geniş çapta karlı bir pazara girme olanağı sağlamaktadır.
- Kendi yerel pazarlarında rekabeti sağlamak için Issuer'lar müşterilerine seçenekli yönetime raporlama yazılımı önererek Business kart pazarlayabilirler. Bu, müşterilere masraflarla ilgili bütçeye gerekli bilgiyi sağlamaktadır.
- Bu karthamillerini belirleyerek ve onlara Business kart sunarak Issuer'lar, kart ücretleri, işlem ücretleri ve kur farkından ve kartın kredili kullanıma açık olması halinde faiz ödemelerinden gelir etmektedirler.
- Bu karthamillerini belirledikten sonra Issuer'lar , diğer finansal veya seyahat & eğlence bağlantılı mal ve hizmetler de satabilirler.
- Yüksek potansiyel gelirdir çünkü Business kart;
 - Yüksek meblağlar için kullanılır.
 - Sahtekarlığın az olduğu işyerlerinde kullanılır.
 - Daha az kredi riski vardır.

Hedef Karthamili Grupları

- Business karta uygun karthamili grupları fazladır.
 - Şirket harcamalarının önemli olduğu küçük çaplı iş sahipleri
 - Şahsi iş veya ortaklıklarında profesyonel olanlar
 - Seyahat & eğlence harcamalarının çok olduğu orta veya büyük şirketler.

Karthamili Açısından Yararları

- Seyahat esnasında yardım sağlayan ek hizmetler mevcuttur.
 - Geciken uçuşlar için sigorta
 - Geciken bagajlar için sigorta
 - Acil tıbbi ve hukuki 24 saat yardım hattı
 - Döküman yenileme servisi
 - Global Müşteri Yardım Servisi
- Visa Business pek çok hizmet sunar;
 - Harcama yönetimi
 - Nakit borçların azaltılması
 - Çalışanların potansiyel suistimalini azaltır.

bc6) Relationship Branding :

Geri Plan

Relationship Branding Programı, Visa üyesi olmaya müsait olmayan üçüncü parti organizasyonlar için, kendi isim ve logolarını bir üye tarafından çıkarılan Visa kart ürününe koyabilmeleridir. Üyenin avantajı, aynı alana ilgi duyan yeni müşteri grupları için bir pazarlama aracıdır. Relationship Branding, her Visa ürününe uygulanabilir. Relationship Branding Programı, dört katagoriye ayrılmaktadır:

i) Affinity

- Issuer , belirli bir organizasyon ile bağlantısı olan karthamillerine bu ürünü verilebilmektedir.
- Bu organizasyonlar kar amaçsız, üye bazlı klüpler, spor grupları ,profesyonel kurumlar, üniversiteler gibi yerlerdir.
- Bu tür kartların gücü, duygusaldır.

ii) Co-branding

- Organizasyonlar genelde ticari ve kar amaçlıdır,havayolları, oto kiralama şirketleri,otel grupları,otomotiv sektörü vs.
- Bu tür kartların gücü materyalistiktir.
- Karthamillerinin amacı, oto alımında indirim, özel indirimler, promosyonlar vs.dir.

iii) Lifestyle

- Belirli, tek bir organizasyon logosu veya ismine bağlı değildir.
- Bağlantı, karthamillerinin ilgi alanlarına,yaşam biçimlerine ve hobileri üzerine kurulmuştur; bayanlar, kayakçılar, balık tutanlar vs.

iv) Personalised Employee Kartları

- Şahsi şirket kartları
- Bir şirket adı altında çalışanlarına dağıtılan kartlar.

Issuerlar için Relationship Branding Programının Yararları :

- Mevcut kart hamili grubuna açılmak
- Özellikle olgun ve doymuş bir pazardaki yeni karthamili gruplarına açılma fırsatı.
- Belirli karthamili grupları ile daha yakın ilişkiler kurarak, diğer finansal veya seyahat & eğlence bağlantılı mal ve hizmetleri de satabilme fırsatı.
- Yeni pazarlar yaratabilme olanağı sağlamaktadır.

bç) VISA SEYAHAT ÇEKLERİ :

Geri Plan

- Seyahat ve iş amaçlı geziler için geliştirilmiştir.
- Visa markası ile seyahat çeklerinin dünya çapında geçerli olması sağlanmıştır.
- Visa, çekin ön yüzünde üyenin logosunun ve adının bulunmasına izin vermiştir.
- Pek çok yabancı para biriminde kullanılabilir.

Issuer'lar için Karlılığı

- Üyeler, kart hamili tarafından ödenen parayı çekin alınması ile keşidesi arasında geçen zamanda yatırım yaparak değerlendirebilmektedirler.
- Alım komisyonu uygulanmaktadır.
- Yabancı para işlemlerindeki kar marjı da düşünülmektedir.
- Sahte kullanıma karşı çekler güvenlik özellikleri taşımaktadırlar.

Hedef

- Yurtdışı seyahatine çıkan herhangi müşteri.

Karlılığı

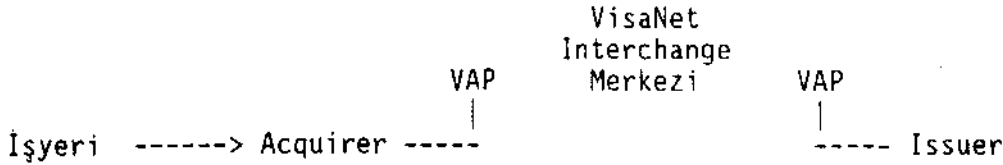
- Nakit veya şahsi çek taşıma riskini azaltmaktadır.
- Visa markası uluslararası kabul sağlamaktadır.
- Yerel para birimine çevrilebildiği gibi, mal ve hizmet alımında da kullanılabilir.
- Kayıp veya çalıntı Visa Seyahat Çekleri, ABD'de ki Global Geri Ödeme Servisi ile 24 saat değiştirilebilmektedir. Değiştirilen çekler tüm dünyada 350.000 adet geri ödeme ağı tarafından verilir. Bir geri ödeme ofisi bulunamıyorsa, Visa özel kurye ile gönderi yapmaktadır.

bd) VİSANET :

Visa International'ın kalbinde VisaNet bulunur; yönlendiren, otorize eden, Visa ödeme kartları ile yapılan tüm lokal ve uluslararası işlemlerin takas ve ödemeleri yapan global bilgisayar ve telekomünikasyon ağı. Ayrıca, VisaNet, işyerleri, bankaları ve diğer ödeme sistemleri MasterCard, American Express gibi arasında iletişimi sağlamaktadır.

Bir işlem için otorizasyon alabilmek için veya işlemlerin takas ve ödemeleri için, işyerleri, Acquirerlar ve Visa kart veren bankalar arasında 2 yönlü bir iletişimin olması gerekmektedir.

ŞEMA 4

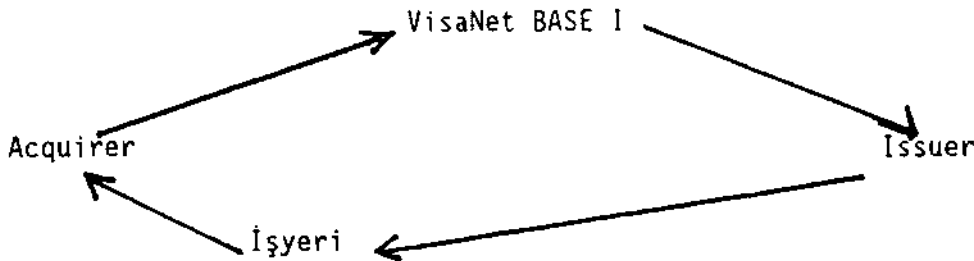
VisaNet, işyeri (veya ATM), Acquirer ve Issuer arasında işlem bilgisini yönlendirerek iletişimi sağlayan önemli bir hattır. Çeşitli bilgisayar işlemleri arasındaki hızlı ve yeterli iletişim, telefon ve uydu hatlarının karışımının kullanımı ile yapılmaktadır.

Base I, direkt olarak üyelerce kontrol edilen Visa International üyelerine esnek bir risk kontrol ve otorizasyon servisi sunmaktadır. VisaNet sisteminin bir parçasıdır.

Risk Kontrol

Ödeme kartındaki tüm işlemler, bir derece de olsa risk taşır. Ek olarak, tüm işlemler için kartın sahte olarak kullanım ihtimali vardır.

ŞEMA 5

Bu tip kayıpları minimize etmenin en iyi yolu; Issuer için,

- Her işlemin detayları ile ilgili bilgilendirilmek
- Her işlemin sahte olmadığından emin olmak için değerlendirmek
- İşlem onaylanmış ise sahtecilik olayını değerlendirmek
- İşlemi onaylamak veya reddetmek konusunda karara varmaktır.

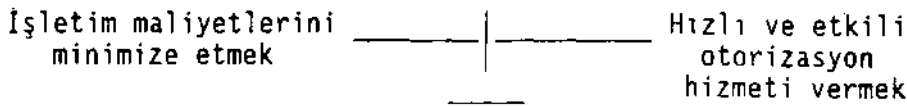
Bu prosedür, "otorizasyon işlemini" (authorisation processing) olarak adlandırılır. Pratikte; Visa kartları, dünya çapında milyonlarca işyerinde geçerlidir. Her işlem karar için Issuer'a gitseydi:

- Otorizasyon sisteminin operasyon maliyeti Issuer için sahtekarlık veya tahsili gecikmiş alacaklardan daha fazla olabilirdi. Genelde, ne kadar işlem kontrol edilirse o kadar maliyet artmaktadır.

- Kart hamillerinin kartlarını kullanımlarında aşırı gecikme ve kısıtlamalar olabilmektedir. Müşteri tatminsizliği, karthamiliinin hangi kartı kullanacağı konusunda hassas bir noktadır.

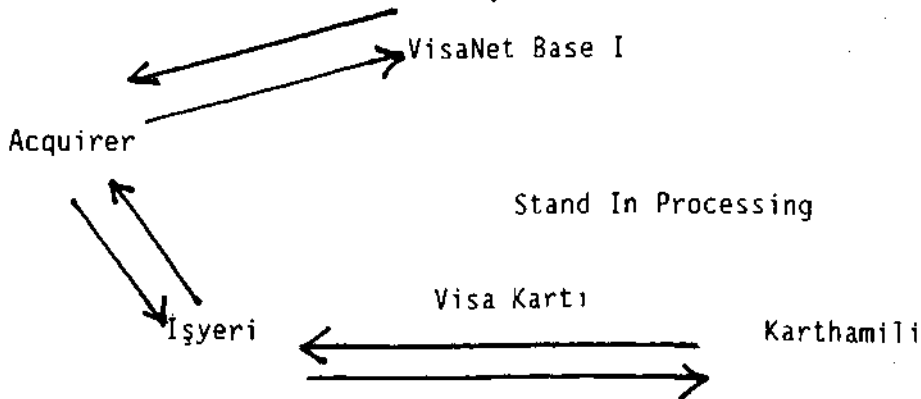
Bu nedenle, riski kontrol ederken, geçerli kart kullanımının artırılması ile alacaklar ve sahtekarlık maliyetlerinin minimize edilmesi arasında bir denge olmalıdır.

ŞEMA 6

- Dünyanın her yerinde Acquirer aracılığıyla işyeri ve Issuer arasında otorizasyon istemlerinin ve cevaplarının yönlendirilmesi

ŞEMA 7

- Bazen Issuer adına otorizasyon işlemini yerine getirmek. Buna Stand-In-Processing veya STIP denilmektedir. Bu, Issuer tarafından daha önceden, az riskli işlemlerde STIP'in devreye girmesi belirtilmiş veya Issuer ulaşılamaz durumda ise kullanılmaktadır.

Base I, pek çok bilgisayar merkezi ile bağlantılı geniş ve sofistike iletişim sistemlerine sahiptir. Bir kart hamilinin yüksek riskli veya az riskli olup olmadığını değerlendirmek için kart hamili davranış tipleri kullanılabilir. Her BIN, 4 ayrı kart hamili risk grubuna bölünebilir.

Risk Seviyeleri

Az Risk

A
B
C
D

Çok Risk

Her risk seviyesi için ayrı Issuer limitleri ve Aktivite limitleri belirlenebilir.

Issuer'lar, PCAS servisine, herhangi bir verilmiş işlemin, bu parametrelere ve aynı zamanda kart hamili harcama aktivitesine göre az veya yüksek riskli olduğunu belirleme komutu verebilmektedirler. Issuer, Base I'in tek bir kart hamili için onaylayacağı işlem tutarı ve adedi için limit belirleyebilir. Bunlara Aktivite Limitleri (Activity Limits) denir. Bu üç ölçüt ve aktivite limitleri, esnek ve gelişmiş işlem işletimi yaratmak için birarada kullanılmaktadır.

Buna dayanarak, bir işlem eğer az riskli olarak değerlendiriliyorsa, bu işlem Issuer adına proses edilmek üzere STIP'e gönderilmektedir. Ancak, eğer yüksek riskli ise, Base I, bunu otorizasyon için Issuer'a gönderecektir.

Bir işlemi STIP proses ediyorsa, işlemi iki aşamada değerlendirir:

- Negatif Kontrol

STIP, kartla ilgili herhangi bir muhalif bilgi kayıtlı mı diye (kayıp veya çalıntı mı) kontrol etmektedir. Negatif kontroldeki amaç, işlemin, herhangi bir muhalif bilgi kaydı olmadıkça onaylanmaktadır.

- Pozitif Kontrol

STIP, işlem değeri, işyeri tipi ve kart hamili kategorisini kullanarak işlemin riskini değerlendirir. İşlemin onaylanacağı garanti değildir.

STIP ile bağlantılı iki parametre ;
 - Advice limit (bildiri limiti)
 - Issuer limiti

Bunlar, STIP tarafından yapılan pozitif ve negatif kontrollerle bağlantılıdır.

ŞEMA 8

Advice Limit		Issuer Limit	
STIP tarafından proses edilen işlemler	STIP tarafından proses edilen işlemler	Proses edilmesi için Issuer'a gönderilen işlemler	
Negatif kontrol	Pozitif kontrol	Müsait ise	
0 \$	50 \$	100 \$	

Örnek: Advice Limit 50 \$
 Issuer Limit 100 \$

Bu örnekte; Issuer, Issuer limitini 100 \$ olarak belirlemiş olup, 100 \$ ın üzerindeki tüm işlemler Issuer'a gönderilmektedir. Advice limit ise 50 \$ olup, 50 \$'ın altındaki tüm işlemler, STIP tarafından sadece negatif kontrolden geçirilecek, 50 ile 100 \$ arasındaki tüm işlemler STIP tarafından pozitif kontrolden geçirilmektedir. Her bir işyeri grubu ve kart hamili risk düzeyleri için farklı Issuer limitleri belirlenebilir.

İşlem Hacmi : Pozitif Kapasite Otorizasyon Yönetimi (PCAM) Positive Capacity Authorisation Management

Base I, PCAM, Issuer'a, bir işlemin STIP tarafından mı proses edileceğini veya işlem miktarı ve kapasite kontrol edildikten sonra kendilerine mi gönderileceğini belirleme olanağı verir. Base I, işlem miktarını monitör ederken aynı zamanda, tüm işlemleri Issuer'a göndermektedir. İşlem miktarı, Issuer'ın belirlediği limite yaklaştı ise, PCAM, az riskli işlemler için STIP'in otorizasyon vermesini sağlamaktadır.

Bu servis, tüm kart hamili işlemlerini proses etmek isteyen fakat bazen de işlem hacminin son haddinde olduğu zamanlarda (örneğin Cumartesi günleri) yardım isteyebilecek Issuer'lar için dizayn edilmiştir.

PCAM servisi olmadan, tüm işlemleri proses etmek isteyen Issuer 'lar, yılın bir günü dahi olsa, işlemlerin maksimum olduğu zamanları kaldıracak şekilde otorizasyon sistemlerini dizayn etmeli ve oluşturmalarıdır. PCAM'i kullanarak, Issuer 'lar, PCAM 'in aşırı kapasiteyi proses etmesini sağlayarak, avara işlem hacmini karşılayacak şekilde sadece sistemlerini dizayn edip kurabilmektedirler.

Base II, pazar günleri hariç, aynı gün kur değişimi yaparak, üyeleri arasında işlemlerin takas ve ödemelerini yapan bir Visa bilgisayar sistemidir. Bir karthamili bir işyerinden mal veya hizmet satın aldığı anda, tipik bir işlem oluşmaktadır. Base II sisteminde diğer türlü işlemlerde yer alabilir (chargebackler, cevapları, geri iadeler vs.)

Base II, işlem verisinin hatasız olduğunu garantilemek için seri kontroller yapmaktadır. Daha sonra, önce BIN'lere sonra kart no.larına göre verileri ayırır. Base II, Issuer tarafından kullanılan, kart hamillerine faturalanacak para birimini bilir. Bu nedenle eğer gerekiyorsa, Base II, işlemin yapıldığı tutarı, kart hamilinin ödeyeceği para birimine çevirir. Bu noktada, Base II gerekli ücretleri ve Issuer'ın kur çevriminden alınacak tutarları da eklemektedir.

Bu net ödeme bilgisi üyelere Base II yoluyla, Incoming Interchange File (ITF) ile gönderilmektedir.

bf) PAYMENT SERVICE (ÖDEME SERVİSİ) 2000 :

Payment Service 2000, üyeler arası rekabeti ve Visa programlarının karlılığını artırıcı olarak dizayn edilmiş bir hizmettir. Payment Service 2000'in ana amacı, kağıt bazlı işlemler ortamından, tamamen elektronik işlemler ortamına geçiştir. Payment Service 2000, ödeme kartı işinde, üyelerin karını artıracak 3 alan üzerinde durmaktadır:

- Back office maliyetlerini azaltmak
- Risk kontrolünü geliştirmek
- Kart kullanımını artırmak

Back Office Maliyetlerini Azaltmak

Belirgin olarak Back office maliyetlerini azaltarak Visa; işlemlerin, özellikle üzerinde anlaşılabilen işlemlerin proses edilmesindeki karı artırmada üyelere yardımcı olmaktadır.

Çoğunluk back office sistemleri, manuel bazlı ödeme sistemleri olarak dizayn edilmişlerdir. İşlem hacmindeki son artışlar, özellikle üzerinde anlaşılabilen işlemlerde sistemlerin etkilendiği görülmektedir. PS 2000, işlem prosesini, otorize edilmiş işlemlerin, Base II yoluyla takas ve ödemesi yapılmış olanlar ile uyuşacağını garantileyerek, gerçekleştirmektedir.

PS 2000, bir işlemin otorizasyon ve takas aşamalarını elektronik olarak bağlayarak ve işlem verisine ekstra veri elemanları ekleyerek, kontrol eder. Bu ekstra veri, Visa tarafından her onaylanmış işleme, geçerlilik kodu ile eklenmiş tek bir işlem belirleyicisini içerir. İşlem, Base II takas sistemine gönderildiğinde, Issuer'dan alınmış orjinal otorizasyon ile uyuşmaktadır.

Visa, PS 2000 işlemlerinin veri tabanını, işlemin bütün elektronik geçmişi ile birlikte chargebackler, kopya istemeler, cevaplar ve arbitrasyonlar oluşturmaktadır.

Bunun sonucu olarak;

- Chargeback Reduction Service (Chargeback İndirgeme Servisi)'ni geliştirmek için otomatik kabul işlemi.
- Geçersiz chargebackler azalacağından işyeri ve Acquirer maliyetlerini azaltma.
- Tüm organizasyonlar için araştırma ve işletim maliyetlerini azaltma.
- Daha yeterli ve kaliteli karthamili hizmeti.

Üzerinde anlaşılabilen işlemlerin azaltılması ve daha yeterli olarak proses edilmesi, Issuer, Acquirer ve işyerleri için maliyetleri azaltacaktır.

Risk Kontrolü Geliştirmek

Kredi ve sahtekarlık risklerini kontrol etmek, PS 2000'de yüksek önceliğe sahiptir. Artan kredi ve sahtekarlık risklerini kontrol etmenin en iyi yolu aşağıdaki yollarla üyelere işlemlerin daha fazla kontrolünü sağlamaktır :

- Tüm işlemlerin elektronik otorizasyonu ve işlem sırasında kartların geçerliliğinin belirlenmesi,
- Hızlı elektronik takas,
- Yüksek riskli işlemleri ve işyerlerini analitik tekniklerle belirlemek,

Acquirer ve işyerlerini elektronik veri yakalama ve Visa'nın kendi otorizasyon sistemi ile on-line otorizasyona yöneltmek için PS 2000 şunları önermektedir;

- Otorizasyonların, takas bilgileri ile uyusmasından dolayı kullanılabilir limitin yönetilebilmesi,
- Sahtekarlık oluşmadan potansiyel sahte işlem ve işyerlerinin ortaya çıkmasını sağlayacak dinamik bir işlem analizi,
- Card Verification Value (kart kontrol değerleri) gibi kart kontrol programları kullanmak,
- Holomanyetik ve manyetik bantın water-marking (su işareti) gibi hileli kullanımı önleyecek metodlar,
- Sahtekarlıkla ilgili geçmişte problemleri olan işyerlerinin temelleri.

Kart Kullanımını Artırmak

Ödeme kartı işinde geçmişteki gelişmeler, işyeri ve karthamili adetlerini artırmak suretiyle olmuştur. Ancak günümüzde, kart hamillerinin birçoğu zaten bir yada iki ödeme kartına sahiptirler. Bu durumda, üye bankaların iş hedefleri kart hamili sayısını artırmaktansa kart kullanımını artırmak olmaktadır.

Bunu gerçekleştirmek için, kart kullanımının, kartın bugün kullanılmadığı yerlere yaymak gerekir. Bu, Visa kartlarının kullanımını daha kolay, daha yeterli ve işyeri veya karthamili açısından nakit veya çek kullanımından daha çekici yapmaktadır. Pek çok farklı pazar ve pek çok farklı ödeme ortamı olmasından dolayı, PS 2000, belirli pazarlara uygulayarak desteklemektedir.

-Yerel ve ulusal ödeme talepleri için ayrı Visa programları geliştirilerek, böylece, olgun, gelişen ve yeni pazarların farklı taleplerini karşılamaktadır.

-Farklı işyeri kategorilerinde, oto kiralama, ATM nakit, posta-telefon siparişleri vs., Visa kartlarının farklı kullanım şekillerini tanımlamak ve uygun hale getirmektedir..

Faydaları :

Buraya kadar, kullanımı artırmak ve riski azaltmak açısından, PS 2000'in sadece Issuer'lara yararlı olacağı düşünülebilir. Ancak, hem Issuer'lar ve hem de Acquirer'lar, back office maliyetlerini bu sayede azaltabilmektedirler.

Acquirer'lar, ayrıca, PS 2000'dan direkt olarak da yararlanabilmektedirler. PS 2000 işlemi olarak klase edilen her işlem, Issuer'a ödenen, en düşük muhtemel Issuer Geri Ödeme Ücreti için uygundur. Aşağıdaki farklı noktalar üzerinde durarak lokal ve uluslararası seviyelerde tutulmaktadır:

- Lokal ödeme sistemlerinin karakteristikleri
- İşyeri grupları ve belirli talepleri.

PS 2000 işlemlerinin önemli özelliği;işlemin elektronik ortamda gerçekleşmiş olması gerekliliğidir.Bu nedenle işlem ;

- On-line elektronik POS kullanılarak yapılacak,
- Kart mevcut iken,CVV'li bir kart ile yapılacak,
- Karthamili mevcut iken,imzası ikmal ettirilmiş olacak,
- VisaNet ile otorize edilmiş olacak,
- Ekstra işlem verilerini proses edebilecek POS sistemi kurmuş olan bir Acquirer aracılığı ile yapılacak,
- Ekstra işlem verilerini proses edebilecek şekilde bilgisayar sistemlerini değiştirmiş olan bir Issuer tarafından proses edilmektedir.

bg) RISK YÖNETİMİ VE SAHTEKARLIK KONTROLÜ :

Tüm dünyada 1980'lerde, banka kartı sahtekarlık aktivitesinden doğan kayıpların oranında belirgin bir artış olmasına rağmen, yine belirgin olarak % 0.10 ve 0.15'e düşürülmüştür. Bu başarı, Visa International ve üyelerince alınan sahtekarlık karşıtı ölçütlerle sağlanmıştır.

Visa EMEA Bölgesi,üyeleri ile aşağıdaki konularda ortak çalışmaktadır;

- Üyelerin,sahtekarlığa maruz kalma durumlarını azaltmak için oluşturulmuş servis ve tavsiyelerde bulunan destek ekibi,
- Bir üye veya kanun uygulayıcı grupları,sahtekarlıkla mücadelede bilgi veya yol gösterme isterlerse,bu ekibin yardımı istenmektedir.
- Hedefi sahtekarlık olan,bir takım yeni servisler oluşturmak.

Visa International Operating Regulations (Visa International Uygulama Kuralları),üyelerin,tüm onaylanmış sahtekarlıkları Visa'ya bildirmelerini istemektedir.

Onaylanmış sahtekarlık Base II yolu ile,özel bir kod kullanılarak sahtekarlık tipi belirtilerek bildirilmektedir.

ŞEMA 9

İndikatör	Sahtekarlık Tipi
0	Kayıp Kart
1	Çalıntı Kart
2	Karshamılince teslim alınmamış kart
3	Sahte başvuru
4	Hileli kullanım
5	Çeşitli/Belirsiz
6	Kart no.sunun sahte kullanımı

Onaylı sahtekarlığın raporlanmasından Issuer'ların yarar gördüğü noktalar, Visa'nın sahtekarlık ile ilgili doğru bilgi alması ve mücadele için yeterli program ve servisler oluşturabilmesidir. Aynı zamanda, üyeler bu sayede chargeback hakkı sağlamış olmaktadır.

Risk tanımlama programı (RIS), Acquirer'lar için bir risk yönetim aracıdır. RIS, mümkün olduğunca erken, işyerleri bölgelerinde olası sahtekarlık belirtilerini tanımlayabilmek için interchange aktivitesini ve verisini analiz etmektedir.

Exception File (kayıp-çalıntı kartlar dosyası)'daki bilgiler ve Issuer'ın onayladığı sahtekarlık bilgileri ile Base II interchange verisini karşılaştırdığında, RIS, potansiyel ve onaylanmış sahtekarlık aktivitelerini tanımlar. Şüpheli işyeri aktivitelerini üyelere bildirmek için düzenli raporlar üretmektedir;

- Raporlanmış kayıp-çalıntı kartlarla yapılmış aşırı düzeydeki işlemler,
- Sahtekarlıkla bağlantılı chargebackler,
- Onaylanmış sahte işlemler.

Bir işyeri RIS tarafından tanımlandığında, Acquirer'lar,işyerini araştırmalı ve sonucu Visa'ya bildirmelidir. Araştırmanın sonucuna göre, Acquirer'lar, durumu düzeltmek için gerekeni yapmaktadırlar.

bg1) Diğer Risk Yönetim Programları

i - Terminal Yerleştirme Programı

Bu programın amacı, yüksek oranda sahtekarlığın söz konusu olduğu işyerlerini tesbit etmektir. Acquirer'lerden tüm belirli işyeri bölgelerine CVV kontrollü terminaller yerleştirmeleri istenmektedir.

ii - Kontrol Depozit Monitörleme

Olağan olmayan işyeri depozitlerini belirler ve durumu Acquirer'lara bildirir.

iii - Acquirer Monitörleme

Ortalamanın üzerinde sahtekarlık kayıpları olan Acquirer üyeleri belirler ve bu üyelerle beraber, risk düzeyini indirmek için prosedürler oluşturarak çalışmalar yapmaktadır.

bg2) Ulusal İşyeri Uyarma Servisi (National Merchant Alert Service)

National Merchant Alert Service (NMAS), sadece bazı EMEA ülkelerinde mevcut olup, her veritabanı, eşsiz özellikler ile pazarın iş ve yasal açıdan taleplerini karşılamak için dizayn edilmiştir. Belirli nedenlerden dolayı anlaşmaları Acquirer'ları tarafından feshedilmiş olan bir işyeri ile ilgili detaylar, veri tabanına eklenmelidir. NMAS dahilinde bir ülkede işyeri anlaşmanız var ise, Base II yoluyla VisaNet ile veritabanı oluşturabilabilmektedir. Sağlanan bilgi, bankanın organizasyonu için o işyerinin risk taşıyıp taşımadığını değerlendirmesini sağlamaktadır.

bg3) Base I Otorizasyon Sistemi

İşlemleri otorize etmek, Issuer'lar için en büyük risk kontrol aracıdır. Farklı üyeler için, geniş işlem çeşitleri ve işin gerektirdiği talepleri yerine getirebilmek için esnek olmalıdır. Base I, direkt olarak üyelerce kontrol edilen Visa International üyelerine ücretsiz risk kontrol ve otorizasyon servisi vermektedir. Maksimum geçerli kart kullanımını ayarlayarak, sahtekarlık ve gecikmiş alacaklar ile ilgili maliyetleri de azaltmaktadır. Base I, aşağıdaki şekilde, üyelerin risk kontrolünü desteklemektedir;

-Dünyanın her yerinde işyeri ve Issuer arasındaki otorizasyon taleplerini ve cevaplarını seri olarak yönlendirir.

-Bazen Issuer adına otorizasyon taleplerini karşılar. Buna Stand-In-Processing (Yerine Otorizasyon) STIP denir.

Base I'in aktiviteleri Issuer tarafından belirlenmiş parametreler ile kontrol edilerek, işlem riskine veya da işlem hacmine göre Issuer iki servis önermektedir.

bg4) Positive Cardholder Authorisation Service - PCAS (Pozitif Karthamili Otorizasyon Servisi)

Base I'in PCAS servisi, Issuer'lara, bir işlemin STIP tarafından mı proses edileceği yoksa işlem riskinin değerlendirilmesi için kendisine mi gönderileceği konusunda karar verme olanağı sağlamaktadır. Issuer, STIP'e 4 maddeye dayanarak her işlemi değerlendirmesi talimatını verebilmektedir.

-İşlem tutarı; yüksek tutardaki işlemler diğerlerine göre daha risklidir

-İşyeri grubu; istatistiksel olarak,bazı işyeri grupları diğerlerine göre daha risklidir

-Karthamili risk grubu; karthamili'nin geçmişteki tutumu o kart hamilinin risk durumunu göstermektedir

-Karthamili harcama aktiviteleri; PCAS, karthamili aktivitesini izleyebilir ve Issuer şahsi hesaplar için günlük ve aylık limitler belirleyebilmektedir

bg5) Positive Authorisation Capacity Management - PACM (Pozitif Otorizasyon Kapasite Yönetimi)

Positive Authorisation Capacity Management (PACM),Issuer'lara,bir işlemin STIP tarafından mı proses edileceği yoksa işlem hacmi veya kapasitesinin değerlendirilmesi için kendisine mi gönderileceği konusunda karar verme olanağı sağlar.

Base I,bir yandan sürekli işlem hacmini monitörlerken diğer yandan tüm işlemleri Issuer'a gönderir. Eğer işlem hacmi Issuer tarafından belirlenmiş limite yaklaşırsa, PACM, otorizasyon için işlemi STIP'e göndermektedir. Bu servis,tüm kart hamili işlemlerini proses etmek isteyen ancak hacmin yüksek olduğu zamanlarda yardım talep eden Issuer'lar için dizayn edilmektedir.

bg6) Exception File (Uyarı Dosyası)

Exception File, Base I'de bir on-line dosyadır. Issuer'ın dosyaya eklediği hesap bilgilerini içermektedir;

- Bu hesaplara özel davranış isterler (otorizasyon her zaman reddedilecektir vs.)
- Kullanıldığında kartın tutulmasını isterler
- Acquirer'ın otorizasyon için kendileri ile kontak kurmasını isterler.

Exception File, Base I'in bir parçası olarak kontrol edilmektedir.

bg7) Card Verification Value - CVV (Kart Kontrol Değerleri)

Sahtekarlığın büyük kaynağı, elektronik değişim ve manyetik bantta oynamadır. Bu tarz sahtekarlık, işyerlerinde, kart numarası ile manyetik banttaki nnumarayı karşılaştıran bir elektronik POS olmaması halinde kontrol açısından zor bir durum yaratmaktadır.

CVV, Visa tarafından, POS'lerde, hileli kartları tanımlayarak elektronik sahtekarlıkla mücadele için oluşturulmuştur. CVV, bir Issuer anahtarı ve güvenli bir kriptografik işlem kullanılarak, kartın manyetik bantında enkod edilen veriden hesaplanan kontrol değeridir. Kart için CVV tek belirleyicidir. CVV, banda enkod edildiğinde, Issuer veya Visa tarafından, otorizasyon işleminin bir parçası olarak kart makinadan her defa geçirildiğinde, geçerli kılınabilmektedir.

CVV, manyetik banttaki sahtekarlıkları indirgeyerek, üyelerin potansiyel sahtekarlıktan dolayı kayıplarını azaltmaktadır.

bg8) Card Recovery Bulletin (Kart Uyarı Listesi)

Card Recovery Bulletin (CRB), banka şubelerine ve işyerlerine ibraz edildiğinde kabul edilmemesi, hatta mümkünse tutulması gereken hesap numaralarının bulunduğu listedir. CRB, her iki haftada bir oluşturulmakta ve istek üzerine Acquirer'lara gönderilmektedir. İşyerlerine gönderileceği veya nasıl gönderileceği konusunda kendileri karar vermektedir.

CRB ile Exception File arasındaki fark, Exception'da kartın, sadece, tutar floor limitin üzerinde ve otorize edildi ise, kontrol edilmesidir. Ancak, CRB, tüm işyerlerince limit altı işlemler için kontrol edilmelidir. Bu nedenle, Issuer olarak, CRB, size limit altı ve normal olarak otorize edilmeyecek işlemlerde sahtekarlığa karşı koruma önermektedir.

CRB, her bölge için bir liste olmak üzere 14 bölge için organize edilmiştir. Issuer tarafından, kullanılabileceği düşünülen bir hesap, birden fazla bölgede yayınlanabilir. CRB'de listelenen her hesap için Issuer bir ücret ödemek durumundadır. Bu nedenle, Issuer aynı zamanda, kartın kullanımından doğacak kayıp ile CRB maliyetleri konusunda bir karşılaştırma yapmalıdır.

bg9) Araştırma Desteği

Visa, dünya çapında bir ödeme kartı araştırmacıları ağına sahiptir. Her bölge, bu nedenle, üyelerine daha karmaşık konularda destek ve yardım verebilecek durumdadır. Bahsi geçen konular, genelde uluslararası ve organize suç gruplarıdır. Bu çalışma ile, Risk Yönetimi ve Sahtekarlık Kontrolü Personeli, Visa kartı kabul eden ülkelerle kontaklar kurmakta ve bu ağ, üyelere yardımcı olmaktadır.

c) MASTERCARD - EUROCARD INTERNATIONAL :

Mastercard International 1950'lerin sonu ile 1960'ların başında bir grup bankanın iştiraki ile kurulmuş, dünya çapında banka ve mali şirketlerin üyesi olduğu asıl amacı kar etmek olmayan uluslararası bir kuruluştur. Mastercard International üyelerine modern ödeme sistemleri ve mali hizmetleri piyasada yaygın olarak kullanmalarını sağlayan uluslararası bir kuruluştur.(82)

İlk aşamada Mastercard International'ı bankalar müşterilerine alışverişlerde kullanılmak üzere charge kartlar olarak vermektedirler. Bu kartlar sadece bankanın ticari alanı içinde kullanıldıkları için iş icabı veya tatil için seyahat eden kart sahipleri gittikleri yerlerde kartın geçerli olmadığı konusunda şikayette bulunmaktaydılar. Mastercard Int.bu soruna çözüm bularak Dünya çapında geçerli olacak ulusal banka kartı sistemini kurmuştur.

Bir grup banka biraraya gelip 1966'da tek bir standart belirleyerek ve birbirlerinin ticari iş alanları içerisinde kart sahiplerinin kartlarının geçerli olmasını sağladılar. 1966 yılı Ağustos ayı içerisinde "Interbank Card Association" adı altında bir organizasyon kurarak bankalararası bilgi akışını sağladılar.

Her banka kendi kart dizaynı altında kartlarını bastırmıştır. Fakat bu bankalararası değişimin bir parçası olduğunu göstermek için kartın önyüzünde "Interbank" sembollerini kullanmışlardır. Bu arada kartların çeşitliliği işyerlerinde çeşitli karışıklıklara neden olmuştur.

30.04.1969'da Interbank Card Association "Master Charge (R)" isminin bütün üyeleri tarafından kullanılmasını sağladı. Sonraki on yıl içerisinde kart hacmi tahmin edilemeyecek kadar arttı ve "Mastercard" olarak değiştirilmiştir.(83)

Bu gelişme ve büyümeye bağlı olarak hukuki, teknik, idari ve pazarlama hizmetleri gelişti. Sadece " Mastercard " adı altında verilen hizmetler artık debit kart olan " Master Debit " ayrıcalıklı müşteriler için verilen " Gold Mastercard ", şirketler için çıkartılan " Mastercard Business Card " Mastercard seyahat çekleri programı Banknet , Mastercard ATM ağı ve Mastercard POS programı ile bir aile oluşturdular.(84)

(82) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.24

(83) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.24

(84) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.25

ABD' de Mastercard üyeliği hertürlü mevduat ticaret bankaları ile kredi veren kuruluşlara, hisse senedi ve tahvil satan sermaye şirketlerine açıktır. ABD dışında ise üye fonksiyonu oynayabilecek yetki, güç ve hakka sahip hertürlü mali kuruluşa açıktır. Mastercard International üyeleri diğer kart hizmetlerine üye olmakta serbesttirler. Mastercard tescilli bir marka olup, üyelerine büyüklüklerine bakmadan, her üyenin kendi yapısal organizasyonlarını bozmadan en önemli uluslararası kart basım ve işletim sistemi içerisindeki network ağının koordinasyonunu sağlamaktadır.

Mastercard kartlı ödeme sistemleri içerisinde kendi üyeleri ve bu üyelerinin kart sahiplerinin kartlarının piyasadaki kullanımlarında ki operasyon kurallarını ve politikalarını, hukuki şartları belirlemektedir. Bunun dışında her üye (banka veya finansal kurum) kendi kart sahiplerinin seçiminde, kart sahipleri ile banka arasında yapılacak sözleşmelerin hukuki ve mali yapılarının tesbitinde, kredi kartı müşterilerine tahsis edilecek olan aylık limitlerin tesbitinde, ekstre gönderiminde, kart planlama operasyon ve projelerinde serbesttirler.

Otomasyon ve otorizasyon sistemlerinin Mastercard International 'ın merkezi St.Louis ile entegrasyonunun sağlanması sayesinde sisteme üye banka ve mali kuruluşlar provizyon ihtiyaçlarını bu uluslararası proses merkezinden sağlamaktadırlar. Kartı basan ve kart kendi anlaşmalı işyerlerinde kullandıran bankalar arasında saniyelik zaman dilimleri içerisinde iletişim kurulmaktadır.

Mastercard provizyon sistemi bütün Mastercard International üyelerinin katılımına olanak veren hızlı ve doğru provizyonu sağlayan bir sistemdir. Üyeler arasında bilgi akışını güvenlik fonksiyonlarını sağlayarak desteklenmesi ve üye işyeri, banka ilişkisini sağlayan , kendisinden uzakta bulunan kart sahiplerine provizyon vererek , kartı basan bankaya maliyeti azaltıcı hizmet vermektedir.

Mastercard provizyon sistemine dahil Mastercard International üyeleri çeşitli proses metodları kullanmaktadırlar. Kullanılan metodlar üye işyerine servis düzeyine, verilen ve alınan uluslararası provizyonların hacmine, bölgelere (ABD, Kanada, Avrupa), bilgisayar -telex- fax gibi araçların niteliklerine bağlıdır.

Mastercard amacı kar elde etmek olmayan bir hizmet kuruluşu olup kendisi kart vermemektedir. Üyelerine (banka veya finansal şirketler) kredi kartı organizasyonu otomasyon ve otorizasyon sistemleri açısından tescilli bir marka olarak yol gösterici ve denetleyici konumdadır. Üyeleri belli üyelik aidatları ve depozitolar ödemek sureti ile sisteme dahil olabilmektedirler. Mastercard International'ın bir iletişim ağıdır (BANKNET). Mastercard International'ın kredi kartı sahipleri ile direkt hesap ilişkisi yoktur. Mastercard International yönetim kurulu ve uluslararası pazarlama ile uluslararası operasyon gibi değişik daimi gruplarla yönetilmektedir.

MASTERCARD INTERNATIONAL'ın Gelişimi: (85)

- 1966 17 Bankanın kuduğu federasyon Interbank Card(halen Mastercard Int.)
- 1968 Meksika ve Japonya ABD dışındaki ilk üyeler ve Eurocard International Avrupa'dan sisteme üye olmuşlardır.
- 1970 Kırmızı ve turuncu renkli Master Charge logosunun kullanımı zorunlu hale gelmiştir.
- 1979 Master Charge, Mastercard haline gelmiştir. ICA, ise Mastercard International olmuştur.
- 1984 Mastercard Banknet iletişim ağı kurulmuştur.
- 1988 Mastercard, Eurocard International ve EPSS (european Payment System Services) %15 hissedarı olmuştur.

Mastercard International ve ortağı Europay International'ın kullanıma sunduğu ürünler şunlardır:

EDC : Europay'in Avrupa'dan verdiği on-line ve şifre bazlı borç kartı ürünü.

Maestro : Mastercard'ın Avrupa dışındaki bir ülkeden verilen on-line ve şifre bazlı borç kartı.

Cirrus : Mastercard ve Europay'in dünyada verilen hesaba ulaşan ATM kartı.

Eurocheque: Europay'in Avrupa'dan verilen, hesaba ulaşan ATM kartı.

Eurocard : Europay'in Avrupa'dan verilen, uluslararası geçerlilikte kredi kartı.

Mastercard: Mastercard'ın Avrupa dışındaki bir ülkeden verilen, uluslararası geçerli kredi kartı.

Mastercard ve Europay'in ödeme hizmetleri grubu

ŞEMA 10

Kağıt Bazında Veri Toplama			POS OFF-LINE

Elektronik Veri Toplama			
	POS-ON-LINE	POS-ON-LINE	POS-ON-LINE
ATM	ATM	ATM	ATM

EUROCHEQUE	EDC	MAESTRO	EC ve MC
CIRRUS			CLASSIC/GOLD

Eurocheque : Sadece Avrupa'da
CIRRUS : Bütün Dünya'da

Mastercard International'in dünyadaki stratejisi de Visa International gibi, piyasaya sürdüğü ürünleri Mastercard, CIRRUS ve Maestro ile, en fazla kullanılan sistem olabilmektedir. Bu strateji doğrultusunda gelecek için, Mastercard ürünlerini, önceden ödeme-anında ödeme ve daha sonra ödeme olarak kategorilere ayırmaktadır.

1992 yılında, Mastercard'ın " Sonradan Ödeme " ürünlerinin cirosu 258.9 milyar US\$ olarak, 1991 yılına göre %17.2 oranında artmıştır. Toplam kart adedi ise %8.6 oranında artış göstererek 187.5 milyon olmuştur. Kartların kabul gördüğü işyeri, POS veya ATM gibi kullanım noktaları ise dünyada 220 ülkede %5.5 artış göstererek 10.6 milyon olmuştur. "Anında Ödeme" ürün kategorisinde ise, Maestro dünyadaki kilit pazarlara yerleşmiş durumda kabul edilmektedir. Mastercard CIRRUS ATM Networkü 1991 yılından 1992'ye %61.7 artış göstererek, 46 ülkede 123.794 adet ATM'ye sahip olmuştur. Thomas Cook seyahat çekleri ile yapılan anlaşma doğrultusunda Mastercard seyahat çeki " önceden ödeme " ürünü kategorisi 1992 yılında 10.4 milyar US\$ satış cirosu gerçekleştirmiştir.(86)

Mastercard uygulamalarını bankaların teknoloji yatırımlarını optimum hale getirecek, Network'ün kullanımını kesintisiz kılacak , ödeme sistemlerindeki riski minimuma indirecek ve üye bankalara işleri üzerinde en fazla kontrolü sağlayacak şekilde geliştirmeye çalışmaktadır.(87)

1992 yılında, Mastercard hedeflediği %100 oranında kart veren bankalar tarafından işlemlerin otorizasyona tabi tutulması konusuna yaklaşabilmek için pek çok risk ve kredibilite programları geliştirmiştir. Bu programlar dünyadaki her üyeye doğru ve gereken zamanda otorizasyon onay ve red kodu verme konusunda olanak tanımaktadır.

Üye bankalara kendi uygulamalarında verecekleri kararlarda esneklik ve sonuçlarda başarı getirebilmek amacıyla Mastercard mali değerleri etkileyen programlar hazırlamaktadır. Master model ile Mastercard üyelerine performansları ve rekabet durumları konusunda, finansal veri vermektedir. Bu veriler hem kart veren bankalar hemde üye işyeri anlaşmaları olan bankalar için hazırlanmaktadır. MasterModel'e üye banka adedi 1992 yılında 72 üyeden 130 üyeye çıkmıştır.(88)

MasterCom, Mastercard'ın görüntüleme sistemi, her hafta 22 ülkedeki 150 merkezde yaklaşık olarak toplam 19.000 adet görüntüleme talebine cevap vermektedir. Bu olanak ile düzgün görüntülenen belgeler üye bankalar arasındaki anlaşmazlıklarda %30 azalma olmasını sağlamaktadır.(89)

Gelecekteki gelişme, borç kartı konusunda görülmektedir. 1992 yılında, Mastercard borç kartı alanına Maestro ile girmiştir. Maestro International, ve Europay International, tarafından ortaklaşa olarak üretilen bir üründür. Bölgelerdeki kullanım için Europay International ve Maestro ABD'ne lisans verilmiştir.

Europay International , tek sistemde geniş bir ürün yelpazesi ile hizmet verebilmek için Eurocheque International ve Mastercard International tarafından kurulmuştur. Mastercard'ın dünyada yaygın kullanıma sahiptir, Europay ise Avrupalı bankalara her türdeki müşteri tabanı için Europackage isimli paket ile hizmet vermektedir.

1992 yılında, Europay'in Mastercard'ın teknoloji ağı Bank Net'e entegre olan , EPS-Net , 78 milyon adet işlem yapmıştır (1991 rakamlarından %20 fazla olarak).

(87) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.28

(88) Mastercard International, Faaliyet Raporu, 1992

(89) Kredi Kartları Seminer Notları, a.g.s., s.29

ç) AMERIKAN EXPRESS :

Yüksek gelir seviyesi bulunan kitlelere kart veren bir organizasyondur. " New-York 'da kurulmuş olan American Express Corporation şekil değiştirerek 1982 sonlarında endüstriyel olmayan finansal hizmetler grubu olarak hisse senetleri Dow Jones Industrial ortalamasına katılmıştır. Amex'in gelir kaynakları : %30 sigorta, %24 kredi kartları, %18 yatırım bankacılığı ve kıymetli evrak işinden . %11 seyahat çekleri işinden ve %9 bankacılık faaliyetlerinden American Express'in kredi kartı faaliyetleri ve bununla yakın ilgisi olan seyahat çekleri işi gelirinin 1/3 'üne tekabül etmektedir " (90).

"Turistlerin Amex kredi kartlarının Türkiye' de geçerliliğinin sağlanabilmesi için American Express, Türk Express Havacılık AŞ. ile anlaşmıştır. 1987 yılında merkezi American Express organizasyonu Türkiye 'de kurulmuştur. Bu kuruluşun genel müdürlüğü İstanbul 'dadır. Türk Express turistlerin Türkiye 'deki işyerlerinde (otel, araba kiralama, restoran .vs) Amex kredi kartlarını kullanabilmeleri için üyeişyeri anlaşmalarına önem verilmiştir. Türk express kart sahiplerinin belirli bir limite kadar olan harcamalarına kendisi provizyon verebilmekte, bu limitin üzerindeki harcamalar için American Express 'in İngiltere Brighton kentindeki bürosundan telex ile provizyon alınmaktadır. Türkiye'de Uluslararası American Express kredi kartı verilmesi . Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı 'ndan 1984 yılında alınan izin ile mümkün olmuştur.American Express tüzel kişi kartı vermekte olup şirket genel müdürleri ve işverenlere maksimum 15 kart verebilmektedir. American Express kredi kartları : Platin kart, Gold kart ve Green karttır (özel şahıs kartı)" (91)

Kart sahipleri American Ekspress Uluslararası Kredi Kartı ile banka şubelerinden ve ATM 'lerden belirlenen günlük veya haftalık limitler dahilinde bulundukları ülkenin para birimi cinsinden nakit elde edebilmektedirler.

(90) Dai, Ş.HÜlya, a.g.t., s.82

(91) Dai, Ş.HÜlya, a.g.t., s.83

d) DINER'S CLUB :

Diner's Club kredi kartı seyahat ve eğlence kartı olup ilk olarak 1950 yılında ABD'de kurulmuştur. İkinci dünya savaşı sonrası Amerika Birleşik Devletleri'de yaşayan Avukat Mc.Namara arkadaşları ile bir akşam yemek yedikten sonra hesabı istemiş fakat cüzdanını yanına almadığı ve aynı zamanda hafta sonu içinde parasız kaldığını fark ederek restorandaki misafirlerine ve garsonlara karşı zor durumda kalması sonucu , Mr. Mc.Namara ilk kredi kartını yaratma fikrini vermiştir. Bu fikirle Mc.Namara ve arkadaşları tarafından hazırlanan Diner's kredi kartları ilk önceleri restoranalarda geçerli olup daha sonra üye işyeri tabanları genişlemiştir.(92)

Türkiye'de başlangıçta Setur-Diner's Club AŞ.daha sonra Koçbank ile faaliyetini sürdürmekte olan Diner's Club kredi kartları ilk olarak 1968 yılında kart vermeye başlamıştır. Belli bir üyelik aidatı ile müşterilerine kredi kartı vermektedir. Türkiye 'deki Diner's Club kredi kartları ile yapılan alışverişleri gösterir ekstre/hesap özeti ayda bir gönderilmekte ve 15 gün sonra ödeme yapılması istenilmektedir. Böylelikle Diner's Club kredi kartı sahipleri 45 günlük faizsiz kredi kullanma imkanına sahip olmaktadırlar.(93)

(92) Bayraktar, İsmail Hakkı, a.g.t.,s.17

(93) Dai, Ş.Hülya, a.g.t., s.80

BÖLÜM III- KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNDE UYGULAMA

Kartlı ödeme sistemlerinde Bankalar ve Finansal kuruluşların sektörde, ekonomik yapıları ve kendi kuruluşları içerisindeki yönetmelikleri çerçevesinde Visa International veya Mastercard International gibi kart çıkartma yetkisi veren şirketlerle yapılan lisans anlaşmaları sonucu kendi müşterilerine kısaca plastik kart diye tanımlanabilecek kredi kartı, debit kart, ATM kartı vs. vermektedirler.

Bankalar, kartlı ödeme sistemleri ürün yelpazesi içerisinde seçtikleri ürünler ve sistemler ile hizmet vermekte ve aynı zamanda büyük karlar elde etmektedirler. Çünkü bankalar kredi kartları ile müşterilerine kısa vadeli kredi açmakta ve kısa vadede faiz ve komisyonlarla kar elde etmektedirler. Kar edilen bir sistem söz konusu olduğu için rekabet ortaya çıkmaktadır.

İlk zamanlarda Türkiye'de hiçbir banka münferiden uluslararası boyutta kabul görececek bir sistem yaratabilecek kapasitede olamamıştır. Bu nedenle gruplaşmalar olmuş ve özel isimler altında rekabet ortamını bugün rastlanan konumuna getiren birleşik ürün çeşitlenmeleri yaratılmıştır.

Avrupa ve Amerika başta olmak üzere Dünyada nakit ödemeden çok kredi kartı kullanımı çok yaygınlaşmış olup özellikle ABD'de nakit paradan doğabilecek çeşitli sahtekarlıklar -paranın sahte olması, nakit para taşıma riski...vs.- nedeni ile kredi kartları veya borç kartları kabul görmektedir.

Bütün dünyada bu kadar yaygın ve kabul gören kartlı sistemler, Türkiye'de pazarın konumu ve gereksinimleri yeterince belirlenmiş olup bankaların pazardan pay alabilmeleri için kendilerine sormaları gereken : Bankamızı diğerlerinden farklı kılan nokta nedir? Neden bankamız bu pazarın sunduğu kar olanaklarından yararlanmasın? Bu sorular ve benzerlerine verilecek cevaplar bankaları rentabl çalışma ortamlarıyla ve maximum kara ulaştırmaktadır. Çağdaş bir ödeme sistemi olan plastik kartlarla çalışabilmek için hergün gelişmekte ve değişmekte olan bilgi çağının en önemli buluşu bilgisayar ağlarının kurulması ve bunun koordinasyonunun sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Kart veren bankalar, diğer kart veren bankalar ile rekabet ederek müşterilerine maximum olanakları sunabilecekleri programlara yönelmektedirler.

İletişim ve proses koşulları giderek birbirinden farklılaşmakta ve özel bir iş kolu haline gelmektedir. Farklı büyüklükteki kart veren bankalar maliyetlerini kısmak amacıyla aracı kurum veya bu hizmeti belirli bir komisyon karşılığında verecek bankaların devreye girmesine izin vermektedir. Küçük hacimli kart veren bankalar ise ekonomik olarak verimli sonuçlar aramaktadırlar. Üye işyeri anlaşmaları konusu giderek farklı ve rekabete açık bir konu olarak gelişmektedir.

Kartlı ödeme sistemlerinin içerisinde yer alan banka ve finansal kuruluşların yanında sisteme yeni rakipler girmeye ve sektörde yer almaya çalışmaktadırlar. Bu yeni şirketler veya organizasyonlar teknik geçmişleri ve kaynakları ile pazara girmektedirler (telefon ve telekomünikasyon şirketleri gibi). Bu şirketler sahip oldukları teknolojik alt yapının ödeme sistemlerinin ihtiyaçlarını giderebileceğine inanarak oldukça güçlü beklentiler ile pazara yönelen bu şirketler mevcut şirketlere rakip olarak görülmektedir.

Pazardaki rekabet ortamı ve teknolojik olanakların iş dünyası üzerinde ortak strateji belirlemesi, zamanlama, teknolojik maliyet ve olanakların tesbiti konularında yeni bir akım oluşması sonucu kartlı ödeme sisteminde yer alan banka ve finansal kuruluşların teknoloji yenilemelerini gerektirmektedir. Teknoloji değişiklik için olanak tanımaktadır ama değişikliğin hızı her zaman için kullanıcılar tarafından kabul edilebilecek düzeyde olmaktadır.

Toplumlarda ekonomik ilişkilerin başlamasıyla birlikte güvenilir ve kullanılabilir ortak bir değişim aracına gerek duyulmuştur. Bugünkü para sistemine geçilinceye kadar çeşitli yöntemler ve maddeler değişim aracı olarak kullanılmış, ancak artan mal ve hizmet çeşidi karşısında bu değişim araçlarının yetersiz kalması nedeniyle ortak değer ölçüsü ve değişim aracı kabul edilen para sistemine geçilmiştir.

Günümüz insanının gereksinimleri eskiye oranla daha çeşitlidir. Günlük ihtiyaçların giderilmesi ve umulmadık harcamaları düşünerek kişinin yanında oldukça fazla para taşıması gereklidir. Özellikle seyahate çıkılması halinde taşınması gereken para miktarı artmakta, ayrıca bu paranın çalınması veya kaybedilmesi ihtimalleri de gözönüne alındığında oldukça riskli ve külfetli bir ortam doğmaktadır.

Bu nedenle, paranın yerine konulabilecek taşıma ve kullanım kolaylığı sağlayan çek gibi başka araçlar gündeme gelmiş ancak, çekin para sayma ve taşıma külfetini ortadan kaldırmasına karşın, genellikle uygulamada karşılığının sorulması, karşılıksız çek keşide edilmesi gibi sorunlar bu aracın kullanım alanını kısıtlamış, dolayısı ile toplumumuzda yeterli kabul görmesini engellemiştir.

Kısaca değinilmeye çalışılan bu zorluklar nedeni ile dünyada yeni ve çağdaş bir ödeme sistemi doğmuştur. Kredi kartı sistemi, kredi kartını veren banka veya kuruluşun açtığı krediye istinaden kart hamilinin gereksinim duyduğu mal ve hizmeti, o anda bir ödeme yapmadan satın almasına ve bedelini daha sonraki bir tarihte herhangi bir mali külfet yüklenmeksizin, ödemesine olanak sağlayan çağdaş bir ödeme vasıtasıdır.

Bir kredi kartının uygulamaya girebilmesi için aşağıdaki üç unsurun varlığı gereklidir:

- a) Kredi kartını veren banka veya mali kuruluş
- b) Kredi kartı hamili kişiler
- c) Kredi kartı ile ödemeyi kabul eden üye işyerleri

Kredi kartı verilmesi uygun görülen kart hamilleri anlaşmalı işyerlerinden gereksinimlerini karşılarken satın aldıkları mal veya hizmetin bedelini nakden ödmeden, ilgili satış belgesini imzalamak yoluyla ödemiş sayılmaktadırlar. Satıcı ise sattığı malın veya hizmetin bedelini kredi kartını veren, üyesi bulunduğu bankadan tahsil eder. Kart hamilleride yaptıkları harcamanın bedelini bir süre sonra bankadaki ilgili hesaba yatırıp ödemede bulunarak sistemdeki iş akımını tamamlamış olurlar.

Kart veren bankalar ve finansal kuruluşlardaki kartlı ödeme sistemi ile ilgili uygulamalar çok farklılık göstermemekte olup , üyelik hakkı veren Visa International ve Mastercard International gibi kuruluşların genel kuralları çerçevesinde, her ülkenin kendi hukuksal yapısı, bankaların kendi iç yönetmelikleri ve politikaları doğrultusunda kartlı uygulamalar devam etmektedir.

Bankaların genel olarak kredi kartı uygulamalarında kullandıkları ortak kriterler şöyle sıralanabilir:

- Türkiye'de kredi kartı verilecek olan şahısların 18 yaşını doldurmuş ve T.C. vatandaşı olması veya Türkiye'de oturma ve çalışma müzadesi almış olan kişilere verilebilmektedir. ATM ve borç kartları için 18 yaş sınırı aranmamaktadır,

- Bankalar öncelikle kendi müşterilerine, ödeme gücüne sahip şahıslara kredi kartı vermektedir. Kredi kartı uygulamasının ve sistemin gereği olarak kart verilecek kişilerden genellikle teminat alınmayıp, işlemler kart hamilinin şahsi taahhüdüne dayandırıldığından müşteri seçimi büyük önem ve özellik taşımaktadır. Bu bakımdan kredi kartı verilecek müşterilerin seçiminde, yukarıda belirtilen genel şartlara ilaveten, bankalar verilecek kartın niteliğine göre aşağıda belirtilen özel şartlara da önem vermelidirler:

- Kredi kartı verilecek kişilerin günün koşullarına ve enflasyon seviyesi ile doğru orantılı olarak normal bir yaşam sağlayacak gelire sahip olması, yıllık gelirinin tasarruf yapabilecek seviyede olması , hakkında borçlarından dolayı T.C.Merkez Bankası kayıtlarında idari ve kanuni takibe intikal söz konusu olmamalı (bazı kayıtlarda hatalar veya borcun kapatılmasına rağmen kayıtlarda hala yer alması problem yaratmakta olup ilerideki bölümlerde açıklanacaktır), gerektiğinde bankanın alacağını tahsil edilebileceği menkul ve gayrimenkul varlığı bulunması, kefalet alınması ve kefilin kredi kartı alan şahısa kefil olabilecek ekonomik güce sahip şahıs veya şahıslardan kefalet alınması, yüksek kredi kartı limitine sahip kredi kartı müşterilerinin bankanın kredili ve mevduat müşterisi olması ve mevduat hesabı blokesi alınabilecek şahıslara yüksek limitli kart verilmesi konularına maximum dikkat ve özen gösterilmelidir,

- Bankalar Kanunu 44 ve 45.maddelerine göre belirli limitin üzerindeki krediler, kredi komitesi veya yönetim kurulu kararı ile açılabilir. Ayrıca yine bankalar kanunun 46.maddesi gereğince belirli limitin üzerindeki kredi işlemleri için müşterilerden hesap vaziyeti alınması gerekmektedir. Temsilcilerine, ortaklarına veya yetkililerine kredi kartı verilecek şirketlerin kredi kartı talep ettikleri bankalarda; şahıslara verilecek kartların limit tahsisinde aynı bankadan ticari,bireysel, tarımsal...vb. kredilerinin olabileceği dikkate alınarak , bankalar kanununa aykırı bir durumla karşılaşılmasını için banka yetkililerinin bu hususa özen göstermeleri ve riski azlatmaları açısından istihbaratlarının dikkatle yapılması gerekmektedir. Şirketlerin kredi kartı ile yaptıkları harcamaların geri ödemelerinde , bankanın belirlediği son ödeme tarihinde borcun tamamı tahsil edilmekte ve kredilendirme yapılmamaktadır,

- Kredi kartı borçlarını bankalar kredi kartı merkezlerine veya kredi kartı borcunu takip eden banka şubelerine havale ederken haberleşme masrafı, komisyon veya başka bir ücret talep etmemektedirler.

- Kredi kartı sisteminin bankalarda başarıya ulaşması için etkin bir pazarlama faaliyetinde bulunulması gereklidir. Kart adedi arttıkça, bankaların kart başına aldığı kart bedeli , ayrıca kredi kartı borçlarının taksitlendirilerek ödenmesi nedeni ile faiz gelirinin artması sağlanmaktadır,

- Üye işyerleri ile yapılan anlaşmalar sonucu bu işyerlerinin satış belgeleri karşılığının anlaşmalı banka tarafından ödenmesi halinde piyasa koşullarına göre belli bir komisyon geliri elde edilmektedir.

- Bankalar, kredi kartını bir ödeme vasıtası olarak sağladığı yararlarından faydalanmak isteyen kişilere kredi ihdas etmek sureti ile kendi müşterisi haline getirmek ve bu müşterinin tasarruflarını ve sair bankacılık hizmetlerini kendileri nezdinde toplamak imkanına sahiptir,

- Kredi kartları, bankalar arasındaki mevcut rekabet ortamında para ticaretinin yanında, müşteriye değişik bir bankacılık hizmeti verme olanağında sağlamaktadır,

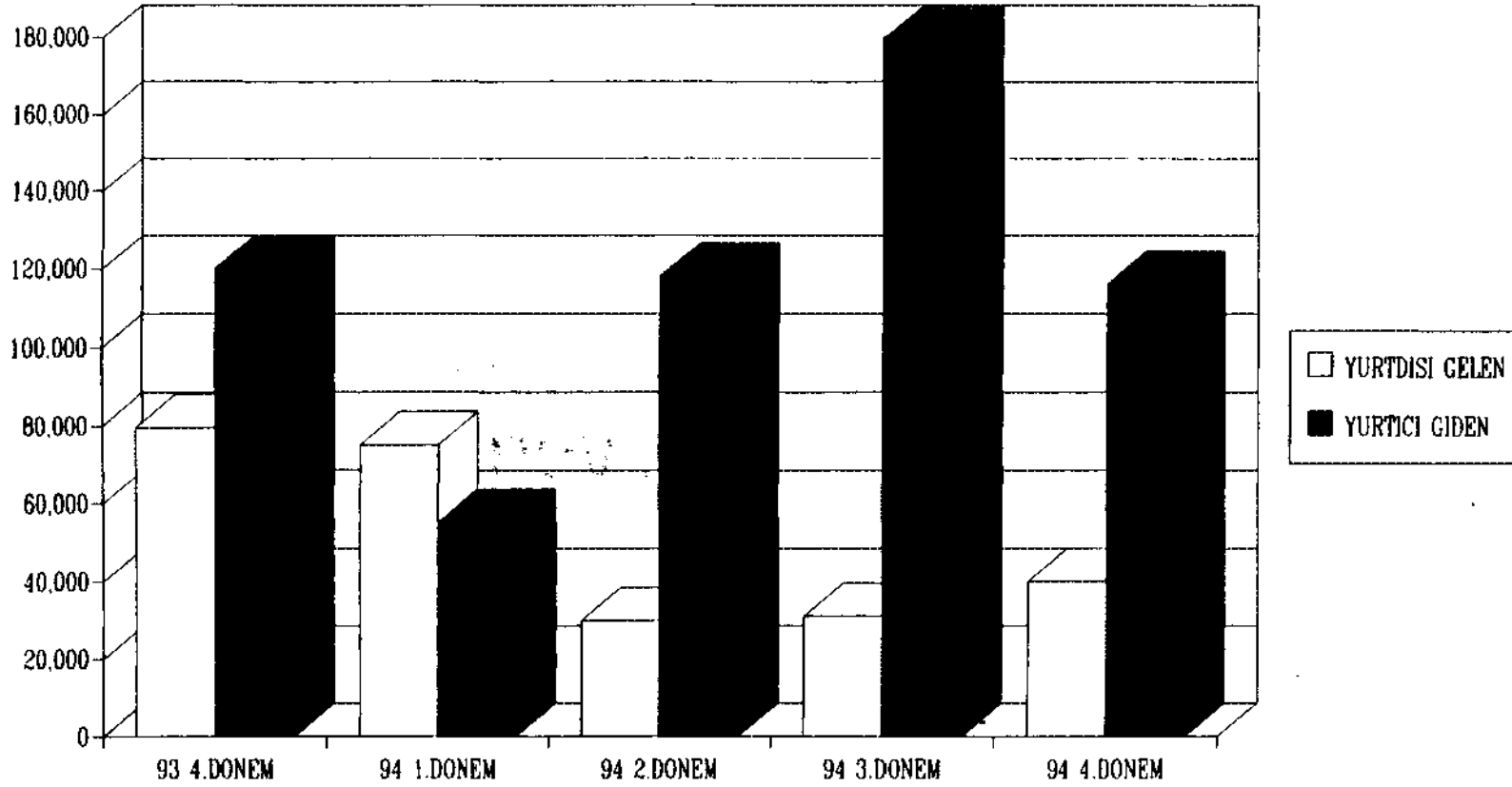
- Yabancıların ve turistlerin ülkemizde kullandıkları kredi kartlarına ait harcama karşılıklarının bankaca ödenmesi halinde önemli bir döviz girdisi sağlanmaktadır. Grafik 7

- Kredi kartının başlangıç maliyeti bir hayli yüksek olmasına karşın, sistemin yayılması ve müşteri adedinin arttırılması halinde karta istinaden yapılacak yıllık satışlar oranında bankanın satıcılardan alacağı komisyonun tutarı o nisbette artacaktır. Ancak , kredi kartı işlemlerinde esas karı, kart taşıyıcılarının mal bedellerini ekstrede belirtilen tarihte tamamen ödemesinden ziyade ödemelerini aylara bölmek sureti ile yapmaları halinde tahakkuk ettirilecek faiz teşkil etmektedir. -Bu nedenle ödemelerini muhtelif aylara serpiştiren kart hamillerinin adedinin artması oranında bankanın faiz geliri de artmaktadır,

- Çağdaş bir ödeme vasıtası olan kredi kartı işlemleri bankaya önemli bir prestij ve reklam olanağı da sağlar,

- Kredi kartı hamillerine tanınan kredi limitleri genellikle düşük seviyede olduğu ve bunların çeşitli meslek grupları arasından seçildiği dikkate alınırsa kredi kartı işlemlerinde bankalar düşük limitler halinde çok kişiye kredi açarak riski de dağıtmış olurlar,

DOVİZ GİRDİ ÇIKTISI

GRAFIK (7)

KAYNAK: Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Bankalararası Kart Merkezi AŞ. (BKM AŞ)

Bankalar ve mali kuruluşlar sistemde kredi kartı işlemlerini yürütebilmek ve sonuçlandırabilmek için özel birimler oluşturmaktadırlar. Kredi kartı merkezlerinde kredi kartı taleplerinin incelenmesi, banka şubelerinden gelen kredi kartı taleplerinin değerlendirilerek kartların onaylanması ve basılması, şubelere veya kart sahiplerine ulaştırılması, verilen kredi kartının limit tesbiti, kart sahiplerine müşteri hizmeti verilmesi, 365 gün ve 24 saat provizyon verilmesi, üye işyeri işlemleri ve pazarlama, borç alacak ilişkilerinin izlenmesi, kart iptali, hesap ekstresi gönderimi, ATM işlemleri, yurt içi ve yurt dışı takas, chargeback işlemleri, kredi kartı kayıtları ve muhasebe işlemlerinin tamamı bu birimlerin görevleridir.

a) KREDİ KARTI UYGULAMALARININ GENEL İŞLEYİŞİ :

Kredi kartı ile alışveriş yapmak isteyen bir kart hamili, kartını işletmeye ibraz eder ve mal veya hizmeti veren işyeri kartı alarak öncelikle bu kartın bazı geçerlilik koşullarını taşıyıp taşımadığını araştırır. İşyeri kendisine daha önce kredi kartı kuruluşu tarafından gönderilmiş olan ödeme yasağı konulmuş kartlar (stop list) listesine bakarak veya POS'den geçirmek sureti ile otomatik olarak bilgisayar belleğinden kontrol etmek üzere müşterinin kartının yasaklanıp yasaklanmadığını incelemektedir.

Bunun dışında satılan veya verilen hizmet karşılığı bedel, işyerine kart kuruluşu veya banka tarafından verilmiş olan limiti aşıyor ise işyeri, sözleşme yaptığı kurumu floor limitin üzerinde ise telefon ile arayarak müşterinin bu harcama tutarını onaylayıp onaylamadığını sorar (otorizasyon, provizyon alır). Otorizasyon talebinin uygun bulunması halinde işyeri kredi kartını satış belgesi ile (sales draft veya slıp) birlikte baskı makinasından (imprinter) veya POS (point of sale- bilgisayar ortamında çalışan otomatik baskı makinası) 'den geçirir. Imprinter kredi kartının üzerindeki basılı olan kart hamilinin adı soyadı, kart numarası, geçerlilik tarihi ile işletmenin ticari ünvanı ve işletmeye ait diğer bilgileri satış belgesinin üzerine aktarmaktadır. Bu işlemleri POS kredi kartını manyetik ortamda işleme tabi tutarak kartın üzerindeki manyetik bant bilgilerini okumak sureti ile otomatik olarak otorizasyon alır ve slıp üzerine bilgileri kaydeder. Satıcı slıp üzerindeki bilgileri ve kart sahibinin kartın üzerindeki imzası ile slıp üzerine atılan imzayı karşılaştırarak müşteriye satışı yapar. Slıp imprinter'de üç nüsha POS de iki nüsha olarak çıkar. Slıpın bir kopyası kart sahibine, bir nüshası üye işyerinin anlaşmalı bankası kredi kartları merkezine gönderilir. POS 'in hafızasında üçüncü nüsha satış belgesi kopyaları kaydedilmektedir.

Satıcı veya üye işyeri kredi kartları ile yapılan tüm alışverişlere ait satış belgelerini anlaşmalı olduğu bankaya veya kuruma ibraz ederek satış bedelini tahsil etmektedir. İlgili kurum yada banka bu satış belgelerine istinaden kart hamillerine borç ekstresi çıkararak yapmış oldukları alışveriş bedellerini ödemeye davet eder. Kart hamilinin borcunu bankaya ödemesi ile işlem akışı tamamlanmış olur.

b) KREDİ KARTI UYGULAMASININ TARAFLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ:

1- Kart Hamili Yönünden;

- Nakit para taşıma zorunluluğundan kurtulma
- Alışverişlerde yer ve zaman kısıtlamasının kalkması
- İtibar sağlanması
- Bir aya kadar faizsiz kredi kullanma imkanı
- Borçları taksitler halinde ödeme imkanı
- Ek kartlar sayesinde iale fertlerinin harcamalarının tek hesaptan takibi olanağı
- Kart çıkaran kurumun veya bankanın sunduğu özel hizmetlerden faydalanma imkanı

2 -İşyerleri Yönünden;

- Satış hacminin artması, sürekliliği ve zaman içerisinde dengeli dağılımı
- Kredi kartlarının çek veya senetlere göre daha garantili olması
- Seçkin müşteri portföyünün artması
- Bankalarla yapılabilecek özel anlaşmalardan sağlanacak faydalar
- Ücretsiz tanıtım ve reklam imkanı
- Üye işyerilerinin mevcut piyasa dağılımı, yeni oluşan alışveriş merkezleri, rakip bankaların çalışmaları izlenmek sureti ile piyasa payları ve komisyon oranları saptanarak rekabet ortamında maximum kar elde edilmeye çalışılmaktadır

Kart veren banka veya mali kuruluş açısından kredi kartı faaliyetleri sabit ve değişken giderleri belirlenerek rekabet fiyatları tesbit edilmektedir. Bankalar açısından alışveriş tutarları yüksek ve riski düşük piyasalar saptanarak üye işyeri kazanma çalışmaları bu alanlarda yoğunlaştırılmaktadır. Bu merkezlerin bekleyişleri saptanarak bunları karşılayacak politikalar oluşturulur. Bankalar tarafından; düşük fiyatla çok işyeri veya yüksek fiyatla az sayıda işyeri ile çalışılacağı tesbit edilmektedir. Genel ekonomik durum ve kredi kartları piyasası izlenerek, yurt dışında uygulanan yeni pazarlama teknikleri de dikkate alınarak strateji belirlemesi yapılmaktadır. Şartlardaki değişmeye göre stratejiler gözden geçirilmektedir.

BÖLÜM IV- KARTLI ÖDEME SİSTEMLERİNDE GÜVENLİK

a) TEKNOLOJİK GÜVENLİK SİSTEMİ :

Kart çıkartma yetkisi veren Visa International , Mastercard International gibi kuruluşlar kartların güvenli kullanımı için teknoloji geliştirmişlerdir.

Bu teknoloji kartların belli bir standartta olması şartı ile Visa Int. ve Mastercard Int. kartı onaylamasıyla banka veya mali kuruluşlar çıkardıkları kartları müşterilerine verme hakkı kazanmaktadır.

1) Kartların Güvenlik Özellikleri : (94)

- Bilgi girişi yada mevcut bilgilerle kartın üretilmesi
- Şifre (PIN zarfı) üretilmesi
- Kartın diğer güvenlik kodlarının üretilmesi
- Emboss (kartın kart basma makinesine bilgilerinin gönderimi)
- Encode (manyetik şerit)
- Şifre formlarının hazırlanması
- Zarflama (kartların güvenlik kuralları çerçevesinde)
- Postalama (kart ve şifre ayrı ayrı)veya şubelere gönderme

1i) Görünen Özellikler:

- Mikrobordür (Visa)
- Emboss karakter (CV, M gibi)
- Hologram (Güvercin,dünya)
- Logoda özellikler
- İmza paneli zemin baskısı, renk değiştirir özellikte ve panel altında VOID yazısı
- İmza paneli üzerinde kart numarası ve CVC baskısı (Mastercard)
- Ultraviyole ışık altında görünen güvercin sembolü ve MC karakteri
- Kartın arkasında basan kuruluş ve sipariş no
- Kodlanmış güvenlik özellikleri

2) Kartların Fiziksel Özellikleri:

- Lisans almış banka kart basımı yapabilir
- Yetkili kart üreticisi kart basabilir
- ISO standardı ve ilgili kart kuruluşu spesifikasyonları
- İlgili kart kuruluşu (Visa, Mastercard) kartı onaylar
- Banka kartı ürün adı

(94) II.Kredi Kartları Güvenlik Semineri, TC.İçişleri Bakanlığı
Emniyet Genel Müdürlüğü, BKM AŞ,Ankara 14-16 Haziran 1995,s.10

- Kartı çıkartan banka/kuruluş adı , logosu
- Renkli fotoğraf ve imzanın fotografik reproduksiyonu
- Uluslararası kart kuruluşlarının logoları
- 2i) Embossed veya Indent Print/Laser Print vb.
- Kart numarası (13-16 hane, ilk 6 no BIN, son no Check Dıgıt)
- Kart hamili adı soyadı
- Son kullanma tarihi
- Güvenlik özellikli karakterler (CV, PV, M gibi)
- Üye banka ICA numarası (Mastercard)
- 2ii) Manyetik şerit
- Manyetik özellikli kodlar ve kart hamili bilgileri
- 2iii) İmza bandı
- Zemin baskı, darbeye dayanıklı, güvenlik özellikli baskılar, CVC 2

b) CHARGEBACK :

Visa ve Mastercard/Eurocard uygulamalarında kart kabul eden bankaya (üye işyeri anlaşması yapan, üye işyerine POS veya Imprinter vererek satış belgelerini ödeyen banka veya mali kuruluş) Acquirer, Visa veya Mastercard/Eurocard ve kendi bankasının logosu bulunan kart veren banka veya mali kuruluşu Issuer denilmektedir.

Issuer ve Acquirer bankaların aralarında sistemin gerektirdiği takas, hesaplaşma sistemleri mevcut olup bu sistemler uluslararası boyuttur. Acquirer banka Chase Manhattan, Issuer banka Şekerbank veya Acquirer banka Vakıfbank , Issuer banka Akbank olabilir.

Issuer'ın kart hamili Acquirer'ın üye işyerinde alışveriş yaptığıında kart hamili eksteresinde harcamanın mükerrer kaydedilmesi veya harcama miktarının o kart hamili tarafından yapılmadığı halde Issuer'ın kart sahibine borç kaydedildiğinde Issuer kart sahibinin yazılı itiraz dilekçesi ile Issuer Acquirer'den harcama miktarını Chargeback yaparak geri alır. Chargeback kurallarını Visa ve Mastercard/Eurocard belirlemiştir.

Chargeback yapılmasına karar verilmeden önce Acquirer'den harcama slibinin istenmesi ve yapılacak inceleme sonucu Chargeback kararı verilmesi gereklidir. Slip isteme ve Chageback süreleri olayın durumuna göre uluslararası kurallarla belirlidir. Bu süreler belli olduğu için kartın kötüye kullanımı ve sahtekarlık durumlarında banka yöneticileri ve konu ile ilgili yetkililerin kartın BUL (Birleşik Uyarı Listesi)'da yer alması söz konusu ise chargeback sürelerinin kaçırılmaması bankanın menfaati açısından çok önem arz etmektedir.

Kartın kullanıma kapatılması ve BUL'da yer almasına rağmen işlem görmesi, harcama yapılması halinde Issuer banka chargeback servisi yetkililerinin parayı Acquirer'den alma sürelerine maximum dikkat göstermeleri bankalarının menfaati açısından çok önemli olup kredi riskini azaltma ve bankanın zararını önlemek bakımından özen gösterilmesi gereken bir konudur.

Chargeback sebepleri çok çeşitli olup, chargeback BASE II sistemine uygun olarak yapılmalıdır. Her chargeback uygun chargeback kodunun ve orjinal bildirimdeki geri ödemeyi içermektedir. Chargeback hakkı ve işlem devri ile uygun olarak destekleyici belgelerin konumunu belirten döküman indikatörü , BASE II chargeback kaydında yer almalıdır.

Chargeback'i destekleyici bir döküman istendiğinde üye, yenileri ile beraber tüm geçmiş dökümanların okunabilir fotokopilerini ekleyerek özel bir zarfla Interchange Data Forms Directory'sinde yer alan "Chargeback Data" da belirtilen adrese göndermektedir. Her işlem için bu dökümanlar ve Chargeback/Bildirim dökümantasyonunun tamamı karşı banka tarafından 30.gün içerisinde alınmalıdır.

Üye işyeri slıp bedelini süresi içinde talep etmemişse gecikmiş ödemenin yaptırılması amacıyla kart hamilinin bankasına yazı ile başvurulmaktadır. Genellikle iyi niyet kuralları içerisindeki bu yazıları, bir başka sorun yoksa kartı veren banka olumlu karşılar ve kart hamilinin onayı alınmak sureti ile kart sahibi hesabına borç kaydedilmektedir.

Üye işyeri hesabına gelen chargeback'e re-presentation işlemi yapıldığı halde kart hamili bankasından ikinci chargeback gelmesi durumunda üye işyeri haklı ise olayın kısa bir özeti ve dökümanlar ile birlikte karşı bankaya Arbitrasyona (hakem kuruluna) gidileceği bildirilir. Böylelikle arbitrasyon öncesi karşı banka vasıtası ile kart hamiline son bir ödeme imkanı tanınır. Buna prearbitrasyon denir.

Bu yazıya rağmen olumlu sonuç alınamazsa kart ile ilgili durumda kartın türüne göre Visa veya Mastercard'a başvurulur. Arbitrasyona giden her iki tarafda bu merkezlere 250'şer USD teminat yatırır.Kazanan taraf 250 USD'yi geri alır. Arbitrasyonun kaybedilmesi durumunda da haklı nedenler olması halinde yeniden Arbitrasyona gitmek mümkündür.

Eğer bir üye kendi kart numarasının sahte olarak kullanıldığını iddia ederse (Örnek: Kart kaybolmuş, çalınmış veya kart kart hamilinin eline ulaşmamış ise, provizyon alınmamış posta veya telefon siparişleri için kullanılmışsa) üyenin böyle bir işlemi olmadığını belirten bir imzalı sertifikasyonu, kart ile ilgili her işlem için önemli bir belge olacaktır.

Chargeback işlemlerinde üye işyerlerinin kesinlikle yapmamaları gereken işlemlerden birisi harcama bölmektir. Örneğin Klasik Visa kredi kartı sahibinin yaptığı harcama 10.000.000 TL olsun , işyeri floor limiti (Bankadan telefonla provizyon almasını gerektiren limit) klasik kartlar için 2.000.000 TL ise 10.000.000 için telefonla provizyon almak yerine 1.950.000 TL lık 5 tane slıp ve 250.000 TL'lık bir slıp çekerek limit altı harcama yaptırdığı takdirde bu Issuer tarafından Chargeback sebebi olabilir veya Acquirer üye işyerinin bu işlemi fark ederek ödeme yapmaz. Bu yapılan işlem sahtekarlık ve haksız kazançlara neden olabileceğinden Bankalar açısından kredinin kötüye kullanımı ve geri dönmemesi sonucuna neden olabilir. Özellikle kartları banka tarafından iptal edilmiş kredi kartı sahiplerinin harcamaları söz konusu olduğunda risk artmaktadır.

c) ÜYE KONTROLÜ :

Kredi kartı veren ve kredi kartı üye işyeri anlaşması yapan banka ve mali kuruluşlar kredi kartı merkezlerinde risk tanımlama ve kredi/risk takibi servisleri kurmaktadır. Bu servisler limitlerin dışında harcama yapan kredi kartı müşterilerini ve kredi kartı borçlarını son ödeme tarihinde ödemeyen kart sahiplerini takip etmek sureti ile bankanın riskini minimize etmektedirler. Bugün bazı bankalarda sadece bu işle ilgili servisler kurulmuştur.Bankalar konuya verilmesi gereken önemin bilinci içerisindeyler.

Provizyon işlemleri manuel olarak verilmemeli, bilgisayar ağı içerisinde otomatik olarak provizyon işlemleri yapılmalıdır. Bugün kartveren bankalar Türkiye'de BKM A.Ş. (Bankalar Ararası Kart Merkezi) Switch sistemi ve Uluslararası provizyonlarda Visa , Mastercard otorizasyon sistemleri ile provizyonlar direkt bilgisayardan alır (kart sahibi limiti müsait ise). Kart hamili limit altı (üye işyeri floor limiti altı) harcamalar yaparak bankaca kendisine tanınan 1 aylık harcama limitini aşabilir. Üye kontrolü ile limitini aşan kart hamilleri ve kartı veren şubenin yetkililerini uyarmak sureti ile depasmana gidilmemesi, şayet kart sahibinin ekonomik koşulları yeterli ise kartın limitinin arttırılması yoluna gidilmektedir. Kart sahibi hem depasman hemde borcunu gecikmeli ödemeyi alışkanlık haline getirmişse veya iki ay üstüste ödeme yapmaması söz konusu ise bankanın açtığı kredinin geri dönmemesi gibi bir durumla karşılaşmamak veya zararı minimize etmek bakımından kartın/kartların acilen kredi kartı merkezi tarafından iptali yoluna gidilmelidir.

Kart veren bankalardan bazıları limit aşımı yapan kart sahiplerine faiz uygulamakta olup, bazılarıda limit aşımı yapılan miktarı kredilendirmeyerek tamamının tahsili yoluna gitmektedirler. Üye kontrolü kartların kötüye kullanımının anında tesbit edilebilmesi bakımından önem arz etmektedir.

d) GÜVENLİĞİ GELİŞTİRMEK :

d1) Sabit Gelişim

Başlangıçtan beri, Banka kartını daha güvenilir kılmak için, sabit gelişim aracı olmuştur. Kartın fiziksel özellikleri üzerinde daha çok durulmuştur; rengi kabartma karakterleri, kart hamili imzası, kart hamili fotoğrafı (bazı tür kartlarda) manyetik bandı, hologramı (Fransız kartlarında CB baskısı ve Carte Bancaire referansı, uluslararası kartlarda dünya haritası veya güvercinli bir panel) (95)

Aynı zamanda, güvenlik prosedürleri geliştirilmiştir; Bankalara veya mali kuruluşlara kart çıkartma ve kredi kartı faaliyetlerinde bulunma yetkisi veren kuruluşların (Visa Int, Mastercard vs) kart üretme yetkisi verdiği (boş kart- üzerinde kredi kartı hamili adı soyadı, kart numarası bulunmayan kart) fabrikalarda personel seçimi, fabrika güvenliği, aynı şekilde POS ve ATM üretiminde fabrikasyon, personalizasyon, kart gönderimi ve şifre kontrolü (gözle ve elektronik)

e) DEVAM EDEN BİR PROBLEM Sahtekarlık :

İlk kartlar kullanılmaya başlandığından bugüne ,her yıl sahte ödemelerde bir artış söz konusudur. Sistematik olarak provizyon istendiği ve şifre kontrolü yapıldığından bu, ATM'leri çok az oranda etkilemiştir.

Üç tip sahtekarlık tanımlanmıştır:

- Kayıp-çalıntı kartın kullanımı; kart hamili kartının kaybolduğunu veya çalındığını hemen farkına varıp bankasına bildirimde bulunmadı ise, risk daha fazladır. Bu en yaygın sahtekarlıktır.
- Taklit ve hilekarlık ; karmaşık bir teknoloji ve maliyet gerektirdiğinden, oldukça azdır.
- Kötüye kullanım ; kartın otorizasyon limitinin üzerinde kullanılması.

Banka kartı sahtekarlığı, "iyiler" ve kötüler arasındaki 2 kişilik savaş oyunu olarak tarif edilmektedir. İyiler, kart veren ve işyeri anlaşması yapan bankalar veya kuruluşlar ve kanun uygulayıcılarıdır. Kötüler, her zaman sistemi nasıl alt edeceklerini düşünen dürüst olmayan şahıs veya gruplardır.

Banka kartı sahtekarlığında; ne nedir, nasıl oluşur ve iyiler nasıl mücadele eder. Kart hamili veya işyeri hesapları bulunan her organizasyon, banka kartı sahtekarlığından doğan kayıplara maruz kalmaktadır.

e1) Problemin Önemi:

Dünya çapında, banka kartı endüstrisindeki kayıp dolarların miktarı 1980'lerden başalayarak artış göstermiştir. Amerikan Bankalar Birliği (ABA), Mastercard International, Visa International ve diğer ilgili gruplar, banka kredi kartı sahtekarlığını önleyici etkili yollar bulmak için mali kuruluşlara yardımcı olmaktadır. Bu gruplar, önleyici tedbirlerin yetersiz kaldığı durumlarda sahtekarlığı önlemek için çalışmaktadırlar. Yeni teknolojiler bu çabaya katkıda bulunmakta ve prosedürler rafine edilmektedir. (96)

Ancak, sahte işlemler insanlar arasında oluşmaktadır. Bazen, bir tezgahkar veya veznedar gibi dürüst bir insan işlemde yer alıp dürüst olmayan bir insan tarafından aldatılabilir. Diğer zamanlar, işlemler iki sahtekar insan arasında oluşur; banka çalışanı ile işyeri. Sahtekar kullanıcısı, kartını işyerine ibraz etmeden önce sahtekarlık veya tahrifat yapmalarını önlemek için çok zaman ve para harcanmaktadır. İşyeri ile ilgili otomasyon bilgileri ve otorizasyon sistemleri, sahtekarlığı önlemek için çok fazla harcama gerektirmektedir. Sonuç olarak bu sistem ve prosedürler bunları kullanan insanların etkili olmasına bağlıdır.

1990'da yaklaşık olarak 450.000 banka kartı kayıp veya çalıntı olarak rapor edilmiştir. Bu rakam aslında büyük bir rakamdır, ancak kartların tümünün %0.5'ini kapsamaktadır. Bu rakamdan, %15'den az kart gerçekten kötü amaçlı kullanılmaktadır. (97)

1980'de, Mastercard ve Visa'ya bildirilen kayıp raporlarının tutarı birkaç milyon dolardır. 1991 itibarı ile yerel olarak bu rakam 198 milyon USD olmuştur (ABD'de). Bu kayıplar direkt olarak banka gelirleri haricinde gelen banka yönetimine ulaşan durumlardır. Yaklaşık olarak, kayıpların %60'ı, karthamilinin kartının kayıp olduğunu banka personeli bilmeden oluşmaktadır. Gerçekte, kartın henüz kayıp olduğu bildirilmeden banka, yaklaşık kayıpların %40'ını kart hamili hesabına postalamış olur. Bu nedenle, bankalar her yıl milyonlarca dolar riski indirgemek için çok çalışmalıdır. (98)

(96) Visa International S.A., a.g.n.,s.37

(97) Fraud Control Seminer Notları, Visa International S.A., Londra 1993,s.9

(98) Fraud Control Seminer Notları, a.g.s.,s.12

f) RİSK YÖNETİMİ VE SAHTEKARLIK KONTROLÜ :

Risk yönetimi ve kart sahtekarlıklarının önlenmesi için KART BIN OKUYUCUSU adında içinden geçirilen kartın Issuer'ı hakkında tüm bilgileri okuyabilen bir alet Visa tarafından geliştirilmiş olup üyelerine dağıtılacaktır. Bu aletin risk yönetimi konusunda yararlı olacağına inanılmaktadır. EMEA bölgesinde sahtekarlık olaylarından doğan 600 milyon USD'lik bir kayıp vardır ve bu bölgelerdeki olaylarda son yıllarda %42'lik bir artış görülmüştür. Kart sahtekarlığına neden olabilecek şekiller:(99)

- Kayıp kartlar
- Çalıntı kartlar
- Kart hamilinin eline ulaşmayan kartlar
- Dolandırıcılık teşebbüsleri
- Hileli kartlar

f1) SEYAHET ÇEKLERİ SAHTEKARLIKLARI :

Seyahat çeklerinin Visa International tarafından verilmeye başlandığı tarih Ağustos 1981'dir. Seyahat çekleri para kullanımında güvenli ve konvertibl bir ödeme sistemidir. Ancak buna karşılık modası geçmiş, yetersiz, kağıda dayalı, bir kere kullanılabilen ve pahalı bir yoldur. Şu ana kadarki ciro 60 trilyon USD'dir. Seyahat çeklerindeki sahtekarlıklar; (100)

- Seyahat çeklerinin fotokopi ile çoğaltılması
- Üzerindeki imzaların silinip tekrar imzalanması
- Bankada bir işlem yapıldıktan sonra, tekrar başka bir bankadan tahsil edilmesi,
- Seri numaralarında hahrifat yapılması gibi,

(99) Fraud Control Seminer Notları, a.g.s., s.13

(100) Fraud Control Seminer Notları, a.g.s., s.14

f2) SAHTEKARLIK KAYIPLARININ BAŞLICA KAYNAKLARI :

Suçlular, kartları elde etmek ve kullanmak için pek çok metod geliştirmişlerdir. Bu metodlar; (101)

- Suçlu şahıs adına hesap açılıp kart basılmasına neden olan sahte başvurular,
- Otorize edilmeyen alışverişlerde kayıp, çalıntı kart kullanımı,
- Sahte kartlar
 - Üzerinde oynama yapılan kartlar (her yerde kullanılabilir),
 - Yeni bir kart üretilmesi (her yerde kullanılabilir),
 - Beyaz plastik (White card) denilen üzerinde gerekli bilgileri olan fakat Visa veya Mastercard/Euorcard 'a benzemeyenler (kullanılacak müesseseye bağlı, müessese tarafından bilinmiyorsa kullanılabilir),
 - Elektronik sahtekarlık; manyetik bandın tekrar kodlanması (normal bir kart gibi kullanılır, amaç makineyi şaşırtmaktır),
- Kayıp, çalıntı kartların değiştirilmesi sureti ile kullanılması,
- Sahte, değiştirilmiş kartlar, white plastik gibi kartların kullanılmasına ortak olan işyerleri,
- Kart merkezi çalışanının bir kartı çalması, geçerli bir hesap numarası ile suçlu şahısa vermesi,

f3) SAHTE BAŞVURULAR :

Bu metod, sahte bir isimle bankaya başvurmak, kredi açmak ve kart edinip sahte yoldan kullanma amaçlıdır. Bankalarda mevcut herayki başvuruların miktarı, sahte kullanımı önceden belirleyebilmek için bir anahtardır.

Bu aynı zamanda oldukça zordur. Manuel bir başvuru proses ortamında her başvurunun güvenilirliğini kontrol etmek sıkıcı ve yorucu olacaktır. Ancak bu tarz , sahte olabilecek başvuruyu engellemek için her türlü gayret sarfedilmelidir.

Önlem: Pek çok banka, manuel veya elektronik ortamda sahte başvuru dosyalarını kullanmaktadır. Sahte başvuru dosyası, bazen ilk sahte başvuruyu atlayabilir, ancak müteakip başvurular, aynı bilgiyi içereni tesbit edebilmektedir.

Dürüst olmayan başvurular sıklıkla aynı formu takip etmektedir. Örneğin; aynı adres, telefon numarası, kart hamili adı (isim soyadın yer değiştirmiş hali) vs. Bu konuda bir dosya oluşturmak, bir sonraki aynı veya benzer bilgidaki sahte başvuruyu önleyebilecektir.

Tüm başvurular bu dosyada taranmalı ve herhangi bir uyum olup olmadığı kontrol edilmelidir. Bir uyum söz konusu ise, başvuru ve başvuru sahibi, güvenlik birimlerince incelenmelidir.

F4) KAYIP - ÇALINTI KARTLAR :

Kayıp , çalıntı kartlar ile yapılmış pek çok olay vardır. Durumlar başlıbaşına olaylara göre değişmekte ve farklı riskler taşımaktadırlar. Örneğin; eğer bir kart hamili soyulmuş ise kartın çalındığının bildirimi hemen yapılacaktır. Böylece banka, kartı listesine alacak ve bankanın kaybı azalacaktır. Ancak bazı hırsızlıklar haftalarca belirlenememektedir. Aracının torpido gözünde kartını unutan bir kart hamili durumu bir süre fark etmeyebilir veya bir işyerinin tezgahında unutulmuş bir kartı sahibi fark etmemiş olabilir. Vakit geçtikçe, doğal olarak bankanın kayıp ihtimali artmaktadır. Kartın kullanıcısı (sahte) kart listelenene kadar haftalarca kartı kullanabilir.(102)

Önlem: Kayıp bir kartta önlem almak zordur. Kart hamili ilk etapta kartın kaybını bankaya bildirmelidir. Pek çok kere, finansal endüstri sektöründe bu konuda atılmış adımlar ilgisizlikle karşılanmış, kendi omuzlarında sorumluluk hissetmeyen müşteri açısından da etkili olmamıştır. Bazı müşteriler örneğin, anında ödemeleri gerekmediğini düşünerek ekstre zarflarını açmamaktadırlar. Bu nedenle, değişik bakiyeleri farkedip inceleme konusunu ihmal etmektedirler. Çoğu kart hamili kartlarını takibi, kayıp anında acilen bildirimi konusunda vicdanen rahattır ancak bazıları hariç. Zaman ilerledikçe risk oranı artmaktadır.

Kart hamili sorumluluğunun 50 USD maximumla sınırlandırılması, kayıp bir kartın bildirim aciliyetini ortadan kaldırmaktadır. Bununla beraber en iyi önlem, kart hamillerinin kartlarının her zaman nerede olduğunu bilmeleri konusunda eğitmektir. Tüketiciler, banka kartı sahtekarlığına karşı savunmanın ilk hattıdır. Periyodik ekstre içine konan broşürlerde, kartın kaybolması ve kullanılmasından herkesin zarar göreceği hatırlatılabilir.(103)

(102) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S.,a.g.k., s.139

(103) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S.,a.g.k., s.140

f5) SAHTE KARTLAR :

Sahte kartlar, yanlış veya sahte hesap numarası ve isimler ile basılmış faks kartlarıdır. Sahte kartların bulunması ilk etapta zordur. Mastercard ve Visa'da banka desenlerinin çokluğu, sahte kartın tesbitini zorlaştırmaktadır. İşyeri satış personeli bu konuda uzman değildir.(104)

Bazı işyerleri sahte kartı bilerek kabul edip, sonra masum kurbanlar olduklarını iddia ederler. Eğer bir işyeri sürekli sahte kart kabul ediyorsa, işyeri bir kurban mıdır? yoksa olayın bir parçası mıdır ? araştırma yapmayı gerektirmektedir.

Önlem: Zor olan göz kontrolünden başka, en iyi önlem işyerinde otorizasyon terminali kurup, floor limiti sıfır yapmaktır. Tabii ki %100 işyerlerine bu sistemi kurmak beklenemez ancak sahte işlem oranı yüksek olabilecek işyerleri hedef olarak seçilebilir.

f6) DEĞİŞTİRİLMİŞ KARTLAR :

Sahte kart gibi, değiştirilmiş kart direkt olarak bankanın kontrolünde değildir. Değiştirilmiş kartlar yasal kart hamilleri veya bankalarından çalınmış kartlardır. Güvenilir banka kartları, hesap numaraları, isimler, vadeler veya her üçü birden değiştirilerek elde edilir.İşi bilmeyen bir şahıs, kartı güvenilir göstermek için pek çok yöntem kullanabilir.

f7) SAHTEKARLIK ÖNLEYİCİ ETKENLER :

Banka kartı endüstrisinde güvenlik uzmanları kredi kartı sahtekarlığını azlatmak veya önlemek amacıyla mevcut ve potansiyel güvenlik özelliklerini değerlendirmeye devam etmektedirler.(105)

Bu amaçla bankalar ve kart basımını yapan müesseseler aşağıdaki güvenlik özelliklerinin bir bileşimini kendi kartları için kullanabilirler.

- Risk oranı yüksek işyerlerinde kullanılmak üzere sadece ultraviyole ışını altında görülebilen gömme mürekkep,
- Kesin baskı nedeniyle sahtekarlığı zorlaştıran banknotlarda görülen düz hat baskısı,
- Kartlar üzerindeki banka tanıtım kodunun microprinti,
- Ultraviyole ışını altında görülebilen trademarklar,

(104) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S.,a.g.k., s.141

(105) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S.,a.g.k., s.142

- Kartı veren bankayı tanıtıcı güvenlik sembollerinin basılması (genelde başka bir bankanın hesap numarası değişmiş kartın üzerinde yer alacaktır),
- Basılı numaranın üzerinde yer alan basılı BIN numarası,
- Satış personeline silinmiş hemen anlaşılabilecek şekilde kartın önünde yer alan imza paneli,
- Kartın ön ve arka yüzünde yer alan silinmez hesap numarası,

f8) KÖTÜLER :

Daha öncede belirtildiği üzere insanlar arasında sahte işlemler olmaktadır. Bu insanlar veya gruplar kimlerdir ve nasıl bu şekilde davranmaktadırlar:

f9) HİLELİ İŞYERLERİ :

Sahtekar işyeri dürüst olmayan satıcı gibi bankaları zarara uğratabilmektedir. Bu tarz bir işyeri

- Sürekli sahte kart kabul eder,
- Sürekli değiştirilmiş kart kabul eder,
- Beyaz plastik sahtekarlığı ile kart kabul eder,
- Sahte belgeleri yasal olanlarla birleştirerek tahsilat yapar,
- Mail ve telefon orderları için kart numaraları kullanır,

Bazı durumlarda tek bir işyeri kısa sürede bir bankanın milyon dolarlar kaybetmesine neden olabailir. Banka farkında olmadan işyerine ödemeyi yapar sadece bir kaç günde yüzlerce binlerce dolar el değiştirebilir.

f10) POSTA VE TELEFON YOLU İLE SAHTEKARLIK :

Bu durumda suçlu geçerli bilgilerle kolaylıkla mal siparişi yapabilir. Eğer işlem kabul edilirse provizyonu olsun olmasın mal gönderilir. Çoğunlukla suçlu çok az risk almaktadır. Pekçok posta ve telefon siparişlerini alan işyerleri, işlerinin bir parçası olarak yetkisiz harcamaların Chargeback yapılmasını onaylamışlardır.

f11) SAHTE TELEMARKEİİNG :

Telemarketing de kart hamilinin imzası veya kart bilgilerinin olmadığı diğeri bir sahtekarlık olayıdır. Burada suçlu, kart hamiline telefon eder ve kart numarası ile vadeyi öğrenir. Sahte satış belgesi ile tahsilatını yapar. Şehri sahtekarlık soruşturulmadan önce terkeder.

f12) SAHTEKARLIK ARAŞTIRILMASI :

Sahtekarlıktan şüphelenildiğinde ilk adım bir araştırmaya gitmektir. Gelişmiş ülkelerde; banka kartı endüstrisi kanun uygulayıcıları ile yakın çalışır ve başarı ile suç araştırma ve cezalandırma yoluna giderler.

Endüstrinin güvenlik personelinin büyük çoğunluğu Uluslararası Kredi Kartları Araştırmacıları Birliğine (IACCI) dahildirler. Bu ticari organizasyon pek çok kanun uygulayıcı ofislerle ortak çalışmak üzere kurulmuştur. (106)

f13) KONTROL VE RAPORLAMA :

Banka kartı endüstrisi , işyerinde hatalı şahsı tesbit işini arttırıcı uyarı sistemlerini kurmaya devam etmektedirler. Bu sistemlerle benzerlik ve prosedürler, potansiyel sahtekarlığı ortaya çıkarmaya yardım ederler.

f14) KARTIN ALIMINI KONTROL ETMEK :

Gerçek kart hamiline ulaşmadan çalınmış yeni basılmış bir kart banka yetkisiz harcamaları almadan vade aşımına uğrayabilir ve gerçek kart hamili ekstresini alana kadar haftalar geçebilir. Uzun gecikmeler suçluyu tesbiti zorlaştırabilir. Çünkü şahıs bölgeyi terketmiş olabilir. Ayrıca, işlemin yapıldığı şahitlerce görülmüş olsa da gerçek suçlunun yakalanması zor olmaktadır.

Pek çok banka kart hamillerine kartları ulaşmadığı zaman telefon etmeleri konusunda uyarıda bulunur. Bu prosedür çoğunlukla çalıntı kartlarının raporlanması ve bankanın kaybının azaltılması konusunda yarar sağlamaktadır.

f15) KAYIP VE ÇALINTI KARTLAR :

Pek çok kaynak polisler ve suçluları tesbite yardımcı olur.(107)

- Güvenilir bilgi kaynakları
- Bu tarz organizasyonlarda yer alan diğer suçluların yakalanması
- Şüpheli satıcı ve tezgahların sorgulanması
- Kameralarla yakalanan fotoğraflar
- Parmak izi analizleri

f16) KANUN UYGULAYICILARI İLE İRTİBAT :

Bir kurumun çalışanları aşağıdaki dokümanları sağlayarak araştırma sırasında memurlara yardımcı olabilirler:

- İşyeri ve bankaca tutulan gerçek veya orjinal satış belgesi kopyaları
- Sahte işlemin yapıldığını belgeleyen otorizasyon kayıtları
- Sahte imza veya işlemin yeminli beyanı
- Kart veren bankanın kontrol dosyaları ve Interchange kayıtları
- Banka kartı araştırmacılarının raporları

f17) SAHTEKARLIĞIN CEZASI :

1980'lerin ortalarına dek, banka kartı sahtekarlığı belirgin bir kanuni problem olarak düşünülmemiştir. Ceza uygulayıcıları çok nadir olarak sahte, çalıntı veya kayıp kartla işlem yapanlara ağır suç cezaları uygulamışlardır. Ancak problemin boyutu çok sıkı cezai tedbirler alma safhasına ulaşmıştır. Bu durumu, topluma oldukça zarar veren suç aktivitelerinden ayıran şey bu gibi durumlara platform hazırlamasıdır; hırsızlık, zimmete para geçirme, çalıntı mal satma, bilgisayar suçları, telefon ve posta sahtekarlığı ve bir grup diğer suçlar gibi.(108)

ABD'de banka kartı sahtekarlığının artan tehdidine tepki olarak, sahtekarlık ve tüm ödeme araçları ile bağlantılı aktiviteleri içeren 1984 kredi kartı sahtekarlığı konulu bir kongre kurulmuştur. Günümüzde kredi kartı değişimi ve sahtekarlığı federal bir suçtur. Pek çok eyalette özel kanunlar uygulanmaktadır. Bu amaçla kullanılan teknik ve araçlardan bir kaç aşağıda tanımlanmaktadır:

(107) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S.,a.g.k., s.148

(108) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S.,a.g.k., s.148

f18) TEVKİF:

Bazı durumlarda, banka kartı güvenlik temsilcileri ve hukuki personel bir şüphelinin tevkifi için yetkiye ihtiyaç duymaktadırlar. Diğer ekonomik suçlarda olduğu gibi yetki başvurularında, mülkiyet kanıtı genellikle istenmektedir. Bu nedenle banka kartı veya kredi kartının sahibi sayılmaktadır. (109)

Suçlunun yakalanmasının ardından, tevkif memuru gerçek kart hamili ile kontak kurmada zorlanabilir. Banka kartı güvenlik personeli gerekli bilgiyi sağlamada yardımcı olabilir. Bankanın bu konudaki beyanı genelde yeterlidir. Eğer tevkif memuru banka temsilcisine ulaşamaz ise suçlama memurunun bilgisinde devam eder.(ABD'de)

f19) SUÇ İHBARLARI :

Ceza uygulayıcıları, suç ihbarında pekçok ücret için zorlama yapabilirler. Bunlar arasında hırsızlık, telefon ve posta sahtekarlığı vardır. Bu tarz suçların bir kısmı ABD'de Federal Racketeer Influenced Corrupt Organisation anlaşmasınınca tazmin edilip eyalet kanunları çerçevesindedir.(110)

Bunların haricinde, ceza savcısı, federal jüri veya eyalet jürisince istenen dökümanların temini için banka kartı güvenlik araştırmacıları ile birlikte çalışma ihtiyacında olabilir. Banka kartı güvenlik personeli, mahkemeye sunulan kart hamili bilgilerinin mali özellik hakkı aktine uygunluğunu garantilemelidir. Eğer borç, kartın kötüye kullanımından dolayı ise, bir şahit (genelde kartın ödeme için ibraz edildiği şahıstır) istenilebilir. Genellikle, tevkif memuru şahitten bir ifade almaktadır.

(109) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S.,a.g.k., s.149

(110) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S.,a.g.k., s.150

F20) BÜYÜK JÜRİ CEZALARI :

ABD'de pek çok yargıda, ağır suç ihbarlarının cezalandırılması sonucu büyük jüridedir. Ancak, bazı yargılarda büyük jüri ihbarı tevkiften önce yer alır. (111)

Daha çapraşık davalarda , sahte işlemlerin prosesi konusunda büyük jüriye bilgi vermek amacıyla bir banka kartı temsilcisi bulundurmak yararlı olmaktadır. Sahtekarlık davalarında uzman şahitlerin tanıklığından da yararlanılmaktadır.

Bir mahkeme celbi, sahtekarlıkla ilgili dökümanların takibi için gerekebilir. Büyük jüri prezantasyonu için celbedilen dökümanlar, iş kayıtları ile bağlantılı olarak kanıt olarak kabul edilir. Bazı durumlarda, orjinal satış belgeleri mikrofilme kaydedilmeden, 90 ila 120 gün saklanabilir. Mikrofilm halindeki kayıtlar en iyi kayıt kabul edilse de , el yazısının kritik olarak incelenmesini gerektiren durumlarda elyazısı uzmanları bu kayıtlar üzerine fikir yürütmeyi tercih etmektedirler.

Büyük jüri incelemesi sırasında, bankakartı temsilcileri ile kanıt ve döküman temini amacıyla kontak kurulabilir. Temsilciler, sahtekarlık davalarında çok önemli bir unsur olan görsel yardımlar, kanıtlar sağlayabilirler. Görsel unsurlar ve slaytlar jüri üyelerine kart işlemlerinin nasıl yürüdüğünü göstermektedir. Böylece mahkeme suçluların bu sistemden nasıl yararlandığını ortaya çıkarabilmektedir. Bunun yararı da yeni gelişen telefon siparişleri ve telemarketing sahtekarlığında görülmektedir.

Banka kartı sektörü aynı zamanda davacı tarafın davaya hazırlanmasına yardımcı olabilir. Güvenlik personelinin genelde yasal ve hukuki bir geçmişi vardır ve bu güçlü bir kaynaktır. Başarılı bir savcı vs. davaya iyi hazırlanarak ceza konusunda etkili bir kaynak olabilir.

Özetlemek gerekirse; Bankakartı programlarının karlılığı arttıkça, sahtekarlık da bağlantılı olarak artmaktadır. Yerel kuruluşlar, Amerikan Bankacılar Birliği ve Federal polis, kredi kartı kötüye kullanımlarını engelleyecek veya cezalandıracak daha güçlü ve sert tavrılar edinmişlerdir. Kötüye kullanıma açık alanlar; en son kartı ne zaman kullandığını hatırlamayan ve şimdi kart kaybı bildiren unutkan kart hamilleri, kayıp - çalıntı kartlarda değişiklikler yapan sahtekarlar, bankayı aldatmaya çalışan hileli işyerleri. Bunlar, problemin ne kadar yaygın olduğunu gösteren sadece bir kaç örnektir.

(111) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S., a.g.k., s.151

g) KART UYARI LİSTESİ (Card Recovery Bulletin) :

Bankalar ve mali kuruluşlar; üyelerinin kartlarının kullanıma kapatılması veya kartların iptal edilmesi durumunda, kartların üye işyerlerinde kullanımını engellemek ve iptal kartların yakalanmasını sağlamak için Kart Uyarı Listesinde iptal/kullanıma kapalı kart numaraları yayınlamaktadırlar. Türkiye'de kartların kullanıma kapatılması için BKM A.Ş.'nin yayınladığı BUL (Birleşik Uyarı Listesi) listesine bankalar bildirim yapmaktadırlar. Kartların bu listeye bildirilmeleri, listelerin hesap kesim tarihlerinin 15 günde bir olması nedeniyle, listenin geçerlilik tarihine kadar olan süre içerisinde kartın kullanımı engellenememektedir. Bu da kayıp/çalıntı kartlarla yapılabilecek harcamalardan dolayı; bankaların ve kart sahibinin riskini arttırmaktadır.

h) KART BASIMINDA ALINMASI GEREKEN GÜVENLİK TEDBİRLERİ :

Uluslararası bir güvenlik standardı oluşturulması için Visa ve Mastercard/Eurocard kart basım fabrikalarını denetlemektedirler. Bu sistem Issuer'lara güvenilir ve teknik açıdan gelişmiş fabrikaların listesini sağlamaktadır. Issuer'lar yer, dağıtım tarihleri ve fiyat açısından birçok seçeneğe sahiptirler. Kart basan fabrikalar, Visa ve Mastercard/Eurocard'a başvuranlar bu kuruluşların güvenlik departmanlarının verdikleri rapor doğrultusunda onay almaktadırlar. Yapılan anlaşma ile şirketin kanuni sorumluluklarını, sigorta, kart detayları, genel güvenlik detayları depolama gibi özellikleri içerir.

Güvenlik için bazı kart basma bölümlerine PIN'li veya PIN'siz manyetik bant ile giriş - çıkış denetlenebilir. Güvenlik tedbirleri; denetleme programları, yıllık denetimler, değişikliklerin onayı ile mümkün olabilmektedir.

Denetlemeler:

- Bina, yapı, çevre, parmaklıklar
- Polis veya yangın servisleri
- Giriş kontrolü, fabrika-depo arası, alarmlar, çift kontrol anahtarlı depo, ses kontrolü, imha prosedürleri ve dağıtım metodları gibi iç kontroller

- İnsan faktörü, çalışan ağırlıklı kontrol. İşe alınmadan önceki kontrol, nişanlar, giriş, koruma gücünün vazifeleri ve ziyaret prosedürleri

Onaylı prosedürler dışında, pek çok büro firmalar vardır. Bunlar merkez dışında kartları emboss ve encode eden yerlerdir. Bu tür yerler ellerinde basılacak kart ve bilgilerini bulundurdıkları için aynı ölçüde sıkı denetimli olmalıdır. Herhangi bir hırsızlık veya sahtekarlık olayında sorumluluk kart veren banka olan Issuer'da olacağından Issuer'lar bu konuya maximum önem göstermelidirler.

Kart basımında alınması gereken güvenlik tedbiri olarak fiziksel güvenlik de önemlidir. Visa bünyesinde oluşturulan fiziksel güvenlik departmanı ile Basingstoke yeni bilgisayar merkezi çalışmalarını sürdüren yeni bir proje başlatmışlardır.(112)

1) KART BASIMINDAKİ GÖREVLİLERİN GÜVENLİK YOKLAMASI :

Kart basım fabrikalarında ve Bankaların kredi kartı merkezlerinde görev yapanların, kartların güvenliği ve sahtekarlıklara karşı denetim altında tutulmaları ve her bankanın ortak veya özel koruma programları geliştirmeleri sistemin güvenliği ve güvenilirliği bakımından önemli bir konudur.

i) RISK TANIMLAMA SERVİSİ (RIS) :

Risk tanımlama servisleri kart çıkartma yetkisi veren kuruluşların kendi bünyelerinde ki üye banka veya kuruluşlara bu konuda yardımcı olmak amacıyla aktivite programı geliştirmekte ve müessese sahtekarlıklarını azaltmak konusunda raporlar hazırlamaktadırlar. Risk tanımlama servisi şüpheli müesseselerin yerlerini tesbit etmek için şu parametreleri kullanmaktadır: (113)

-Müesseselerin üç veya daha fazla sahte, bloke edilmiş kart üzerinden işlem yapmaları

-En az 400 USD'lik sahte Interchange

-Müessesenin toplam sahte işlem miktarının, toplam Interchange miktarının %10'u veya daha fazlası olması hali

(112) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S.,a.g.k., s.154

(113) Visa International S.A., a.g.n., s.52

j) ŞÜPHELİ MÜESSESELERİN SAHTEKARLIK POTANSİYELİ :

j1) MÜESSESE SAHTEKARLIKLARI :

- Sahte kartları kabul edebilirler,
- Kayıp veya çalıntı kartları kabul edebilirler,
- Beyaz plastik (White card) yapımına karışabilirler,
- Sahte satış belgeleri düzenleyebilirler,
- Posta veya telefon siparişlerinde herhangi geçerli bir kart numarası kullanabilirler,

j2) İŞYERİNİN HİLELİ DAVRANIŞI OLMAYAN DEĞİŞİKLİKLER :

Pek çok durumda, suçlular kartları değiştirip alışveriş için yasal çalışan işyerlerine kartları ibraz ederler. Kartları değiştirmek için kullanılan ortak teknikler ;

- Rakam veya harfleri traşlamak, yeniden yazmak veya yapıştırmak,
- Rakam veya harfleri ısıtarak düzleştirmek ve farklı numara ve harflerle tekrar basmak,
- Makina ile rakam ve harfleri düzleştirmek,
- Numaraları zımbalamak ve tekrardan düzenlemek,
- İmza bandını değiştirmek,

j3) İŞYERİNİNDE KARIŞTIĞI KART DEĞİŞİKLİKLERİ :

Bazı durumlarda, sahtekar işyerleri değişmiş kartları kabul ederler. Bu durumda dürüst olmayan işyeri sahibi veya satıcı bilerek değiştirilmiş veya başka yollardan ele geçirilmiş kartı kabul eder. İşyerleri aşağıda ki şekilde kartı kabul ederler:

- Çalındığı veya değiştirildiği bilinen ancak henüz uyarı listesine çıkmamış kartları kabul eder,
- Yeni hesap numarası yaratmak için ikiye kesip tekrar birleştirilmiş kartı kabul eder,
- Her değişmiş kart için farklı nüshalar oluşturmak,

Önlem: Aşağıdaki ölçüler uygulanabilir:

- Değiştirilmiş kart kontrolünü arttırmak için iş yerlerine otorizasyon terminaleri yerleştirmek,
- Riskin yüksek olduğu işyeri, şube personeli ile görüşmek bankakartı güvenlik birimlerince değiştirilmiş kartın neye benzediği konusunda satış personeline bilgi vermek,

- Müşterileri kartlarını iyi korumalarını, kayıpları anında bildirmeleri konusunda uyarmak,
- Bu tarz durumların çok görüldüğü işyerlerini yakın takibe almak veya katı Chargeback ile ödül sistemini yaygınlaştırmak,
- Otorizasyon yolu ile şüpheli kart hamillerinin rapor edilmesinin işyerlerince yapılmasını sağlamak,

k) ÜRÜN GÜVENLİĞİ :

Ürün güvenliği üç yolla sağlanmaktadır:

- CVV - Card Verification Value - Kart bilgilerinin manyetik bantta kullanılması
- Watermark - yine manyetik bantta yer alan elektronik bir mesaj
- Chip Teknolojisi

1) SAHTEKARLIĞA KARŞI EN İYİ ÇÖZÜMÜ BULMAK :

Sahtekarlığa karşı üç çözüm yolu vardır; Her işlem için şubeyi bankanın bilgisayar sistemine bağlamak, manyetik bant kontrolü ile takviye etmek, bir fiş (chip) ile kartın hafıza kapasitesini ve prosesini arttırmak.(114)

ATM'lerde kullanılan on-line sistemi bir ödeme aracı olarak kullanıldığında, pek çok problem çıkarmaktadır: Telekomünikasyon maliyetleri, donanımda nakit kayıtları ve otorizasyon aramaları.

Manyetik bant kod kontrolü hardware problemleri ile eşittir, ancak güvenlidir. Manyetik bant, 1971'de geliştirilmiş ve 20 yıl içerisinde sahtekarlar nasıl kullanılacağını öğrenmişlerdir.

Chip, şifrenin dış kontrolü olmadan, güvenlik şartları altında off-line kontrolünü yapmaktadır.

Cartes Bancaires tarafından seçilen çözüm bu üçüncüsüdür.Yani Fransa'daki tüm kartları bir chip ile standartlaştırmaktır. Sonuç olarak, bu chip'i okuyarak , bütün kart kabul eden yerler, fiziksel bir şifre kontrolü sağlamış olmaktadır. Aynı zamanda, sahtekarlığa bir çözüm olarak provizyonları arttırmak kararı almışlardır.Chip sayesinde, CB Bankakartı 20 yıl önce manyetik bantla yapılan teknolojik ilerlemeyi aşmışlardır.Chip adı ile bilinen ilk madde 1979-1980'de Bull ve Motorola işbirliği ile, mikroprosesör chip ve hafızadan oluşarak üretilmiştir.

11) Bir Chip: Monolitik chip veya mikro hesaplayıcı, otoprogramlıdır. Minyatür elektronik bir " entegre " devreden oluşmuştur. Hafızaları ile, önceden programlanmış bir seri işlem taşıyabilmektedir.

Aktive edildiğinde, bu chip, programını takip eder ve dış destek olmadan hafızasını organize eder. Sonuç olarak, potansiyel sahtekarlar bu özellikle başa çıkamazlar. Hafızasına yetkili ve yetkisiz girişleri kontrol eder. Kart ile dışarıyı arasındaki değişimleri görüntüler. Hiçbir yetkisiz giriş mümkün değildir.

12) Hafıza: Üç parçadan oluşur: Çalışan hafıza, program hafızası, veri hafızası (girişi kontrollü pek çok bölgeden oluşan); giriş yapılabilir bilgilerin bulunduğu serbest bölge (kart hamili adı), anahtar veya şifrelerle korunan işlemlerin bulunduğu bölge, kodlu anahtarlar ve şahsi kodların bulunduğu özel bölgedir.

13) Chip'in Avantajları: Güvenlik açısından Chip'in belirgin bir avantajı vardır. Gün geçtikçe daha az yeterli önceki metodların aksine eşsiz bir sistem sunmaktadır. Bu gelişim bütün olarak CB sisteminde mevcuttur.

CB Banka kartını bir ödeme aracı olarak kabul eden işyerleri pek çok kontrol prosedürü izlemek durumundadır. Kartın üzerindeki (genel görünüm, logo, geçerlilik, hologram gibi) değerleri kontrol ettikten sonra, sadece ultraviyole ışığında görülebilen Watermarkın'da varlığını kontrol etmektedirler. Ancak bu kontrollerin pek çoğu elektrondur: Chip'in veya manyetik bandın okunması, elektronik terminal kartın güvenilirliğini ve hala geçerli olup olmadığını kontrol eder. Terminal ayrıca iptal kartların listesini depolar ve kartın kabulüne yardımcı olur. Eğer gerekli ise işyeri provizyon da alabilir.

Sahte ve hileli: Kullanılan teknoloji o kadar sofistikedir ki maliyeti yüksek bir miktar yatırım ve uzmanlık gerektirir. Şu ana dek hiç kimse chip'in sırrını keşfedememiştir. En azından bu gelişme yeni teknolojik ilerlemenin sonucudur.

POS'larda kod kontrolü standardizasyonu buluntu veya çalınmış kart kullanımını imkansız hale getirmektedir. Chip uç yanlış girişten sonra bloke almaktadır (bir hafta sonucu, doğru kodun keşfedilmesini engellemek için) sadece banka chip'i geri çözebilir.

Sonuç olarak işlem adeletlerinin kontrolü suistimale ve kodları ile birlikte kaybolan kartlara karşı yeterlibir cevaptır. Aktive edildiğinde chip yapılan işlemleri kayıt eder. Belirlibir floor limit aşılsa, otorizasyonu başlatır ve bloke koyar. Chip manyetik banttı daha güvenlidir.

14) Kart, Chip ve Kart Hamili

Chip CB kartı hamilini pek çok POS' de alışverişlerde sadece şifresini girerek kart kullanabilir hale getirmektedir. Böylece maximum güvenlik sağlanmış olmaktadır.

Şifre zorunlu elektronik makine kullanıcıları için sahtekarlığa karşı en iyi konumdur. Kart hamili kodu özel olarak hiç kimse görmemeli veya hiçbir yere kayıt edilmemelidir. Şifre güvenliğin anahtarıdır.

Kart hamili kartın kullanımından sorumludur. Kayıp ve çalıntı halinde mümkün olduğunca erken kartını kapattırmalıdır. Bu yapıldıktan sonra artık sorun bir anlamda ortadan kalkmaktadır. Kartı durdurmadan önce kart başka biri tarafından kullanılmışsa, mali sorumluluğu sözleşmede imzaladığı rakam kadardır. Kart hamili ancak; kart hamilinin hatası, ihmali, dikkatsizliği, kart hamili yakınına kartın kullanımı vs.sonucu daha fazlası için de sorumlu tutulabilir.

Aktif veri prosesi ve hafızalama operasyonları, girişim korunması için arttırılmış korunmalar, limit aşımında provizyon alımı iptal kartların uzun vadeli blokesi, teknoloji şartları ve CB kart kullanımını çoğaltmaktadır.

Kartla ödeme yapıldığında işyeri elektronik terminalle donanmış olarak Fransız kart Chiplerini ve yabancı kartlarda standart uluslararası manyetik bantları okuyabilmektedir. CB kartlarda şifrenin kontrol prosedürlerini, müşteriye şifresini girmesini isteyerek veya imza kontrolü yaparak yerine getirmelidir.

Terminal, kartın kabul durumu ve CB kartlarda özellikle Chip varlığını kontrol eder. Belirli bir miktar aşıldığında işyeri provizyon alır. Bu miktar, göz önüne alınmadan, elektronik donanım veya chip'de provizyon alabilir. Belirli bir rakam dahilindeki alışverişlerde kart hamilinin imzası ek bir kontrol ölçüsü olarak kullanılabilir.

Kart ile ödeme, kontrattaki maddeler yerine getirildiği süreçte garantilidir. 1993'den beri mağaza açan ve CB sistemini kullanmak isteyen bir işyeri, CB kartların şifre kontrolü için elektronik donanımı sağlamak durumundadır.

1980'lerde bir pilot proje, elektronik ödeme terminallerinin başta smart kartlar olmak üzere, şifreler kontrol edildiğinde sahtekarlıkta azalmaya neden olduğunu göstermiştir.

1991'de CB kartlarının %53'de chip mevcuttu; ATM'lerin %63'ü smart kartı proses ediyordu; ödemelerin %26'sı kod ile geçerlilik kazanıyordu ve otorizasyonların oranı %10'du. Aynı yıl ilk defa kartla ödemeler arttıkça, kesin değerlerde sahtekarlık azalmıştır.(115)

(115) Aurierma, J.Michael; Coley, Robert S., a.g.k., s.155

1992 yılı sonunda bütün CB kartlarına Chip konulmuştur. Ödemelerin %90'ı elektronik %70'inin şifre kontrolü yapılır oldu. %9 oranında satış artarken sahtekarlık %22 oranına düştü. Diğer pek çok ülkede sahtekarlık üzücü oranda artmaktadır.(116)

CB bankakartı kullanıcılarının %75'i 1987'de ki %56'lık orana göre kartlarını zaruri görmektedir. %58'lik çoğunluk çek yerine CB kartlarını kullanmaktadır.

Şifrenin kontrolü, son derece güvenli bir yol olarak görülmektedir. İşyerleri, aynı zamanda CB sistemini adapte etmişler ve memnuniyetlerini belirtmişlerdir. Onlar için, CB kart müşterilerine sundukları servisin bir parçasıdır. Kasada beklemeyi minimuma indirmiştir. Her şeyden çok, %87 işyerince desteklenen bir ödeme garantisidir.

Bu zamana dek sadece Fransa'da verilmiş olan CB kartlarının chip mevcut idi. Tek avantajı sahtekarlığa dayanıklı olması çoğunlukla banka Networkleri ve pazardaki tüm operatörler için zaruri ve güvenilir bir ödeme metodudur. Elektronik ödeme, uluslararası gelişme gösterdikçe güvenlik problemi global bir ölçü kazanmaktadır.

Yüksek oranda sahtekarlığın söz konusu olduğu pek çok ülke, Fransız teknolojisine ilgi göstermektedir. 1992 eylülünde Visa yüksek iletişim maliyetleri olan belirli ülkelerde, sahtekarlığa karşı olan savaşta smart kart sisteminin karlılığını fark etmiştir. Ancak, smart kart Avrupa'ya adapte edildiğinde Fransız kartın tüm özelliklerini göstermektedir.

Fransız smart kart, standartlaştırılırken gelişmeye devam etmektedir. Yeni BO maskesi, daha önceki BO operasyon sistemi ile yer değiştirmiştir. Bu BO maskesi gelişiminde önemli rol oynayan Groupement Des Cartes Bancaires'e aittir.(117)

- Chip ne müşteri hesabına direkt bağlıdır, nede ücretlidir
- Şifrenin kontrolü , güvenlik serisinin bir parçasıdır kartın kontrolü iptal kartlar listesinin kontrolü. provizyon gibi kontrollerle yer değiştiremez
- Şifre kontrolü, işyerinin imza kontrolü yapmamasını gerektirmez ki, aslında işyeri bunu yapmakla yükümlüdür
- Bir güvenlik önlemi olarak, banka verdiği kartların şifrelerini bilmez
- Bir işyerinde şifreyi girmek, banka ve müşteri arasındaki borç durumunu değiştirmez
- Chip CB kartlarının Fransa dışında kullanımını sağlayan manyetik bandın yerine geçmez
- Chip, kartı zayıflatmaz, aksine daha güvenli kılar

(116) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S., a.g.k., s.144

(117) Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S., a.g.k., s.144

m) ONAYLANMIŞ SAHTEKARLIK RAPORLARI , SAHTEKARLIK ÇEŞİTLERİ :

Visa tarafından yayınlanan raporlarda Türkiye , kart hamili ve işyeri tarafı dolandırıcılıklarında EMEA Bölgesinde ilk on ülke arasındadır. Kart hamili tarafından yapılan dolandırıcılıklardan (Türkiye) (yıllık 900.000 USD) %75'i yurtiçinde gerçekleşmektedir. Dolandırıcılıkların %74'ü kayıp/çalıntı kartlarla yapılmaktadır. İşyeri tarafından yapılan dolandırıcılıklar ise (Türkiye) (yıllık 1.900.000 USD) dolandırıcılıkların %65 'i yurtdışı kartlarla gerçekleştirilmektedir (özellikle İngiliz, Fransız ve ABD kartları) . Dolandırıcılığın %34 'ü sahte kartlarla yapılmaktadır. Türkiye 'de ki riskli işyerleri halıcılar, dericiler, oteller, içkili yerler, kuyumculardır. Riskli bölgeler ise İstanbul 'da Beyazıt, Kadıköy, Şişli, Beşiktaş . Antalya, İzmir, Ankara, Balıkesir - Ayvalık , Nevşehir, Aydın - Kuşadası, Muğla - Bodrum ve Marmaris. (118)

m1) Dolandırıcılık ve Sahtekarlık Nasıl Tesbit Edilmektedir:

- İşyeri bigisi dahilinde veya iyiniyetle kabul eder.
- Kart hamili itirazı ile
- İşyeri yapıyorsa; yüksek işlem tutarları ve işlem sayısı, sık aralıklarla işlem, sürekli yüksek tutarlı otorizasyon talebi
- Kart hamili bankasından gelen çok sayıda belge talebi
- Genel olarak yurtdışında ihraç edilmiş kartların hamillere (geç fark edildiği için)
- Emboss karakterlerde bozukluk, kayma
- İşyeri olay ortaya çıktığında ortan kaybolmaktadır.

m2) Sahtekarlık Çeşitleri :

- Sahte kart başvuruları:
- Sahte isim veya diğer bir şahsın ismi ile müracaat
 - Sahte ikametgah ve işyeri adresleri
 - Geçici olarak telefona cevap veren sahte işyeri
 - Mevcut kart hamilinin adresinin değiştirip kendine kart alma
 - Mektup ve telefonla sipariş vermek sureti ile yapılan sahtekarlıklar
 - Sahte ATM ile Encode ve PIN sahtekarlıkları
 - Aile içi izinsiz kullanım (özellikle ATM kartlarında ve kartın kayıp olmaması durumunda)
 - Gerçek kart hamilinin bilgisi dışında aile fertlerinin kartı kullanması
 - Genellikle kart hamilinin ikamet ettiği yere yakın ATM 'ler
 - Küçük tutarlarla nakit çekmek
 - Kart hamili itiraz ettiğinde işlemler durdurulmaktadır

Postada kartların çalınıp kullanılması:

- Genellikle kart hamillerine APS veya özel kurye ile gönderilen kartlar posta dağıtımı sırasında kartın kaybolması
- Kartın posta kutusundan çalınması
- Kart hamili bu durumu kendisine gelen hesap bildirim cetvelinden anlamaktadır

Faizsiz nakit kullanmak için satış belgesi düzenleme:

- Kart hamili aynı zamanda işyerinin sahibi veya işyeri sahibinin yakını tarafından yapılabilen bu işlemde, satış belgesi karşılığında işlem olmamasına rağmen 1 ay maliyetsiz nakit kullanılmış olmaktadır
- Kart hamili hesap bildirim cetvelinde sürekli aynı işyerinden alışveriş yapıldığı görülmekte ise

Satış belgesinde tahrifat:

- Kart hamilinin satış belgesi üzerinde imza attığı tutarı değiştirmek
- Satış belgesinin kart hamili nüshasındaki tutar ile banka nüshasındaki tutarın farklı olması

İşyerinde satış belgesi çoğaltarak tahsil edilmesi:

- En az bir işlem gerçektir
- Kart hamilinin bilgisi dışında birden fazla belge - harcamanın bir kere yapılmasına rağmen satış belgelerinin işyeri tarafından kart sahibinin bilgisi dışında birden çok düzenlenmesi
- İmza gerçek işlemde, diğer fazla yapılan satış belgelerine imzanın taklit edilmesi
- Otorizasyon alınır
- Kart hamili itirazı ile ortaya çıkar

Sahte belge aklama:

- Satış belgesi çoğaltma
- Belgeyi çoğaltan işyeri belgeyi başka işyerine vermektedir
- Orjinal işyerini tesbit etmek zorlaşır

Kayıp/Çalıntı kart kabul etme:

- Dolandırıcılar bireysel veya şebeke halinde sahte kimlik yapmak sureti ile kayıp/çalıntı kartı kullanabilmektedirler
- Arka arkaya işyeri limiti altında çok işlem kart BUL'a girer , işyeri karta el koyar

Kayıp/çalıntı kart kullanma:

- Kart hamili kartını kaybettiğini bildirdikten sonra kullanıma devam ediyor yada yakınlarına kullanıdırıyor ise

m3) Sahte Kart Tipleri: (119)

İmal edilmiş kart:

- Kartın dolandırıcılar tarafından basılarak, logo , dizyn, hologram, imza paneli mevcut olup gerçeğe uygundur

Değiştirilmiş kart:

- Gerçek kartın kayıp veya çalıntı olması
- Kartın yeniden Emboss ve/veya Encode edilmesi

Boş plastik/metal kartlar: (Türkiye' de yaygın)

- Gerçek kart hamili bilgileri kartın kullanıldığı iş yerinden alınır
- Kartta sadece satış belgesi için gerekli bilgiler vardır
- Encode veya Emboss edilmesi
- İşyerinin bilgisi dahilinde patates baskı, kurşun matbaa dökümü, metal kabartma eski kart numaralarının kesilip yanyana yapıştırılması

m4) DOLANDIRICILIK / SAHTEKARLIKLAR :

İlk Dolandırıcılıklar : Kayıp/Çalıntı Kartlar (120)

1977 - 1978 : Kes ve yapıştır (Türkiye'de hala uygulanmaktadır)
Geçerli kart numarası öğrenilir, kartın numara bölümü kesilip yerine geçerli ve otorizasyon alabilen kart numarası yapıştırılıyor.

1979 - 1980 : Boş plastik kart (White Plastic)
Plastik yada plaka,geçerli kart numarası emboss ediliyor işyeri de dolandırıcılığa katılıyor, genellikle mal satışı olmadan bankadan nakit alınıyor.

1981 - 1982 : Sahte kart üretimi
Silk Screen Print ile üretilerek, geçerli kart numaraları ile emboss ediliyor ve işyerleri kartın sahte kart olduğunu ayırt edemez.

1983 : Asya organize suç grupları (Hong Kong vs.)
Görünebilir güvenlik özelliklerini taklit ederek, Encode sahtekarlığı yapmaktadırlar. Emboss ve encode bilgileri farklıdır.

(119) I.Kredi Kartı Güvenlik Semineri Notları, a.g.s., s.7

(120) I.Kredi Kartı Güvenlik Semineri Notları, a.g.s., s.8

n) KREDİ KARTI SAHTEKARLIĞI VE DOLANDIRICILIĞINDA ALINAN ÖNLEMLER:

n1) ULUSLARARASI KURULUŞLAR AÇISINDAN:

- Aynı işyerinde belirli bir limit üzerinde ters ibraz gönderilmiş ise

İşyeri belirli bir limitin üzerinde CRB (Card Recovery Bulletin) da bulunan kartı kabul etmiş ise aynı işyeri için belirli bir limitin üzerinde dolandırıcılık ve sahtekarlık bildirimi olmuşsa (adet, tutar, oran cinsinden limit) (121)

İşyeri, şüpheli işyeri olarak ilan edilir ve bu aşamadan sonra dolandırıcılık ve sahtekarlık işlemleri işyerinin anlaşmalı olduğu bankaya ters ibraz yapılabilir.

-Uluslararası kuruluşların kurallarını belirlediği ters ibraz (Chargeback) işlemleri ile işlemin geri çevrilmesidir.

-Visa ve Mastercard; üye bankaları dolandırıcılık olaylarında kanıt toplama ve şahitlik aşamalarında desteklemektedir.

-Kart çıkartma yetkisi veren kuruluş; kendi otorizasyon sistemlerinden geçen işlemleri belli kriterlere göre seçip kartı ihraç eden bankayı uyarmaktadır.

-Banka, işyeri anlaşması yapmadan önce ilgili işyerinin başka birbanka tarafından fesh edilip edilmediğini araştırabileceği bir veri tabanının oluşturulması gerekmektedir..

-İşyeri , belli dolandırıcılık sınırlarını aşmasına rağmen banka hala ilgili işyeri ile çalışmayı sürdürürse sıfır limitli, CVV okuyan terminal koyma yaptırımı getirebilir.

-Dolandırıcılık ile ilgili bilgi paylaşımı (FIS sistemi- (Fraud Information System) Elektronik haberleşmenin sisteme katkısı büyüktür..

n2) BANKALAR AÇISINDAN:

-Postada kartların çalınıp kullanılması

Kartlara geçerlilik başlangıç tarihi verip kart hamilinin kartını alıp almadığını kontrol etmek, kartları şubelerden kart hamillerine teslim etmek, özel kurye sistemi kullanmak. (122)

-Mektup ve telefonla siparişte yapılan sahtekarlık

Mektup ve telefon ile sipariş işlemlerinde %100 otorizasyon şartı koymak.

-Sahte belge aklamak

İşyerlerine teslim edilen satış belgesi sıra numaralarını tutarak sahtekarlığın kaynağı olan işyerlerini belirlemek, devrolunan şirketleri takip etmek.

-Sahte kart

Görünebilir ve encode güvenlik özelliklerini mutlaka uygulamak gerekmektedir.

-Diğer

İşyeri izleme standartlarının aşılması halinde uyarı raporları üretilmesini sağlamak ; Haftalık ciro, haftalık ortalama işlem tutarı, haftalık işlem adedi, işlem tarihi ile satış belgesi, işlem tarihi arasında geçen ortalama süre, haftalık ters ibraz sayısı.

-Ödemelerin işyerlerine nakit olarak yapılmaması ve işyerinin hesabına belirli bir süre için bloke konulması.

-Dolandırıcılık ve sahtekarlık yapan işyerlerinin sözleşmesinin fesh edilmesi ve diğer banka/kuruluşlara duyurusu.

-İşyeri sözleşmelerinde hatalı işlemlerin kendilerine geri döneceğine dair bir madde bulundurulması.

-İşyerlerinin eğitilmesi ve yapılacak işi ayrıntılı olarak tarif eden bir broşür verilmesi.

-POS kullanımında elle girişe izin verilmemesi.

-İşyeri limitlerinin aşağıya çekilmesi.

II - GRUP

BÖLÜM I - TÜRKİYE'DE KARTLI SİSTEMDE GÜVENLİK UYGULAMALARI

a) TÜRKİYE 'DE KART VEREN BANKALAR VE MALİ KURULUŞLAR :

Dünya'da ki kartlı ödeme sistemlerinin yaygınlaşması ve kredi kartlarının nakit taşıma riskinden dolayı daha güvenilir ve tercih edilir olması nedeni ile Türkiye'de de 1984 yılından sonra hızlı bir şekilde kart kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır. Türkiye'de ki kart verme yetkisine sahip Bankalar ve Mali kuruluşlar:

- Akbank T.A.Ş.
- Adabank A.Ş.
- A.K.K. Tur.ve Tic.A.Ş.
- Bank Ekspres A.Ş.
- Demirbank A.Ş.
- Egebank A.Ş.
- Finansbank A.Ş.
- Interbank A.Ş.
- İktisat Bankası T.A.Ş.
- Koçbank A.Ş.
- Milli Aydın Bankası T.A.Ş.
- Osmanlı Bankası A.Ş.
- Pamukbank T.A.Ş.
- Şekerbank T.A.Ş.
- Tekstilbankası A.Ş.
- T.İmar Bankası A.Ş.
- T.C. Ziraat Bankası
- T.Dış Ticaret Bankası A.Ş.
- T.Emlak Bankası A.Ş.
- T.Garanti Bankası A.Ş.
- T.Halk Bankası A.Ş.
- T.İş Bankası A.Ş.
- Toprakbank A.Ş.
- T.Ticaret Bankası A.Ş.
- T.Tütüncüler Bankası A.Ş.
- T.Vakıflar Bankası T.A.O.
- Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

b) TÜRKİYE 'DE Kİ KREDİ KARTI UYGULAMASI VE SİSTEMİN İŞLEYİŞİ :

Türkiye'de ki kart veren Bankalar ve kuruluşlar; Visa Int.veya Mastercard/Eurocard Int.'ın verdiği sertifikasyonlarla , müşterilerine kart vermektedirler. Ayrıca American Express ve Diners Club'da Türkiye'de kart veren kuruluşlardır. Kart veren her Bankanın temelde aynı, özelde farklı uygulama ve kriterleri söz konusudur. Türkiye'de ki Bankalar ve mali kuruluşlar kendi prosedürleri ve Türkiye'de ki yasal mevzuat çerçevesinde müşterilerine en iyi hizmeti ve marjinal faydayı sağlamaya çalışırken maksimum karı hedeflemektedirler. Kart verme durumundaki bankalar günün gelişen teknolojik yenilikleri ve bilgi akışında Bankalar Kanunu hükümleri doğrultusunda ortak hareket etmektedirler.

Kart veren Bankalar ve Mali kuruluşlar kendi politikaları doğrultusunda kartlı ödeme sistemi yelpazesi içerisinde ki ürünleri seçmiş/seçmekte ve müşterilerine sunmaktadırlar. Bu bölümde tek tek Türkiye'de ki Banka ve mali kuruluşların verdikleri kartlar ve kart verme şart ve usulleri değil global anlamda sistemin işleyiş tarzına değinilecektir.

Türkiye'de kart veren bankalar; sistemin henüz kısa bir geçmişinin olması, kredi kartının herhangi bir şekilde Türk yasalarında tanımının ve varlığının bulunmaması, kartların günlük yaşama hızlı bir şekilde girmiş olması ve özellikle metropol kentlerde yaşayan insanların büyük bir bölümünün kart kullanmasa da kartlarının olması, kartların kullanım alanlarının genişlemesi kart veren banka ve mali kuruluşlarının ortak hareket etme ve uygulama yapma düşüncesine sevk etmiştir. Bu düşünce ile kart sertifikasyonu veren kuruluşlarla uygulama hakkında daha kolay irtibat sağlayabilecek, yurtiçi takas işlemlerini yürütecek, kartlı sistemler ile ilgili eğitim çalışmaları yapmak üzere BKM A.Ş. (Bankalararası Kart Merkezi) kurulmuştur.

Türk ekonomisinde izlenen serbestleşme ve dışa açılma politikalarının sonucu olarak farklılaşan ve artan müşteri taleplerini karşılama ve uluslararası piyasalara entegre olabilme çalışmaları, bankacılık sektöründe bilgisayar sektörüne yoğun yatırımı beraberinde getirmektedir.

Türkiye'de ki bankaların teknolojik gelişmelerden faydalanmaları ve bilgi işlem sistemlerini kullanmaları hızla artış göstererek devam etmektedir. Türkiye'nin nakit paraya dayalı olan geleneksel ödeme yöntemlerine alternatif olarak, daha hızlı, etkili ve kullanımı kolay çağdaş ödeme sistemleri müşteri hizmetine sunulmaktadır. Böylelikle mali piyasalarda artan işlem hacimlerinin daha verimli yürütülmesi, emek yoğun iş yükünün azaltılması, müşteri hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve büyük oranda nakite dahil işlemlerin, bankacılık ortamına çekilerek kağıt para dolaşımının azaltılması hedeflenmektedir.

Önceleri banka şubelerinde hizmete sunulan ATM'ler, daha fazla kullanımı sağlamak amacıyla banka şubelerinin dışında otogar, tren istasyonu, havaalanı, üniversite kampüsleri ve büyük alışveriş merkezleri gibi yerlerde de kurularak hizmet olanakları arttırılmıştır.

Bir bankada vadesiz tasarruf hesabı olanlara verilen ve ATM'lerde kullanılan banka kartları ile yalnız para yatırma, para çekme, havale gönderme gibi bankacılık işlemleri yapılabilirken, bankalar, kartlarının kullanım alanını yaygınlaştırmak üzere Türkiye çapında yeni bir uygulama ile alışveriş yaparken de bu kartları kullanılabılır duruma getirmişlerdir. 1 Aralık 1994 tarihinde hizmete giren "Alışverişte Banka Kartı" uygulamasıyla binlerce mağaza, restoran, sinema, tiyatro, vs.de yapılan her türlü harcama, banka kartı ile ödenebilir hale gelmiştir.

Kredi ve Banka Kartları İşleyişi:

KREDİ KARTI ALIŞ VERİŞ UYGULAMASI

Faiz İşlemeyen Dönem

İşlem Tarihi	Ekstre Tarihi	Son Ödeme Tarihi	Ekstre Tarihi	Son Ödeme Tarihi
-----------------	------------------	---------------------	------------------	---------------------

Faiz İşleyen Dönem

KREDİ KARTI NAKİT KREDİ UYGULAMASI

Faiz İşleyen Dönem

İşlem Tarihi	Ekstre Tarihi	Ödeme Tarihi	Ekstre Tarihi	Son Ödeme Tarihi
-----------------	------------------	-----------------	------------------	---------------------

BANKA KARTI ALIŞ VERİŞ VE NAKİT UYGULAMASI

Faiz İşleyen Dönem

İşlem=Ödeme Tarihi	Ekstre Tarihi	Ödeme Tarihi	Ekstre Tarihi	Son Ödeme Tarihi
-----------------------	------------------	-----------------	------------------	---------------------

c) T.C.MERKEZ BANKASI :

T.C.Merkez Bankası negatif bilgi risk geri bildirim listesi ile protestolu senet ve karşılıksız çek keşide eden şahıs ve şirketlerin ve bunların kefillerinin isimlerinin yer aldığı listelerini bankalara göndermek sureti ile kartlı ödeme sistemine destek olmaktadır.

Bankaların istihbarat servisleri veya başvuruyu kabul eden banka şubesi yada bankanın bu konu ile ilgili birimleri; kredi kartı talep eden şahıs/shahısların , şirketlerin ve bunların kefillerinin daha önce herhangi bir bankadan protestolu senet ve karşılıksız çek keşide edilip edilmediğinin araştırmasının yanısıra bireysel kredi ve kredi kartından dolayı idari ve kanuni takibe intikalinin incelemesini de yapmaktadır.

Bankaların tahsili gecikmiş alacaklarını Merkez Bankasına bildirmesi neticesi bu kayıtlar oluşmaktadır. Fakat bazen bu kayıtlar kredi verilmesinde bazı olumsuzluklara neden olmaktadır. Enflasyonist ortam nedeni ile kayıtlar güncelliğini yitirmektedir. Örneğin : 100.000 TL'lık karşılıksız çek veya 500.000 TL'lık protestolu senedin, şirketin özsermaye ve bilançosu incelendiğinde kredi verilmesi için hiçbir sebep yokken protestolu senedinin çıkması nedeni ile şirkete kredi kartı verilememesi gibi bir durumun ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Ayrıca sehven bu kayıtlara bankalar tarafından bildirilen şahıslar bankalardan kredi almakta zorluk çekmektedirler.

Bu nedenlerle Bankalar bildirimlerinde, Merkez Bankası 'da kayıtların güncelleştirilmesi ve bilgisayar disketi bazında ki bildirimlerinde maksimum özeni göstermek zorundadırlar. Kredi kartı talebinde bulunan şahıs veya şirketlerinin ticari ve şahsi itibarlarının zedeleneceği bu önemli konu bankalar açısından kredinin geri dönmesi riski yönünden son derece önemlidir. Bankalar bu kayıtlarda yaptıkları incelemeler sonucu kart taleplerine onay vermektedirler.

1211 sayılı T.C.Merkez Bankası Kanunu müşteri ve banka sırrını ilgilendiren çeşitli hükümler ihtiva etmektedir:

- 44/2.maddeye göre "Bankalar risk durumlarında,T.C. Merkez Bankasının istediği bütün bilgileri, bankanın talimatına göre (Merkez Bankasının) belirleyeceği süre içinde ve formüllere uygun olarak vermekle yükümlüdür.

Risk santralizasyonunun bütün işlem ve kayıtları gizli olup, Banka ancak ilgili bankaları, müşterileri veya kredi isteklilerinin risk durumları hakkında aydınlatabilir". Risk santralizasyonunda hem müşteri, hem de banka sırrının T.C.Merkez Bankasına duyurulması öngörülmektedir.

- 44/4.maddeye göre "Bankaların keşide ettikleri protestolar, diğer bankalara duyurulmak üzere T.C.Merkez Bankasında toplanır".

Protestoların T.C.Merkez Bankasına bildirilmesi ve bankalara duyurulması müşteri sırrının saklanması önemli bir istisna oluşturur.

T.C.Merkez Bankasına kanunla tanınmış yetkiler dışında , bankaların birbirine bilgi verme yetkileri bulunmamaktadır.

Bir bankanın kendi müşterileri hakkında (müşteri sırrı) diğer bankalara bilgi aktarması, ancak müşterinin muvaffakati ile olur.

T.C.Merkez Bankası'nın , kartlı ödeme sistemine önemli bir katkısı da; kredi kartı veren bankaların birbirlerine ödedikleri takas komisyonlarını EFT sistemi ile hesaplarına aktarmaktadır.

d) BANKALARARASI KART MERKEZİ A.Ş.(BKM A.Ş.) :

Bankalararası Kart Merkezi 13 kamu ve özel bankanın ortaklığı ile 20 Ağustos 1990 yılında kurulmuş bir hizmet şirketidir. Üyelerinin tamamı Mastercard ve/veya Visa üyesidir. 1994 yılında üye sayısı 27' dir. (123)

BKM A.Ş.'nin Ortakları: (70)

- Akbank T.A.Ş.
- İktisat Bankası T.A.Ş.
- Osmanlı Bankası A.Ş.
- Pamukbank T.A.Ş.
- T.C. Ziraat Bankası
- T.Dış Ticaret Bankası A.Ş.
- T.Emlak Bankası A.Ş.
- T.Garanti Bankası A.Ş.
- T.Halk Bankası A.Ş.
- T.İş Bankası A.Ş.
- T.Tütüncüler Bankası A.Ş.
- T.Vakıflar Bankası T.A.Ö.
- Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

BKM'den Hizmet Alan Diğer Üyeler: (124)

- Adabank A.Ş.
- A.K.K. Tur.ve Tic.A.Ş.
- Bank Ekspres A.Ş.
- Demirbank A.Ş.
- Esbank Eskişehir Bankası T.A.Ş.
- Egebank A.Ş.
- Finansbank A.Ş.
- Interbank A.Ş.
- Koçbank A.Ş.
- Milli Aydın Bankası T.A.Ş.
- Şekerbank T.A.Ş.
- Tekstilbankası A.Ş.
- T.İmar Bankası A.Ş.
- Toprakbank A.Ş.
- T.Ticaret Bankası A.Ş.

3182 sayılı bankalar kanununa tabi bankalar, Visa ve/veya Mastercard üyesi banka ve/veya kuruluşlar ile banka kartı çıkaran banka veya kuruluşlar BKM A.Ş.'ye üye olabilmektedirler.

BKM 'nin amacı hizmet olup , kar amacı yoktur.BKM yönetim kurulunda eşit oy hakkı olan 11 ortak banka ve 2 denetçi ortak banka yer almaktadır.

BKM yurtiçi takas ve hesaplaşma sisteminin (YTHS) kuruluşu Ağustos 1991'dir. Üyelerarası merkezi takas sistemi, T.C.Merkez Bankası EFT sistemi aracılığı ile hesaplaşma, takas komisyon oranlarının hesaplanması BKM'nin verdiği hizmetlerdendir.

Birleşik Uyarı Listesi (BUL) sisteminin kurulması Mayıs 1991'dir.Bankalar tarafından kartları kayıp/çalıntı veya başka nedenlerle iptal edilen kart numaralarının yer aldığı listedir. Üye işyerlerine her 15 günde bir yayınlanan bu liste BKM tarafından gönderilmekte ve kartların kullanımı engellenmektedir. Kısaca BUL , BKM üyesi banka/kuruluşların kullanımını engellemek istedikleri kartların listesidir. Bildirimi BKM üyesi banka/kuruluşlar yapar ve bu bildirimler Visa ve Mastercard kredi kartlarını içermektedir.İşyeri limiti altındaki işlem tutarları için kartın listede bulunup bulunmadığı, işyeri tarafından kontrol edilir. BUL 'da yer alan karta işyeri tarafından el konulur ve karta el koyan işyeri ödüllendirilir. BKM üyeişyerlerine disket veya kitapçık halinde 15 günde bir ve/veya talep üzerine POS cihazlarında yer alması bakımında günlük disket bazında gönderilir. BUL 'da hem BKM üyesi Banka/Kuruluş kartları, hemde Türkiye 'de kullanılması muhtemel yabancı kartlar yer almaktadır.

BUL listeleri 36.000 adet dağıtılmaktadır. Yaklaşık 27.000 kart numarası içermektedir. Bu rakamın aktif kartlara oranı %2 'dir. BUL Mayıs 1991 tarihinden itibaren sistemde yer almaktadır.

Türkiye'deki kartlı ödeme sisteminin güvenliği ve gelişimi için kart hamillerini ve işyerlerini bilgilendirmeye yönelik dökümanlar hazırlanarak BUL Bülteni içerisinde işyerlerine gönderilmiştir. Ayrıca BKM'nin 1995 yılı içerisinde iptal kartları modem vasıtası ile bilgisayar ortamında bankalar bildirmektedirler. Bu sistemle bildiri tarihinden bir gün sonra POS'lerde kartın geçerliliği durdurulmaktadır.

Kredi kartı sisteminde kartların kullanıma kapatılması bankanın zararı açısından büyük önem taşımaktadır. Kart hamilinin kartının kayıp/çalıntı olarak bildiriminden sonra kartın bankanın kredi kartları merkezi tarafından kullanıma kapatılması ve BKM'ye bildirilmesi hemen yapılmalıdır. BKM bildirimleri modem veya faks ile yapılarak risk minimize edilmektedir. Kart iptalleri mesai saatleri dışında tatil günlerindede bankalara bildirilerek kredi kartı iptali yapılmaktadır.

Kart kayıpları ve çalıntı kartlar dışında gecikme ve depasmana giren kredi kartı sahiplerinin kartları banka tarafından re'sen iptal edilebilir. Bu durumda da hemen BKM'ye kartın iptali bildirilir.

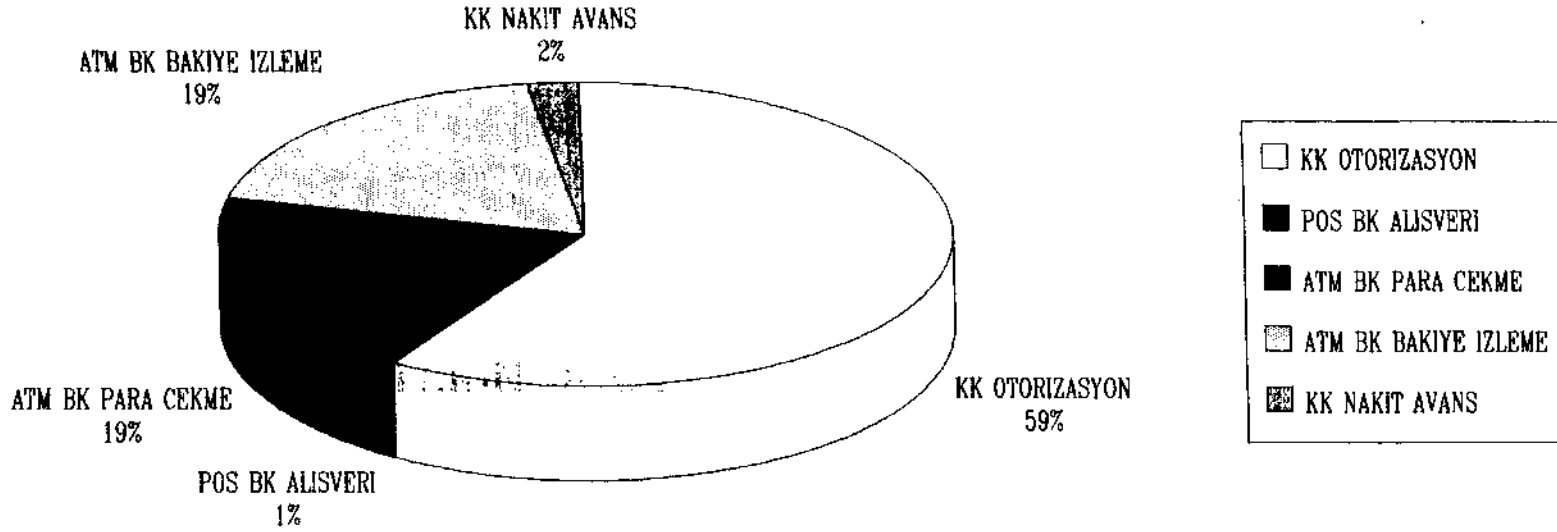
BUL'da yer alan kartın bütün işyerlerinde kullanıma kapalı olduğu ve işyeri tarafından karta el koyun anlamı taşıması nedeni ile üye işyeri BUL'da yer alan karta satış yapmayarak el koyar. Anlaşmalı banka üyeişyerine kart buluntu bedeli olarak 1.500.000 TL ödül vererek bu ücreti kartı BUL'a bildiren ilgili BIN numaralı bankaya dekont eder.

Kart iptallerinden kaynaklanacak risklerin minimize edilmesinde BKM'nin çalışmaları çok önemlidir.

BKM switch sistemi 1 Ağustos 1993 yılında kurulmuştur. BKM switch sistemi ile kredi kartı on-line otorizasyon, kredi kartı yerine otorizasyon, banka kartı ATM paylaşımı, banka kartı POS paylaşımı, yurtdışına, yurtdışından yönlendirme (Visa Net - EPS Net), Banka kartı takas ve hesaplaşmayı içerir. BKM switch otorizasyon sistemi ile işlem süresi 2-20 saniye arasındadır.

Grafik 8 ve Grafik 9 'da Türkiye'de BKM Switch sisteminden geçen kredi kartları işlem adetlerinin dağılımı görülmektedir.

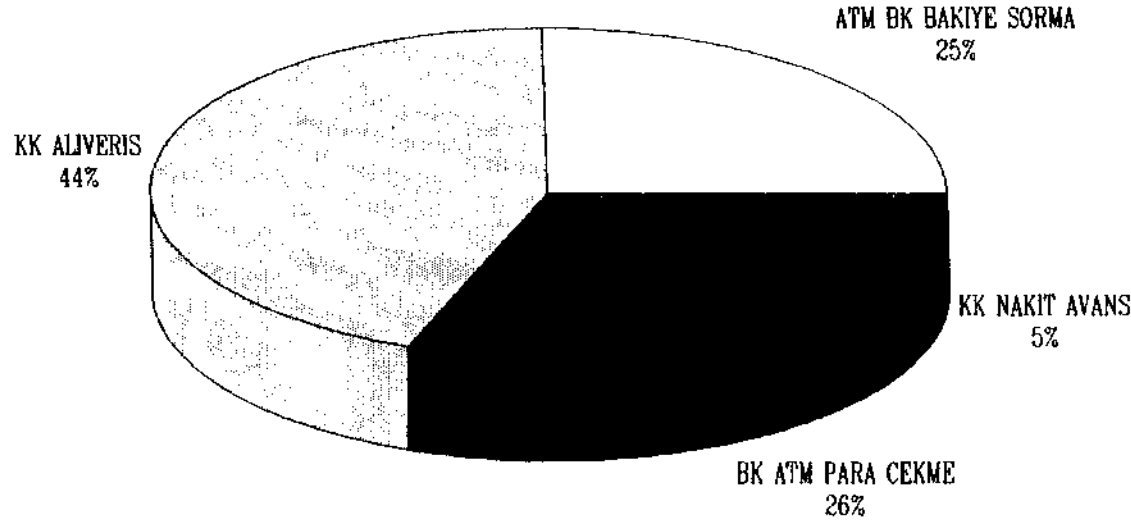
SWITCH SİSTEMİNDEN GEÇEN İŞLEMLERİN DAĞILIMI (OCAK-MART 1995)

G R A F İ K (8)

KAYNAK: Kartlı Ödeme Sistemleri Notları, Bankalararası Kart Merkezi AŞ.(BKM AŞ.)
Nisan 1995,s.45

SWITCH SİSTEMİNDEN GEÇEN İŞLEMLERİN DAĞILIMI (1994)

G R A F İ K (9)

KAYNAK: Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Bankalararası Kart Merkezi/AŞ
(BKM AŞ.), Nisan 1995, s.46

Türkiye'de BKM üyesi bazı bankalar ortak ATM ve POS paylaşımına gitmek sureti ile güvenlik, kullanım kolaylığı, geniş kabul , bankaların kaynak maliyetlerini azaltma gibi yararlar sağlamaktadırlar. Ayrıca bu bankalar müştereken kullandıkları ATM ve POS'lar aşağıdaki yararları sağlamaktadırlar:

- Müşteri adedinde artış
- Kart kullanım hacminde artış
- Vadesiz hesap adedinde artış
- Fon maliyetlerinde azalma
- Operasyon maliyetlerinde azalış
- Gelişmiş risk kontrolü
- Kart kabul kolaylığı
- Güvenilirlik

İşyerlerinin sağladığı yararlar:

- Kart kabul kolaylığı
- Düşük komisyon oranı
- Güvenilirlik
- Banka hesabına doğrudan alacak geçme imkanı
- Nakit bulundurma riskinin ortadan kalkması

İşyeri ile anlaşmalı banka açısından yararları:

- İşlem hacminde artış
- İşyeri adedinde artış
- Ticari mevduat miktarında artış
- Düşük işlem maliyeti

BKM'nin ortak işyeri veri tabanı:

- Kart kabul eden işyerlerini belirlemek için standart ve tek numaralama sistemi
- Dolandırıcılık ve sahtekarlığı önlemek
- Üye işyeri bilgilerinde standartlaşma
- Türkiye'de işyeri profilini çıkartmak
- BUL ve genel duyuru göndermek üzere adres etiketi ve dökümanların üretimi
- Visa ve Mastercard işbirliği

e) TÜRKİYE 'DE KREDİ KARTLARININ YASAL MEVZUAT İÇERİSİNDE YERİ :

Türkiye'de kredi kartlarının yasalarda tanımının olmaması ve yer almaması nedeni ile mevcut yasalardaki hükümlerden bazılarının kredi kartı işlemlerine uyarlanması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır.

Bankalar Kanunu 3182/45. madde ye göre kredi kartları " Açık Kredi " niteliğine sahip ve açık kredi verilmesi şekil şartına bağlıdır. 28.12.1983 tarihli Türk Parasını Koruma Kanununun 28-84/1 sayılı hükmü ile bankalarda döviz hesabı açabilmektedir. Böylece 1983'den sonra kart kuruluşlarına yurt dışında kullanılabilen kredi kartı çıkarma imkanı söz konusu olmuştur.

- Kredi Kartlarının Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Yasal Mevzuat İçindeki Durumu:

Türkiye'de kredi kartlarının yasal mevzuat içerisinde yer almasının gerekliliği istatistiki verilere bakıldığında rahatlıkla görülebilmektedir.

1994 yılı itibarı ile Türkiye'de toplam 1.467.132 adet Visa ve Mastercard verilmiştir. Bu kartların sistem içinde sağlıklı bir şekilde dolaşımının sağlanabilmesi için yasal bir dayanak noktası olması gerekirken herhangi bir kanun maddesi söz konusu değildir.(125)

" Türk Ticaret Kanunu kambiyo senetlerini:

- Poliçe (madde 583)
 - Çek (madde 692)
 - Bono (madde 688) ile kambiyo senetlerine benzeyen diğer emre yazılı senetler olarak
 - Emre yazılı havaleler (madde 738)
 - Emre yazılı ödeme vaatleri (madde 742)
- şeklinde belirlemiştir." (126)

" Kredi Kartı ise yukarıda belirtilen kıymetli evrak ve kambiyo senetleri arasında yer almamakta ve Türk Ticaret Kanunu içerisinde kredi kartı ve kredi kart ile ilgili ödemeye ilişkin herhangi bir hüküm mevcut değildir" (127).

(125) BKM AŞ., Faaliyet Raporu, 1994

(126) Dai, Ş.Hülya , a.g.t., s.98

(127) Dai, Ş.Hülya , a.g.t., s.98

" Kredi Kartlarının TPKK Hakkındaki 30 ve 28 sayılı karar hükümlerine göre yasa içindeki durumu:" (128)

" Türk Parasını Kıymetini Koruma kanunu 30 sayılı karar'ın genel esaslar kısmının ikinci bölümünde " Döviz (kambyo):efektif dahil yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nev'i , hesap belge ve vasıtaları,... ifade eder" tanımı getirilmiştir.Türk vatandaşlarının uluslararası kredi kartı kullanabilmeleri 28.12.1983 günü resmi gazetede yayınlanan Türk parasını koruma hakkındaki 28 nolu 84/1 sayılı tebliğ ile sağlanmıştır.Bu tebliğ hükümlerine göre: Türkiye'deki şahısların, yanlarında döviz bulundurmaları hiçbir kayda tabi değildir. Bu kişiler istedikleri takdirde dövizlerini Türkiye'de ki bankalarda açacakları döviz tevdiat hesaplarında değerlendirebilmeleri ve bu hesaplardaki dövizleri efektif olarak kullanmaları, serbestçe tasarruf yapmaları mümkün olmuştur.Bu tebliğin 5.ci bölümüne göre ihracat bedellerinden elde edilen dövizlerin tutarının %20 'si kısmen veya tamamen yurt dışında ilgilinin döviz tahsis mutaat işlemlerinde veya diğer ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılabilir veya bankalara satılabilir veya bankalardaki açılacak döviz tevdiat hesaplarında serbestçe tasarruf edilebilecektir " (129).

" Kısaca özetlemek gerekirse bu tebliğ ile görünmeyen işlemlerden sağlanan dövizlerin tamamı ve ihracattan elde edilen dövizlerin %20 'si ile bankalarda döviz hesabı açılabilmesine ve bu hesaplardaki dövizin yurt içinde ve yurtdışında serbestçe kullanılabilmesine imkan tanımıştır. Bu tebliğle bankalar kredi kartı müşterilerine herhangi bir merci veya devlet dairesinden izin almasına gerek kalmadan, serbestçe uluslararası geçerli kredi kartı verme yetkisine sahip olmuşlardır. Yurtdışında dövizle yapılan işlemlerde kart sahipleri serbestçe harcama yapma ve bankalar nezdindeki hesaplarında döviz bulundurma serbestliğine ulaşmışlardır " (130).

" 3182 Nolu Bankalar Kanunu Yönünden Kredi Kartı ve Uygulaması, Durum İncelemesi:" (131).

" Bankalar kredi kartı sahiplerine kredi kartı tahsis ettiklerinde , banka nezdinde herhangi bir mevduat hesabının bulunmaması, veya işyerinde kredi kartı kabul ederek mal veya hizmet satan üyeişyeri ile banka arasında üyeişyeri anlaşması yapıldığında bu işyerinin banka nezdinde herhangi bir mevduat hesabının mevcudiyetinin bulunmaması ,"(132)

-
- (128) Dai, Ş.Hülya, a.g.t., s.98
 (129) Dai, Ş.Hülya, a.g.t., s.99
 (130) Dai, Ş.Hülya, a.g.t., s.99
 (131) Dai, Ş.Hülya, a.g.t., s.100
 (132) Dai, Ş.Hülya, a.g.t., s.100

" Kredi kartı sahibine imzalatılan satış veya hizmet belgeleri (Slıp) yasal mevzuat bakımından "Menkul Kıymet" (Bankalar Kanunu 33 mad. ve Sermaye Piyasası Kanunu 3b.mad) , Kıymetli Evrak (Türk Ticaret Kanunu 557,558 mad) veya "Kambiyo Senedi" (T.Tic.Kanunu Mad.583-742) sayılmadığı bu kanunlarda kredi kartının yer almaması ve kredi kartı ile ilgili herhangi başkibir kanun maddesi veya kanun hükmünde kararname ve tebliğin mevcudiyetinin olmaması sebebi ile, Bankalar Kanununun 45. maddesine göre kredi kartı açık kredi niteliği taşımakta olup şekil şartına bağlıdır. Yurtdışında yapılan harcamalar karşılığı ödemeler döviz olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle açık döviz kredisi söz konusudur " (133).

" TC.Merkez Bankasının 16.07.1984 sayılı kararına göre Sermaye Hareketleri uygulamasına ait hükümler belirlenmiştir. Yurtdışında yerleşik özel kişilere kredi veya döviz kredisi verilebileceğine dair herhangibir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle yurtdışında yerleşik kişilere açık kredi veya açık döviz kredisi verilebilmesi mümkün olmamaktadır "(134)

- Türkiye'de kartlı sistemin yasal mevzuat içerisine alınmasının gerekliliği :

Dünya'da ki kredi kartlarının ve diğer kartlı sistem içerisinde yer alan plastik kartların çok yaygın bir şekilde kullanılır ve kabul görür olması, Türkiye 'nin de buna paralel olarak açık para politikaları ve liberal ekonomik görüşler ile 1980 'lerden sonra kartlı sistemlerde önemli aşamalar kaydetmesi nedenleriyle mutlak surette bir kanuna tabi olması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Sistemde yer alan bankalar ve mali kuruluşlar müşterilerine kredi kartı verirken bir sözleşme yapmaktadırlar. Bu sözleşme metni her banka veya mali kuruluşun kendi inisiyatifinde ve sonradan kart sahibi şahıs veya şirket ile banka arasında doğabilecek ihtilaflara, kredinin geri dönmemesine ve sahtekarlık, dolandırıcılık gibi problemlerle karşılaşılabilceğinden bankanın zararının temini veya zararın minimize edilmesi için bankalar tarafından çok önemle hazırlanmaktadır.

Bankaların kart sahibi ile yaptıkları bu sözleşme neticesi şahıslara veya şirketlere kredi kartı verilmek sureti ile açık kredi temin edilmektedir. Kredi kartının bellibir provizyon limiti olup aylık banka tarafından tanınan bu limiti işyerleri floor (provizyon almakta zorunlu oldukları limit) limitinin altında harcama yapmak sureti ile çok fazla aşabilmeleri mümkündür. Böyle bir durumda banka şahsın kredi kartını iptal ederek borcun tamamının ödenmesini ister. Borcun ödenmesinde gecikme söz konusu olursa idari ve kanuni takip işlemlerini başlatır.

(133) Dai, Ş.Hülya, a.g.t., s.101

(134) Dai, Ş.Hülya, a.g.t., s.102

Banka ve kredi kartı sahibi arasında oluşan ihtilaflarda mahkemelerde sorun çıkmaktadır. Kredi kartı mefhumunun yasal mevzuat içerisinde yer almaması; buna karşılık Türkiye'de kredi kartlarının ve diğer plastik kartların yaygın kullanımı sahtekarlık ve dolandırıcılık sonucu haksız kazanç elde ederek bankaların paralarını (kredi kartı ile açılan kredinin geri dönmemesi) tahsil edememelerine, mahkemelerdeki davaların hızlı sonuçlandırılmasını engellemekte ve verilen cezalar yetersiz kalmaktadır.

Türkiye'de kredi kartı kullanan kart sahiplerinin yurtiçinde gerçekleştirmiş oldukları işlem adetleri ve üye işyeri ciroları bakımından ekonomide büyük ve yaygın bir kullanım alanına sahip olduğu görülmektedir. Sistemin kanuni bir dayanak noktasının olması ile sahtekarlık ve dolandırıcılıklara, caydırıcılık yönünden engel olunacaktır. Grafik 10 ve Grafik 11.

Kartlı ödeme sistemi ile ülkeye getirilen net döviz tutarı yıllar itibarı ile Grafik 12'de gösterilmiştir.

Kartlı Ödeme Sistemi Yasaları: (135)

- Kredi kartı sahtekarlık dolandırıcılığı bir tüketici koruma sorunu değil, cezai müeyyide gerektiren bir suçtur.

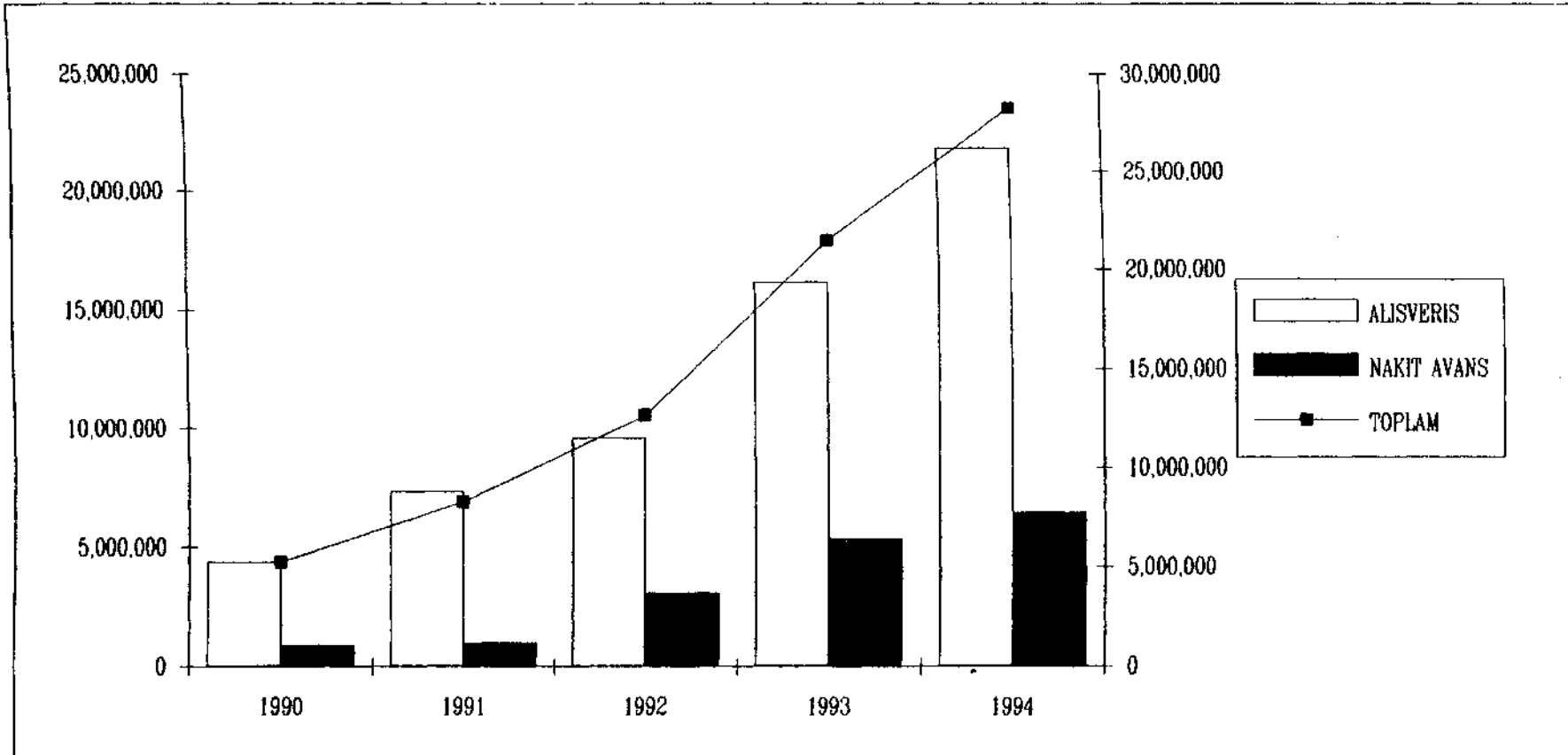
Gelişmiş ülkelerde kredi kartı sahtekarlık dolandırıcılık olaylarında:
Fransa: 7 yıla kadar hapis veya 600 - 900.000 USD arası para cezası

İtalya: 1-5 yıl arası hapis cezası ve 600.000 - 3.000.000 Lire arası para cezası

ABD : 10-20 yıl arası hapis cezası ve/veya 10.000 - 100.000 USD para cezası veya suç işleyerek elde edilen kazancın iki katıdır.

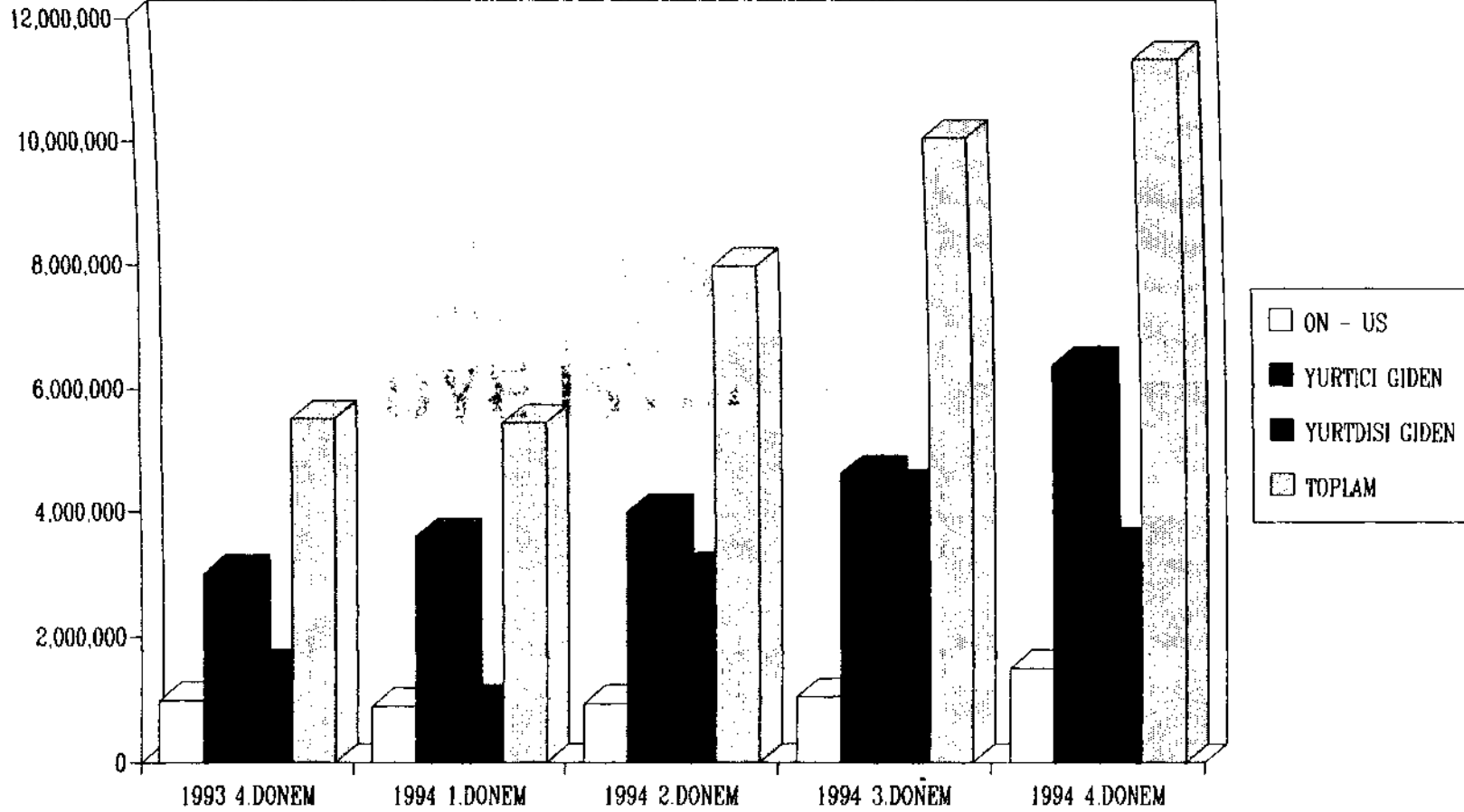
Türkiye: Sahte veya gerçek kart ve belgelerle yapılan dolandırıcılıklar için cezalar suçun tanımına göre 3 aydan 3 yıla kadar hapis cezası, 10 milyon TL - 100 milyon TL arası ağır para cezası verilmektedir. Suçun birden fazla kişi tarafından işlenmesi durumunda cezalarda artış söz konusudur.

KREDİ KARTI HAMİLLERİNİN YURTICİNDE GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ İŞLEM ADETLERİ

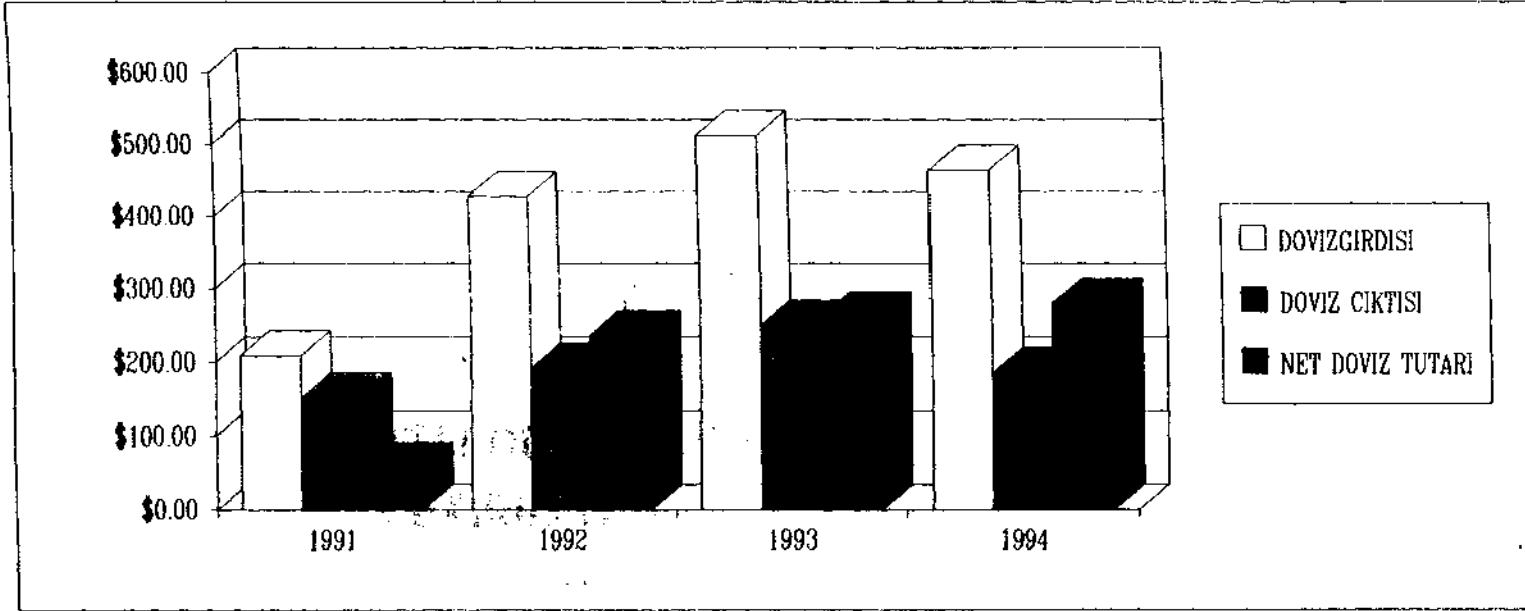
KAYNAK: Kredi Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Bankalararası Kart Merkezi AŞ.(BKM AŞ.)
Nisan 1995, s.42

UYE İSYERİ CIROSU

KAYNAK: Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Bankalararası Kart Merkezi AŞ. (BKM AŞ)
Nisan 1995.s.18

KARTLI ODEME SISTEMI ILE ULKEYE GETIRILEN NET DOVIZ TUTARI (MILYON USD)

G R A F İ K (12)

KAYNAK: Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Bankalararası Kart Merkezi AŞ.
(BKM AŞ), Nisan 1995, s.41

Türkiye'de de kartlı sistemle ilgili hukiki altyapının oluşturulabilmesi için çalışmalar yapılmaktadır: (136)

1993 yılında Türkiye Bankalar Birliği Başkanlığında komite kurulmuştur. Bu komitede yer alan üyeler:

- T.İş Bankası A.Ş.
- T.Vakıflar Bankası T.A.O.
- Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Türkiye'de Kartlı Ödeme Sistemi ile İlgili Yasa Tasarısında Yer Alan Maddeler:

- Kartlı ödeme sistemleri terminolojisinin tanımlamaları
- Kart ihraç etme hakkının verilmesi ile ilgili kuralların tanımlanması, kartların işlevini, verilişini, gönderilmesini, şifrelerin amacını, sözleşmeleri, feshinin kurallarının belirlenmesini ve tüzel kişilerden alınması gereken hesap özeti uygulamasına esneklik getirilmesini
- Elektronik işlem kayıtlarını ve microfilm yada microfişlerin delil teşkil eden kayıt olarak kabul edilmesini
- Satış belgesi ve kartların sahte üretimi ile ilgili cezalar
- Gerçek kart ve belgelerle yapılan dolandırıcılıklar için cezalar
- Kart hamilleri ve işyerleri hakkında bankaların bilgi paylaşımına verilmesini (Bankalar Kanunu 83.madde ile engellenen bilgi paylaşımı) sözleşme, satış belgesi, hesap özeti, vergi muafiyetini
- Dövizli işlemlerde limit muafiyetini kapsamaktadır.

BÖLÜM II- TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇERİSİNDE KARTLI SİSTEM

a) KARTLI SİSTEMİN EKONOMİYE GETİRDİĞİ FAYDALAR :

Dünya' da ve 1980 'li yıllardan sonra Türkiye 'de büyük gelişme gösteren kredi kartları bankalar ve mali kuruluşların bilgi işlem sistemlerindeki teknolojik gelişme paralelinde yaygınlaşmıştır.

Kartlı ödeme sisteminde bankaların , üye işyerlerinin , kart sahiplerinin ve bunların yanında ülke ekonomisinin sağladığı faydalar söz konusudur. Yurtdışından gelen turistlerin kredi kartlarını yaygın bir şekilde, Türkiye'deki işyerlerinde kullanması döviz girdisi bakımından ulusal gelir elde etmemizi sağlamaktadır. Bu döviz girdisi işlemlerinin satış işleminin yapıldığı günlük resmi kur üzerinden yapılması, kayıtdışı döviz bozdurma işlemine de yol açmayacaktır. (Grafik 11 ve Grafik 12)

Türkiye' deki bankalarda, dünya bankacılık sektöründe olduğu gibi küçük tasarruf sahiplerine yönelmişlerdir. Böylelikle bireysel kredi, tüketici kredisi olarak bankaların müşterilerine sundukları portföy içerisinde kredi kartları da önemli bir yer tutmaktadır. Kredi kartı sahiplerinin, kredi kartlarını kullanmaya başlamaları ile banka ile bir mevduat ilişkisinin ortaya çıkması ve banka nezdinde vadesiz TL ve/veya Döviz hesabının bulunması bankalardaki mevduatların büyümesine yol açmaktadır. Ayrıca ATM ve borç kartlarında da durum bu şekilde olup kart sahibi günün her saatinde ATM'lerden nakit kullanabilmekte veya borç kartı ile hesabındaki parasını üye işyerlerinden alışveriş yapmak sureti ile kullanabilmektedir.

Bankalar ve kart veren kuruluşlar üye işyeri anlaşması yapmak sureti ile kart sahiplerinin kartlarının kullanım alanlarını genişletmektedir. Artan üye işyeri sayılarının yanı sıra ATM makinalarının bankaların anlaşmaları sonucu ortak kullanılabilmesi ile daha geniş kredi kartı müşterisine hizmet verebilmektedirler. Üye işyerlerinin yaptıkları satış belgelerini bankaya ibrazları halinde üye işyerlerinin banka nezdindeki hesaplarına alacak kaydedilmekte olup bu hesaplar banka nezdinde olduğu için banka tarafından plase edilebilme imkanı yaratmaktadır.

Kredi kartı ile kart sahibi kısa vadeli faizsiz kredi kullanmaktadır. Hesap kesim tarihi itibarı ile ödenmesi gereken borç kart sahibi tarafından geciktirildiğinde ve/veya kredilendirildiğinde bankalar faiz geliri elde etmektedirler.

Ayrıca bankalar yıllık kart aidatı ve yenileme kartlardan belirli bir yenileme ücreti almaktadır. Bankalar üye işyerleri ile yaptıkları anlaşmalar ile bu işyerlerinden komisyon geliri de elde etmektedirler. Bankaların elde ettikleri gelirlerden biri de nakit çekimden aldıkları nakit çekim avans komisyonlarıdır. Nakit ödeme yapılan kart hamili yabancı ülke kartına sahipse ve Türkiye'de ki bir bankadan nakit kullandığında, Türkiye'de ki nakit kullandıran banka, yurtdışındaki uluslararası kredi kartı kuruluşundan komisyon geliri sağlamış olur.

Kredi kartları , tüketici kredisinin bir fonksiyonu olmanın yanısıra kart sahiplerine sağladığı ekonomik fayda ve ticari itibarın yanısıra ülke ekonomisine canlılık kazandıran bir kalkınma aracıdır.

Kredi kartı sahipleri peşin paraya ihtiyaç duymadan ve nakit darlığı sıkıntısına girmeden harcama yapabilme serbestliği sayesinde tüketimde artış meydana getirecektir. Bankaların sağladığı kredibilite sayesinde tüketimdeki artış sanayideki üretimi canlandıracak ve milli gelirimizin artmasına neden olacaktır.

Türkiye 'de vadesiz mevduata bankalar tarafından ödenen faiz ,kredi kartı mevduat hesaplarında işletilmediğinden bankalar açısından fayda sağlamakta, bankaların kredi kartı hesaplarındaki alacak bakiyelerini, faiz ödmeden plase ededilmelerini kolaylaştırmaktadır.

Kredi kartlarının toplumda yaygın kullanımı para arzının daha güçlü kontrolünü sağlarken para kullanımının azalmasına neden olacağından banknot kullanımını azaltacaktır. Banknot basma maliyetlerinin azalması , banknot kağıdı ithalatının azalmasına yol açacağından bu yoldan kaybedilmekte olan döviz kaybımızı minimize edecektir. Kredi kartı kullanımının artması TC.Merkez Bankası'nın banknot basımından dolayı kara geçmesini sağlamış olur.

Paranın bir sene içerisindeki , ortalama olarak el değiştirme sayısına paranın tedavül hızı denir. Paranın tedavül hızı insanların ellerinde değerlendirmedikleri, yastık altında bekleyen paralarıyla alakalıdır. İnsanlar ellerindeki paranın tamamını harcarsalardı paranın tedavül hızı çok büyük olurdu. Paranın elde tutulması tedavül hızının azalmasına neden olmaktadır. Bankalar plastik kartlar ile insanların ellerinde atıl şekilde paranın kalmasını engellemektedir.

Banka ve kredi sisteminin gelişmesi, insanların ellerinde para tutma isteklerinin azalmasına neden olmuştur. Kredili kredi kartına sahip bir kişi günün her saatinde bankadan borç alabilmektedir. Kredi kartları insanlara borç alma kolaylığı sağlamaktadır.

Çek ve havale yoluyla yapılan ödemelerde para bir elden diğerine çabuklukla geçerek paranın tedavül hızına etki yapar. Kredi kartlarında da durum bu şekilde olup alışveriş yapan kredi kartı hamili ile üye işyeri arasındaki satış belgesinin imzalanmasından sonra para el değiştirmiş olur.

Kredi kartı kullanımı toplam talebi arttırmaktadır. Artan talep, üretim kaynaklarının müsait olduğu durumda üretimi arttırır buna bağlı olarak da istihdam artar. Enflasyonun olduğu durumlarda artan talep, fiyatları yükselterek enflasyonun daha yükselmesine sebep olur. Kredi kartlarının ekonomide bir hareketlilik ve talepde artış sağlayacağı açıktır.

Kredi kartlarının yaygınlaşması yeni iş alanlarının açılmasıyla istihdama olumlu etki yapabilir.

b) KARTLI SİSTEMİN EKONOMİYE GETİRDİĞİ OLUMSUZLUKLAR :

Kartlı ödeme sisteminin ekonomiye getirdiği faydaların yanısıra bir takım olumsuzluklarda yaratması söz konusudur.

Kredi kartları ile bankaların açtığı kredi sonucu borçlanma imkanı yaratması ile toplam talebin artmasına yol açar. Eğer ülkedeki fiyat istikrarsızlığı üretim yetersizliği-talep fazlalığı yönü ağır basan ve talep enflasyonu olarak tanımlanabilecek bir seyir arz ediyorsa sektörde kredi kartı sayılarının artması enflasyonu arttırıcı etki yapabilir. Enflasyonun özelliği maliyet ve ithalat ağırlıklı bir şekilde ise bu etki zayıflar. Enflasyon düşme eğilimi gösterebilir.

Kredi kartları toplumdaki gelir grupları arasındaki adaletsizlikler sebebi ile sosyal problem ve huzursuzluklara neden olabilir. Kredi kartı ile yapılan alışverişlerde biliniçsiz şekilde yapılabilecek harcamaların göstermelik tüketime yol açabilmesi söz konusudur.

Kredi kartları ile bankalar müşterilerine kısa vadeli kredi kullandırmaktadırlar. Kredi kartı hamili, kredi kartı borcunu kredili ödemek sureti ile bankaya belli bir faizi de bereberinde öder. Kredi kartı hamili kredi kartı kullanmak ile kartını üye işyerine ibraz ettiğinde kendisinin bir bankanın garantörlüğü altında kredi sahibi olduğunu ve bankanın kart sahibine belirli bir limit dahilinde kredi açtığını ifade etmiş olur. Bu açılan kredinin bankaya geri ödenmemesi bankanın kredi riskini oluşturur.

Banka açısından kredi kartından kaynaklanan kredi borcunun geri dönmemesi bankanın kaynaklarının kullanımı ve yeni kredi açabilme durumunu gözden geçirmesine ve kart verirken şubelerinin ve kredi kartı merkezlerinin daha dikkatli ve borcunu geri ödeyebilecek şahıs veya şirketlere kart verilmesi hususunda uyarmasına neden olacaktır.

Tüketici kredi fonksiyonlarından kredi kartları borçlarının tahsisinde banka açısından güçlüğe düşülmesi ve/veya tahsil edilememesi kredi kayıplarına neden olarak global anlamda ekonomik zararlara neden olmaktadır.

Kart kullanıcılarının ve kredi kartı sisteminin yaygınlaşması bankalardaki rezerv nakitlerin uzun vadeli kredilerden çok kısa vadeli kredilere kaymasına neden olarak, orta ve uzun vadeli kredilerde azalmaya neden olabilmektedir.

Kartlı sistemlerle ilgili işlem yapan insanlara özellikle üye işyerlerindeki satış yapan şahısların konu ile ilgili eğitilmeleri son derece önem arz etmektedir. Bankalar kredi kartını iptal ettiği şahısları BKM AŞ. BUL listeleri aracılığı ile bütün işyerlerine ulaştırmaktadır. Fakat üye işyerlerinde (özellikle POS olmayan işyerlerinde) ki satıcıların bu listeleri kontrol etmeden iptal kartlara yaptıkları satış işlemleri banka açısından mali zarara yol açmaktadır.

Kartlı ödeme sistemlerinin ekonomiye getirdiği en büyük olumsuzluk veya yük kredi kartı sahtekarlık/dolandırıcılıklarıdır. Türkiye'de henüz kredi kartı ile ilgili bir yasanın olmaması kötü niyetli kişilerin avantajı olmakta ve sistemle ilgili kart veren banka ve finansal kuruluşların dezavantajlı duruma düşürmektedir.

Kartların sahtekarlık ve dolandırıcılık amaçları ile kullanılmaları neticesi beyaz kart sahtekarlığında bir işyerinin paravan şirket olarak kullanılması sonucu 1.600.000.000 TL'lik bir mali kayıp bir Türk bankası için söz konusu olmuştur. (137)

Kartlı sistemlerde kullanılan plastik kartların üretimi Türkiye'de yapılmamaktadır. Kartlar yurtdışından ithal edilmekte olduğundan bir döviz kaybı söz konusu olup kart üretim teknolojisinin Türkiye'ye getirilmesi yaygın olarak kullanılmakta olan ve gün geçtikçe artan kart talebi karşısında, kart üretiminin Türkiye'de yapılabilir olması döviz harcamalarımızın minimuma indirilmesini sağlayacaktır.

c) KREDİ KARTLARI İLE BANKALAR VE FİNANSAL KURULUŞLAR TARAFINDAN KULLANDIRILAN KREDİLERİN GERİ DÖNMEMESİ VE EKONOMİDE YOL AÇTIĞI MALİ KAYIPLAR :

Kredi kartları bankalar ve finansal kuruluşlar tarafından kart talebinde bulunan şahıs/shahıslarla imzalanan başvuruformu veya üyelik sözleşmesi ile bir kefil ile veya kefilsiz olarak açılan kısa vadeli kredidir.

Bu kısa vadeli kredi , kredi kartı sahibinin satın aldığı mal veya hizmet tutarının 30 - 40 gün arasında bir süre içerisinde parayı faizsiz olarak kullanabilmesini sağlayan bir sistemdir.

Kötü niyetli sahtekarların ve kredi kartı borcunu ödeme gücünü kaybetmiş şahısların kredi kartı borçlarını ödememeleri bankaların/finansal kuruluşların para, işgücü, zaman kayıplarına sebep olmaktadır. Kredi kartından dolayı yaygın kullanımı ile batık paraların finanse edilmesi bankalar açısından zor olmaktadır. Kredi kartı limitleri kontrol dışı olduğundan (limit altı harcamaların yapılabilmesi sebebi ile) banka tarafından tanınan aylık limitin çok üzerinde harcama yapılabilmektedir.

1 Ocak 1995 - 30 Haziran 1995 dönemine ait BKM üyesi kuruluşların kartlı ödeme sistemleri ile ilgili istatistikî bilgileri şöyledir:(138)

KREDİ KARTI SAYILARI (30.06.1995 İtibarı ile) :

KREDİ KARTI TİPİ: YURTIÇİ KARTLAR:	ULUSLARARASI KARTLAR:	TOPLAM:
VİSA KARTI	406.047	1.124.293
MASTERCARD KARTI	45.847	197.893
DİĞER KARTLAR	57.598	36.711
TOPLAM	509.942	1.358.897

II.Dönem sonu itibarı ile (1 Ocak - 30 Haziran 1995) Türkiye 'de Türk ve yabancı kredi kartlarıyla işyerlerinde 16.512.474 adet işlem yapılmış ve bu alışverişlerin toplam tutarı 32.520.483 milyon TL olmuştur. Neticeler 1994 yılı aynı dönem ile karşılaştırıldığında işlem sayılarında %51.07 'lik bir artış, alışveriş ciro toplamında %48.56 'lık bir gelişme sağlanmıştır.

(138) II.Kredi Kartları Güvenlik Semineri Notları, a.g.s., s.17

Aynı dönemde, Türkiye 'de kredi kartları konusunda faaliyette bulunan bankaların çıkarttıkları kredi kartları ile yurtiçi ve yurtdışında 19.546.697 adet işlem yapılmış ve bu işlemlerin toplam tutarı 38.931.772 milyon TL olmuştur. Neticeler 1994 yılı aynı dönemi ile karşılaştırıldığında %37.65 'lik , ciro toplamında ise %46.16 'lık bir artış sağlanmıştır. Türkiye'de çıkarılan kredi kartları ile BKM üyesi banka şubelerinden ve ATM 'lerden 9.378.991 milyon TL nakit kredi kullanılmıştır.

Aynı dönemde, yabancı bankalara ait kredi kartları ile ülkemizde 1.591.516 adet işlem yapılmış ve bu işlemlerin toplamı 9.473.712 milyon TL olmuştur. Kartlı ödeme sisteminde yapılan işlemler sonucunda üyelerimizin katkıları ile ülkemize 108 milyon USD döviz girdisi sağlanmıştır. (Grafik 10, Grafik 11, Grafik 12)

TABLO .4.

ATM VE POS'LARDA KULLANILAN BANKA KART SAYILARI
(30.06.1995 İtibarı ile):

BANKA KARTI TİPİ :	BANKA KART ADETLERİ:
Electron (Visa)	632.600
Plus (Visa)	430.776
Electron ve Plus (Visa)	1.386.042
Cirrus ve Maestro (Mastercard)	1.360.676
Bankalarımıza ait kendi logolarını taşıyan kartlar	7.603.851
TOPLAM	11.413.945

Kaynak: BKM AŞ., Bilgi Bülteni, Temmuz 1995

BANKA KARTI: Bankadaki bir vadesiz hesaba bağlı ve bağlı olduğu hesabın kullanılabilir bakiyesi kadar otomatik vezne (ATM) ve satış noktası terminallerinden (POS) mal ve hizmet alma ve/veya para çekme, bakiye öğrenme gibi hizmetleri kullanma olanağı veren ödeme kartlarıdır.

Türkiye 'de 1 Aralık 1994 tarihinde başlayan " Alışverişte Banka Kartı " uygulaması ile işyerlerinde alışveriş yaparken bu hizmetten yararlanan bankalarımızın çıkarttıkları banka kartlarının , ödeme aracı olarak kabul görmesine imkan tanınmıştır.

Türkiye 'de 30.06.1995 itibarı ile otomatik vezne makineleri (ATM) sayısı 4.301 dir. İşyerlerinde kullanılan satış noktası terminalleri (POS) 20.879 adede ulaşmıştır.

Türkiye 'de bu kadar yaygın kullanım alanı olan ve ciro bakımından küçümsenemeyecek bir potansiyele sahip kartlı ödeme sistemi ile ilgili mali kayıplar sisteme ve Türk ekonomisine zarar vermektedir. Kartlı ödeme sistemi ile ilgili mevzuatın özellikle kredi kartlarıyla yapılan dolandırıcılık/sahtekarlığın boyutlarını gösterecek şekilde Türkiye Bankalar Birliği 'nin ve TC.Merkez Bankasının denetimleri ile bankalar ortak hareket ederek zararlarını minimuma indirmeye çalışmalıdırlar.

Yukarıdaki rakamların kapasitelerine bakıldığında kartlı işlemlerin görünmeyen kalemler içerisinde yer almasının ve hukuki dayanak noktalarının olmaması ekonomik ve hukuksal anlamda tutarsızlıklara ve karışıklıklara neden olmaktadır.

ç) KREDİBİLİTENİN KÖTÜYE KULLANIMI :

Bankalar kredi kartı vermek sureti ile kart sahiplerine kredi kullandırmaktadırlar. Bankaların diğer kredi çeşitlerindeki aradıkları şekil şartları genellikle kredi kartı düzenlenirken söz konusu olmamaktadır.

Banka kredi verirken belli bir miktar kredi söz konusu olup bunun nakit kredi mi, veya teminat mektubu şeklinde mi kullanılacağı, veya tükeci kredisi verirken , verilecek kredinin miktarı ve geri ödeme koşulları ve faizi, ayrıca taksitleri belirlidir. Fakat bankalar kredi kartı verirken daha önce mevduat veya kredi konularında banka ile hiç çalışmamış , bankanın müşterisi olmayan kişilerde kredi kartı verebilmektedirler.

Kredi kartı verirken bankanın kart verdiği şahıs veya şirketlere bir kredibilite tanıdığı ve riski paylaştığı göz önüne alınmalıdır. Kötü niyet ve bankayı dolandırmak amacı ile kart alan şahıslar veya hiç böyle bir niyet taşımadan kredi kartı aldıktan sonra ödeme zorluğu içerisine düşen kart sahipleri bankanın kendilerine tanıdığı kredi kolaylığı ve imkanını zedeler. Bu nedenle bilgi bankaları TC.Merkez Bankası nezdinde oluşturulmalıdır. Diğer bankaların bu şekilde dolandırılmalarını engellemek için bilgi akış sistemi oluşturulmalıdır.

Halen kullanılmakta olan Merkez Bankası negatif risk geri bildirim sistemi yeterli olmamaktadır. Çünkü bu sistem güncel değildir. Daha aktif ve bankaların birbirleri ile rahatlıkla bilgi alışverişinde bulunabilecekleri şekilde Bankalar Kanunu maddelerinde değişiklik yaparak hukuksal alt yapı oluşturulmalı ve Bankaların kredi kartı ile kredi açabilmeleri ekonomik ve hukuksal yönden rantabl hale getirilmelidir.

d) KREDİ KARTLARININ HUKUKİ BİR ALT YAPISININ OLMAMASINDAN KAYNAKLANAN ZARARLARIN MİNİMİZE EDİLEBİLMESİ İÇİN KULLANILACAK OLAN GÜVENLİK ARTTIRICI ÖNLEMLERİN ÖNEMİ :

Kredi kartlarının Türkiye 'de yaygın şekilde kullanılmasının yanı sıra yasal mevzuat içerisinde tanımının olmaması suç unsuru olarak nitelendirilecek olayların vuku bulması hususunda izlenecek yolun içtihatlarla bağlı olması sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Toplumda ki görüş "suç var ceza yok" (139) ve "kredi kartı kapışkapış" (140), "kartlı hayat oh ne rahat" (141) şeklinde çeşitli gazete sütunlarından yayınlanmak sureti ile halkın kredi kartı uygulamaları hakkındaki fikrini ortaya çıkarmaktadır. Bu şekildeki yayınlar kredi kartının Türkiye 'deki ekonomik yaşama ne kadar önemli oranda girdiğini çarpıcı bir şekilde göstermektedir.

Kredi kartlarının kötüye kullanımı ve sahtekarlık/dolandırıcılık maksadı ile kullanılması nedeni ile suç teşkil edecek durumların ortaya çıkması halinde konunun ceza hukuku yönünden düzenlenmemiş olması bazı kuşkuyla yol açmaktadır. Ceza hukukunda "kanunsuz suç olmaz" ilkesi geçerlidir. Halbuki kredi kartı bakımından aşağıda verilen bir kaç örnekte de görüleceği üzere bunların yasada bir suç olarak düzenlenmediğini ortaya koyar.

- Kredi kartı kullanmakta olan bir kişinin kartının geçerlilik süresinin geçmesi durumunda, yeni kartın eline ulaşmaması veya kartın banka tarafından gönderilmemesine rağmen geçerliliği dolan kartın üye işyerinin fark etmemesi varsayımı ile kart hamili tarafından kullanılmaya devam etmesi halinde olay bir suç mudur?

- Bir kredi kartının yolda bulunması veya çalınarak kartın arkasında bulunan kart hamilinin imzasının taklit edilerek kullanılması halinde böyle bir olay dolandırıcılık mı? sahtekarlık mı? cezası nedir ?

- Çok yaşanan kötüye kullanım olaylarından biri kredi kartının üyeişyerince boş harcama belgesi düzenlenmesi sureti ile kredi kartı hamilinin kartını kendi iradesi dışında kullanmaktır. Bu acaba hangi suç kapsamına girecektir?

(139) Ekonomik Panorama Dergisi Mayıs 1990

(140) Sabah Gazetesi 28 Ocak 1990

(141) Ekonomik Panorama Dergisi Mayıs 1990

Kartlı sistemin işleyişinde, kredi kartı ile ilgili yasal düzenlemelerin sisteme büyük katkısı olacaktır. Ceza hukuku bakımından mutlaka bir hukuksal düzenlemeye gereksinim vardır. Konu ile ilgili yaşanan bir örnek vermek istersek :

" TC. İzmir Asliye Ceza Mahkemesinin davalı kart hamili aleyhine almış olduğu karar şu şekildedir: "(142)

"

DAVACI : K.H.
KATILAN : Bankası
SUÇ : Dolandırıcılık
SUÇ TARİHİ : 04.02.1994 - 07.02.1994
KARAR TARİHİ: 06.03.1995 " (143)

" Sanık hakkında kamu davası açılmış olmakla birlikte mahkemece yapılan açık yargılamasında alınan karar sonunda: Sanığın başvurusu üzerine bankası tarafından kendisine 06.11.1992 tarihinde son kullanma tarihi 1994 yılı kasım ayı olan 3 milyon TL limitli kredi kartı verildiği, sanığın kredi kartını alışının üzerinden kısa bir süre geçmesinden sonra borcunun limitin çok üzerinde ve 55.677.356 TL 'sına bali olması üzerine katılan banka tarafından kendisine 27.11.1992 tarihinde borcun tamamını ödemesi ve kartı iade etmesi için ihtarname gönderildiği, borcun ödenmemesi sonucu bankaca ... İcra Müdürlüğünün ... esas sayılı dosyasıyla ihtardan sonra oluşan borçları da kapsayacak şekilde , 70.171.323 TL 'lık alacak için takip yapıldığı, sanığın bu durumu bilmesine ve kartın iptal edilmesine rağmen aradan uzun süre geçtikten sonra kendisinin iade etmediği kartı kullanarak müştekinin iki kez işyerine giderek kartı göstermek sureti ile ve halen kart geçerliymişçesine 2 milyon liralık alışveriş yaparak onu dolandırdığı, bankaca bu paranın müştekiye ödenmediği anlaşılmıştır "(144)

" Sanık her ne kadar borç limitini aştığının farkına varmadığını savunmuş ise de, kartı almasından itibaren çok kısa süre içinde 3 milyon liralık borç limiti karşılığı 55.677.356 TL 'lık borç yaptığının kendisi tarafından farkına varılmamasının mümkün olmaması ve ayrıca gerek bankaca çıkarılan ihtarnamenin noterlikçe kendisine tebliğ edilmiş oluşu, gerekse icra takibi nedeniyle olaydan haberdar bulunduğu anlaşılmaması nedenleriyle bu savunmasına itibar olunmamıştır " (145).

Kart hamili ve bankayı kötü niyetten doğacak işlemlere karşı koyacak yasa ve mevzuat eksikliği var. Ceza hukukundaki özellikle kredi kartlarına ilişkin eksiklikler ve belirsizliklerin giderilmesi gerekmektedir.

-
- (142) BKM AŞ., Bilgi Bülteni, Nisan 1995
(143) BKM AŞ., Bilgi Bülteni, Nisan 1995
(144) BKM AŞ., Bilgi Bülteni, Nisan 1995
(145) BKM AŞ., Bilgi Bülteni, Nisan 1995

Türkiye 'de bankacılık ve bununla ilişkili ticaret hukuku, ceza hukuku, bu hukuk alanlarında bireysel bankacılıktaki gelişimi karşılayacak düzenlemelerin bir an önce yapılması , yani düzenli alt yapıdan önce, hukuki yapıda eksiklik bulunmaması gerekmektedir.

Bankaların kartlı sistem teknoloji alt yapılarına yatırım yapmaları ve bunun gün geçtikçe yüksek boyutlara ulaşması , kredi kartı kullanımının yaygınlığı hukuki yapıdaki eksikliklerin acilen tamamlanmasını gerektirmektedir.

Milyonlarca satış işleminin dayanağı olan harcama belgesinin , bankaların kredi kartından kaynaklanan gecikmiş alacağını takip için harekete geçtiğinde hukuki olarak bir tanımının bulunmaması nedeni ile zorluklarla karşılaşmaktadır.

I.Grup, III.Bölümde de anlatıldığı üzere teknolojik olanaklar ile kredi kartı sisteminde oluşabilecek sahtekarlık/dolandırıcılıklar tesbit edilmektedir. Fakat bu tesbitin yapılabilmesi, durumun banka veya kart veren mali kuruluş tarafından anlaşılmasına kadar geçecek süre içerisinde oluşacak mali kayıpların kanuni yaptırımlar ve cezaların Türk yargı sisteminde tanımını bulması ile caydırıcı olacaktır.

SONUÇ :

Bankalar ve mali kuruluşlar , özellikle orta gelirli tüketicilerin ve küçük tasarruf sahiplerinin finansal hizmetlerden faydalanmalarını sağlamak için sürekli rekabet içerisinde hareket etmektedirler. Bir çok bankanın finansal piyasalarda yer alması sayesinde sunulan ürün ve hizmetlerin fiyatları çeşitlilik göstermektedir.

Bankaların müşterilerine sundukları ürün yelpazesi içerisinde ; kredi kartları, borç kartları, ATM kartları kısaca banka kartları/plastik kartların Türkiye 'de yaygın şekilde kullanılması nedeni ile hukuksal kuralların oluşumu aciliyet kazanmıştır.

Kalkınma süreci içinde tüketici finansmanı, yatırımların ve üretimin finansmanı kadar önemlidir. Bu kurumsal gerçek ; mali piyasaların ekonomiye iyi hizmet edebilmeleri için, mali piyasalarda oluşan paranın maliyetinin , hem yatırımların karlılıklarını, hem de tüketicilerin her zaman tercihlerini yansıtmalarını gerektirir. Belirli bir faiz üzerinden üretim faaliyetleri için kredi bulunabiliyor ise, aynı koşullarla tüketim gereksinimlerini karşılamak için de kredi bulunabilmelidir. Refahın yaygınlaşması için bu zorunludur. Üretim de kendi başına bir amaç değil, refahın arttırılması için bir araçtır. Bu açıdan bakıldığında, hem üretim hem tüketim kredileri refahın arttırılmasında önemli araçlardandır. Gelişmiş ülkelerin en önemli özelliği de, bu gerçeği kabul edip mali piyasaların bu yönde gelişmesini teşvik etmiş olmalarıdır.

Bankalar kredi kartı kullandırmada çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Ülkemizde bu konuda ki altyapı eksikliği hala kendisini hissettirmektedir. Bankalar Kanunu 'nda tacir olamayanlara verilecek kredi miktarıyla ilgili getirilmiş olan sınırlamalar, kredi kartının Bankalar Kanunu 'nda tanımının yer almaması, karşılıksız çek ve protestolu senet kayıtları dışında talep sahiplerinin kredi değerlerinin saptanmasında kullanılabilecek bir bilgi bankasının olmaması, sahtekarlık/dolandırıcılık kayıtlarının Bankalar Kanunu 83 hükümlerine göre bankaların birbirlerini bilgilendirememeleri , yasal takip sürecinin uzun ve masraflı olması, kredi riskini sigortalayan bir sistemin bulunmayışı ve geniş bir kitlenin sosyal güvenlik kapsamı dışında oluşu veya kredi riskini sigorta sistemi ile teminat altına alacak hukuki düzenlemelerin de olmayışı kartlı sistemin sorunları arasındadır.

Bankalararasında kurulmuş merkezi bir istihbarat başka bir deyişle "Risk Santralizasyonu " mevcut değildir. Bir kredi kartı sahibi aynı maaş bordrosu ile aynı zamanda yada farklı zamanlardan birçok bankadan kredi alma imkanına sahiptir. Aylık ödeme planı (ekstre) geldiğinde borcunu öderken zorlandığında imdadına yetişecek bir diğer bankanın kredi kartı bulunmaktadır.

Dayanıklı ev tüketim malları piyasasına yıllardan beri büyük zararlar veren ve sayıları 30.000 kişiyi bulan kötü niyetli kişilerin isimleri bilgisayar yardımı ile bir kitapta toplanmıştır. Bu kitapçığın mahiyeti ticari kuruluşlardan taksitle alışveriş yapan ve borcunu ödemeyen insanların listelenerek satış yapan ticarethaneleri uyarmaktır.

Bankalar böyle bir sisteme sahip olmadıkları için kredi kartlarındaki bataklık oranı çok yüksektir. Kredi kartlarında bir bilgilendirme merkezine gerek duyulmaktadır. Böylelikle bireylerin ödeyecekleri kadar borçlanmaları kontrol altına alınarak, kredide bataklık oranı en aza çekilebilecektir. Riski en az indirilmiş bir sistemin , kredi maliyetlerinde bir ucuzlama getireceği kuşkusuzdur.

Bankalar tüketici kredisinin bir fonksiyonu olan kredi kartları ile , finansman hacimlerini genişletirken, bankacılığın temel prensibi olan risk yayma olayını gerçekleştirirler. Hizmetin yaygınlaşması sureti ile bankaların müşteri hacmini genişletmesi kredi kartının diğer bir avantajıdır.

Kredi kartları ile birlikte bankalar devamlı müşterilerine yeni bir hizmet sunarken , yeni müşterileri de bankalarına çekerler. Kredi kartı uygulamaları bankanın diğer hizmetlerinin de tanıtımına yardımcı olmaktadır. Bankalar bu yolla kendilerine getirisi olan ve karlı bir alan sağlarlar. Bankalar böylece gelişmiş teknolojinin arkasında kalmamış olurlar.

Kartlı ödeme sistemlerinin güvenli ve ülke ekonomisine yarar sağlayacak şekilde işlemesi için gerekli teknolojinin yanısıra mutlak suret ile hukuksal altyapının oluşması ve kredi kartı kavramının ve kartlı ödeme sistemi enstrümanlarının Bankalar Kanunu içerisinde yerini alması gerekmektedir.

T.Bankalar Birliği, TC.Merkez Bankası, BKM-AŞ.'nin ve bankaların ortak hareket ederek, kredi kartları ile ilgili hazırlanan yasa tasarısı üzerinde yapacakları çalışmalar sistemin günümüzde ve ileride artması olası sahtekarlık/dolandırıcılık olaylarının zararlarının minimuma indirilebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

K A Y N A K L A R

- Visa International S.A., "Member Education Visa", Eğitim Programı Notları, İstatistikleri, Londra 1995
- Visa International S.A., Operating Regulations, Visa Üye Uygulama Kuralları, Londra 1995
- Visa International S.A., Fraud Control Course, Dolandırıcılık, Sahtekarlık Kontrolü Seminer Notları, Londra 1993
- Visa International S.A., Faaliyet Raporu, 1993
- Mastercard International, Faaliyet Raporu, 1992
- Bankalararası Kart Merkezi AŞ. (BKM AŞ), Faaliyet Raporu, 1994
- Yapı ve Kredi Bankası AŞ, Faaliyet Raporu, 1989
- Kredi Kartları Seminer Notları, Türkiye Bankalar Birliği Eğitim Merkezi, Öğretim Görevlisi Arzu DALOKAY, İstanbul Ocak 1995
- Kartlı Ödeme Sistemleri Seminer Notları, Türkiye Bankalar Birliği Eğitim Merkezi, Öğretim Görevlileri BKM AŞ.yetkilileri, İstanbul Nisan 1995
- I.Kredi Kartları Güvenlik Semineri Notları, TC.İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, Interpol Daire Başkanlığı, İstanbul Emniyet Müdürlüğü ve BKM AŞ. yetkilileri, İstanbul 9-10 Haziran 1994
- II.Kredi Kartları Güvenlik Semineri Notları, TC.İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, BKM AŞ. yetkilileri, Ankara, 14-16 Haziran 1995

- Dai, Ş.Hülya, Türkiye'de Kredi Kartları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1987
- Bayraktar, İsmail Hakkı, Kredi Kartları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991
- T.İş Bankası Periyodikleri, İş Dünyası Dergisi, 1992
- Auriemma, J.Michael; Coley, Robert S., The Bankcard Business, Auriemma Consulting Group, INC., American Bankers Association, Washington D.C., 1992
- Broker, G., Competition in Banking, OECD Publications, Paris , 1992
- Elektronik Bankacılık ve Hukuk, Yapı Kredi Bankası Yayınları, 1992
- Türkiye'de Bireysel Bankacılık, Yapı Kredi Bankası Yayınları, 1992
- Groupment Des Cartes Bancaires "CB", Key Facts and Figures, Tanıtım Broşürü, Haziran 1993
- Verisoft Smartcard Sistemleri, SOLAIC, Tanıtım Broşürü, 1995
- Ekonomik Panorama Dergisi Sayı: Mayıs 1990
- Sabah Gazetesi, 28 Ocak 1990, Ekonomi Sayfası

EK 1

bh) VISA TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Acquirer : Nakit ödemeler de dahil olmak üzere, mal ve hizmet alımlarında banka kartı (Visa kart gibi) kabul edilmesi için işyerleri (oteller, mağazalar vs.) ile anlaşmalar yapan organizasyondur.

Acquisition : Issuer' lar için karthamili ve Acquirer' lar için işyerleri gibi yeni müşteriler kazanma. Pazarlama, başvuruları değerlendirme, müşteri ile anlaşma yapma gibi konuları kapsamaktadır.

Activation : Yeni kartları ile ilk harcamaları yapmaları için karthamillerini cesaretlendirme.

Activity File : Visa otorizasyon sisteminde (Base I) bulunan bilgisayar dosyası. Issuer' lar tarafından belirlenmiş ve bildirilmiş limitleri içerir. Bu limitler, Visa otorizasyonları Issuer adına verirken, kartların kullanımını kontrol eder. Bu limitlere parametre denir.

Advice Limit : Issuer tarafından belirlenmiş ve bildirilmiş USD tutarı. Visa Base I sistemi, bir otorizasyon istemini cevaplarırken, Advice Limitin altındaki tutarlar için sadece Exception File kontrolü yapılmaktadır.

Affinity Kart : Dernek, klüp, spor klüpleri ve profesyonel organizasyonlar gibi üye bazlı, kar-amaçsız organizasyonlar ile bir ilişki yaratıp, Visa kart basma.

Alias Member : VisaNet ile bağlantı amacıyla başka bir bankanın VAP'ini kullanan ve başka bir bankaca işlemleri gerçekleştirilen banka.

Altered Card : Gerçek bir banka kartının başka bir kart yaratmak için değiştirilmesi, yani; orjinal basılmış hesap no çıkarılmış ve başka bir no basılmış kart.

ATM : Bakınız. Automated Teller Machine.

Attrition : Ölüm, gecikmiş alacak veya karthamiliinin arzusu ile karthamili hesaplarının kaybı.

Authorisation : Bir işyeri veya ATM'de kartını kullanan karthamili için belirli bir işlemin yapılıp yapılamayacağına dair izin alınması.

Authomated Teller Machine: Nakit veya diğer bankacılık hizmetleri için müşteriye açık makine.

Base I : Visa Otorizasyon Sistemi.

Base II : Üyeler arasında takas ve ödeme işlemlerini gerçekleştiren Visa veri işletim sistemidir.

BCRS : Business Card Reporting System.

Behavioural

Scoring : Potansiyel sahtekarlık ve gecikmiş alacaklar için daha ileri safhada araştırma gerektiren alışılmadık karthamili davranışlarını belirleyen metoddur.

Between Limits: Issuer limitin altında fakat Advice limitin üzerindeki işlem tutarına verilen isim (limitler arası).Bu limitler Base I'de kayıtlıdır.

Billing Currency : Visa kartının işlemleri için karthamilinin üyeye ödeme yaptığı para birimi.

BIN : Her üyeye Visa tarafından, Visa sisteminde tanımlanması için verilen 6 haneli numara. Üyeler her Visa programları (Classic kart, Business kart vs.) için bir BIN no.ya sahiptir.

Business Card : İş seyahati yapan kişiler için dizayn edilmiş bir Visa ödeme kartı ürünüdür.

Business Card Reporting System : Şirketlerin kendi çalışanlarının harcamalarını monitör etmek amacıyla , Business Kartı destekleyici, raporlama yazılım paketidir.

By-Law : Visa yönetimi ve üyeleri için Visa Kurulu tarafından oluşturulan bir grup kural. By-Laws tüm üyeleri kapsamaktadır.

Card Recovery : Bülten haline getirilen ve Issuer'larca güncelleştirilen kayıp-çalıntı kartların listesi.İstek üzerine Visa tarafından Acquirer'lara gönderilmektedir.

Chargeback : Issuer tarafından Acquirer'a iade edilen anlaşmazlığın sözkonusu olduğu satış belgesi orginali veya iade belgesi veya nakit çekim

Chargeback Reduction Service : Chargeback anlaşmazlıklarında, kontrol amacıyla, Visa bilgisayar sistemine yüklenen, azaltım bilgilerini kullanan, Visa Risk Yönetim servsidir.

Bir chargeback in hatalı olacağına dair bilgi bulunmuş ise, bir açıklama ile işlem Issuer'a (bu durumda chargeback yapılamaz, Acquirer'a ulaşmayacaktır) geri gönderilmektedir. Aksi taktirde, chargeback, Acquirer'a CRS'nin bu bilgilerinin listesi ile gönderilmektedir.

Charge Card : Bir tür ödeme kartı. Bu kartla yapılan işlemlerin tutarının tamamı ,ekstre alımının hemen akabinde karthamili tarafından bankasına ödenmektedir.

Charge-off : Karthamiliinin hesabında mevcut ve ödemesi beklenmeyen bakiye. Genel kullanımı tahsili gecikmiş alacaktır (bad debt).

Classic Card : Orjinal Visa ürünü olup en çok kullanılandır.Kredi kartı,charge (harcama) kart vs.şeklinded kullanılabilmektedir.

Clearing : Base II'nin (takas) bir parçasıdır.Visa,karthamili harcamaları ile ilgili Acquirer'dan bilgi alır ve kartlarına göre Issuer'lara bilgi yollamaktadır.

Co-branding : Otel,oto kiralama,havayolusigorta şirketleri gibi,kar-amaçlı organizasyonlar ile bir ilişki yaratıp,Visa kart basma.

Core Services : Issuer'ların Gold ve Business kartlara vermek zorunda oldukları minimum servisler.

CRB : Card Recovery Bulletin.

Credit Card : Bir tür ödeme kartı. Kart hamili,bu kartı kredili mal ve hizmet almak için kullanılmaktadır. Kart hamilinin bankası ile olan anlaşmasına göre, her ay ekstre geldiğinde toplam tutarı ödemek zorunluluğu yoktur.

Credit Limit : Issuer tarafından kart hamili hesabına tahsis edilen tutar.

Credit Loss : Alacaklı olan bir hesaba kart hamilinin ödemekte zorlanması sonucu doğan kayıp.

Credit Scoring: Başvurunun kabul veya reddini belirlemek için başvuruya uygulanan kriterler.

CTF : Centre Transaction File (Merkez İşlem Dosyası).

CVV : Card Verification Value (Kart Kontrol Değerleri) Kartın manyetik bandına enkod edilen üç haneli numara.Kart makinadan geçirilirken, bu numara Base I tarafından kontrol edilmektedir.

Data Capture : İşlem verilerinin, işyerinden, muhtemel otorizasyon, takas veya ödemeler için proses etmek amacıyla, alınmaktadır.

Delinquent Account : Kart hamilinin Issuer ile olan anlaşmasına göre,minimum ödemenin yapılmadığı hesap.

Deposit Access: Bir tür ödeme kartı.Her işlemde tutar, karthamili hesabından düşülmektedir.

Duality : Finansal bir kurum (bir Banka) tarafından gerçekleştirilen hem Visa Kart ve hem de Master kart işlemleri.

Edit Package : Base II tarafından gerçekleştirilen, takas ve ödeme işlemlerinin formatlandığı ve kontrol edildiği, üyenin merkezinde, Visa tarafından yerleştirilen yazılım.

EIRF : Electronic Interchange Reimbursement Fee (Elektronik Interchange Geri Ödeme Ücreti).

Electron Card : POS makinalarında kullanılan bir Visa ödeme servisi. İşlemler anında otorize edilir, işlem verileri üç gün içinde gönderilir. Şifre ile veya karthamili kontrolünde imza ile kullanılmaktadır.

EMEA : Europe, Middle East, Africa. Bes bölgeden biri.

Exception File: Base I içinde, üyeler tarafından sağlanan ve güncelleştirilen bir dosya. Özel davranış gerektiren (kayıp-çalıntı) kartları içermektedir.

Floor Limit : Üzerinde işyerinin otorizasyon alması gereken işlem tutarı. Bu limit işyerine Acquirer banka tarafından verilmektedir.

Global Customer Assistance Service: Acil durumda, örneğin kayıp veya çalıntı halinde karthamillerine acil yardım veren Visa servisi. Bu servis, Global Customer Assistance Centre (Dünya Çapında Müşteri Yardım Merkezleri) tarafından, yılın her günü günde 24 saat verilmektedir.

Gold Kart : Bir Visa ürünüdür. Premier kart olarak da bilinen bu ürünün hedefi, zengin müşterilerdir.

IDF : Interchange Data Form (Interchange Veri Formu). Tüm Visa kart proses merkezlerini ve üyeler bünyesindeki diğer kontak isimleri listelemektedir.

In-house Processor : Üçüncü şahıs kullanmadan, Base I/Base II işlemlerini kendi bünyesinde yürüten bir üye.

Interchange : Üyeler ve Visa arasındaki bilgisayar hareketleri.

Interchange Fee: Birinin adına gerçekleştirilen servisler için işlem başına Issuer ve Acquirer'larca ödenen ücret.

Interlink Card : On-line POS makinalarında kullanılan, bir Visa ödeme servisi. İşlemler anında otorize edilir, gönderilir ve karthamili hesabına yollanır; karthamili kontrolü sadece şifre ile yapılmaktadır.

- International Board** : Visa'nın global politikasına karar veren üyelerce seçilen bir grup yönetici.
- Issuer** : Ödeme kartları üreten bir üye organizasyon.
- Issuer Limit** : Mümkün olduğunda, üzerindeki tüm tutarların otorizasyonunun Issuer'a gönderileceği dolar tutarı.Base I'in bir parçasıdır.
- Loudering of sales drafts** : Sahtekarlık amacıyla , bir işyerinin başka bir işyeri için satış belgelerini tahsil etmesi.
- Life-style** : Bir grubun, ilgi alanları, yaşam biçimleri ve hobilerine dayanarak bir ilişki oluşturma.Kart dizaynı ve pazarlaması kartın hedef kitlesini belirler.Diğer programlarda olduğu gibi herhangi bir üçüncü şahıs veya organizasyon yoktur.
- İşyeri** : Mal ve hizmet alımı için Visa kartı kabul eden kişi veya kuruluşlar (Mağazalar, oteller, havayolları vs.).
- Member (Üye)** : Visa lisansı altında, karthamillerine veya işyerlerine Visa ödeme servisi sunmak için Visa International'a katılan bir organizasyon.
- Not on-us** : Issuer ve Acquirer bankalarının farklı olduğu işlem.
- OCE** : Visa Operating Centre East (McLean)
Visa Operasyon Merkezi Doğu.
- OCB** : Visa Operating Centre EMEA (Basingstoke)
Visa Operasyon Merkezi EMEA.
- Off-line** : Off-line bir üyenin Visa'nın Base I ve Base II servislerine daimi bilgisayar bağlantısı yoktur.
- On-line** : On-line bir üyenin Visa'nın Base I ve Base II servislerine daimi bilgisayar bağlantısı vardır.
- On-us** : Issuer ve Acquirer'ın aynı olduğu işlem.
- Open-to-buy** : Issuer tarafından belirlenen kredi limiti ile hesaptaki mevcut bakiye arasındaki fark (OTB).
- Operating Regulations** : Visa Kurulu tarafından konulmuş, Visa üye programlarını kapsayan kurallar.Bu kurallar üyeliği bağlayıcıdır.

- PACM** : Positive Authorisation Capacity Management (Pozitif Otorizasyon Kapasite Yönetimi).Visa Base I sisteminin bir parçasıdır. Issuer kapasitesine göre otorizasyon prosesinin kontrolünü sağlar.
- Parameters** : Kart aktivitesini kontrol için Issuer tarafından konulmuş limitler. Visa üyeleri için bu bilgi Visa'nın Base I sisteminde bulunmaktadır.
- Personalised Employee Cards** : Issuer, personel şirket kartının üzerine şirketin isim ve logosunu basar ve genellikle dahili olarak dağıtılmaktadır.
- PCAS** : Pozitif Karthamili Otorizasyon Servisi.Visa Base I sisteminin bir parçasıdır. Issuer'lara, risk değerlendirmesi yaparak otorizasyonu kontrol olanağı sağlamaktadır.
- PIN** : Personal Identification Number-Şifre. Issuer tarafından karthamiline ATM'lerde tanımlanması için verilen numara.
- Plus** : Bir Visa ödeme servisi.Sadece ATM'lerde kullanılır. Uluslararası geçerlilik kazandırmak için lokal kartlara plus markası konulabilir.
- Point of Sale** : Otorizasyon almak için satış noktasında kullanılan,bir terminal veya benzeri alet.(POS).
- Premier Card** : Gold Kart olarak da bilinen Visa ürünü.
- Primary Account No.** : Kartın üzerindeki,Issuer'ı ve hesabı tanımlayan baskılı veya enkodlu numara (PAN).
- Purchase Currency** : Orjinal harcamanın yapıldığı para birimi.
- Relationship Branding** : Üyenin bir Visa ürünü üreterek,Visa üyesi olamayacak bir üçüncü şahsın ismi ile birlikte ürünü sunmak.
- Representment** : Bir chargeback'e cevap olarak gönderilen,o işlem ile ilgili sonuç.
- QMA Aktivitesi.** : Questionable Merchant Activity - Sorgulanabilir İşyeri
- RCRF Dosyası.** : Regional Card Recovery File - Bölgesel Kart Tutma

- Revolving Credit** : Karthamilinin sürekli olarak kullanıp ödeyebileceği ve herseferinde tekrardan başvurması gerekmeyen bir kredi.
- Regional Board:** Bir bölgenin politikasına karar veren üyeleri tarafından seçilen yöneticiler grubu.
- RIS** : Risk Identification Service - Risk Tanımlama Servisi.
- Sales Draft** : Visa kart kullanarak bir karthamilinin bir banka veya işyerinden nakit veya mal ve hizmet satın aldığına kağıt olarak kaydı. Elektronik olarak döküm olabildiği gibi manuel olarak da doldurulabilmektedir.
- Settlement** : Bir üyenin diğer üyeye işlemlerden dolayı yaptığı teslimat. Tutar, Visa tarafından hesaplanıp, Base II ile üyelere bildirilir.
- Settlement Bank** : Üye tarafından seçilen banka. Ödemelerin yapılması için kullanılan üye hesabının bulunduğu banka.
- Smart Card** : Elektronik POS terminalinde verileri değiştirebilmek amacıyla birbirini etkileyen fonksiyonlar ve hafızası olan bir bilgisayar chip'i taşıyan banka kartı.
- Stand-in Processing** : Issuer adına Visa 'nın otorizasyon taleplerini karşıladığı bir araç.
- Swipe** : Kart elektronik POS terminalinden geçtiğinde manyetik bant da okunur.
- T & E Card** : Travel and Entertainment Card - Seyahat ve Eğlence Kartı. Faturalama tarihi sonunda harcama tutarının toplamının ödenmesi gerekir.
- Third Party Processor** : Bir üye adına, otorizasyon, takas/ödeme fonksiyonlarını yerine getiren başka bir organizasyon. Bu organizasyon, başka bir üye olabilir veya olmayabilir.
- VAP** : VisaNet Access Point - VisaNet Giriş Noktası. Visa Base II/Base II'ye girişi sağlayan, üyeler tarafından kullanılan Visa International donanım ve yazılımı.
- VIC** : Visa Interchange Centre. Visa'nın, Base I ve Base II sistemlerini içeren ve ağı destekleyen Visa bilgisayar merkezi. Aynı zamanda VisaNet Interchange Centre olarak da bilinmektedir.

VisaPhone : Karthamillerinin, dünyanın her yerinden yaptıkları telefon görüşmelerinin ücretini kartları ile ödedikleri bir Visa servisi. Bu servis Issuer'lar için isteğe bağlıdır.

VisaNet : Visa International'ın bilgisayar ve telekomünikasyon ağına verilen ad.

Visa Service Centre : (i) Gold kartlara, istek üzerine de Classic ve Business kartlara acil servisler, (ii) otorizasyon istemleri ve kayıp - çalıntı raporları gibi belirli servislerde karthamilleri ve işyerleri için üyelere back-up olanağı sağlar.

White. Plastic : Herhangi bir renkte, sahtekarlık amacı ile kullanmak üzere hesap bilgilerinin basılı olduğu kart. (81)